

3 1761 0788894 8

HANDBOUND
AT THE

UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

40

7685

11

BIBLIOTHEK

DER

GESAMMTEN DEUTSCHEN

NATIONAL-LITERATUR

VON DER ÄLTESTEN BIS AUF DIE NEUERE ZEIT.

XXVIII. BAND:

ENGLA AND SEAXNA
SCÓPAS AND BÓCERAS.

ANGLOSAXONUM
POËTAE ATQUE SCRIPTORES PROSAICI.

EDIDIT

LUDOV. ETTMÜLLERUS.

QUEDLINBURG UND LEIPZIG.

DRUCK UND VERLAG VON GOTTFR. BASSE.

MDCCCL.

ENGLA AND SEAXNA

SCÔPAS AND BÔCERAS.

ANGLOSAXONUM

POËTAE ATQUE SCRIPTORES PROSAICI,

OPUSCULORUM

PARTIM INTEGRA OPERA, PARTIM LOCA SELECTA

COLLEGIT, CORREXIT, EDIDIT

LUDOVICUS ETTMÜLLERUS,

PHIL. DR. LL. AA. MAG. LITERARUM GERMANICARUM PROFESSOR IN GYMN. TURIC., ACADEMIAE ARCHAEOLOG. BELGICAE ET SOCIETATIS LITERARUM GORLICIENSIS SOCIUS EPISTOLARUM COMMERCIO JUNCTUS, SOCIETATUM HISTOR. BAMBENBERGENSIS ET HERBIPOLITANAE SOCIUS HONOR. SOCIETT ANTIQUAR. TURICENSIS, MOGUNTINAE, NORINBERGENSIS, DRESDENSIS ET MEININGENSIS SODALIS.

QUEDLINBURGII ET LIPSIAE.

TYPIS ET EXPENSIS GODOFREDI BASSII.

LONDINI: WILLIAMS ET NORGATE.

MDCCCL.

23393

TRIBUS
LITERARUM ANGLOSAXONICARUM
VIRIS PERITISSIMIS,
DEQUE IIS OPTIME MERITIS,
JACOBO GRIMMIO
CHATTO,
JOHANNI M. KEMBLIO
KT
BENJAMINO THORPIO
ANGLIS
D. D. D.
EDITOR.

Praefatio.

Anglorum Saxonumque gloriam literariis bene comparatam studiis, ex-
orti sunt nuper, qui justis laudibus auferent. Et profecto, qui carmi-
num operumque prosaicorum dialecto Anglosaxonica conscriptorum non
solum numerum sed etiam perfectionem cognoverit, iis lauream non de-
negabit. Nec Gothi enim neque Alamanni Francique nec Bajovarri Ang-
losaxonibus, quod literarum curam vernacularum attineat, aequiparari
possunt; a Scandinaviis tantum his in artibus non modo attinguntur ve-
rum etiam superantur. Quod qua ratione effectum sit, si quaerimus,
Anglosaxones et terrae suae situ naturaque et aliis multis rebus in tuen-
dis prisca cogitandi agendique ratione priscisque moribus minus quidem
quam Scandinavii, sed longe magis quam consanguinei eorum, qui in
continente degebant, adjuutos fuisse corroboratosque, confiteri debemus.
Reges quidem plurimi septem regnorum, quo ex tempore ad fidem chri-
stianam erant conversi, episcoporum Romanorum, qui ecclesiae tantum
suumque ipsorum lucrum quaerebant, filios sese obedientissimos exhibue-
runt; non pauci quoque Angliae episcopi patrios mores, qui a religione
christiana abhorruerant, scriptaque vernacula tam propter religionis
christianae sustentationem quam ipsorum dominationis causa satis solli-
cite et radicatus extirpare moliebantur: sed unus non omnia perficere
valuit, et quod hi perdidderunt, alii restituerunt. Plurimum veruntamen
ad sustentandos priscos populi mores usque ad Nordmannorum, qui in
Gallia sermonem moresque patrios jamjam amiserant, invasionem con-
tulit, quod nobiles liberique vitae publicae privataeque institutiones ab
avis acceptas illa Saxonum inveterata quasi tenacitate inviolatas con-
servarunt. Nec minus Danorum invasiones rapinaeque frequentes, qui
postea totam insulae partem septentrionalem sibi subjecerunt, quicquid
etiam mali singulis intulerint civibus, tamen etiam ad Germanicorum
morum in Anglia conservationem non pauca contulerunt, quum iidem
terrae occupatores non solum Anglorum Saxonumque essent consangu-
inei, sed ab omnibus etiam moribus alienis puros sese adhuc servassent.
Denique complures Anglorum Saxonumque clerici vehementer laudandi
sunt, quippe qui sine fidei christianae laesione vel corruptione patriae
partim amore, alii eruditione liberaliori et multiplici Theodiscos seculi
octavi nonique sacerdotes longe superaverint. Immo nonnulli, quamvis
Graecis literis imbuti, non usque eo progrediebantur, ut linguam patriam

contemnerent, sed summa ope nitebantur, ut et in poesi et in oratione excelleret. Quae cum ita sint, unde jam seculo octavo ex mythologicis et epicis cantilenis illa rerum a diis heroibusque gestarum ampla enarratio, quae epopoeae nomine insignitur, quaeque in Scandinavia nunquam, in Germania propria autem non ante seculum duodecimum florere incepit, in Angliā orta sit, non vehementer mirabimur. Cui rei adjungi potest, quod Anglosaxonum poësis colorem priscum una cum forma versuum pura et antiquissima, quae alliteratio nuncupatur, optime conservavit, quae poëseos forma in Germania ὁμοιοτελεῦτω permutata est non sine prisci coloris jactura. Scandinavii igitur si lyrica poësi excellunt, de epica gloriari possunt Anglosaxones; si praeclara illa insula in remotissimo septentrionis mare sita historicis studiis maxima cum laude operam dedit, Anglosaxonum insula non minimam eo sibi comparavit gloriam, quod oratores peperit, pro illis temporibus satis laudandos.

Sed quum Angli Saxonesque, primis jam temporibus, Gregorii Magni, Pontificis Romani, reginarumque quarundam christianarum cura christianae fidei doctrina essent imbuti, carmina autem tribus quatuorve seculis post literis essent mandata, sperare non possumus, fore, ut ethnicam poësin puram inveniamus, etiamsi praeclarae religionis priscorumque morum vestigia in iis ubique satis clara adhuc videantur. Primum igitur de carminibus, deinde de scriptis prosaicis dicemus.

I.

De carminibus epicis.

Carminum duo sunt genera, quorum unum populare, alterum ecclesiasticum dici potest. Utrumque eodem tempore inde a seculo septimo usque ad undecimum floruit, imo ecclesiastica quae vocamus carmina, si tempus, quo literis mandarentur, tantum consulimus, priora esse nos oportet judicare. Attamen quum carmina popularia fere omnia vetustiore nitantur fonte, eademque omnino graviora sint, primum locum ubique ut teneant, par est. neque silentio praeterire volo, eos etiam poëtas, qui, omnes procul dubio monachi, ecclesiastica pepigerint carmina, nunquam ab ratione poëseos ita aberrasse, ut operibus suis pietati christianae tantum servirent; optime enim cognoverant, poëtis, quibus pulchrum et sublime curae esse debet, etsi interdum aliam sequi rationem concederetur, nunquam tamen fas esse, finem naturae convenientem omnino deserere.

A. De carminibus quae popularia dicuntur epicis.

1. De Beóvulfi rebus gestis et interitu ¹⁾).

Omnium carminum Anglosaxonicorum facile primum excellentissi-

---

1) Primus, qui carmen de Beóvulfo edidit, Thorkelinus fuit. Cujus tamen et editio, et versio, quam addidit, latina cum lingua Anglosaxonicam prorsus ignoraret, mendacior est quam quis credere velit. Inscripta est haec carminis editio: **DE DANORUM REBUS GESTIS SEC. III § IV.** Poema Danicum dialecto Anglosaxonica, Ex bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici, edidit, versione latina et indicibus auxit Grm. Johnson Thorkelin, J. U. Dr. Havniae MDCCCXV. Alteram carminis editionem longe praestantiorē eandemque notis, glossario et versione Anglica auctam Kemblinus curavit. Cujus est titulus: *The Anglo-Saxon poems of Beowulf, the Travellers song and the battle*

numque ex virorum doctorum sententia illud de Beowulfi rebus gestis et interitu est. Is mythus est, refertus auctusque narrationibus partim fictis partim historicis, quae octo egressionibus continentur, quarum sexta (Cantus XXXII apud Kemblum, meae versionis vv. 2358 — 2405) Hygelâci in Franciam invasionem et in pago Chatuariorum intra Amisium et Visurgim contra Theodoricum, Francorum regem, fortiter dimicantis interitum refert. Quae Hygelâci (Chochitaichus a Gregorio Turonensi III, 3, et in gestis regum Francorum cap. 19, nominatur francice) in Franciam invasionis intra annos DXV — DXX p. Chr. ab historicis traditae relatio in carmine vix ante seculum septimum recipi potuisse, satis clare apparet; carmen igitur, sicuti etiam nunc exstat, ante dictum seculum pangi non potuit. Sed ubi primum ortum sit, nunc quaeritur. Saxonum Anglorumque quum in carmine nunquam mentio facta sit, et Offae, Anglorum regis, semel tantum et brevissimis quidem verbis (C. XXVII apud Kemblum, vv. 1941 — 1976 meae versionis), inter Anglosaxones carmen ortum esse vix potest. Quum vero Gautarum praecipue, Suionibus a meridie vicinorum, Danorumque res gestae carmine collaudentur, verisimile esse videtur, in pagis Gautarum has cantilenas originem traxisse, easque postea ab iisdem Danisve ad Anglosaxones translatas, et eorum in terra seculo nono in epopoeam transformatas esse.

2. De Finnesburgii (vel Finnesshêmi) expugnatione 2).

Carminis heroici fragmentum est, quod ad nostra tempora pervenit. Hengestus Hnâfusque, Jutarum duces, ut in hoc carmine refertur, Frisiorum principi Finnio bellum intulerant, arcemque ejus Finnesshêmum copiis occuparunt. Pace confecta Frisii loco cedere coguntur, sed bello denuo commoto nocte arcem aggrediuntur incenduntque. Quam nocturnam arcis impugnationem Jutarumque Hengesto imperante fortissimam defensionem hoc carmen enarrat. Eadem de re carminis de Beowulfo egressio tertia (C. XVI, XVII apud Kemblum, versionis meae vv. 1082 — 1173) agit.

3. De Byrhtnôthi contra Danos pugna ejusdemque nece 3).

Quodsi duo, de quibus adhuc egimus, mythicis adnumerari debent carmina, hocce vere historicum nominari potest. Byrhtnôthi enim ducis

of Finnesburgh, edited by John M. Kemble Esq. M. A. of Trinity College Cambridge, fellow of the kônigtlîka Norraena Fornfroedu Sêlag. Second Edition, London 1835. A Translation of the Anglo-Saxon poem of Beowulf, with a copious glossary, preface and philological notes, by John M. Kemble etc. London 1837. Mea carminis versio theodisca metrica prodiit Turici 1840, sub titulo Beowulf, Heldengedicht des achten Jahrhunderts. Zum ersten Male aus dem Angelsâchsischen in das Neuhochdeutsche stabeimend übersetzt und mit Einleitung und Anmerkungen versehen, etc. Partem aliquam carminis Anglosaxonici in hoc libro p. 95 — 130 typis excudendam curavi.

2) Hoc carminis fragmentum ab Hickesio Grammaticae Anglosaxonicae primum insertum est, sumtum e codice bibliothecae Lambethanae homilias continente, qui tamen codex hodie non amplius exstat. Deinde Kemblus Beowulfo suo id adjunxit et ego in hoc libro p. 130 — 131 lectoribus quoque communicavi.

3) Carmen typis exprimendum curavit primus Thomas Hearne ad finem Chronici Johannis Glastoniensis a se editi. Codex Cottonianus, qui carmen continuit, anno MDCXXXI igne periit. Alter carminis editor

post fortissimam pugnam interitum historici ad annum DCCCCI p. Chr. commemorant, neque multo post carmen pactum esse videtur. Poëta haud dubie Byrhtnôthi interitum celebravit eo tempore, quo hujus rei memoria ab omnibus conservata praecipue carmine digna censeretur. Quis fuerit poeta, nescimus; sciremus tamen, ut puto, carmen si totum esset servatum. Monasterii Elyensis fortasse monachus fuit. Quae enim sententia ea re praesertim confirmari videtur, quod Byrhtnôthus inter monasterii hujus fautores praefulserat. Nam ut monachorum conventui gratias exhiberet pro hospitio sibi suisque militibus nocte ante proelium concesso, fraternitatis suscipiendae causa in capitulum venerat, vicosque sex iis donaverat, novemque alios promiserat in monasterii ditio- nem redigendos, si in proelio perire sibi destinatum esset. Insuper auri triginta marcas argentique viginti libras dederat, ut, si forte in bello occumberet, corpus huc allatum monachi humarent. Hujus quoque do- nationis in testimonium dederat duas cruces aureas, duas pallii sui pre- tioso opere auri et gemmarum contextas lacinias, binusque chirothecas artificiose compositas. Quae cum ita sint, monacham aliquem Elyensem, arte poëtica bene callentem, hoc Byrhtnôthi favore in monasterium exhibitо commoveri potuisse, ut fautorem post fortissimam pugnam occisum car- mine celebraret, nemo est qui negabit. Neque enim viri strenui pariter atque liberalis memoriam deposuerunt Elyenses, ut ecclesiae Elyensis historia testata est, ubi Lib. II, cap. 6 de Byrhtnôthi donis, pugna et interitu summa cum laude agitur.

Carmen, cujus principium finemque desideramus, Byrhtnôthi pugnam in Danos tam distincte lucideque enarrat, ut nemo infitias eat, poëtam, si non testis pugnae ipse interfuerit, tamen narrationibus testium usum esse maxime locupletum.

B. De carminibus epicis ecclesiasticis.

Horum carminum duo distingui possunt genera, alterum enim de Sanctorum Sanctarumve rebus gestis agit, alterum veteris testamenti li- bros historicos versione metrica reddit.

a. De carminibus, quibus Sanctorum Sanctarumve res gestae cele- brantur.

Cujusmodi adhuc nobis innotuerunt carmina quatuor, impuri tamen pretio habenda. Sunt autem:

1. Juliana, auctore Cynevulfo ⁴⁾.

Sunt multi hujus nominis viri, at auctor carminis Kenulphus abbas Burgensis esse dicitur, ut Kemblius Thorpiusque judicat. Fuit Kenul- phus homo literatus, variae scientiae laude exornatus; anno MVI p. Chr. episcopus Vintornensis electus est. "Quanto studio, ait Hugo Can-

---

Thorpius erat, qui in Analectis Anglosaxonicis id recepit. Legitur de- nique in hoc libro p. 132—140.

4) Primus nobiscum Thorpius hoc carmen communicavit in sua co- dicis Exoniensis editione, ex qua in hunc quoque librum p. 163—178 translatum est.

didus, libros emendaverit, non est nostrae parvitalis explicare. Concurrunt cotidie tam ex longinquis quam de proximis terrarum finibus episcopi, clerici et monachi, divites et mediocres ad ejus magisterium et ad ejus, ut et quondam Salomonis, sapientiam audiendam, donec post annum quatuordecimum rapitur magis quam elegitur ad pontificium Vintornensis civitatis". Longe tamen alia de Kenulpho sententia est Guilelmi Malmesburgensis. "Ventanum, ait, episcopatum Kenulphus Burgensis abbas nummis nudinatus fuerat, sed non diu sacrilego ausu laelatur; ante duos annos hominem exiit". Quorum quis vere judicaverit, qua munus ratione obtinuisset, non meum est judicare. Magnopere tamen bonam Kenulphi famam defendere videtur, quod Albericus abbas, qui postea episcopus Hrófescastrensis electus est, vir strenuus et de literis Anglosaxonibus optime meritus, ei vitam sancti Ethelvaldi a se conscriptam dedicavit.

Quod carmen de Julianae virginis passione attineat, bene compositum existimo. Simpliciter sed decore narrat, Julianam, Africani Nicomedensis (Commedia urbs a poeta nuncupatur) filiam, virginem formosissimam et, patre pagano, cultui christiano deditam, ab Elisaeo, viro praepotente ac divite, deorum ferventissimo cultore, in matrimonium petitam esse, affirmasse tamen, se nunquam ei nupturam, nisi fidem christianam sequi prius promiserit. necatam esse, nec tamen inultam periisse.

2. Elena, auctore eodem Cynevulfo 5).

Carmen ornatissimum, quod, Jacobo Grimmio iudice, ex Helenae vita graece scripta originem duxit, in eoque de sanctae crucis inventionem agitur.

3. Andreas 6).

Eodem fortasse auctore, nam quod dictionem attinet, cum priore bene convenit, et graece scriptum librum poeta secutus est. Argumentum est Myrmidonensium in Africa ad fidem christianam conversio, cura et labore apostolorum Matthiae et Andreae perfecta 7).

4. Gúdlác 8).

Carmen ab auctore ignoto compositum, qui Gúdláci vitam a Felice monacho quodam latine conscriptam (in Actis SS. Benedict. exstat) imitatus est. Carmen mirum sed non indecorum, cujus tamen finis desideratur. Eremita Gúdlácus in deserto vitam egit in diabolum et malos genios vehementer certans, donec morte liberaretur.

5) Exstat carmen in codice Vercellensi. Primum typis mandatam erat in Appendice B to Mr. Coopers report, London 1837. repetitum deinde et notis instructum est ab Jacobo Grimmio, Cassel, 1814. pars quaedam carminis in hoc libro p. 156—163 legi potest.

6) In eodem codice Vercellensi invenitur carmen ut etiam in editionibus sub 5) laudatis. Selecta loca in hoc libro p. 148—156 inveniuntur.

7) Poëta Δευκίου Χαρίνου Πράξις Ἀνδρέου καὶ Ματθίου εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀνθρωποπόρων secutus est, non tamen integrum librum haereticum sed a Catholicis purgatum, interpolatum et mutilatum, quem sub titulo Acta SS. Apostolorum Andreae et Matthiae Carolus Thilo nuper edidit, Halae 1846.

8) In codice Exoniensi reperitur a Thorpio edito, p. 104—184.

Praeter haec alia duo inveniuntur carmina Anglorum sanctos celebrantia, Cuthberhtum scilicet et Edmundum Anglorum orientalium regem, quae carmina quidem illaesa ad nos non pervenerunt, cum in orationes sacras (homilias) mutata sint.

b. *Librorum veteris Testamenti historicorum versiones metricae.*

Quorum duo nobis adhuc innotuerunt versiones metricae, utraque praeclara atque decora et illis in Germania inde a seculo nono conscriptis longe praestantior.

1. *Juditha, auctore ignoto* ⁹⁾.

Formosissimi hujusce carminis maximam partem temporis injuria deperditam queri libet. Habuit enim a primordio capita duodecim, quorum quodque plus centum versus continuerit. Servata sunt capita X, XI et XII cum minore capituli noni parte. Versus 350 quum carminis fragmentum adhuc contineat, totum a principio versus 1400 habuisse persuasum habere possumus.

2. *Nonnullorum veteris testamenti librorum historicorum versio metrica, cui carmina quaedam Christi victoriam de inferno deportatam collaudantia annexa sunt* ¹⁰⁾.

Quae carmina una cum versione a nobis supra commemorata ex Francisci Junii sententia Cædmoni Anglo (obiit anno p. Ch. DCXXX) adscripta sunt, sed absque sufficiente, ut mihi videtur, causa. Cædmone quidem carmina, quibus historiae sacrae celebrarentur, pepigisse, Bæda Venerabili teste, scimus ¹¹⁾, et de tanti testis fide addubitare non

9) *Invenitur in Thorpii Analectis Anglosaxonicis et in hoc libro p. 140 — 148.*

10) *Primus edidit e codice bibliothecae Bodleianae Franciscus Junius sub titulo Cædmonis monachi Paraphrasis poetica Genesis ac praecipuarum Sacrae Paginae Historiarum abhinc annos MLXX Anglosaxonice conscripta, et nunc primum edita a Francisco Junio F. F. Amstelodami 1655. Alter prodiit editor primo longe sagacior diligentiorque Benjamin Thorpius, qui librum tali modo inscripsit: Cædmon's metrical paraphrase of parts of the holy scriptures, in Anglosaxon; with an english translation, notes and a verbal index, London 1832. Tertius horum carminum editor idemque maximopere collaudandus K. W. Bouterwek est. Is librum inscripsit: Cædmons des Angelsachsen biblische Dichtungen. Herausgegeben von K. W. Bouterwek. Der ersten Abtheilung erste Hälfte, Elberfeld 1847, zweite Hälfte 1848. Altera pars mox proditura introductionem, glossarium et versionem theodiscam continebit. Ejusdemque auctoris De Cædmone poeta Anglosaxonico vetustissimo brevis dissertatio, Elberfeldae 1845 cum laude hic afferre libet Singula carminum loca reperiuntur in hoc libro p. 178 — 202.*

11) *In hujus (Hildae) monasterio Abbatissae (narrat Bæda in H. E. IV, 24) fuit frater quidam divina gratia specialiter insignis, quia carmina religioni et pietati apta facere solebat ita, ut quicquid ex divinis literis per interpretes disceret, hoc ipse post pusillum verbis poeticis maxima suavitate et compunctione compositis in sua i. e. Anglorum lingua proferret. Cujus carminibus multorum saepe animi ad contemptum seculi et appetitum sunt vitae coelestis accensi. Nam ipse non ab hominibus neque per hominem institutus canendi artem didicit, sed divinitus adjutus gratis canendi donum accepit. Unde nihil unquam frivoli et supervacui poematis facere potuit, sed ea tantummodo, quae ad religionem pertinent, religiosam ejus linguam decebant. Si-*

licet; sed carmina haec Cædmonis esse, inde non sequitur. Saxonica enim dialecto seculi noni scripta sunt, non Anglica seculi sexti vel septimi; epica sunt plerumque, non didactica, Cædmonem tamen suis carminibus homines ab amore scelerum abstrahere, ad dilectionem vero et solertiam bonae actionis excitare voluisse, Bæda disertis dixit verbis. Virum insuper demonstrant carmina et praesertim versio metrica rebus civilibus versatissimum variaque scientia optime imbutum, neque vero hominem rudem, magis pecudum quam hominum societate usum legendique artis prorsus imperitum. Cædmonem quidem postea in Sanctorum catalogum illatum esse scimus (cf. Malmesburgens. de gestis Pontificum L. III, p. 154b ed. Lond); sed ex bubulco legendi artis plane imperito sanctum fieri potuisse credo, poetam disertum omnique laude dignum non credo, etiamsi Bædae Venerabili id affirmare placuerit.

quidem in habitu seculari usque ad tempora provectoris aetatis constitutus nihil carminum unquam didicerat. Unde non nunquam in convivio, cum esset laetitia causa, ut omnes per ordinem cantare deberent, ille ubi adpropinquare sibi citharam cernebat, surgebat e media coena et egressus ad suam domum repedabat. Quod dum tempore quodam faceret et relicta domo convivii egressus esset ad stabula iumentorum, quorum ei custodia nocte illa erat delegata, ibique horu competentem membra dedisset sopori, adstitit ei quidam per somnium, eumque salutans "Cædmon, inquit, cantu mihi aliquid". At ille respondens "Nescio, inquit, cantare; nam et ideo de convivio egressus huc secessi, quia cantare non poteram". Rursus ille "Attamen, ait, mihi cantare habes". "Quid, inquit, debeo cantare?" At ille "Canta, inquit, principium creaturarum". Quo accepto responso statim ipse coepit cantare in laudem dei conditoris versus, quos nunquam audierat, quorum iste est sensus: Nunc laudare debemus, cet.

Exsurgens autem a somno cuncta, quae dormiens cantaverat, memoriter retinuit, et eis mox plura in eundem modum verba deo digni carminis adjunxit. Veniens mane ad villicum, qui sibi praeerat, quid doni percepisset, indicavit, atque ad abbatissam perductus iussus est multis doctioribus viris praesentibus indicare somnium et dicere carmen, ut in universorum iudicio, quid vel unde esset quod referebat, probaretur: visumque est omnibus, coelestem ei a domino concessam esse gratiam. Exponebantque illi quendam sacrae historiae sive doctrinae sermonem, praecipientes ei, si posset, hunc in modulationem carminis transferre. At ille suscepto negotio abiit, et mane rediens optimo carmine quod jubebatur compositum reddidit. Receptus est in monasterio ab Hilda abbatissa, quae iussit illum seriem sacrae historiae doceri. At ipse cuncta, quae audiendo discere poterat, rememorando secum et quasi mundum animal ruminando in carmen dulcissimum convertebat, suaviusque resonando doctores suos vicissim auditores sui faciebat. Canebat autem de creatione mundi et origine humani generis et tota Genesis historia; de egressu Israel ex Aegypto et ingressu in terram repromissionis; de aliis plurimis sacrae scripturae historiis; de incarnatione dominica, passione, resurrectione et ascensione in coelum; de spiritu sancti adventu et apostolorum doctrina; item de terrore futuri iudicii et horrore poenae gehennae ac dulcedine regni coelestis multa carmina faciebat, sed et alia perplura de beneficiis et iudiciis divinis, in quibus cunctis homines ab amore scelerum abstrahere, ad dilectionem vero et solertiam bonae actionis excitare curabat. Erat enim vir multum religiosus et regularibus disciplinis humiliter subditus, adversum vero illos, qui aliter facere volebant, zelo magni fervoris accensus, unde et pulchro vitam suam fine conclusit.

Totum opus in duas partes vel duos libros divisum esse, codex ipse demonstrat. Liber primus nitide exaratus capita quinquaginta quinque habuit, si non plura, quae nunc tamen non solum lacunis parvis manca sunt, sed partim etiam exsectis singulis foliis prorsus perdita. Liber secundus pari modo mutilus est, undecim tantum capita continens. At a principio plura carmina eandem rem celebrantia continuasse librum, veri simile est, quae tamen postea excisis quibusdam foliis pro uno carmine habebantur.

II.

De lyrica Anglorum Saxonumque poësi.

Non pauca carmina huc pertinentia afferri possunt, eademque pulchra et partim ornatissima. Quod formam attineat metricam, ab epicis non distant; sed Anglosaxones strophica quoque carmina quondam procul dubio habuerunt. Imo unum conservatum est, juxta alliterationem homoeoteleutis variis ornatissimum.

A. Carmina quae feruntur popularia.

1. Deóri, Heodeningorum poetae lamentatio ¹²⁾.

Deórus ab Heorrenda, poëta artis magis perito, munere privatus fortunam adversam queritur, malorum tamen consolationem haurit ex Velandi et Baduhildae, Gauti et Maedhildae, Theodorici et Ermanarici, regum Gothorum, aliorumque fati. Carmen facile antiquissimum est.

2. De arce ab hostibus eversa ¹³⁾.

Fragmentum est, maximopere laceratum, sed carmen non indecorum fuit.

3. Vidsíthi, Myrgingorum poëtae narratio itinerum a se factorum ¹⁴⁾.

Carmen mirum, non pulchrum quidem, sed ad ethnographiam, quam dicunt, augendam explicandamque idoneum. Vidsíthus (i. e. Longivagus) Eádgilsi Myrgingorum regis poetam se nominat, Ealhhildaeque Eádgilsi uxoris, Audoini filiae, ad Ermanaricum Gothorum regem proficiscentis comitem. Qui comitatus ficticius ad multifaria, quae se fecisse gloriatur, itinera recensenda ei ansam praebuit. Carmen idcirco nihil est nisi populorum eorumque regum in poëmatibus Anglosaxonicis quondam collaudatorum catalogus. At non solum permultos Germanicos populos Scandinavicosque se visitasse, poëta gloriatur, sed priscos etiam Persas, Medos, Hebraeos, aliosque ex scriptis sacris et profanis historicis cognitos. Quae omnia et populorum et regum heroumque nomina, quoad fieri potuit, in mea carminis editione (Turici apud Schulthesium, 1839) explicata habes, quacum explicatione Thorpii annotationes ad codicem Exoniensem conferendae sunt.

12) Cf. Couybeare, *Illustrations of Anglo-Saxon poetry; Thorpii Cod. Exon. et Scôpas and bôceras*, pag. 211—212.

13) Vid. Thorpii *Cod. Exon. Scôpas*, cet. p. 213.

14) Primum edidit carmen Kemblius, suo Beovulfo id adjungens, dein de Thorpius in *Cod. Exoniensi*. invenitur quoque Scôpas and bôcerâs, pag. 208—211.

4. *Exulis cujusdam uxoris querela* ¹⁵⁾.

Uxor marito expulso ipsa in fugam conversa malam deplorat fortunam. Unum tantum nomen proprium, expulsoris scilicet, qui Herheard nuncupatus est, carmen exhibet, idque incertum. Vox enim appellativa (hereheard) esse potest. Utrum igitur expulsio in carmine deplorata historica sit an ficticia, adjudicari non potest. Carmen generis elegici facile praestantissimum est.

5. *Nautae cujusdam de vitae marinae laboribus lamentatio* ¹⁶⁾.

Egregium omnique laude dignum carmen existimo tam propter simplicitatem et perspicuitatem dictionis, quam ob colorem singularem ex rei novitate oriundum.

6. *Agricultoris de vitae suae miseriis querela* ¹⁷⁾.

Quodsi in mediocribus ponam carminibus, ne dicam vitibus, omne quod aequum est justumque huic carmini tribuam.

7. *Carmen epinicium Ädelstáni regis fratrisque ejus Edmundi de Nordmannis et Scotis anno p. Chr. DCCCCXXXVIII deportatam celebrans victoriam* ¹⁸⁾.

Vivum carmen et bellantium fortitudine, ut ita dicam, repletum. Longe idcirco Theodiscum Hugbaldí carmen superat, quo Illudovici III. Francorum regis victoria de Nordmannis anno DCCCLXXXII deportata collaudatur.

B. *Carmina lyrica ecclesiastica.*

Agricolae jamjam querela supra commemorata tenorem partim illum habet, quo carmina, quae sequuntur, sunt insignia. Quum rerum terrestrium contentus appetitusque coelestium hoc carmine lectoribus benevolis ut solet commendetur, inferioris sortis clericum habemus poetam. Sed quum in eo ecclesiastica disertis verbis non tractarentur, priori generi adnumerare carmen malui.

Primum igitur, quod huc pertineat Cædmonis carmen est in laudem dei creatoris. Controversia quondam erat inter viros doctos, utrum authenticum Cædmonis carmen nobis servatum sit, illud scilicet, quod Bêda Venerabilis in somno factum a bubulco renunciavit, an versuum sensus tantummodo Bêdu interprete ad nos usque pervenerit. Quam quidem sententiam Thorpius, vir clarissimus, novissimis quoque temporibus tueri conatus est; sed ipsum a Cædmone in somno factum carmen nobis conservatum esse, vere videor posse contendere. Primo saporem talem, imo soporem habet, ut soporiferum merito nominari possit, argumentum, me iudice, haud quaquam rejiciendum. Alfrêdus deinde Magnus quum Bêdae venerabilis verba Coepit cantare versus, quorum iste est sensus verteret: þá ongann he singan þá fers and þá vord, þára endebryrdness þis is (i. e. coepit cantare versus et verba,

15) Cf. Thorpii Cod. Exon. Scôpas, pag. 214—215.

16) Vid. Thorpii Cod. Exon. Scôpas, pag. 218—220.

17) Cf. Thorpii Cod. Exon. Scôpas, pag. 216—218.

18) Legitur in omnibus Chronici Saxonici editionibus, apud Wartonium in History of english poetry, et Scôpas, pag. 204—206.

quorum iste est ordo), auctoris autem, quae carminis versionem latinam sequuntur verba: *Hic est sensus, non autem ordo: se verborum quae dormiens iste cantabat; neque enim posunt carmina, quamvis optime composita, ex alia in aliam linguam ad verbum sine detrimento sui decoris ac dignitatis transferri, plane omiserit, versus Saxonicos, quos inseruit, Cædmonis haud dubie opus existimavit. Codex denique Elyensis, quem Wanlejus anno p. Chr. 737 scriptum affirmavit, hocce Cædmonis carmen dialecto Anglica exhibet, disertisque verbis addit: Primo cantavit Cædmon istud carmen. Quae cum ita sint, quin ipsum Cædmonis carmen in somno factum ad nos usque pervenerit, equidem non dubito* 19).

Alterum est carmen in laudem benignitatis dei, magis ornatum quidem quam Cædmonis, sed idem consuetam clericorum rationem non deserens 20).

Tertium locum hymni merentur, quorum etiamsi unus alterve latini poëmatis versio judicaretur, non nulli tamen magni sunt pretii maximeque decori, idque quidem poetae Saxonici cura. sunt autem

- a) Hymnus in Christum.
- b) Hymni duo in Christum natum.
- c) Hymnus in Christi ascensionem.
- d) Hymnus in Christi resurrectionem et descensionem in infernum.
- e) Hymnus in Trinitatem.
- f) Hymnus in Mariam virginem salvatoris matrem.
- g) Hymnus in laudem dei fautoris hominum 21).

Quartum locum concedimus carmini de iudicio supremo, Cynevulfo auctore supra jam laudato. Tres habet cantus carmen amplissimum 22). Praeter hoc Cynevulfi carmen duo alia de iudicio supremo poëmata habemus, quorum primum duos habet cantus. auctores ignorantur 23). Deinde auctoris ignoti carmen de creatione mundi asserre libet, opus haud indecorum 24).

Denique carmen in Christum crucifixum et carmen in Christi resurrectionem et descensum in infernum recenseri debent, utrumque mediocris pretii, qui pepigerit ea, nescimus 25).

Postremo carmina duo symboli apostolici duoque orationis dominicae versionem continentia his paucis commemoranda sunt 26).

Superest ut de carmine homoeoteleutis plenissimo, alliterativo, strophico sed etiam intellectu difficillimo pauca verba faciam. Thorpius, carminum Anglosaxonorum investigator atque interpres sagacissimus,

19) Reperitur in *Alfredi versione hist. eccl. Bèdae, in Wanleji catalogo MSS. Anglosax. pag. 287; in Conybearii Illustr. poes. Anglosax. in libro meo Scôpas, cet., pag. 23 et 25, in Bouterwekii dissertatione supra laudata pag. 12, cet. cet.*

20) Cf. *Thorpii editio Codicis Exon., Scôpas, cet. p. 223—227.*

21) In codice Exoniensi, hymni inveniuntur p. 1—38. ultimus quoque in hoc libro pag. 223—227.

22) Cf. *cod. Exon. pag. 49—66. Scôpas, pag. 239—246.*

23) *Cod. Exoniensis ista carmina exhibet, pag. 74—87, et pag. 445—452.*

24) *Legitur carmen in cod. Exon. pag. 346—352.*

25) *In codice Exoniensi pag. 67—73, et pag. 87—93.*

26) *Carmina primum ediderunt Hickeys in Thesauro, et Wanlejus in catalogo MSS. Anglos. pag. 48 et 147. etiam in hoc libro pag. 228—234 inveniuntur.*

in prooemio ad codicem Exoniensem hoc carmen a se non intelligi, ingenue confessus est, seque spe vertendi carmen frustratum esse. "My endeavours to give a version of the Riming poem have failed, inquit; a translation of some of its easier portions will be found among the notes, where I have ventured an opinion as to one cause of the difficulties attending this extraordinary and to me unintelligible production". Est autem, cujus mentionem fecit, scriptoris opinio, vocum flexiones homoeoteleutorum causa depravatas corruptasque esse. Quam opinionem equidem ratam habere non possum, difficultatem tamen carminis lubenter concedo. Attamen carmen vertendi periculum facere constitui, etiamsi dicti illius "Qui periclitatur perit" veritatem meo ipsius exemplo denuo confirmare mihi sit impositum.

Mihi vitam concessit qui hanc lucem revelavit,

et hunc splendidum apparatus [mundum] bene revelavit [creavit].

Hilaris fui facietis, adornatus familiaribus,

laetitiarum coloribus, florum formis.

Viri me visitarunt (epulae non cesserunt)

donis gaudebant, ornatis poculis.

Domus sui in campo, spes in viis,

quies desiderantibus, lux prostratis.

Tunc fuit fructibus repleta terra fructuosa,

sub coelis concessa, supellectili tecta [repleta].

Hospites venerunt, nugas immiscuerunt,

quietem prolongarunt, voluptatibus ornarunt.

Distractio (animi) progrediebatur, labebatur per distinctionem in latum;

erat in fluentibus aquis iter, ubi me focus non deseruit;

habui altum statum; non erat mihi in aula desiderium,

ut eam illustris turma adire: saepe ibi vir expectabat,

Ut in aula videret thesauri distributionem

viris acceptam, donec eram valde laetus.

Prudentes me laudabant, a bello tuebantur,

pulchre ferebant, ab hostibus defendebant.

Ita me laetitiae concessio sustinuit, familia circumdedit;

domus bonis repleta erat, honoribus valuit.

Sicuti terra praebuit, possedi domini sedem;

carmina cecini, senex laetitia non destitutus eram.

Sed fuit annus hilaris, sonans chorda,

durans laetitia, voti fluvius serenus.

Domestici erant fortes, sonans erat lyra,

sonore clangebat, sonus strepuit.

Tympani pulsatio invaluit valde, non minuebatur;

arcis aula tremuit, lucida eminuit.

Robur augebatur, bonum annuebat,

dominos venustabat, heroes divites reddebat.

Animus corroborabatur, mens gaudebat,

arbor ostro tingebatur [floruit], fama abundabat.

Gloria laetificavit, jucunditas splenduit,

aurum procuravit, gemma circumvolitavit,

thesaurus machinabatur, pax arctavit [me circumdedit].

Strenuus eram in ornamentis, liberalis in vestimentis [dividendis],

erat gaudium meum dominicum, conversatio jucunda.

*Terram amavi, cum hominibus conversatus sum;
 vita mea diu erat inter homines
 gloriae dedita, fabularum appetens.*
*Nunc pectus meum est turbidum, luctu pavidum;
 anxietati vicina conscientia nocte effugit:
 qui quondam die erat carus, vadit nunc in profundo igni.*
*Titionis thesaurus afflatus in pectore concrecebat;
 celeriter advolutum jaculum afflatum est.*
*Valde recordans animi conditionem
 deplorat in abyso; moestitiae fornax inclusit;
 in malum promptus urit; amaritudo affluit.*
*Fessus laborat, iter longum incipit,
 dolorem non curat, anxietatibus hiscit.
 gloria ejus evanescit, gaudio destitutus est.
 artibus destitutus est, luctu privatus est.*
*Gaudia sic pereunt, dominationes cadunt,
 vitam homines perdunt, crimina eligunt.*
*Tempus fidum nimium segne, infidum pronum est;
 altae stationi male profecit, semperque decrescit.*
*Ita nunc mundus progreditur: fato tradit,
 odio persequitur viros, contumeliâ afficit.*
*Hominum genus perit, pugnae hasta lacerat,
 versutia proca pugnat, sagittam fraus praeparat,
 fidejussionem cura mordet, audaciam senectus excindit.*
*Exilii tempus succrescit, iracundia jusjurandum cudit,
 criminum funes expanduntur, machinationes instructae labuntur.*
*Moesta ira fodit, fovea retinaculum habet;
 ornatus albus polluitur, aestas calida frigescit.*
*Populi prosperitas ruit, amicitia volvitur [evanescit],
 terrae vires inveterascunt, fervor frigescit.*
*Mihi id Parca texuit et opus imposuit,
 ut foderem sepulcrum; neque hanc diram constitutionem
 evitare carne possum, quo ex tempore dies celer fugerit.
 arreptione necessariû me arripit [mors], ex quo nox venerit,
 quae mihi patriam negat, et me hic habitatione privat.*
*Si cadaver jacet, membra vermibus comedit,
 verrucam non curat et cibum sumit,
 donec ossa tantum ex viro supersint,
 et ultimo nullum [os]. nisi necessitatis virgula
 malum omen hic praebuerit, non erit fama taedio affecta.*
*Priusquam felix hoc cogitat, saepissime se ipsum fuligat;
 gustat amarum crimen, non curat meliorem voluptatem,
 non recordatur hilaritutum gratias. hic sunt misericordiae gaudia
 speranda in coelorum regno! eamus nunc sanctis similes
 criminibus liberati, a dedecoribus redempti,
 maculis puri, splendore cincti,
 ubi humanum genus debet coram creatore laetum
 rerum deum aspicere et in pace semper gaudere 27).*

27) In codice Eron. pag. 352 — 355; Scôpas pag. 220 — 223.

III.

Carminu quae feruntur didactica.

Omnia, quae huic carminum generi inseri solent, lyricis re vera subjungenda sunt carminibus. Sed quum novarum reram studiosis hoc nostro tempore fortuna haud quaquam arridere videatur, vias tritas sequi et genus poëseos didacticum ponere constituimus. Si quis autem omnia quae sequuntur carmina lyricis adnumerare malit carminibus, id fieri non vetabimus. Divisio quoque, quam supra fecimus in carmina popularia et ecclesiastica, hoc in carminum genere ne fiat, ipsa carminum natura prohibet. In popularia et non popularia carminu melius separantur.

A. Carmina popularia.

Primo loco quatuor proverbiorum collectiones nominandae sunt, caria proverbialia alliterationis tantum vinculo conjuncta continentes ²⁸).

Secundum locum jure meretur carmen, quod Rûnarum catalogus inscribitur, quodque de literarum Anglosaxonicarum significatione egit ²⁹).

Adnumerari possunt his collectionibus singula duo carmina, scilicet Bêdae Venerabilis quod ante mortem imminemem dixisse fertur carmen ³⁰), et illud, quod in Vinfredi seu Bonifacii epistolis (cf. Pertzii Thesau. Vol. III) legitur, quodque hoc loco addendum putavi. Sed Bonifacius utrum carminis sit auctor an ab alio auctore mutuatus sit, equidem nescio. Ita hoc se habet carmen.

Oft dædlata dômê foreldid
sigisida gehvem: sviltid þý ana.
i. e.

Saepe homo ignavus ipse sibi aufert
victoriae ansam, ideoque moritur amicis carens.

Locum tertium concedimus colloquio illo inter Saturnum et Salomonem de variis hominum rebus agente ³¹).

Quartum est carmen de hominum fati ³²).

Quintum de hominum natura et indole ³³).

Sextum patris ad filium communitio ³⁴).

Septimum carmen varias continet exhortationes ad mores pertinentes ³⁵).

Octavo loco aenigmatum collectiones duae nominandae sunt, exercitacionis ingenii genus per totam medium aetatem valde gratum acceptumque ³⁶).

28) Prima invenitur collectio in codice Exoniensi, pag. 388, in Hickesii Thesaurio p. 221, Scôpas and bôceras p. 281. Alteram exhibet Hickesius in Thesaurio p. 207, Liber meus p. 283. Tertia legitur in cod. Exon. p. 342, in libro meo p. 285. Quartam Cod. Exon. p. 337 habet.

29) Extat carmen in Guilelmi Grimmii libro Über deutsche Runen, Gottingae 1821, et in libro meo 286.

30) Cf. Scôpas and bôceras p. 238.

31) Invenitur in libro qui inscribitur The red book of Derby. Versus singulos liber meus exhibet pag. 239.

32) Exhibet carmen codex Exon. p. 327, Liber meus pag. 249.

33) Extat in cod. Exon. p. 293.

34) Legitur in cod. Exon. p. 300, in libro meo p. 246.

35) Cf. Cod. Exon. p. 313. partem quandam etiam liber meus exhibet pag. 248.

36) Extant in cod. Exon. p. 470 — 473 et 479 — 500. selecta aenigmata inveniuntur in libro meo pag. 289 — 300.

Duo nunc mira carmina nominari debent, quorum prius animae cujusdam propter crimina a supremo iudice condemnatae expostulationem corporis sui in crimina instigatoris, alterum (quod fragmentum est) animae cujusdam beatae laudes casto corpori datas exhibet ³⁷⁾.

Ultimum locum dedimus illi carminum generi singulari, cui incantationum nomen est. Sunt carmina, quibus vim aliquam contra agrorum sterilitatem, contra hominum et animalium morbos, vulnera, captivitatem aliisque mala veteres adscribebant ³⁸⁾.

B. Carmina non popularia.

Hae plerumque versiones sunt carminum latina lingua conscriptorum. Sunt autem

- 1) *Versio carminum, quae Boethius libro suo de philosophiae consolatione inseruit, auctore, ut quidam volunt, Alfredo rege* ³⁹⁾.
- 2) *Versio carminis Lactantii, cui nomen Phoenix, carmen allegoricum. Poeta saxonicus permulta ex suo ingenio adjunxit, ita ut hoc opus, quod magnitudinem attingat, Lactantii carmen plus duplo superet* ⁴⁰⁾.
- 3) *Carmen allegoricum de balaena* ⁴¹⁾.
- 4) *Carmen allegoricum de panthera* ⁴²⁾.

Quae duo carmina ex libro, qui Physiologus inscriptus est, depromta sunt.

IV.

Scripta prosaica.

Anglosaxonum scripta prosaica non ejusdem quidem sunt pretii ejusdemque auctoritatis, qua Scandinavorum opera hujusce generis prae-cellunt, nihilo minus tamen digna sunt, quae diligentissime explorentur. Quamquam non omnia novitate rerum nos delectent, cum plura latinorum operum tantummodo sint versiones, omnia tamen linguae ipsius causa magni aestumari debent. Sed in oratorio genere Anglosaxones praeclari sunt.

A. Opera historica.

- 1) *Chronicon Saxonicum* ⁴³⁾.

37) *Codex Exon. pag. 367 – 377. Scôpas pag. 234 prius carmen quoque exlat.*

38) *Cf. Thorpii Analecta Anglosax. p. 179 – 181, Grimmii Mythologia theodisca p. CXXVI, liber meus p. 300 – 304.*

39) *Librum edidit Sam. Fox Lond. 1835 (King Alfreds Anglo-Saxon version of the Metres of Boethius with an English translation and notes). Metra singula in Hickeysii thesauro, in Boethii Anglosaxonici editionibus, quas Rawlinsonius et Cardalius curarunt, et in libro meo p. 251 – 261 inveniuntur.*

40) *Exlat in codice Exoniensi pag. 197 – 242, et in libro meo pag. 263 seqq.*

41) *Cod. Exon. pag. 360 – 365. Scôpas pag. 261 – 263.*

42) *Cod. Exon. pag. 355 – 360.*

43) *Chronologica Anglo-Saxonica, cura Abrahami Wheloci, Cantabrigae 1644. Chronicon Saxonicum seu Annales Rerum in Anglia praecipue gestarum ad annum MCLIV. cet. Latine et Anglosaxonice, cum notis Edmundi Gibson, Oxon 1692. The Saxon Chronicle, with an English translation and notes, critical and explanatory, and chronical, topographical and glossarial indexes, by the Rev. James Ingram 4to 1833.*

Anglosaxonum historici, sicut Germanici usque ad seculum XIII, latine scripserunt, ita ut unum tantum opus Anglosaxonica lingua scriptum habeamus. Annalium liber est, nomine Chronici Saxonici insignitus. Incipit inde ab Anglosaxonica Britanniae expugnatione, quae in seculum quintum cadit, et extenditur usque ad annum MCLIV. Qui librum conscripserint ignoti sunt, attamen non ante seculum nonum inchoatus videtur.

- 2) *Pauli Orosii historiae adversus paganos, interprete Alfredo rege* ⁴³⁾. Inserta est narratio de itinere navali Ohlheri et Vulfstani Nordmannorum, opusculum parvum sed ad illustrandam ethnographiam, quam dicunt, magni pretii.
- 3) *Bèdæ Venerabilis historia ecclesiastica Anglorum, interprete Alfredo rege* ⁴⁵⁾. Alfredus, rex constantissimus, interpretis non sibi ubique constans est; Orosium scilicet longe liberius vertebat quam Bèdam, cujus opus verbotenus fere reddidit, quasi veritus esset Bèdæ vestigia relinquere.

B. Fabulae.

- 1) *Vita Apollonii Tyrii, a Philostrato composita, interprete ignoto* ⁴⁰⁾.
- 2) *Gúdláci Angli vita a Felice monacho latine scripta, cujus interpres aequè ignotus est* ⁴⁷⁾.

C. Opera oratoria (homiliae).

Non solum multa sunt opera hujusce generis, sed etiam magni pretii; pauca tamen adhuc typis mandata extant, etsi maximam copiam teste Wanlejo codices manuscripti conservant. Oratores clarissimi sunt Älfricus Abbas, qui postea Archiepiscopus Cantabrigiensis electus est, et Lupus (i. e. Vulf) Episcopus qui tempore Ädetrèdi regis († MXVI) vixit. Praeclaram suam exhortationem ad Anglos anno MXII, ut quidam volunt, habuit. Sed multarum homiliarum auctores ignoti sunt, quippe qui nomina sua non addiderint. Älfrici homilias societas Älfriciana nuper edidit, Lupi exhortatio in Hickersii dissertatione epistolari pag. 99 seqq. invenitur, singulas denique homilias singuli editores typis excudi curaverunt ⁴⁸⁾.

Utrum editio Richardi Price nunc publici juris sit nec ne, nescio. Excerpta inveniuntur in libro meo pag. 31 seqq.

44) *The Anglo-Saxon version from the historian Orosius, by Alfred the Great, together with an English translation from the Anglo-Saxon, by Daines Barrington, London, 1773. Specimen versionis Anglosaxonicae invenitur in Thorpii Analectis Anglosaxonice et in libro meo pag. 7 seqq.*

45) *Bèdæ Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum, Anglo-Saxonicè ex versione Alfredi Magni, et Latine, cet. curâ Abrahami Wheloci, Cantabrigiae 1644. fol. Bedae historia ecclesiastica, Latine et Saxonicè, cet. cura et studio Johannis Smith, Cantabrigiae 1722. fol.*

46) *The Anglo-Saxon version of the story of Apollonius of Tyre, upon which is founded the play of Pericles, attributed to Shakspeare; from a MS in the Library of C. C. C. Cambridge, with a literal translation, by Benj. Thorpe, London, 1834.*

47) *Vita S. Gudlaci, auctore Felice monacho, invenitur in Actis Sanctorum Benedictorum; versio Anglosaxonica continetur in MS. Cotton. Vesp. D. XXI; ejusdem fragmentum in cod. Vercellensi fol. 133b.*

48) *Brevi tempore prodibunt 'The Homilies of the Anglo-Saxon*

D. *Philosophica, Theologica.*

Ilum Saxonum regem, qui omnium procul dubio maximus est, Alfredum scilicet, etiam philosophicis disciplinis operam navasse, non mirabitur, qui regis indolem et mentem ejusdemque fata perspexerit. Qui quamvis assiduus et gravissimis quidem bellis contra Danos ita occupatus esset, ut vix unum annum in optata quiete degere posset, tamen plus semel Anicii Manlii Severini Boethii libros de consolatione philosophiae diligentissime pertractasse videtur. Librum in linguam vernaculam partim verbotenus partim libere, ut in prooemio ait, vertebat, etiam ex propriis non nulla adjiciens. Metra quae Boethius libris suis de consol. philos. inseruit, Alfredus primum oratione soluta reddidit, deinde etiam metricè vertebat, qua de metrica versione supra jamjam mentionem fecimus ⁴⁹⁾.

Ex scriptis theologicis praesertim Gregorii Magni Pontificis Romani Dialogi seu de cura pastoralis liber nominari debent. Saxonice redditi sunt aut ab Alfredo rege, aut a Werfertho episcopo Wigorniensis. Adhuc typis non excusi sunt. Cf. Wantjei Catal. p. 70, 71, 92, 99, 114, 130, 153, 168, 212, 217, etc.

E. *Librorum sacrorum versiones.*

Habemus quatuor evangeliorum versionem saxonicam ignoto auctore ⁵⁰⁾ et versionem anglicam interlinearem auctore Aldrico ⁵¹⁾; libri Iiob versionem auctore Älfrico ⁵²⁾, heptateuchi translationem eodem auctore ⁵³⁾ ejusdemque versionem evangelii Nicodemi ⁵⁴⁾ et duplicem psalmodiarum paraphrasim, quarum altera partim soluta oratione, partim metricè composita est; auctores ignoti sunt ⁵⁵⁾.

Church' impensis Societatis Äfricicanæ. Singulae homiliae inveniuntur in Thorpii Analectis Anglosaxonice (ed. sec.) p. 36 — 80. Sermones etiam aut integros aut locos selectos eorum suae Bædæ editioni inseruit Whelocius. Sermo in Natale Sancti Eadmundi, regis et martyris, dialecto Australium Anglorum conscriptus, legitur in Thorpii Analectis Anglosax. p. 119 seqq. Sermones aut integros aut selectos eorum locos etiam liber meus inde a p. 61 continet.

49) *Boethii Consolationis Philosophiae libri V. Anglosaxonice redditi ab Alfredo. Ad Apographum Junianum expressos edidit Christophorus Rawlinson, Oxon. 1698. — King Alfred's Anglo-Saxon version of Boethius de Consolatione Philosophiae; with an English translation and notes, by J. S. Cardale, London 1829.*

50) *The Gospels of the four Evangelists, translated in the olde Saxon tyme out of Latin into the vulgare toung of the Saxons cet. London, printed by John Daye 1571. — Quatuor D. N. Jesu Christi Evangeliorum versiones perantiquae duae, Gothica scil. et Anglosaxonica, quarum illam ex celeberrimo Codice Argenteo nunc primum depromsit Franciscus Junius, hanc autem ex Codd. MSS. collatis emendatius recudi curavit Thomas Mareschallus, Anglus cet. Dordrechtii 1665. Amstelodami 1684. — På Hälgan Godspel on Englisc. The Anglo-Saxon version of the Holy Gospels, edited from the original manuscripts, by Benj. Thorpe, 1842.*

51) *In MS. Cotton. Nero D IV. Evang. Marc. Cap. I. in Analectis Anglosax. Thorpii invenitur.*

52 — 54) *Heptateuchus, Liber Job et Evangelium Nicodemi, Anglosaxonice. Historiae Judith fragmentum, Danosaxonice, edidit nunc primum ex MSS. Codicibus Edvardus Thwaites, Oxon. 1698.*

55) *Psalterium David's Latino-Saxonicum vetus, a Johanno Spelmanno, D. Hen. fil. editum, Londini 1640. — Libri Psalmorum versio*

F. *Leges Anglosaxonum.*

Hae in duas partes sejunguntur leges, in civiles scilicet et in ecclesiasticas, quarum priores a regibus singulorum Britanniae regnorum, consilio procerum et episcoporum adhibito, promulgatae erant. Ecclesiasticae autem leges a regibus unà cum episcopis aut solâ episcoporum curâ datae sunt. Utrumque legum genus, praesertim tamen prius in juris Germanici historia maximi momenti est ⁵⁶). Haec sunt nomina regum, qui legistatores esse traduntur:

- 1) *Æthelberhtus*, rex Cantii (regnavit ab anno p. Chr. 560 usque ad annum 616). *Æthelberhti lex* intra annum 595 et 616 promulgata est.
- 2) *Hlotharius et Eadricus*, reges Cantii (regnaverunt ab anno 673 usque ad annum 685).
- 3) *Vihtrêdus*, rex Cantii (regnavit ab anno 694 usque ad annum 727). *Lex quinto regni sui anno data est.*
- 4) *Ina (Ine)*, *Vestsaxonum rex* (regnavit ab anno 688 usque ad annum 728).
- 5) *Alfrêdus Magnus* (regnavit ab anno 871 usque ad annum 901).
- 6) *Eadveardus* (regnavit ab an. 901 usque ad an. 925).
- 7) *Æthelstânus* (ab an. 925 usque ad an. 941).
- 8) *Eadmundus* (ab an. 941 usque ad an. 946).
- 9) *Eadgârus* (ab an. 957 usque ad an. 973).
- 10) *Æthelrêdus* (ab an. 978 usque ad an. 1016).
- 11) *Canûtus* (ab an. 1017 usque ad an. 1036).

Reges, qui leges latinâ tantum aut francogallicâ lingua scriptas promulgarunt, *Eduardum scilicet Confessorem, Guilelmum I, quem conquestorem nominant, Hênrîcum I, cet. praetermitto.*

De ratione, quam in eligendis singulis speciminibus iisque recensendis secutus sum, pauca tantum mihi dicenda sunt. Primum ex uno quoque et poëseos et prosae genere specimina dare ratum habui, ut quae indoles ac natura Anglosaxonorum poëtarum et scriptorum prosaicorum fuerit, lector lucide intelligeret. nullum quod gravius est monumentum praetermissum est. Quod deinde orthographiam attinet, quas *Jacobus Grimmin* in grammatica sua commendavit, normas secutus

---

antiqua Latina cum paraphrasi Anglo-Saxonica partim soluta oratione partim metricè composita, nunc primum e cod. MS. in biblioth. regia Parisiensi adservato descripsit et edidit *Benj. Thorpe*, Oxon. 1835.

56) Ἀρχαιογενεῖα, sive de priscis Anglorum legibus libri, Sermone Anglico vetustate antiquissimo aliquot abhinc seculis conscripti atque nunc demum magno Jurisperitorum et umantium antiquitatis omnium commodo e tenebris in lucem vocati *Guilelmo Lambardo*, Londini 1568. — *Leges Anglosaxonum* Anglosaxonice cum interpretatione latina, cura *Abrahami Wheloci*, Cantabrigiae, 1644. — *Leges Anglosaxonicae Ecclesiasticae et Civiles*. Accedunt *Leges Edvardi latinae, Guilelmi Conquestoris Gallo-Normannicae et Henrici I. latinae*. Subjungitur *Domini Henr. Spelmanni Codex Legum veterum Statutorum Regni Angliae* quae ab ingressu *Guilelmi I.* usque ad annum *Henrici III.* edita sunt. Toti operi praemittitur dissertatio epistolaris admodum reverendi *Domini Guilelmi Nicolsoni, Episcopi Derrensis, de jure feudali veterum Saxonum*. Cum codd. MSS. contulit, notas, versionem et glossarium adjecit *David Wilkins*, Lond. 1721. — *Die Gesetze der Angelsachsen*. In der Ursprache mit Übersetzung und Erläuterungen herausgegeben von *Dr. Reinhold Schmid*, Leipzig 1832.

sum. vocales igitur graves circumflexu, diphthongi accentu acuto ubique signabantur, verbaque singula eâ, quae etymologiae responderet, ratione scribebantur. Locos corruptos, reddidit ut par erat ratione, emendavi, difficiliores partim in annotatione, partim in lexico explicavi. Quodsi interdum erraverim in tam difficili opere, lector benevolus libenter mihi ignoscat.

Turici Helvetiorum mense Jan. MDCCCL.

Ludovicus Ettmüllerus.

Emendanda.

Pag. 4 lin. 22 lege: læsvödon (pro læsvödon). l. 34 loccas. p. 6 l. 39 behreóvsunge. p. 7 l. 39 eordtyrevan. p. 8 l. 21 gemære (et sic ubique). p. 12 l. 6 varode. l. 29 fruma þus. l. 30 geómerung. p. 13 l. 19 réddon. p. 14 l. 37 súd. p. 15 l. 9 stale. p. 16 l. 18 bréder. p. 20 l. 15 dægolnisse. p. 21 l. 30 onæled. p. 22 l. 4 Coifi (i. e. cell. Koibhi, summus Druidarum antistes). p. 27 l. 33 þýstrum. p. 29 l. 45 dorste. p. 30 l. 13 he (pro þe). p. 31 l. 31 þät (pro hät). p. 34 l. 39 forrád. p. 35 l. 17 suna. l. 31 ge of Eástenglum. p. 37 l. 42 þe (pro he). p. 44 l. 29 þisum (pro þis). p. 45 l. 20 andvearde. p. 46 l. 39 þe (pro he). p. 51 l. 27 svétmettum. p. 53 l. 42 onsác. p. 70 l. 35 gebródru. p. 87 l. 4 væta. l. 31 dearnunga. p. 129 v. 1472 léc (pro lét). p. 134 l. 28 ærende. p. 141 l. 6 tide. l. 61 deófulcunda. p. 142 v. 109 ódrè. p. 144 v. 157 gifede. p. 148 v. 335 mægde. p. 163 l. 17 gæston. p. 169 v. 97 onæled. p. 222 v. 53 blisse (pro blis seó). v. 65 sided glided. p. 262 l. 21 æled. l. 22 æled. l. 42 sliden. p. 264 l. 2 irfra: quaerit. p. 268 v. 226 cleóvenne. p. 282 l. 9 inæled. l. 31 geornra.

Quibusdam locis accentûs signa aut omissa aut male posita sunt. legas igitur p. 4 l. 4 hryre (et sic ubique). l. 7 bediglóde (i. e. bedéglóde). p. 5 l. 23 áscrap (i. e. áscráp). l. 32 lyre (sic ubique). l. 46 genróttóð (ubique scribi rôt, unrôt, rôtspan, cet.). l. 47 þráfungum. p. 6 l. 19 forseáróde. p. 11 l. 42 on án. p. 14 l. 23 ánlipige (i. e. ánléþige). p. 18 l. 13 dónne. p. 24 l. 15 lufjan (sic ubique). p. 31 l. 12 lócode. p. 34 l. 38 terjan. p. 36 l. 45 gebrócod. p. 37 l. 7 dréhton. p. 69 l. 22 losige. p. 55 l. 10 antid. p. 101 v. 260 ár (sic ubique). p. 123 v. 1232 Eánmundes. p. 145 v. 201 þúfas. p. 180 v. 75 þám. p. 203 l. 17 vénum. p. 205 v. 62 hasvæn. p. 213 l. 2 brosnjad. p. 222 l. 39 drohtád. p. 223 v. 83 hálgum. p. 284 l. 42 þeóf.

Duos locos adhuc corruptos hic corrigere volo. Pag. 131 v. 35 liber MS. praebet: hvearf lacra hræv hræfn vandróde. Quum vox vandróde objectum requirat, hræv accusativus sit, necesse est, neque qui ad hvearf pertineat nominativus esse potest. utramque igitur conjecturam et Kemblii et meam rejiciendam esse apparet. legendum snudeo hvearlicra hræv hræfn vandróde i. e. volubilium (= mortuorum) cadavera corvus conculcavit.

Locus alter p. 221 v. 25, 26 invenitur. Legendum censeo: ac vās gæfest gær, gellende snær, vunjende vær, vilbec bescær, i. e. sed erat mollis (bor. gæfr) annus, sonans chorda (theod. snuorja), durans pactic, voti fluvius serenus (bor. skær, purus, sonorus, limpidus).

I. Bôceras.

A. Vyrđvriteras. B. Úđvitan. C. Pylas.

I. Scriptores.

A. Historici. B. Philosophi. C. Oratores.

A. Vyrdríteras.

Be Ióbe, áreht and anvrogen be Älfrice.

Sum ver väs geseten on þam lande þe is geháten Hús, his nama väs Iób. Se ver väs svide bilevite and rihtvis and ondrædende god and forbúgende yfel. Him varon áceunede seofan suna and þreó doþtra; he háfde seofon þúsend sceápa and þreó þúsend oífenda, fíf hund getýmu oxena and fíf hund assan and ormate micelne hired. Se ver väs svide 5 mære betvux eallum eásternum, and his suna fêrdon and þenóde ælc ódrum mid his góðum on ymbhvyrfe át his húse, and þær tó heora svustra geladódon. Iób sóðlice árás on þam eabtóðan dáge on ærnerigen and offróde gode seofonfealdne lác for his seofon sunum, þý lās þe hi víð god on heora gepance ágylton; þus dide Iób eallum dagum 10 for his sunum and hi svá gehálgóde.

Hit gelamp on sunum dáge, þá þá godes englas cómon and on his gesihde stódon, þá väs eác svylec se scecca him betvux. tó þam cväd drihten: "Hvanon cóme þu?" se sceocca andvyrde: "Ic fêrde geond þás eorðan and hi beeode". drihten cväd: "Ne beheólde þu lá minne 15 þeóvan Iób, þát nán man nis his gelica on eorðan, bilevite man and rihtvis and ondrædende god and yfel forbúgende? —

Svá stód se deóful on godes gesihde, svá svá déd se blinda on sunnan: seó sunne ymbscinð þone blindan, and se blinda ne gesihð þære sunnan leóman. God geseah þone deóful, and se deóful 20 svá þeáh väs bedæled godes gesihde and his vuldres. Eorde is gecveden godes fótscamel and seó heofon is his þrymsetl. Nu stód se sceocca svylec át godes fótscamele upon þære eorðan, þá þá se álmihþiga hine áxóde, hvanon he cóme? He cväd, þat he fêrde geond þás eorðan, for þan þe he fêrd svá svá Pêtrus se 25 apostol cväd: Beóð sýfre and vacole, for þan þe se deóful, eóver víðervinna, fêrd onbútan svá svá grimitende læo, sêcende, hvæne he ábite; vídstandað þam strange on geleáfan". Micele væron þises mannes gecarmunga, þá se álmihþiga be him cväd, þát his gelice nære on eorðan. Ge mágon gehýran sume his þeávas svá 30 svá he be him silfum ávrát. Iób cväd: "Ic álysde hrýmende þearfan and þam steópbearne, þe bútan fultume väs, ic gehealp, and vedevan heortan ic gefrêfróde; ic väs ymbscrýd mid rihtvisnisse, ic väs blindum men eáge and healtum fót and þearfena

fæder; of flýsum minra sceápa væron gehlyde þearfena sidan, and ic þearfum ne forvyrnde þæs þe him gyrndon, nè ic ne üt ána minne hláf bútan steópbearne, nè ic ne blissode on minum mánigfealdum velum, ne fagnode ic on mines feóndes hryre, ne lág
 5 álþeodig man vidútan minum hegum, ac min duru geopenode simle vegfêrendum; ne behýdde ic mine synna, nè ic on minum bósme ne bediglóde mine urrihtvisnisse". Ne sæde Iób þis for gilpe, ac for þan þe he väs eallum mannum tó hysne geset. Pus mærne man volde se mánfulla deófol þurh þam miclum costnungum, þe
 10 he him tó äide, fram gode gevenjan; and cväd tó drihtne:

"Ne ondret Iób on idel god! þu ymbtrymedest hine and ealle his æhta, and his handgeveorc þu blêtsódest, and his æhta veóxon on eordan; ac ástrece hvon þine hand and getill ealle þá þing þe he áh, and he þe on ansýne vyrigd". Drihten cväd tó þam sceoccan: "Efne
 15 nu ealle þá þing, þe he áh, sindon on þinre handa búton þam ánum, þät þu on him silfum þine hand ne ástrece".

Ne derode Ióbe náht þæs deófles costung, ac fremode, for þan þe he väs fulfremedra on gehincdum and gode near äfter þæs sceoccan êltnisse.

20 Se deófol gevende þá fram godes gesihde and äcvealde ealle his æhta ánes dages. Sum ærendraca com tó Ióbe and cväd: "Þine syll eodon, and þá assan vid hi læsvódon; þá færlice cōmon Sabæi and hi ealle ús benámon and þine yrdlingas ofslógon, and ic ána ätbärst, þät ic þe þät cýdde". Mid þý þe se yrdling þis sæde, þá com sum óder
 25 and cväd: "Fýr com færlice of heofenum and forbärnde ealle þine scêp and þá hirdas samod, and ic ána ätvand, þät ic þe þis cýdde". Þá com se þridda ærendraca and cväd: "Þá Caldëiscan cōmon on þrim floccum and úre ofendas ealle gelæhton and þá hirdas mid svurde ofslógon; ic ána ätfléah þät ic þe þis cýdde". Efne þá git com se feórda ærendraca
 30 iun and cväd: "Þine suna and þine doltra æton and druncon mid heora yldestan brêder, and efne þá færlice svégde svidlic vind of þam vëstene and tóslöh þät hús ät þam feóver hvammum, þät hit breósende þine bearn ofþryhte and äcvealde; ic ána ätbärst, þät ic þe þis cýdde".

Hvät þá Iób árás and tótär his tunican and his loccan forcearf and
 35 feól tó eordan and cväd: "Nacod ic com of minre módor iunode and nacod ic sceal heonan gevendan; drihten me forgeaf þá æhta, and drihten hi me eft benam; svá svá him gelicode svá hit is gedon; beó his nama geblêtsód!"

On callum þisum þingum ne syngode Iób on his velerum, nè nán þing dyslices ongean god ne spræc. Eall þis dide se ealda deófol tó gremenne þone gódan man and simle he læfde æne cucenne him tó cýdenne his æhta lýre, þät his mód vurde fram gode ävend, þá þá he þá gelimp geáxód häfde, þät fýr com ufan þe þá scêp forbärnde: ac hit ne com ná of heofenum, þeáh þe hit svá
 45 gehivod være, forþan þe se deófol näs on heofenum næfre, siddan he þanon þurh módignisse äfeól mid his gefêrum.

Ealle svá dêd antecrist, þonne he cymd; he äsent fýr ufan svylee of heofenum, tó bepæcenne þät carme mancynn þe he on

4. velum] vælum, *Th.* — 8. bisne, *Th.* — 32. hvammum] væmmum, *Th.* — 41. læfde] læfd, *Th.* — 44. forbärnd, *Th.* — 45. gehyvod, *Th.*

býd; ac vite gehvā, þāt se ne mæg nān fȳr of heofenum āsendan, se þe on heofenum silf cuman ne mōt. On callum þisum þingum ne syngōde Iōb on his velerum. On tvā visan men syngjad on heora velerum, þāt is, gif hi unriht sprecad, odde riht forsūvjad. Ac Iōb ne syngōde on his velerum, forþan þe he dyslice ongean 5 god ne sprāc, nē eac godes hērunge ne forsūvāde; he cȳdde, þāt he būton gitsunge svā micle æhta hāfde, þā þā he hi svā eadlice būton urōtnisse forlēt.

Eft siddan on sumum dāge, þā þā godes englas stōdon on his gesihde, þā vās eac se sceuca him betvynan, and drihten him evād tō: 10 “Hvāt lā ne beheōlde þu minne þeóvan Iōb, þāt his gelīca nis on eorðan, and git he hylt his unscedignisse, þeāh þe þu āstȳredest me tōgeanes him, þāt ic þearfleāse hine gesvenete!” Se sceuca andvyrde: “Fel sceal for felle; and svā hvāt svā man hāfd he sylf for his life! āstrece nu þine hand and hrepa his bān and his flāsc, þonne gesihst þu, þāt he 15 þe on ansȳne vyrigd”. Drihten evād tō þam sceucan: “Eftue he is nu on þinre handa, svā þeāh hvādere heald his sāvle”.

Ne geþāfōde god þis tō forvyrde þam eādigan vere, ac þāt he vāre tō bysne callum geleāffullum mannum and vurde svīdōr gemāersōd þurh his micle geþyld on earfōdnissum. 20

Þā gevende se deófol of drihtnes gesihde and slōh Iōb mid þære virstan vunde fram his hnolle úfevcardan ód his ilas neodeverde. Iōb sāt þā sārlice eal on ānre vunde upon his mixene, and āscreāp þone vyrm of his lice mid ānum croescearde. His vif him evād tō: “Git þu þurhvunast on þinre bilevitnisse? vyrig god and svelt!” Iōb hire and- 25 vyrde: “þu sprāce svā svā ān stunt vif; gif ve gōd underfēngon of godes handa, hvȳ ne sceole ve eac yfel underfōn?”

On callum þisum þingum ne syngōde Iōb on his velerum. Se svicola deófol genam þāt vif him tō gefylstan, þāt he þone hālgan ver þurh hi besvice, svā svā he ær Adam þurh Èvan besvāc; 30 ac se ylca god, þe geþāfōde, þāt he svā gecostnōd vāre, heōld hine vīf þās deófles syrvungum and vīf his sāvle lȳre.

Vitōdlice þā geāxōdon þri cyningas, þe him gesibbe vāron, eal his ungelimp and cōmon him tō of heora rīce, þāt hī hine geneósōdon. Heora naman vāron þus gecigde Elifas, Baldad, Sofar. Hī gecvādon, 35 þāt hī samod cumende hine geneósōdon and gefrēfrōdon. Hī þā cōmon and hine ne oncneóvon for þære ormætan untrumnisse and hrymdon þær rihte vēpende; hī tōtæron heora reāf, and mid duste heora heāfod be- streóvōdon, and him mid sæton manega dagas.

Hit vās svā gevnelic on ealdum dagum, þāt gif hvam sum fær- 40 lic sār becom, þāt he his reāf tōtære svā svā Iōb tīde and eac þās þri cyningas, þe cōmon hine tō frēfrigenne.

Þā āvendon hī heora frōfer tō edvite and hine mid heora vordum tyrigdon, svylce he for his synnum svā getucōd vāre, and evādon: “Vite com ofer þe, and þu āteorōdest; sārnis þe hrepōde, and þu eart 45 geunrotsōd: hvar is nu þine godes ege and þin strenedo? hvar is þin geþyld and þinra dæda fulfremednis? and mid manegum þrafungum hine gesvencdon. Iōb evād: Eālā gif mine synna and min yrmd, þe ic þolige,

4. spræcad, *Th.* — 12. þeāh þe, *desunt Th.* — 14. man] men, *Th.* — 16. virigd, *Th.* — 20. on] and, *Th.* — 23. āscreāp, *Th.* — 35. gecygd, *Th.*

væron ávegene ou áne vægan, þonne væren hi sværran gesevene þonne sandcorn on sæ; tō þreágenne ge logjað eóvere spræce, and ge þencad tō ávendenne eóverne freónd; mannes lif is campdóm ofer eorðan, and svá svá mēdgildan dagas, svá sind his dagas”.

- 5 He evād þát mannes lif väre campdóm ofer eorðan, forþan þe ælc þæra þe god gebið þýð on gevinne vid þone ungesevenlican deófol and ongean his ágennum lustum þá hvile þe he on life býð; and svá svá se hýrman his edleánes anbidad, svá geaubidad se gástlica cempa his edleánes át þam álmihdigum gode. Godes ge-
 10 corenan sind on gevinne on þisere vorulde, and þá árleásan on hire blissjad; ac þæra rihtvisra gevinu ávent tō blisse, and þæra árleástra bliss tō biternum sármissum on þære êcan vorulde, þe gevelgad þá þolmóðan.

- Ealle þás costnunga deófles and þæra æhta lýre, his bearna deáf
 15 and his ágen untrunnis, his vifes vitleást and his freónda edvit ne mihton áveegan Iób of his módes árædnisse, nê fram his miclan geleáfan, þe he tō þam álmihdigan gode symle háfde; ac se sencca veard gescynd, þe hine besvican volde. Iób evād eft: “Min flæsc is ymb-
 20 scrýð mid forrotódnisse and mid dustes horvum; mīn býð forsearóde and is forseruncen; me habbad gesvencednisse dagas, and on niht min bān býð mid sárnisse þurhdynd, and þá þe me etaf ne slæpad; ic eom lāme vidmeten, and ýslum and axum gealicóð”. Eft he evād: “Ic vāt sódlice, þát min álýsend leofað, and ic on þam endenēxtan dāge of eorðan árise; and ic beó eft mid minum felle befangen, and ic on mi-
 25 num flæsce god geseó, ic silf and nān óder: þes hyht is on minum bósme gelegd”.

- Þá þri cýningas þá háfðon langsume spræce vid þone gedrehtan Iób, and gevendon him hām siddan; ac god hi gespræc þá and evād, þát he him eallum þrim gram väre, forþan þe hi svá rihtlice átforan
 30 him ne spræcon, svá svá Iób his þegn. God evād him tō: “Nimad eóv nu seofon fearras and seofon rammass and farad eft ongean tō minnum þeóve Ióbe and geoffrjad þás lāc for eóv; Iób sódlice, mīn þeóva, gebit for eóv, and ic his ansýne underfò, þát eóv ne beó tō dysige geteald, þát ge svá rihtlice tō me ne spræcon, svá svá mīn geþeóva
 35 Iób”.

- Elifas þá and Baldad and Sofar fêrdon ongean tō heora mæge Ióbe, and didon svá svá him god bebeád; and dryhten underfêng Ióbes ansýne, and heora synna þurh his þingrædenne forgeaf. Drihten eac þá gecírde tō Ióbes bereóvsunge, þá þá he for his mægum gebād, and
 40 hine gehælde fram eallum his untrunnissum, and his æhta him ealle forgeald be tvifealdum. Iób háfde ær his untrunnisse seofon þúsend scéapa and þreó þúsend olfenda; fif hund getýmu oxena and fif hund assan; him væron eft forgoldene feóvertýne þúsend scéapa and six þúsend olfenda; þúsend getýmu oxena and þúsend assan; and drihten hine
 45 blétsóde svidór on ende þonne on anginne. He háfde seofon suna and þreó dohtra ær, and siddan eft eal svá fela. Hvi nolde god him forgildan his bearn be tvifealdum, svá svá he dide his æhta? he nolde,

14. deólfes] deófol, *Th.* — 21. þurhdynd] þurhdyd, *Th.* — 25. nān] nā, *Th.* — 26. gelegd] geled, *Th.* — 28. gevendan, *Th.* — 33. dysig, *Th.* — 42. getýme, *Th.* — 44. getýme, *Th.* — 47. tvyfealdum, *Th.*

forþý þe his bearn næron forlorene, svá svá his æhta væron; his æhta væron ealle ámyrrede and his tyn bearn ávealde; ac þá bearn væron svá þeah gehealdene on þam digelan life betvux hálgum sávlum, and he forþý underfeng þæra bearna getál be ánfealdon, forþan þe þá ódre him væron gehealdene, þe þurh þæs deófles êhtnisse ávealde væron. Hvat þá Iôbes gebróðra and gesvustra and ealle, þá þe hine ær cúdon, cômmon him tó and hine gefrêfródon, and his miclum vundrôdon, and him gife geáfon. Næron gemette on ealre eordan svá vlitige vimmen, svá svá væron Iôbes dohtra. He sóðlice leofóde áfter his svingle án hund geára and feóvertig geára, and geseah his bearna bearn óð þá feórdan mægðe. On eallum his life he leofóde tvá hund geára and eahta and feóvertig geára; he vās se fifta man áfter Abrahame þam heáhfáðere.

*Analecta Anglo-Saxonica, ed. Benj. Thorpe.
London 1834.*

Orosius, áreht of Lædene on Englisc be Álfrêde þam cyninge.

Be Ciruse.

Cirus, Persa cyning, þe ve ær beforan sædon, þá hvile þe Sabini and Rómáne vunnon on þam vestræde, þá hvile vann he ægðer ge on Scyddige ge on Indje, óð he hátde mæst ealne þáne eástðæl ávest. And áfter þam fyrde gelædde tó Babilónjá, þe þá veligre vās þonne ænig óder burh; ac hine Gandis, seó eá, lange gelette þæs oferfáreldes, for þam þe þær scipu næron; þát is eallra ferscra vátera mæst bútan Euftráte. Þá gebeótóde án his þegen, þát he mid sundê þá eá oferfaran volde, mid tvám tincenum; ac hine se stream fordráf; þá gebeótóde Cirus, þát he his þegen on hire svá gevrecan volde, þá he svá gram veard on his móde and víð þá eá gebolgen, þát hi mihton vífmen be heora cneóve ofervadan, þær heó ær vās nigon mila brád, þonne heó fléde vās. He þát mid dædum gelæste, and hi upforlêt on feóver hund eá and on sixtig eá, and síððan mid his fyrde þær ofer fôr; and áfter þam Euftráte þá eá, seó is mæst eallra ferscra vátera and is irnende þurh middevearde Babilónjanburh. He hí eac mid gedelfe on manege eá upforlêt, and síððan mid eallum his folce on þære eá gange on þá burh farende vās and hí geræhte. Svá ungelýfedlic is ænigum men tó geseccanne, hū ænig man mihte svylce burh gevyrcan, svylce seó vās, óðde eft ábreccan.

Nembráf se ent ongan ærest timbrjan Babilónja, and Ninus se cyning áfter him, and Saméranis, his cvên, hi geendáde áfter him on middeveardum hire rice. Seó burh vās getimbráf on fildum lande and on svíðe emnum, and heó vās svíðe fáger on tó lócjanne, and heó is svíðe rihte feóverscýte, and þæs vealles micelnis and fástnis is ongelýfedlic tó seccenne, þát is, þát he is fiftig elna brád and tvá hund elna heáh, and his ymbgang is hund seofontig mila and seofedan dæl ánre mile, and he is gevorht of tigelum and of eorðtyrevum, and ymbútan þone veall is se mæsta díc, on þam is irnende se ungefótticósta stream, and víðútan þam dice is gevorht tvegra elna heáh veall, and bufan þam

4. getál] getel, *Th.* — 20. tyncenum, *Th.* — 26. yrnende, *Th.* — 39. tigelon, tyrevon, *Th.*

márau vealle, ofer ealne þone ymbgang, he is mid stænenum vighûsum bevorht. Seó ylce burh Babilônja, seó þe mæst vās and ærest ealra burga, seó is nu læst and vêtöst. Nu seó burh svylc is, þe ær vās ealra veorca fæstöst and vundorlicöst and mærost, gelice and heó være

5 tō bysne ásteald eallum middanearde, and eác svylce heó silf spreçende si tō eallum mancynne and cvede: "Nu ic þus gehroren eom and áveg geviten, hvät ge mágon on me ongitan and oncnávan? — þät ge nánuht mid eóv nabbað fæstes nê stranges, þätte þurhvanjan mæge!"

On þam dagum þá Cirus, Persa cyning, Babilônja ábræc, þá vās

10 Cræsus, se Lida cyning, mid fyrde gefaren Babilônjum tō fultume; ac þá he viste, þät he him on nánun fultume beón ne mihte, and þät seó burh ábrocen vās, he him hámvæard fêrde tō his ágenum rice, and him Cirus vās áfter fyligende, óð he hine gefêng and ofslôh. — Ond nu ðre cristene Rómána bespricð, þät hire veallas for ealdunge brósnjað, naläs

15 ná for þam þe heó mid forhergunge svá gebismeráð være svá Balilônja vās; ac heó for hire cristendóme nu git is gescild, þät ægðer ge heó silf ge hire anveald is má hreósende for ealddóme þonne of æniges cýninges niéde.

Áfter þam Cirus gelædde fyrde on Scyððje, and him þær án gióng

20 cyning mid fyrde ongean fôr, and his módor mid him, Damarís. Þá Cirus fôr ofer þät landgemære, ofer þá eá, þe hátte Araxis, him þær se geóngra cyning þäs oferfæreldes forvyrnan mihte; ac he for þam nolde, þý he mid his folce getrúvæde, þät he hine besvican mihte, síððan he binnan þam gemære være and vicstóve náme. Ac þá Cirus geácsóde,

25 þät hine se geóngra cyning þær sêcan volde, and eác þät þam folce seldsyne and uncúde væron vines drencas: he for þam of þære vicstóve áfôr on áne digle stóve and þær beáftan forlêt eall þät þær lides vās and svêtes, þät þá se gióngra cyning svidôr micle vênende vās, þät hi þanon fleónde væron, þonne hí ænigne svicðóm cýðan dorston, þá hi

30 hit þær svá æmeune gemétton. Hi þær þá mid mycilre bliðnesse hátton gemetgunge þät vin driucende væron, óð hi heora silfra lytel geveald háfðon: he þá Cirus hi þær besyróde and mid eallê ofslôh, and síððan vās farende, þær þäs cýninges módor mid þam tvám dælum þäs folces vunigende vās, þá he þone þridðan dæl mid þam cýninge besvican háfde.

35 Heó þá, seó evên Dameris, mid mycelre gnornunge ymb þäs cýninges slege, hire suna, þencende vās, hú heó hit gevrecan mihte, and þät eác mid dædum gelæste, and hire fole on tvá tódælde, ægðer ge vífmen ge væpnedmen, forþan þe þær vífmen feohtad svá same svá væpnedmen. Hió mid þam healfan dæle beforan þam cýninge farende vās,

40 svylce heó fleónde være, óð hió hine gelædde on án mycel släd, and se healfa dæl vās Ciruse áfter fyligende: þær veard Cirus ofslegen, and tvá þúsend manna mid him. Seó evên hêt þá þam cýninge þät heáfod of áceorfan and bevrpan on áne cýlle, se vās áfýlled mannes blódes, and þus cväd: "þu þe þyrstende være mannes blódes þrittig

45 vintra, drinc nu þine fýlle!"

Analecta Anglo-Saxonica, ed. Thorpe.

Bæda, Hist. eccles., áreht of Lædene on Enlisc be Älfrède þam
cyninge, ed. Wheloci, I, 1.

Be gesetnisse Breotene oððe Hibernia, Scotta eálandes, and
heora ærran bigengum.

Breoton is gársecges eáland, þät väs iú geára Albion häten, is
geseted betvyh norðdæle and Vestdæle Germánje and Gallie and Hi-
spánje, þám mæstum ðalum Europe miclê fücê ongegen; þät is nord
ehta hund mila lang and tvá hund mila brád. Hit hafad fram súddæle 5
þá mægðe ongean, þe mon háted Gallia Belgica. Hit is velig þis eá-
lond on væstmum and on treóvum misenlicra cynna, and hit is gescrä-
pe on læsve sceápa and neáta, and on sumum stóvum vingearðas gró-
vað, svylce eác þeós eorðe is berende missenlicra fugela and sævihta,
and fisevillum väterum and vyllgespringum. And her beóð oft faugene
seolas and hronas and meresvin, and her beóð oft numene missenlicra 10
cynna veolcescylle and muscule, and on þám beóð oft gemette þá bet-
stan meregríotan ælces hives, and hér beóð svide genihtsume veolocas,
of þám býð geveorht se veolocreáða tälg, þone ne mäg sunne blæcan
nê regn vyrðan, ac svá he býð yldra, svá he fägerra býð. Hit hafad
eác þis land sealtseáðas, and hit hafad hát väter and hát bado, ælcere 15
yldo and háðe, þurh ðóðelede stóve gescräpe. Svylce hit is eác berende
on vecga órum áres and ísernes, leádes and seolfres. Hér býð eác
gemeted Gagátes: se stán býð blægim; gif mon hine on fýr ðeð, þonne
fleóð þær nedðran on veg. Väs þis eáland eác geó gevurðad mid þám
áðelestum ceastrum ánes vana þrittigum, þá þe væron mid veallum and 20
torrum and geatum and þám trumestum locum getimbráde, bútan óðrum
læssan unrim ceastra. And forþan þe þis eáland under þám sílfum nord-
dæle middangeardes nýhst liged, and leóhte nihte ou sumera hafad, svá
þät oft on middre nihte geflit cymed þám behealdendum, hväder hit si
þe æfenglommung, þe on morgen dagung. Is on þon sveótol, þät þis 25
eáland hafad micle lengran dagas on sumera and svá eác nihta on vin-
tra, þonne þá súddælas middangeardes.

Þis eáland nu on andveardnisse, áfter rime fif Moyses bóca, þám
seó godcunde æ ávriten is, fif þeóða gereordum ænne visðóm þære
heán sóðfastnisse and þære sóðan heánesse smeáð and andettæð: þät 30
is on Angelcynnes gereorde, and Britta, and Scotta, and Peohta, and
Lêdenvara, þät án is þät Lêden on smeáunge gevrita eallum þám óðrum
gemæne.

On fruman ærest væron þises eálonðes bigengan Brittas áne, fram
þám hit naman onfêng. Is þät sägd, þät hi cômou fram Armoricano 35
þære mægðe on Breotone, and þá súddælas þises eálonðes him gesæton
and geáhnódon. Þá gelamp áfter þon, þätte Peohta þeóð com of Scyðja

3. miclê fücê, *deest B.* — ongegen] ongen, *C.* — 4. tu hund, *Wh.* —
6. gescräpe] screope, *C.* — 9. välgespr., *C.*, vällgespr., *B.* — 13. tälgl]
tälhg, *Wh.*, tãgl, *C.* — 14. nê] ne ne, *Wh.* — regn] ren, *Wh.* — 17. ire-
nes, *B.* — 18. hið svilce blægim, *B.* — 19. iu, *B.*, jeo, *C.* — 23. sumera,
Wh. — 26. sumera, *Wh.* — *Memorabiles isti dativi, quos, si semel tan-
tum legerentur, haud dubie in sumere corrigerem. Sed defenduntur
non nihil sequenti dativo vintra, quem gothica vox vintrus ab omni
mutatione tuetur. Nescio, an ne forsitan Gothi æstatem sumrus appel-
laverint, sicut hiemem vintrus nuncupaverunt.* — 28. nu, *deest B.* —
30. heánesse] ánesse, *B.*

lande on scipum, and þá ymbärndon eall Breotone gemäro, þät hi cömon on Scotland up, and þær gemetton Scotta þeóde and him bædon setles and eardungstöve on heora londe betvyh him. Andsvaredon Scottas, þät heora land ne väre tö þäs micel, þät hi mihton tvá þeóde gebabban, 5 ac cvædon: "Ve mágon eóv sellan hálvende geþeakte, hvät ge döu mágon. Ve viton heonan nöht feor óder eáland eást rihte, þät ve mág- on oft leóhtum dagum geseón; gif ge þät sêcan villað, þonne mágou ge þær eardungstöve habban; odde gif hylec eóv vidstoded, þonne ge- 10 fultumjad ve eóv". Þá fêrdon Peohtas in Breotone and ongunnon ear- digan þá norðdælas þises eálandes, and Brittas, svá ve ær cvædon, þá súddælas. Mid þý Peohtas víf náfdon, bædon him fram Scottum; þá gepáfedon hi þære árædnesse, and him víf sealdon, þät, þær seó vise on tveón cyme, hi þonne má of þam vífcynne him cyning curen, þonne of þam væpnedcynne, þät git tö dæg is mid Peohtum healden.

15 Þá forðgongenre tide áfter Brittum and Peohtum þridde cynn, Scotta, Breotone onfêng on Peohta dælc. Þá væron cumene of Hibernja, Scotta eálande, mid heora heretogan, Reáda hátte, ód þá mid freóndsceipe and þá mid gefeohthe him silfum betvih his êdel and eardungstöve geáhnôdon, þá hi nu get habbad; þät cynn nu geond tö dæg Dalreádingas væron 20 hátene. Hibernja, Scotta eáland, ge on brædo his stealles, ge on hálvendnesse, ge on smiltnisse lyfta is betere micle þonne Breotoneland, svá þät þær seldon snáv leng liged þonne þri dagas, and þær nænig man for vintres cýle on sumera hêg ne máved nê scypene his neátum ne timbred, nê þær monn ænigne snicendne vurm nê ætterne gêsihð; 25 forþon gif of Breotone nádran on scipum lædde væron, sôna svá hi þäs landes lyft gestuncen, svá svulton hi, eác neáh þan ealle þá þing, þe þanon cumað, vid ælcum áttre mágou; þät tö tæcne is, þät sume menn ve gesávon, þá þe væron fram nádran geslegene, þät man scóf þára bóca leáf þe of Hibernja cömon, and þá seeafdan dide on väter 30 and sealde drincan þám mannum, and sôna väs þät átter ofernumen, and hi væron gehælde. Is þät eáland velig on meolcum and on hunige, and vingeardas veaxað on sumum stóvum, and hit is fiscvylle and fugol- vylle and mære on huntunge heorta and rána. Þis is ágendlice Scotta êdel; heonon cömon seó þridde þeód Scotta, svá ve ær cvædon, eác be 35 Brittum and Peohtum on Breotone.

Bêda, I, 2.

Väs Breotone eáland Rómánum uncúð, ód þät Cájus se cásere, ódrè naman Júlus, lit mid fyrde gesóhte and geode sixtigum vintra ær Cristes cyme.

Bêda, I, 3.

Þá áfter þon Claudius se cásere, se väs feórda fram Augusto, eft 40 fyrde gelædde on Breotone, and þær bútan hefigum gefeohthe and blóð- gyte micelne dæl þäs landes on anveald onfêng. Svylce he eác Orca- das þá eáland, þá væron út on gârscege, bútan Breotone, tö Rómvara rice geþeódde, and þý sextan móndê, þe he hider com, he eft tö Róme hvearf. Þeós fyrd väs getogen þý feórdan gearê his rices, þät gear

3. betvux, *B.* — þa andsvaredon, *B.* — 8. vidstoded] vered, *B.* — 11. Mid þý] þá þá, *B.* — 13. hi] þät hi, *Wh.* — 14. git, *B.]* get, *Wh.* — 20. ge on brædo] is on brædo, *Wh.* — 24. snicendne] snacan ne, *C.* — 25. gif, *deest Wh.* — 28. ve. *deest Wh.* — 31. on meolcum] mid meol- cum, *B.*

väs fram Cristes hiderecyme þät sixte eác feóvertigum. Fram þam ylcan cásere Claudje väs sended Vespassiánus on Breotone, se áfter Neróne ricsóde; se geeode on Viht þät eáland, and Rómána auvealde under- þeódde. Þät is þrittiges mila lang eást and vest, and tvef mila brád súd and nord. Þá fèng Nerón tò rice áfter Claudje þam cásere; se 5 næht freomlices ongan on þære cynevisan, ac betvih ódra unrim ævyrd- læana Rómvara rices þät he Breotona rice forlèt.

Bêda, I, 11.

Þá väs ymb feóver hund vintra and seofone áfter drihtnes mennise- nisse, fèng tò rice Honórjus cásere; se väs feórda eác feóvertigum fram Augusto þam cásere, tvám gearum ær Rómaburh ábrocen and for- 10 hergád väre. Seó hergung väs þurh Alarie, Gotena cyning, gevorden. Väs Rómaburh ábrocen fram Gotum ymb þüsenc vintra and hundteóntig and feóver and sixtig þäs þe heó gevorht väs. Of þære tide Rómáne blunnun ricsjan on Breotone; háfdon hi Breotona rice feóver hund vin- tra and þäs fiftan hundseofontig, þäs þe Cájus, ódré naman Júlits, 15 Cásere þät ylce eáland gesóhte, and ceastre and torras and strêta and bryega on heora rice gevorhte væron, þá ve tò dæg seeávjan mágon. Eardedon Brittas binnan þam dice tò súddæle, þe ve gemynegódon, þät Sevérus se cásere hêt þvyr's ofer þät eáland gediejan.

Bêda, I, 12.

Þá ongunnon tvá þeóda, Pihtas nordan and Scottas vestan hi on- 20 vinnan and hergjan, and hi fela geara ymrdon and býndon. Þá on þære unstillnisse onsendon hi ærendracan tò Róme mid gevritum, and vèpendre bêne him fultumes bædon, and him gehêton eádmóde býrnisse and sin- gale underþeódnisse, gif hi him gefultumádon, þät hi mihton heora fynd ofervinnan. Þá onsendon hi him micelne here tò fultume, and sóna þäs 25 þe hi on þis eáland cómon, þá compedon hi við heora feóndum and hi micel vâl ongeslógon and of heora gemárum ádrifon and állýmdon. And hi trymdon and lærdon, þät hi fæsten vorhten him tò gebeorge við heora feóndum, and svá mid micelê sigê háf fóron. Þá þät þá ongeáton þá ærran gevinnan, þät se Rómánisca here väs on veg geviten, þá cómon 30 hi sóna mid scíþhere on heora landgemáro and slógon eall and cveald- on þät hi gemétton, and svá svá ripe ernd fortreddon and fornámon, and hi ealle foryrmðon. And hi þá eft sendon ærendracan tò Róme and vèpendre stefne him fultumes bædon, þät þät earne êdel mid eallê ne fordiligád ne väre, nê se nama þære Rómániscan þeóde, se þe mid him 35 svá lange seeân and bryhte, fram fremdre þeóde ungeþværnesse for- numen and fordilgád beón sceolde. Þá väs eft here hider sended; se väs cumende ungevènedre tide on herfeste, and hi sóna við heora feónd- um gefuhton, and sige háfdon, and ealle, þá þe þone deád besviejan mihten, ofer þone sæ nord állýmdon, þá þe ær ælcê gearê ofer þone sæ 40 hlódedon and hergódon.

Þá geságdon Rómáne on an Brittum, þät hi nó má ne mihton for heora gescildenisse svá gevinnfullicum fyrdum svencte beón, ac hi manódon and lærdon, þät hi him væpno vorhten and módes strengdo

7. he lytelne Breotona, *C.* — 11. Alaricum, *Wh.* — 17. bryege, *Wh.* — 22. unstillnisse| unsibbe, *B.* — ærendvrecan, *Cantabr.* — 28. trymdon and, *B. C.* | *desunt Wh.* — 30. on veg| háf, *B.* — 32. ernd| yrd, *B.* — fortrædon? — 34. stemue, *C.* — 40. állýmde, *Wh.* — 42. nó má| leng, *B.* — 44. vorhton, *Wh.*

námen, þát hi compôden and vidstôden heora feóndum; and hi him þá eac tó ræde and tó frôfre fundon, þát hi gemænlice fâsten gevorhten him tó gescildnisse, stænenne veal rihtre stige fram eâstsæ ôð vestsæ, þær Sevêrus se eâsere iú hêt dicjan and eorðvall gevyrean, þone man
 5 nu tó dâg seeâvjan mæg eahta fôta brâdne and tvef fôta heânne; svylce eac on þæs sæs varode tó súddæle, þanon þe him seiphere tó becom, torras timbrôden tó geheorge þæs sæs. Þá sôna þæs þe þis fâsten gevorht vâs, þá sealdon hi him bysne monige, hû hi him væpen vyreân sceolden and heora feóndum vidstondan; and hi þá grêtton and him
 10 eýddon, þát hi næfre mã hi sêcan volden, and hi sigefâste ofer sæ fêrdon. Þá þát þá Pehtas and Scottas geâsesedon, þát hi hider nô eft mã hi sêcan ne volden, þá væron hi þe baldran gevordene, and sôna ealne norðdæl þises ealondes ôð þone veal genômon and gesetton. Við þisum stôð on þam fâstene ufanveardum se earga fêða Britta, and þær
 15 forhtigendre heortan vunôde dâges and nihtes. Þá sôhton heora gevinnan him searvu, and vorhton him hêcas, and mid þâm tugon hi hi earmlice âdûm of þam vealle, and hi væron sôna deâde, svâ hi eorðan gesôhton. Hig þá forlêton þone vall and heora burh and flugon on veg, and heora gevinnan hi êlton and slôgon and on vâl fylدون. Vâs þis
 20 gefeoht vâlgrimre and strengre eallum þâm ær gedônum, forþon svâ svâ seeâp from vulfum and vildeórum beôð fornumene, svâ þá earman eastervaran tóslitene and fornumene væron fram heora feóndum, and heora æhtum benemde and tó hungre gesette.

Bêda, I, 13.

Þá vâs ymb feóver hund vintra and þreó and tvéntig þære drihten-
 25 lican mennisenisse, þát Theodôsins eâsere âfter Honôrje rice onfêng and þát hâfde six and tvéntig vintra. His rices þý þridðan gearê eac tvéntigum Aêtins vâs hâten mære man, se vâs iú ær heáhealdorman, and þá vâs þridðan sidê consul and cyning on Rôme. Tó þisum þá þearfendan lâfa Britta sendon ærendgevit; vâs se frum þus âvriten:
 30 "Aêtio, þriga cyninge. Hêr is Britta guornung and geórmerung", and on forðgonge þæs ærendgevrites þus hi heora ymðo ârehton: "Ûs dri- fad þá elreordan tó sæ, vidscûfed Ûs seó sæ tó þâm elreordum; betvih him tvâm ve þus tveofealdne deâd þrôvjad, odðe sticôde beôð, odðe on sæ âdruncene". Peáh þe hi þæs þing sædon, ne mihton hi nænigne
 35 fultum ât him begitan, forþon on þá yleau tid he vâs âbysgâd mid hefigum gefeohtum við Blâðlan and Atilan Hûna cyningum; svylce eac þisum tidum com micel hungor on Constantinópolis, Crêca ealdorburh, and sôna vól vâs âfter fyligende, ge eac monige veallas mid seofon and fiftigum torrum gehraron and gefeóllon, and svylce eac monige
 40 ôðre ceastre tó hrorene varon, and se hungor and se vólberenda stene þære lyfte monige þûsendo manna and neâta fordilgâde, and fornumene væron.

Bêda, I, 14.

Com se forespreccna hungur eac svylce hider on Brittas and hi tó þon svide vâhte, þát heora monige heora feóndum on hand eoden; and
 45 gît mã vâs, þe þát dôn ne volde. Ac þá him ælc mennisc fultum bloun,

14. fêde, *Wh.* — 16. searve, *Wh.*, seeave, *B.* — hi hi] hi, *Wh.* — 19. æhton, *Wh.* — 25. þát, *deest Wh.* — 29. lâfe, *Wh.* — 30. guornung, *B.] geóng, Wh.* — 44. þát, *deest Wh.* — 45. nolde, *B.*

þát hi má on godcundne fultum getreóvodon: and þá ongunnon ærest
 við heora fynd feohtan, þá þe monige gear ær hi onbergôdon and hlô-
 dedon, and hi him þá micel vâl ongeslôgon and hi hâm bedrifon and
 sige âhton. Åfter þisum com gôd gear and svâ eac genyhtsumnis væst- 5
 ma on Bretoneland, svâ nænig åfter ylde síddan gemunan mæg. Mid
 þý þá ongon firenlust veaxan and sôna vól calra mána somod gehra-
 dôde: þát vâs vâlhreóvniiss and sôdfâstnisse feóung and seó lûfu lyges
 and leásunge; and nalâs þát ân þát þâs þing diden veoruldmen, ac eac
 svylce þát drihtnes eóvde and his hyrdas, and hi drucennesse and of-
 erhydo, gecigde and gellite, efeste and ôdrum mânum þises gemetes 10
 væron heora sviran underþeóðende, on veg ávorpenum Cristes geócé
 þam leóhtan and þam svétan. Betvih þâs þing þá com semninga micel
 vól and grim ofer þá gehvyrfdan môdes menn, and se on hrâdnesse svâ
 micle meñigo heora fornóm and gefylde, þátte þá cvican nô geniht-
 sumôdon, þát hi þá deádan bebyrigden; ac hvâlere þá þe lifigende vær- 15
 on for þam ege þâs deádes nôht þou sêl voldon, nê fram heora sâvle
 deáde ácigde beón ne mihton; forþon nalâs åfter miclum fáce grimre
 vrâc þá firenfullan þeóde þâs grimman mánes vâs åfterfyligende. Þá
 gesamnôdon hi gemôt and þeahtôdon and ráddon, hvât him tô dônne
 være, and hvær him være fultum tô sêcaune tô gevearnjanne and tô 20
 vidscúfanne svâ rêdre hergunge and svâ gelómlicre þára nordþeóða:
 and þát þá gelicôde him eallum mid heora cyninge, Vyrðgeorn vâs hát-
 en, þát hi Seaxna þeóde ofer þâm sælicum dælum him on fultum gecigdon
 and geladôdon, þát cûd is and þát mid drihtnes mihte gestihtôd vâs, þát
 yfel vrâc come ofer þá vidcorenan, svâ on þam ende þára visena sveó- 25
 tolice átýved is.

Bêda, I, 15.

Þá vâs ymb feóver hund vintra and nigon and feóvertig fram úres
 drihtnes mennisenisse, þát Martiánnas cásere rice onfêng and seofon
 gear háfde; se vâs sixta eac feóvertigum fram Augusto þam cásere.
 Þá Angelþeód and Seaxna vâs geladôd fram þam forespreccenan cyninge 30
 and on Breotone com on þrim miclum scipum and on eástðæle þises
 eálandes eardungstôve onfêng þurh þâs ylcan cyninges bebod, þe hi
 hider geladóde, þát hi sceolden for heora eðle compjan and feohtan,
 and hi sôna compôdon við heora gevinnan, þe hi oft ær nordan onher-
 gôdon, and Seaxan þá sige geslôgon. Þá sendon hi hâm ærendracan 35
 and hêton secgan þises landes væstmbárnisse and Britta yrgdo; and hi
 þá sôna hider sendon máran sciphære strengran vigena, and vâs unofer-
 svidenlic veorud, þá hi tô gâdere geþeódde væron. And him Brittas
 sealdon and geáfon eardungstôve betvih him, þát hi for sibbe and for
 hælo heora éðles campôden and vunnen við heora feóndum, and hi him 40
 andlifne and áre forgeáfon for heora gevinne. Cómón hi of þrim folcum
 þâm strangestan Germánje, þát is of Seaxum and of Angle and of
 Geótum. Of Geóta fruman sindon Cantvare and Vihtsætan, þát is seó
 þeód þe Viht þát eálonð oneardað. Of Seaxum, þát is of þam lande,

6. mána] monna, *Wh.* — 7. liges, *Wh.* — 10. on geflíte, *Wh.* — æf-
 este, *Wh.* — mannum, *Wh.* — 13. hrârdnesse, *Wh.* — 17. grimre, *C.*
 grim, *B. Wh.* — 20. tô biddanne, *B.* — 21. rade, *C.* — 23. gecigdon]
 bædon, *B.* — 25. vidcorenan, *B.* — 31. miclum, *deest B.* — 37. vihgena,
Wh. — 42. is, *deest Wh.* — 43. Geátum; *Wh. semper praebe* Geát, *nun-*
quam Geót.

þe man hæted Ealdseaxan, cōmon Eástseaxan and Sūdseaxan and Vestseaxan, and of Engle cōmon Eástengle and Middelenngle and Myrce and eall Nordhymbra cymm. Is þæt land, þe Angulus is nemned, betvih Geóttum and Seaxum. Is sæd of þære tide þe hi þanon geviton ód tó 5 dæge þæt hit vèste vniige. Væron þá ærest heora lätteóvas and here-togan (vegen gebróðra, Hengist and Horsa; hi væron Vihtgilses suna, þæs fæder vās Vihta hæten, and þæs Vihta fæder vās Vóden nemned, of þæs strýnde monigra mægda cyningcynn fruman lædde. Ne vās þá yldung tó þon þæt hi heápmælum cōmon, mæran veoróðum, of þám þeóð- 10 um and þe ve ær gemynegóðum, and þæt folc, þe hider com, ongan veaxan and miclǵau tó þan svíde, þæt hi væron on miclum ege þám sílfum landbígengum, þe hi ær hider ladódon and cigdon. Áfter þisum hi þá geveredon tó sumres tide vid Pehtum, þá hi ær þurh gefeóht feor ádrifon, and þá væron Seaxan sêcende intingan and tóvyrde heora gedáles 15 vid Brittas, cýddon him openlice and sædon: "Nemne hi him mæran andlifne sealdon, þæt hi vóldon him sílfe niman and bergjan þær hi hit findan mihton". And sôna þá beóttunge dædum gefyldon, bærndon and hergódon and slógon fram eástsæ ód vestsæ, and him nænig-vídstóð. Ne vās ungelíe vracu þam þe iú Chaldêas bærndon Hierusaleme veallas, 20 and þá cynelican getimbro mid fýrê fornámon for þæs godes folces synnum. Svá þonne hêr fram þære árleásan þeóde, hvædere rihtê godes dómê, nêhceastra gehvylce and land vās forhergód. Hruron cynelico getimbro and ánlípige, and gehvæc sacerdas, mässepreóostas betvih vibedum væron slágene and cvylmde, biscopas mid folcum búton ænigre 25 áre sccávunge mid isernê and lígê fornumene væron, and ne vās ænig se þe bebyrignisse sealde þám þe svá hreóvlice ácvealde væron, and monige þære earman láfe on vèstenum fangene væron and heápmælum sticéde; sume for hungre heora feóndum on hand eodon and êcne þeóvdóm gehéton vid þon þe him mon andlifne forgeaf; sume ofer sæ 30 sorgjende geviton; sume forhtjende on édle gebidon and þearfendum lífê on vuda vèstene, and on heán clifum sorgjendê módê symle vunedon.

Bêda, II, 5.

Þæt forðfêrendum þám cyningum Ádelbyrhte and Sæbyrhte heora áfterfyligendas væron deófolgilde folgjende.

Þá vās ymb six hund vintra and sixtýne vinter fram drihtnes meniscnesse, þæt vās ymb án and tvéntig vintra þæs þe Augustinus mid his gefêrum tó læranne on Angelþeóde sended vās, þæt Ádelbyrht, 35 Cantvara cyning, áfter þam hvilendlican rice, þæt he six and fiftig vintra vundorlice háfde, [and þá] tó þam heofonlican rice mid gefeán ástáh. Vās he se þridða cyning on Angelþeóde cyningum, þe eallum sūd-

3. eáland, *B.* — 7. Vitta, *B. C.* — 9. veorodum] veorod, *Wh.* — 12. landágendum, *B.* — 13. sumre, *Wh.* — 17. beóttunge] beóte, *B.* — gefyldon] geleston, *B.* — 19. vracu] vræce, *Wh.* — 21. árleásan. *Ne quis hoc attributum miretur, Bédam venerabilem sacerdotem christianum fuisse, memoria tenendum est, nimirum qui proavos si Christum coluissent Vóðani loco, nullo modo nuncupasset impios. Sed regius interpretator, au non lubentius árfullan scripsisset, si licuisset, ego quidem nescio.* — 22. nêhceastra] forneah ceastra, *B.*, neahceastra, *C.* — forhergód] forhergjende, *Wh.* — Hruron] rhuron, *C.*, Hrusan, áfcollan, *Wh.* — 23. ánlípige, *Wh.* — 24. veofudum, *B. C.* — 25. írene, *B.* — 33. six and tvéntig, *Cantabr.* — 36. gefeán] geleáfan, *B.*

mægdum veöld and rice hāfde oð Humbre streām. Hāfde ærest þis
 gemetes rice Ālle, Sūdseaxna cyning; se āfra vās Ceāvliu hāten, Vest-
 seaxna cyning; se þrida vās, svā svā ve ær cvædon, Ādelbyrht, Cant-
 vara cyning. — Se cyning betvih þā oðre gōd, þe he his leōdum þurh
 geþeahht gefremede, eac svylce rihtra dōma gesetnesse mid snotera ge- 5
 þeahhte gesette āfter Rōmāna bysena, and þā hēt on Englisc āvritan, þā
 nu oð þis geþealdene sind. On þām he ærest sette, hū man þāt gebēt-
 an sceolde, se þe cyricēan æhte, odde biscopes, odde oðerra hāda mid
 stale āfyrde; volde he þām gescildnesse gegearvjan, þe he heora lāre
 onfēng. Vās þes ylca Ādelbyrht Eormenrices sunu, þās fāder vās Octa 10
 hāten, and þās fāder Eoric, vās his frēonama Ēsc, fram þam siddan
 Cantvara cyningas væron Ēscingas nemmed. Þās Ēsces fāder vās se
 Hengest, se þe vās ærest lādteōv and heretoga on Angelcynne on
 Breotone, svā ve ær beforan sædon.

Āfter Ādelbyrhtes fordfōre Eādþeald his sunu fēng tō þam rice, 15
 and he sōna mycle vanunge and āvyrdlan vās vycende þære mārvan
 cyrican veaxnesse; forþon nā lās þāt ān þāt he Cristes geleāfan onfōn
 ne volde, ac eac svylce unālýfðre foriegnesse and egeslicre vās be-
 smiten, svā þāt he eode tō his fāder vife. For æghvāderum þissa māna
 he intingan sealde þam, þāt he hvurfe tō þære ærran unclænnesse þā þe 20
 under his fāder rice odde mid þý cynelican fullumē his eges clænnesse
 riht and Cristes geleāfan onfēngon. Nē þam getreōvleāsan cyninge þære
 uplican þreá sveopan ungevunōd væron, þāt he þurh þā geclænsōd and
 gereht beōn sceolde; forþon he gelōmlisce mid vēdenheortnesse mōdes
 and þās unclænan gāstes onsvōgnesse þrycced vās. 25

Svêlce eac tō ātēcte þisse gedrēfnesse storm Sæberhtes deād, Eāst-
 seaxna cyninges; forþon þā he vās þā ētan rico sēcende, forleōrt he
 þās hvilevendlican erfeveardas his suna þric: þā ongunnon hi sōna op-
 enlice deōfulgildum þeōvjan, þe mannum þuhte þāt hi hvāthugu forlāten
 hāfden bi þam fāder lifigendum, and hi lēfnesse sealdon deōfolgild tō 30
 biganganne þam folcum, þe him underþeōdde væron.

Mid þý hi þā gesāvon þone Biscop māsena symbelnesse mærsjan
 on godes cyrcēan, and þam folce hūsel syllan, værun hi mid elriordre
 dysignesse onblāvne; cvædon tō him: “For hvon ne ræces þu ūs þone
 hvitan hlāf, þone scaldest Sabane ūssum fāder (nemdon hi hine svā), 35
 and nu gēna folce on cyrcēan selest?” Andsvarōde se biscop him:
 “Gif ge villað ādvegene beōn þý hālvendan vyllan fulvihtes bādes, svā
 eóver fāder ādvegen vās: þonne māgon ge eac svêlce þās hālgan hlāfes
 dælnemende beōn, svā he dælnimende vās. Gif ge þonne lifes bād
 forhycegað, ne māgon ænige þinga lifes hlāfe onfōn”. Cvædon hie: 40
 “Ne villað ve on þāt bād gongan, forþon þe ve viton, þāt ve þās
 þearfe nabbað; ac hvādere ve villað mid þý hlāfē gereorde beōn”.

Mid þý hie oft and geornlice from him manōde væron, þāt þāt
 nænige þinga beōn meahthe, þāt hi būtan þære hālgan geclænsunge ful-
 vihtes bādes þam hālgan hlāfe gemænsuðode; þā āt nēhstan væron hi 45

5. svilcere, *Wh.* — 8. odde oðera] oddera, *Wh.* — 10. Octo, *B.* —
 11. Oeric, *Wh.*, Ósric, *C.* — Oese, *Wh.* — 16. vonunge, *Wh.* — 20. þam]
i. e. be þam; þý. — 23. sveopon hi gevunne væron, *Wh.* — geclænsōd] ge-
 clænsnād, *Wh.* — 26. Sæbyrhtes, *B.* — 27. cyning, *Wh.* — 34. reces, *Wh.*
 — 37. fulvihte, *Wh.* — 44. būtan, *deest B.* — 45. gemænsuðode] *aut te-*
gendum est: gemænsuðode væren, *aut:* þāt he hi — gemænsuðode.

mid hætheortnesse onstýrede, cvædon him tó: "Gif þu ne vilt ús geþáfan on svá eðelicum þingum þe ve biddað; ne meahþ þu on úsre mægðe nê on ússum gemánan vunjan", and ádrifon hine áveg and hêton, þát he mid his gefêrum of hiora ríce gevite.

. Bêða, II, 9.

Be cynedóme Eádvines, and þát Paulinus him godspell bodáde and ærest his dohtor mid ôðrum mannum gelærde mid hálgum gerýnum Cristes geleáfan.

5 Þære tide eác svylce Nordanhymbra þeod mid heora cyninge Eádvine Cristes geleáfan onfêng, þe him Paulinus, se hálga biscop, bodáde and lærde. Þam cyninge seó onfengnes Cristes geleáfan and þás heofonlican rices, eác svylce on hálsunge geveoð meahþ eordlices rices, svá þát nænig Angelecyninga ær him eall Breotone gemáro on anveald
10 onfênge, odde heora mægde on, Angelecnnes odde Britta, eardódon; eall þát he on anveald onfêng, ge eác svylce Mönige, Britta eáland, Angelecnnes rice underþeodde, svá ve ær beforan ságdon.

Þisse þeode, þát is Nordanhymbrum, vás se æresta intinga tó onfónne Cristes geleáfan, þát se forespreccna heora cyning Eádvine vás
15 mid mægsibbe geþeodet Cantvarena cyningum: onfêng he þonan tó vife Ádelburge, Ádelbyrhtes dohtor þás cyninges, seó ôðrê naman vás Táte hátén.

Þá he ærest his ærendracan sende tó Eádbalde hire brêder, se vás þá Cantvara cyning, and þisse fæmnan gemánan bád and vilnáde; and
20 þá andsvaróde he, þát þát álýfed ne være, þát cristenu fæmne hæðenum men tó vife seald være, þý lás se geleáfa and þá gerýnu þás heofonlican cyninges mid þás cyninges gemánan áðlád væren, se þe þás sóðan cyninges bigang ne cúde. Þá þá ærendracan þá eft þás vord Eádvine ságdon, þá gehêþ he sóna, þát he náht viderveardes dón volde
25 þam cristenum geleáfan, þe seó fæmne beeode, ac þát heó móste þone geleáfan and bigong hire æfástnisse mid eallum hire gefêrum, þe hire mid cómen, þý cristenan þeávê lifigean and þone vel healdan; nê he nóne vidsóc, þát he silfa eác svylce þá ylcan æfestnisse underfênge, gif vise vitan þát funden, þát heó háligre and gode leófre gemeted beón
30 mihte.

Þá vás seó fæmne gehátén and áfter fáce Eádvine onsended, and áfter þon þê hi ær funden háfdon vás gehálgod tó biscope gode se leófa ver sanctus Paulinus, se mid hi fêran sceolde tó þon þê he þá fæmnan and hire gefêran æghváder ge mid þá mærsunge heofonlicra gerýna ge
35 mid his dághvamlicre lære trymede, þát heó on þam gemánan þára

---

7 — 10. Þam cyninge — ær didon] *Bêðae verba non expresse reddidit Alfrêdus rex; nimirum haec sunt: "Cui videlicet regi, in auspicio suscipiendae fidei et regni coelestis, potestas et terreni creverat imperii, ita ut, quod nemo Anglorum ante eum fecit, omnes Britanniae fines, qua vel ipsorum vel Britonum provinciae habitabantur, sub ditionem accepit". Quae ita erant vertenda: "Þam cyninge, on hálsunge þære onfaungnesse Cristes geleáfan and þás heofonlican rices, eác svylce geveoð meahþ eordlices rices, svá þát, svá hvát svá nænig Angelecyninga ær him dide, he eall Breotone gemáro on anveald onfênge, svá hvær svá heora mægða odde Brytta eardódon". In super addo pessimam Wheloci lin. 17. lectionem ær didon pro: eardódon. — 15. tó vife] tó, deest Wh. — 16. Ádelburge, Wh. — 22. áðlád] áðilgad, B. — 24. ságdon] brohton, B. — 35. heó] hi, Wh.*

hædenra besmiten ne være. Þá com he mid þá foresprecean fæmnan to Eádvine þam cyninge svá svá he være gesidcundlicre gegaderunge; ac he máre mid eallê his môðe beheóld, þát he þá þeóde, þe he gesóhte, to ongitenisse þás sóðan godes and to Cristes geleáfan þurh his lare gecêgde.

5

Mid þý he þá se Biscop on þá mægde com mid þá fæmnan, þá vende he svide, þát he æghvæder ge his gefêran þá þe mid hine cômou þurh drihtnes gife geheólde, þát hi ne ásprungen fram heora geleáfan, and gif he hvylice mihte þæra hædenra þát he þurh his lare to Cristes geleáfan gecirde; ac svá se Apostolus evided: þeáh þe he svá mycelre 10 lare vunne on his lare, þát god þá mód þára ungeleáfumra áblende, þý lās him scine seó onlýhtnes Cristes godspelles and his vuldres.

Þá vās þý áfterau gearê, com mon on Nordanhymbra mægde, vās his nama Eomær; vās he sended fram Vestseaxna cyninge se vās hāten Cvichelm, þát he sceolde Eádvine þone cyning somod ge lifê ge ricê 15 beniman. Hāfde he and vāg mid hine tvigegegede handseax gæættred, þát gif seó vund to lýt genihtsumode to þás cyninges deáde, þát þát áttor gefultumáde. Com he to þam cyninge þý ærestan Eásterdāgê be Deorventan þære eá, þær vās þá cyninges ealdorbottl. Þá eode he in, svá svá he his hlāfordes ærende secgan sceolde, and mid þý he þá ge- 20 svipprê mūdê licettende ærend vrehhte and leáse flesvede, þá ástod he semninga and getogenê þý væpnê under his sceáte ræsdê on þone cyning. Þá þát þá Lilla geseah, se cyninges þegn him se holdesta, nāfde he scild át handa, þát he þone cyning mid gescildan mihte, sette þá his lichoman betvih, beforan þam stinge, and he þurhstong þone 25 cyninges þegn and þone cyning gevundáde. Þá vās he sóna mid æghvanon mid væpnum ymbhýped; hvāt he þá eác on þam ingerece óderne cyninges þeng, se vās Fordhere hāten, mid þý mánfullan væpnê ácevalde.

Þá vās þære ylcan nihte þára hālgan Eástrena, þát seó evên cende 30 dohtor þam cyninge, þære noma vās Eánflæd. Mid þý he þá se ylca cyning on þás biscopes andveardnesse þoncunge dide his godum for þære dehter þe him ácenned vās, ongean þon ongan se biscop þoncunge dôn drihtne Criste and þam cyninge cýðan, þát he þát mid his bēnum át him onfenge, þát heó, seó evên, gesund and bítan hefigum sære þát 35 bearn cende. Þá se cyning þis gehýrde, þá ongan he lustfulljan þás biscopes vordum and gehêt hīne silfne deófulgildum vidsacan, and þát he volde Cristes þeóvdóm geceósan, gif he him lif and sige forgeáfe on þam gevinne, þe he gehogod hāfde vid þam cyninge, þe se myrdra ær fram sended vās, se þe hīne gevundáde; and þá ylcan his dohtor Criste 40 to gehālgjanne þam biscope to vedde gesealde, þát he þát gehát gelæstan volde. Seó vās gefullād þý hālgan dāgê át Pentecosten ærest manna of Nordanhymbra þeóde mid endlifum fæmnum of þære evêne hīrede, heó vās tvelfte. Þære tide eác vās se cyning gehæled fram þære vunde, þe him ær gedon vās: þá gesomnāde he his fyrd vid Vestseax- 45 um and þider com, and sóna þás þe he on hī fealt, væron him calle

3. máre] má, Wh. — 11. þát god] “*Deus hujus seculi*” scripsit Bêda. — ungeleáfullra, B. — 14. Eomær] Eormær, Cantabr. — 15. ge lifê ge ricê] ge lif ge rice, Wh. — 19. ealdorbottl, B. — 21. leáslice ongan, flesvede, B. — 27. ymbháfð, B. — 33. for þam cyme his dehter, B. — 37. sylfne to drihtne and deófulgildum, B. — 45. fyrd] frid, C.

his t̃ynd gec̃ỹdde, þā þe ær emb his feorh syredon, and he þā sume ofslōh, sume on anveald onfēng.

And he sigefāst svā eft hām fērde, nā lās þāt he sōna in stepe and ungeþeahrendlice þām ger̃num onfōn volde þās cristenan geleāfan, þeah
 5 þe þāt vāre, þāt he ofer þāt deōfulgildum ne þeōvde, siððan he hine tō Cristes þeōvdōme gehātenne hāfde; ac he ærest geornlice ā of tide æghvāder ge fram þam ārvurðan vere, sancte Pauline, þāt riht leornāde þās hālgan geleāfan, ge eac mid his ealdormannum, þā þe he viseste and snotereste viste, þāt he gelōmlice mid him þeahtāde and sōhte,
 10 hvāt he þisum þingum tō dōnne vāre; ge he eac silfa, mid þ̃y he vās on gecynde se gleāveste man, oft lange āna sāt svigendē mūdē ac midde innevcarde heortan monige þing sprecende smeāde, hvāt him sēlest tō dōnne vāre, and hvylc æfestnes him tō healdenne vāre.

Cap. 11.

Þāt onvrigenes giū heofonlic āt̃yvde Eādvine þam cyninge, þā he vrecec vās.

Svylce eac vās sum godspræce and heofonlic onvrigenes, þe him
 15 iū seō godcunde ārfāstnis onvreaħ, þā he vrecec vās mid Rēdvalde, Eāstengla cyninge; seō sviðe gefultumāde his andgit tō onfōnne and tō ongitanne þā monunge þære hālvendan lāre. Mid þ̃y he þā se biscop Paulinus geseah, þāt he uñyðelice mihte þā heānesse þās cynelican mōdes tō eādmōdnesse gecirran, þāt he onfōn volde his ēcre hāelo and
 20 þam ger̃ne þære liffāstan rōde Cristes, and he somod for his hāelo, þās cyninges and þære þeōde, þe he fore vās, ge mid vordē trymnesse mid monnum von, ge eac mid þā godcundan ārfāstnisse mid vordē his gebeda, þāt he for hi þingāde: þā āt ñyhstan geleornāde he on gāste and him onvrigen vās, hvylc onvrigenes giū heofonlic āt̃yvde þam
 25 cyninge, þā he vrecec vās. Ne ylde he hit þā leng, ac eode sōna tō þam cyninge and hine manōde, þāt he his gehāt gefylde, þe he on þære onvrigenesse gehēt þe him āt̃yved vās, gif he þære tide ym̃do besvicōde and tō heānesse cynerices becōme. Vās þis godgespræce and þeōs onvrigenes þises gemetes:

30 Mid þ̃y hine ēhte Ādelfrid, se þe ær him cyning vās, and he þurh missenlice stōve monigra geāra tide fl̃yma vās; þā gesōhte he āt ñyhstan and com tō Rēdvolde, Eāstengla cyninge, and hine bād, þāt he his lif geseilde vid svā micles ēhteres sætningum; and him gehēt, þāt he svā dōn volde, svā he hine bād. Āfter þon þā Ādelfrid se cyning hine þær
 35 geācsāde, þāt he mid Rēdvolde þone cyning vās, þā sende he sōna ærendraecan tō him and mycel feoh vid þon þe he hine ofslōge, odde hine him tō cvale āgeāfe; nē he hvādere ōviht on þam fremōde. Sende he eft āfterran sidē ærendraecan, sende þriddan sidē and mārān gife myclē þonne he him ær sende vid his cvale, and hēt eac him onbeōdan,
 40 þāt he hine volde mid fyrde tō gefeolte gesēcan, gif he his vord and his gife forhogōde. Þā vās his mōd æghvāder ge mid þām beōtungum gebrēged, ge mid þām gifum gevenmed, þāt he gepāfōde þās cyninges bēne and gehēt, þāt he Eādvine ofslōge odde his feōndum tō cvale āgeāfe.

2. anveald] anvald, *B.*, anveard, *Wh.* — 10. hvāt be] hvāt he, *Wh.* — 11. oft] and oft, *Wh.* — 18. heannesse, *Wh.* — 19. ēce, *B.* — 22. von, ge eac] vonge ead, *Wh.* — ārfāstnissa, *Wh.* — 24. iii, *B. C.* — 28. heannesse, *Wh.* — godgespreccen, *Wh.* — 33. setengum, *C.* — 39. myclē þonne] mycle and feoh þonne, *B. C.* — vid] and vid, *Wh.*

Þá vās sum cyninges þegn, his freónd se treóvesta, þe þás þing gehýrde and ongeat. Þá eode he tó his inne, þær he hine restan volde, and vās foreveard niht, and hine áeigde út, and him sæde and cýdde, hū hine mon ymbe gedōn volde; cvād him þá tó: “Gif þu vilt, on þás seolfan tid ic þe álæde of þisse mægde in þá stóve, þær þe næfre nē 5 Rædvold nē Ädelfrid gemétan mægon”. Cvād he tó him: “On þonce me sindon þine vord and þin lōfu; and hvādere ne mæg ic þāt dōn, þāt þu me lærest, þāt ic ærest þá treóvde forlæte, þe ic tó svā miclum cyninge genom, mid þý he me nōviht yfeles dide nē lādes átývde; ac gif ic deād þrāvjan sceal, leófre me is, þāt he me tó deāde gesýlle, þonne unādelra 10 man. Oððe lā hvider mæg ic nu leng fleón? monigra geāra tida ofer ealle Breatone ic flýma vās, þāt ic me his hete bearh and vearnōde!”

Þá eode se his freónd on veg fram him, and he Eádvine ána þær úte gevnnōde. Sāt svide unrot on stāne beforan þære healle dura, and ogran mid monegum hætum his gepohta gesvenced beón, and ne viste, 15 hvider he eode odde hvāt him sēlest tó dōnne være. Mid þý he þá lange svigendum nearonessum his mōdes and mid þý blindan fýrē soden vās, þá geseah he semninga on middre nihte mon vid his gangan uncūdes hrāgeles and andvltan. Þá he þá tó him com, þá vās he forht gevorden. Þá eode he tó him, grētte hine and frāgn, for hvon he on þære tīde, 20 þe ódre men slæpon, on stāne vaccende sæte? Þá frāgn he hine, hvāt þás tó him belumpe, hvāder he vacōde þe slēpte, and hvāder he þe úte þe inne sæte? Þá andsvarōde he and cvād him tó: “Ne tala þu me, þāt ic ne cunne þone intingan þinre unrotnesse and þinre vacone and anlepnesse and þines útsetles; ac ic cūdlīce vāt, ge hvāt þu eart ge 25 for hvon þu gnornast, and hvyle tōveard yfel þu þe on neáhnisse forhtast. Ac gesege me, hvylce mēde þu velle sillan þam men, gif hvyle si, þe þe fram þisum nearonessum álýse, and Rædvolve on mōd be-svāpe, þāt he þe nān viht lādes ne dō, nē þe þinum feóndum tó evale ne ágife?” Þá andsvarede he and cvād, þāt he call gōd, þe he mihte, 30 for mēde þyslicre fremsunnesse sillan volde. Þá átēcte he þá git his gespræc and cvād: “And gif he þe eác, ádvāsetum þinum feóndum, on sōde cynerice gehāted, svā þāt nales þāt án ealle þine yldran, ac ealle cyningas, þá þe on Breatone væron ær þe, in mihte and on rice feor of-erstigest?” Þá vās he Eádvine healdra gevorden on þære frignesne and 35 sōna gehēt, se þe him svā micle fremsunnesse forgeāfe, þāt he him þás volde vurdlice þancunge dōn. Cvād he þriddan sidē tó him, se þe vid him spræc: “And nu, gif se man, se þe þe þyslice gife and svā micle sōdlice þe tōvearde forecvið, eác svylce geþeahte þinre hælo and be-teran lifes and nyttran þe átývan mæg, þonne ænig þinra maga oððe 40 þinra yldrena æfre gehýrde, cvist þu, hvāder þu his þá hālvendan mon-nunge onfōn velle and him hýrsum beón?” Þá ne ylde he Eádvine nā-nuht, ac sōna gehēt, þāt he volde on eallum þingum him gehýrsum beón and his lāre lustlice onfōn, se þe hine fram svā monegum yrmðum and teónum generede and tó heánisse cynerices ford gelædde. 45

Þá he þá þisse andsvare onfēng se þe mid hine spræc, þá in stāpe

5. sealfan, *Wh.* — 8. treóvde] vare, *C.* — 12. berh, *Wh.* — 19. hrā-geles] regelan, *B. C.*, *deest Wh.* — 23. sæte] være, *C.* — 26. gnornast] geornast, *C.* — neáhnisse] eltnisse, *Cant.* — 28. þe þe] þāt þe, *Wh.* — 31. átēcte] geýcte, *Wh.* — 34. ær þe] ær þu, *B.* — 38. þyslice] þyllice, *C.* — 39. sōdlicre, *Wh.* — eác] and eác, *Wh.* — 42. nānuht] óvliht, *B.*

sette he mid þá svidrau hand him on þát heáfod and þus eväd: "Þonne þis tæcen þyslic þe tæcume, þonne gemune þu þisse tîde and uncres gespræces, and ne ylde þu, þät þu þá þing gefylle, þe þu me gehête". Þá he þás vord gespræc, þá ne viste he semninga hvar he com, volde 5 þät he on þam ongeäte þät, þät man ne väs se þe him ätývde, ac þät hit gäst väs. And mid þý he þá se geóngu ädeling äna þær þá git sät, and väs svîde geleónde þe þære fröfre, þe him gehäten väs, ac hvädere sorgjendê modê geornlice þohte, hvät se være odde hvonan he cöme, se þe þas þing tó him spreccende väs: þá com eft tó him se forespreccna 10 his freónd, and mid blîdê andvlitan hine hälette and grêtte, and þus eväd: "Äris and gang in, gerest þinne lichoman and þin mod bútan sorgum, forþon þäs cyninges heorte is oncirred, ne vîle he þe nänuht lades gedön; ac he má vîle his treóve and his gehät vid þe gehealdan, and þe feorhbirde beón". Sæde him þá äfter þon þät: "Se cyning his 15 geþohte big þam, þe ic þe ær sæde, þære evêne on þigolnisse onvreaþ; þá onvende heó hine fram þære yfelan ingehygde his môdes, lærde hine and manóde, þät þät nænig þing ne gedafenáde nê gerise svâ ädelum cyninge and svâ gepungenum, þät he sceolde his freónd þone betstan on nýde gesettan on gold bebycgëan, and his treóve for feo- 20 gitsunge and lufan forleósan, seó þe dýrvudre være and mære eallum mädnum".

Hvät sccolou ve þäs mære secgëan? dide se cyning svâ svâ hit ær cveden väs, ná læs þät än þät he þone vreccean, þe hine gesóhte, tó cvale ne gesealde; ac eác svylce him gefultumáde, þät he tó rice be- 25 com. Forþon sóna siddan þá ærendracan hám cirdon, þe his cvale ærendedon, þá gebeón Rædvold his fyrde and micel verod gesomnáde tó gevinnanne vid Ädelfrîd. Þá fór he him tó geanes ungelicê verodê, forþon he ne volde him frîst älfjan, þät he móste his verod eall gesomjan; þá geförou hi tósomne and gefuhton on gemære Myrcna þeode 30 ät eástdale þære cä, þe is îdle nemned, and þær mon Ädelfrîd þone cyning ofslöh. Svylce eác on þam ylcan gefeohte mon slöh Rædvoldes sunu, se väs Rägnerhe hâten. And svâ he Eädvine äfter þam godgespræce, þe he ær onfeng, ná læs þät än þät he him þá sætnunge þá gevearnóde þäs unholdan cyninges; ac svylce eác ätter his släge him 35 on þäs rices vuldor äfter fyligde.

Mid þý he þá Paulinus se biscop godes vord bodáde and lærde, and se cyning ylde þá git tó gelyfanne and þurh sume tid, svâ svâ ve ær cvædon, gelimplicum äna sät and geornlice mid hine silfne smeáde and þohte, hvät him selöst tó dönne være, and hvyle æfästnis him tó heal- 40 denne være: þá väs sumê dägê se godes ver ingangende tó him, þær he äna sät, and sette his þá svidrau hand him on þät heáfod, and hine äcsóde, hväder he þät tæcen ongitan mihte? Þá oncneóv he hit sóna sveótöle and väs svîde forht gevorden, and him tó fötum feöll. And hine se godes man up ähöf and him cüdlice tó spræc and þus eväd: 45 "Hvät þu nu hafast þurh godes gife þinra feónða handa besvicene, þe þu þe ondrêde, and þu þurh his sylene and gife þam rice onfenge, þe

5. on þam] ou þon, *Wh.* — þät hit] þät þät hit, *Wh.* — 12. nänuht] öviht, *B.* — 15. geþohte] gepanc, *B.* — 17. nê gerise] *desunt C.* — 19. gesettan] gesettum, *Wh.* — 21. mädmas, *B.* — 27. gevinnanne] gevinne, *Wh.*, gevinnene, *C.* — 31. slöh, *C.* — 32. Regenhere, *C.*, Rägner, *B.* — 46. ondrêde] ondrædest, *Wh.* — selene, *C.*

þu vilnædest! ac gemune nu, þæt þu þæt drihtne gelæste, þæt þu gehête, þæt þu onfò his geleáfan and his bebodu healde, se þe þe fram hvilendlicum earfòðum generede and eác on áre hvilendlices rices áhóf; and gif þu forð his villan gehýrsum beón vilt, þone he þurb me þe bodad and læred, he þonne þe eác fram tintregum genereð ælcera yfela and þe 5 dælnimende gedêð mid hine þæs écan rices on heofonum”.

Cap. 13.

Hvylc geþeapt se ylca cyning mid his ealdormommum habbende vas be þære onfengnisse Cristes geleáfan.

Þá se cyning þæs vord gehýrde, þá andsvaróde he him and cväd, þæt he ægðer ge volde ge scolde þam geleáfan onfòn þe he lærde; cväd, þæt he volde mid his freóndum and mid his vitum spræce and geþeapt habban, and gif hi mid hine þæt gepátþau voldon, þæt hi ealle átsomme 10 on lifes vyllan gehálgóde væron. Þá dide se cyning svà svà he cväd, and se biscop þæt gepáfóde. Þá háfde he gespræce and geþeapt mid his vitum, and synderlice vās fram him eallum frignende, hvylc him þuhte and geseven være þeós nive lār and þære godeundnisse bigong, þe þær læred vās? Him þá andsvaróde his ealdorbiscop, Céli vās hāten: “Ge- 15 seoh þu, cyning, hvylc þeós lār si, þe ðs nu bodad is. Ic þe sòdlice andette, þæt ic cùdlice geleornad hābbe, þæt eallinga nāviht māgenes nē nytnesse hafad seó æfāstnis, þe ve óð þis hāfdon and becodon, forþon nānig þinra þegna neādlicòr ne gelustfullóde hine silfne tò ðra goda bigange þonne ic; and nòht þon lās monige sindon, þā þe mārān gife 20 and fremsumnisse át þe onfengon þonne ic, and on eallum þingum mārān gesynto hāfdon. Hvāt ic vāt, gif ðre godas ænige mihte hāfdon, þonne voldon hi me mā fultumþan, forþon ic him geornlicòr þeódde and hýrde. Forþon me þynced vislic, gif þu geseo þā þing beorþtran and strengran, þe ðs nivan bodāde sindon, þæt ve þām onfòn”. 25

Þisum vordum óder þæs cyninges vita and ealdormann gepáfunge sealde and tò þære spræce feng and þus cväd: “Þyslic me is geseven, cyning leófòsta, þis andvearde lif manna on eordān tò vidmetenisse þære tide, þe ðs uncùd is, svà gelic svà þu át svæsendum sitte mid þinum ealdormannum and þegnum on vintertide, and sī fýr onāled, and þin 30 heall geþyrmed, and hit rine and snive and hāgele and styrme ðte; cume þonne ān spearva and hrādlice þæt hūs þurhfléó, þurh ódre duru in, þurh ódre ðt gevite: hvāt he on þā tid, þā he inne býð, ne býð rined mid þý storme þæs vintres! ac þæt býð ān eāgan bryhtm and þæt læste fāc, and he sōna of vintra in vinter est cymed. Svà þonne þis 35 monna lif tò medmyclum fāce átýved; hvāt þær foregēnge, oðde hvāt þær āfterfylige, ve ne cunnon. Forþon gif þeós nive lāre óviht cùd-

1. gemine, *B.* — drihtne, *B.*] þridde, *Wh.* — 6. dælnimende, *Wh.* — 9. freóndum, and mid his ealdormannum, and, *B. C.* — geþeapt, *Wh.* — 13. synderlice, *Wh.* — 15. ealdorbiscop] *Célf,* cum pagani deorum cultus summus pontifex esset, nomen forsitan ealdorgyðja habuit. Beda pontificis vocabulo usus est, quod Alfrédus ealdorbiscop i. e. summus episcopus, reddidit. — 19. ne gelustfullóde] né gelustfullicòr, *B. C.,* quae lectio verbum, e. g. underþeódde, requirit. — 24. beorþtran, *B.*] heteran, *C. Cant.* — 28. leófòsta] deest *Wh.,* in margine tamen habet vocem, sed signatura carentem. — 31. and hāgele, *B.*] deest *Wh.* — 34. rined] Bedae textus requirit behrineu, habet enim “non tangitur”. — bryhtm] brāhtm, *B.,* beorht (*i. e.* hearhtm), *C.* — 35. and] ac, *Wh.* — 36. foregange, *Wh.*

licre and gerisenlicre bringe, heó þás vyrde is, þát ve þære fyligæän”.

Þisum vordum gelicum ödre ealdormen and þás cyninges þeahteras spræcon, þá get tó geýhte Ceáfi and cväd, þát he volde Paulinus þone
 5 bisceop geornlicör gehýran he þam gode sprecende, þe he bodáde; þá hêt se cyning svá dön. Þá he þá his vord gehýrde, þá clypöde he and þus cväd: “Geare ic þát ongeat, þát þát nóviht väs, þát ve beeodon, forþon svá micle svá ic geornlicör on þam bigange þát silfe söd söhte, svá ic hit läs mätte. Nu þonne ic openlice ondette, þát on þisse lære
 10 þát silfe söd seined, þát ús mæg sylfan þá gife écre eádignisse and éces lífes hælo. Forþon ic lære nu, cyning leófesta, þát þát tempel and þá veofedu þá þe ve bútan væstum ænigre nyttnisse hálgödon, þát ve þá hraðe forleósán and on fyre forbárnán”.

Hvát he þá se cyning openlice andette þam biscope and him eallum,
 15 þát he volde fästlice þam deófolgildum vidsacan and Cristes geleáfan onfön! Mid þý he þá se cyning fram þam foresprecenan biscope söhte and ácsöde heora hálignesse, þe hí ær beeodon, hvá hit, þá vigbed and þá heargas þára deófolgilda mid heora hegum, þe hí ymbsette væron, áidljan sceolde and tóveorpan; þá andsvaröde he se bisceop: “Efne ic
 20 þá godas lange mid dysignisse beeode öd þis; hvá mæg hí gerisenlicör nu tóveorpan tó bysne ödra manna þonne ic silfa þurh þá snyttro þe ic fram þam södan gode onfeng? And he þá söna fram him ávearp þá idlan dysignisse, þe he ær beeode, and þone cyning bád, þát he him væpen sealde and gestédhors, þát he mihte on cuman and þát deófolgild
 25 tóveorpan, forþon þam biscope ne väs álýfed, þát he möste væpen vegan, nè álcör bútan on myran ridan. Þá sealde se cyning him sveord, þát he hine mid begyrde, and nam him spere on hand and hleóp on þás cyninges stédan and tó þam deófolgildum ráð. Þá þát folc hine þá geseah svá gescyrpedne, þá vëndon hí, þát he tela ne viste, ac þát
 30 he védde. Sóna þás þe he gelihte tó þam hearge, þá sceát he mid his speré, þát hit sticöde fäste on þam hearge, and väs svíde gefeónde þære ongitenisse þás södan godes biganges, and he þá hêt his geféran tóveorpan ealne hearh and þá getimbro, and forbárnan. Is seó stöv git áteóved giú þára deófolgilda náht feor eást fram Eoforviceastre he-
 35 geondan Deorventan þære eá, and git tó dæg is nemned Godmundingahám, þær se bisceop þurh þás södan godes onbryrdnisse tóvearp and forðide þá vígbed, þe he silf ær gehálgöde.

Þá onfeng Eádvine cyning mid eallum þam áðelingum his þeóde and mid miclé folcé Cristes geleáfan and fulluhtes báde. Þý andlyftan gearé
 40 his ríces he väs gefullöd fram Pauline þam biscope, his læreóve, on Eoferviceastre þý hálgestan eásterdägé on Sanct Pétres cyricéan þás apostoles, þá he þær hráðé geveorcé of treové cyricéan getimbrode, siddan he gecristnád väs.

4. spræcan, *Wh.* — geýhte] äticté, *B.* — 9. Nu] *Hu, C.* — 11. leófesta, *deest C.* — 17. hvá hit] he het, *Wh.* — 19. sceolde, *deest Wh.* — 21. snyttro, *Wh.* — 24. gestédhors] gested hors, *Wh. Exprimít gested hors ornatum equum, sed Bæda scripsit: equum emissarium, quod gestédhors debet reddi.* — 28. ráð] ferde, *C.* — 30. védde] védende være, *B.* — 37. þá veofedu þás hæðenan gildes and hí gode gehálgöde, *B.* — 39. fulluhte, *Wh.* — 41. þý hálgan, *B.* — 42. hráðé] hrad, *C.*

Bæda, IV, 24.

Þat on Hilde mynstre þære abbudissan vās sum bróðor, Cādmon gehāten, þam
godeundlice forgifen vās seó gifu tó singanne.

On þisse abbudissan mynstre vās sum bróðor synderlice mid god-
cundre gife gemæred and geveordād, forþon he gevnāde gerisenlice
leóð vyrceān, þā þe tó ælāstnesse and tó árfāstnesse belumpon, svā
þátte svā hvāt svā he of godcundum stafum þurh bócceras geleornāde þāt
he āfter medmiclum fāce in sceóþgereorde mid þā mæstan svētnesse 5
and inbyrdnesse geglenede and in englisc gereorde vel gehvær forð-
brohte, and for his leóðsongum monigra monna mól oft tó vorolde
forhohnesse and tó geþeóðnesse þās heofonlican lífes onbārnde væron.
And eác svylce monige ódre āfter him on Ongelþeóde ongunnon æfāste
leóð vyrcau, ac nænig hvādre him þāt gelice dōn meahste, forþon he 10
nalās from monnum né þurh mon gelæred vās, þāt he þone leóðcrāft
geleornāde; ac he vās godeundlice gefultumóð and þurh godes gife þone
songerāft onfēng, and he forþon næfre nóht leásunga né ideles leódes
vyrcau meahste, ac efne þā ān þā þe tó æfāstnesse belumpon and his þā
æfāstan tungan gedafenóde singan. Vās he se mon in veoruldháde ge- 15
seted óð þā tide þe he vās gelýfedre ylðo, and he næfre nænig leóð ge-
leornāde, and he forþon oft in geþeórscipe, þonne þær vās blisse
intingān gedēmed, þāt hie ealle secolden þurh endebyrdnesse be hearpan
singan; þonne he geseah þā hearpan him neálæcan, þonne áráš he for
seome from þam symble and hām eode tó his hūse. 20

Þā he þāt þā sumre tide dide, þāt he forlēt þāt hūs þās geþeór-
scipes and út vās gongende tó neáta scypene, þára heord him vās þære
nihte beboden; þā he þā þær in gelimpliere tide his limo on reste ge-
sette and onslæpte, þā stóð him sum mon āt þurh svefn and hine hāl-
ette and grētte and hine be his naman nemde: “Cādmon, sing me 25
hvāthvegu”. Þā andsvaróde he and evād: “ne eon ic nóht singan, and
ic forþon of þisum geþeórscipe úteode and hider gevāt, forþon ic nóht
cúde”. Est he evād se þe mid him sprecende vās: “hvādore þu meahst
me singan”. evād he: “hvāt secal ic singan?” evād he “sing me
frumsceaft”. Þā he þās andsvare onfēng, þā ongan he sóna singan in 30
hērenesse godes scippendes þā fers and þā vord þe he næfre ne ge-
hýrde; þára endebyrdnes þis is:

“Nu ve sceolon hērjan heofonrices veard,
metodes mihte and his móðgeþonc,
vera vuldorfāder, svā he vundra gehvās, 35
ēce dryhten, ord onstealde:
he ærest gesceóp eordān bearnum
heofon tó hrófe, hālig scippend;
þā middangeard, moneynnes veard,
ēce dryhten, āfter teóde 40
firum fōldān, freá ūlmihtig”.

Þā áráš he from þam slæpe and eall, þā þe he slæpende song,

6. inbrydnesse, *Wh.* — geglengde, *B.* — 8. forhohnesse, *Wh.* — 16. nænig, *B.*] ænig, *Wh.* — 17. vās, *deest Wh.* — 18. intinga, *Th.* — 25. Cedmon, *Wh.*, Ceadman, *B.* — 26. hvāthvegu] äthvegu, *Wh.* — 28. mid] við, *Wh.* — 33. herjon, *T.*, herigeau, *Wh.* — 35. vera] veorc, *T.*, vundra gehvilc, *T.*, vuldres gehvās, *Wh.* — 37. æres, *Wh.* — eordān] ylða, *T.* — 40. teóde] tida, *T.* — 41. firum on fūldum, *T.* — freá] euca, *T.*

fæste in gemynde hæfde, and þam vordum sôna monig vord in þæt ylce gemet gode vyrðes songes tógeþeôdde.

Þa com he on morne tó þam tûngeretan, se þe his ealdormon vâs, and him sæde, hvylce gife he onfeng, and he hine sôna tó þære abudissan gelædde, and hire þæt cýdde and sâgde. Þa hét heó gesomnjan ealle þa gelærdestan men and þa leorneras, and him andveardum hét secgan þæt svefn and þæt leód singan, þátte eallra heora dómé gecoren være, hvát odde hvonon þæt cumen være. Þa vâs him eallum gesegen, svâ svâ hit vâs, þæt him være from dryhtne silfum heofonlic gifu forgifen. Þa rehton hie him and sâgdon sum hâlig spell and godcundre lâre vord; bebodon him þa, gif he mihte, þæt he him sum sunge and in svinsunge leóðsonges þæt gehvyrðe. Þa he þa hæfde þa visan onfangene, þa eode he hâm tó his hûse, and com eft on morgen and, þý betstan leóðe geglenged, him âsong and âgeaf þæt him beboden vâs. Þa ongan seó abbudisse clyppan and lûfjan þa godes gife in þam men, and heó hine þa monode and lærde, þæt he veoroldhâd forlête and munuc-hâde onfenge; ond he þæt vel þâfode. And heó hine in þæt mynster onfeng mid his góðum, and hine geþeôdde tó gesomnunge þara godes þeóva, and lét hine læran þæt getâl þâs hâlgan stâres and spellas; ond he eall þa he in gehêrnese geleornjan mihte mid hine gemyngade, and svâ svâ clæne nýten eodorcende in þæt svêteste leóð gehvyrðe; and his song and his leóð vâron svâ vynsum tó gehýranne, þæt þa silfan his lâreóvas ât his mûde vriton and leornodon. Song he ærest be middangeardes gesceape and be fruman moncynnes and eall þæt stâr genesis, þæt is seó æreste Moises bôc, and eft be útgonge Israêla folces of Ægypta londe, and be ingonge þâs gehâtlondes, and be óðrum monigum spellum þâs hâlgan gevrites canones bôca, and be Cristes menniscnesse, and he his þrôvunge, and he his úparstignesse on heofonas, and big þâs hâlgan gâstes cyme and þara Apostola lâre; and eft bî þam ege þâs tóveardan dômes, and be fyrhto þâs tintreglican vites, and he svêtnesse þâs heofonlican rices he monig leóð gevorhte; and svyle eác óder monig be þam godcundum fremsumnessum and dómum he gevorhte. On eallum þam he geornlice gýmde, þæt he men âtuge fram synna lûfan and mándæda, and tó lûfan and tó geornfullnesse ávehte góðra dæda; forþon þe vâs se mon svide æfâst and reogollicum þeóðscipum eádmóðlice underþeóded, and víð þam, þa þe on óðre vísan dôn voldon, he vâs mid vylme micelre ellenvóðnesse onbârned, and he forþon fâgre ende his lif betýnde and geendæde.

Forþon þa þære tide neálæhte his gevitenesse and forðfôre, þa vâs he feóvertýne dagum ær þæt he vâs licumlicre untrumnesse þrycced and hefigâd, hvâdere tó þon gemetlice, þæt he ealle þa tid mihte ge sprecan ge gangan. Vâs þær on neáveste untrumra manna hûs, on þam hira þeáv vâs, þæt hi þa untruman and þa þe ât forðfôre vâron inlædan sceoldon and him þær âtsomne þenjan: þa bâd he his þegn on æfenne þære nihte þe he of vorulde gangende vâs, þæt he on þam hûse him stóve gegearvæde, þæt he restan mihte. þa vundrade se þegn, for hvon

2. þær tó geþeôdde, *B.* — 10. godspell, *B.* — 20. mid him, *B.* — 21. gehvyrðe] gefremede, *B.* — 25. eft, *C.*] *deest Wh.* — 29. cyme] gife, *B.* — 30. tintreganlices, *B.* — 37. velme, *C.* — 40. ær þæt he vâs] *aut supplendum videtur*: forðfarende, *aut*: þæt he vâs *delendum.* — 44. þegn] þeng, *Wh.*, þen, *B.* — 46. þeng, *Wh.*, þen, *B.*

he þās bæde, forþou him þuhte, þāt his forðföre svā neh ne være, dide hvādere svā svā he cvād and bebeád. Ond mid þý he þā þær on reste eode, and he gefeóndé móðé sumu þing ätgädere mid him sprecende and gleóvjende vās þe þær ær inne væron, þā vās ofer middeniht þāt he frāgn, hvāðer hi ænig hūsel þær inne häfdon? þā andsvárodon hie and 5 cvædon: “hvyle þearf is þe hūsles? ne þinre forðföre svā neh is, nu þu þus rotlice and þus glädlice tó ðs sprecende eart”. cvād he eft: “berad me hvādere hūsel tó”. Þā he hit on handa häfde, þā frāng he, hvāðer hi ealle smilte móð and bútan eallum incan blide tó him häfdon. Þā andsvárodon hi ealle and cvædon, þāt hi nænigne incan tó him niston, 10 ac hie him ealle svide blidemóðe væron, and hi vrixendlice hine bædon, þāt he him eallum blide være. Þā andsvároðe he and cvād: “mine bróðro þā leófan, ic eom svide blidmóð tó eóv and tó eallum godes mannum”. And he svā vās hine trymmende mid þý heofonlican vegnesté and him óðres lifes ingang gearvæde. Þā git he frāgn, hū neh þære 15 tide være, þätte þā bróðru árisan sceoldon and godes folc læran and heora uhtsang singan; andsvárodon hi: “nis hit feor tó þon”. cvād he: “tela, utan ve vel þære tide bidan!” And þā him gebād and hine gesenāde mid Cristes róðetácne and his heáfod onhylde tó þam bolstre and medmicel fāc onslæpte, and svā mid stillnesse his lif geendāde. And 20 svā vās gevorden, þätte svā svā he hluttré móðé and bilevité and smyltre villsumnesse drihtne þeóvde, þāt he eác svylce svā smilté deádé mid-dangeard vās forlætende and tó his gesihðe becom; and seó tunge, þe svā monig hálvende vord on þās scippendes lof gesette, heó þā svylce eác þā ýtemestan vord on his hērenesse, hine silfne sēnjende and his 25 gäst in his handa bebeóðende, betýnde. Eác svylce þāt is gesägd, þāt he være gevis his silfes forðföre of þam þe ve nú seegan hýrdon.

Annotatio.

Quod Caedmonis nomine inscribitur carmen, in Northanhymbrorum quoque dialecto scriptum Conybeare in libro suo “Illustrations of Anglo-Saxon poetry” pag. 6 exhibet, ubi ita legitur:

Nu scylun hergan hefaenricas vard,
metudæs mæcti end his móðgidanc,
verc vuldurfadur, svè he vundra gihvaes, 30
èci driectin, ór ástelidae.

He ærist scóp aelda barnum
heben til hrófe, háleg scepend;
þā middungeard moncyunæs vard,
èci dryectin áfter tíaðae 35
firum foldu, freá allmectig. *)

10. niston, B.] viston, *Wh.* — 14. vægneste, *Wh.* — 17. feor, B.] lang, *Wh.* — 25. hērenesse] hērunge, *B.* — 28. hefaen rices, *C.* — 31. ora stelidae, *C.* — 32. scop aelda, *C.* — 33. scepen, *C.*

*) *Multo antiquiores partim has verborum formas esse illis, quas exhibet textus communis, non est dubium, et Caedmonem, cum esset ex Northanhymbris oriundus, carminu suu hac forsitan dialecto pepigisse, admodum verisimile videtur. Valde igitur fallitur Conybeare, quae sequuntur adjiciens: “Wanley (qui in catalogo MSS. septentr. pag. 287, manuscriptum, quo carmen hoc continetur, seculi octavi esse affirmaverat) himself however has some doubt whether the handwriting of this addition (for such it is) be coeval with that of the entire MS. There appears to me strong ground for thinking it the work of the 11th or*

Bæda, V, 13.

ƿat sum ver on Nordanhymbra mægðe, Drihthelm gehæten, of deaðe årisinge sume sviðe ondrýslicu and eac tō gevilnjanne, þā þe he geseah, secgende vās.

Pissum tidum vās sum gemyndelic vundor and caldum vundrum gelic on Breotene gevorden; forþon þe tō avehnesse lifjendra monna of sávle deaðe sum mon vās sum fæc deað, and eft tō life lichoman årās, and monig þing gemynvyrðe sæde þæt he geseah, þāra sume ve hēr 5 hráðlice áreccan and vritan villad. Vās sum hivscipes fæder and hina ealdor in þeóðlande Nordanhymbra, þæt is geciged on Cununingum; lifde he æfastlice his lif mid his hirede: þā veard he lichamlícere untrumnesse gehrinen and gestanden, and seó dāghvamlice veóð, óð þæt he tō þam ýtemestan dāge gelæded vās, and on foreveardre niht fordfærde. Ac on 10 dagunge he eft ávacuóde and semninga úpásæt, and ealle, þā þe át his lichoman vepende stódon, mid numæté egé geslāgene væron and út flugon, bútan his vífe ánum, þe hine svíðost lúfáde; seó án inne ávunóde, þeáh þe heó sviðe forht and bifigende være. Þā fréfráde he hire and cváf: “ne vile þu þe ondrædan, forþon þe ic sóðlice fram deaðe 15 årās, and eom eft forlæten mid monnum lifjan, nalās hvādere þý lifé, þe ic ær lifde, ac sviðe ungelicé”. and sóna årās and eode tō þære cyricéan þās tūnes and óð hlutterne dāg þær in gebede stóð. And sóna áfter þon ealle his æhta on þreó tóðælde: áne dæl he his vífe sealde, óðerne his bearnum, þone þriddan, þe him gelamp, he instāpe þearfum 20 gedælde; and áfter medmiclum fæce eall veoruldþing forlét and tō Mailros þam mynstre com, þæt is of þam mæstan dæle mid ymbbýgnesse Tveóde streámes betýned, and he þær godes þeóvháde and scære onfeng and on digle ancorstove eode. Þā se Abbud þæt geseah, hū he óð þone dāg his deádes on svá micelre geþræstnesse and forhæfednesse

12th century, and of an inexperienced scribe. “Scop” and “Scyppend” (lin. 5 and 7) seem much more analogous than “scopa” and “scepen”, and the same remarkable substitution of ae for e is found in MS. Bodley 343, supposed by Wantley to be written in the reign of Henry II. “Ora” for “ord” must be a mistake either of the transcriber or printer”.

Ultima argumenta rectorum divisione me removisse puto, idque tantum concedo, “scepen” male scriptum esse pro “scepend”. Or nempe idem significat quod ord, scilicet initium, et æstelidae et aelda nihil habent offensivis. Ipsas autem has dialecti formas seculo VIII. non repugnare, unusquisque e libro manuscripto Sti. Galli Nro. 254, qui Bedae carmen Anglosaxonicum exhibet nonoquo seculo adscribitur, discernere potest. Bedae carmen posteriori hujus operis parti inserere decrevimus. Altera tamen quaestio est, utrum Alfrædus rex suae historiarum Bedae ecclesiasticarum translationi ipsum Caedmonis carmen innexerit, an Bedae textum tantummodo metricè verterit. Sed quum Alfrædi temporibus haud dubie adhuc exstiterit Caedmonis carmen, et Alfrædus juvenis gentis suae carmina didicisse perhibeatur, non dubito, quin ipsum Caedmonis carmen inseruerit. Neque oblitterandum est, in singula pagina scriptum inveniri carmen, quod vix esset, si non jamjam veteres id Caedmonis opus existimassent.

4. gemynvyrðe] gemynvurdes, *Wh.*, gemyndelice, *B.* — sume] rime, *B.* — 6. Cunungum, *C.* — 10. dagunge] dāgréd, *C.* — ávacuóde] ávcicóde, *C.* — 11. væpēde, *Wh.* — 14. vile] vilt, *Wh.* — 23. on] deest *Wh.* — þā se Abbud þæt geseah, hū he] *Bedae textus nunc habet: locum mansionis, quam Abbas praeviderat, intravit, et ibi usque etc. quod vertendum est: on ancorstove eode, þā se Abbud ær ástealde, and þær inne he óð ff. Alfrædus igitur alium textum habuisse videtur, et legisse: locum mansionis intravit. Abbas cum viderit, quo ille modo etc.*

môdes and lichoman aheardôde and ávunôde, þát men ongitan mihton, þát he monig þing ge egeslice ge villsumlice geseah, þe ôdre men ne mihton, þeáh þe seó tunge svigôde, þát his lif vās sprecende: sæde he þisē gemetē þát he geseah and cvād: “Leóhtē gesihtē and onsýue and beorhtē gegyrelan vās se þe me lædde. Eodon vit svigende, þās þe 5 me þuhte and geseven vās, ongean norðeástrôdor, svā sunnan úpgong býð át middan sumere. Mid þý vit þā hvile eodon, becômon vit tō sumre dene, seó vās micelre brædo and deópnesse and ungeendôdre lengo; vās unc on þā vinstran healfē geseted, and þær dæl vās veallendum ligum full svide egesfullice, and þær vās nôhtē þý lās unáræfnendlic cýle hag- 10 les and snáves full; vās æghvāder monna sávla ful, þā vrixendlice on tvā healfē gesevene væron, svā svā unmætnesse micles stormes vorpene beón. Þonne hi þát mǣgen þære unmætan hæto áræfnan ne mihton, þonne stealdon hi eft earmlice on middel þās unmætan cýles; and mid þý hi þær nænige reste gemétan mihton, stelledon hi eft on middel þās byrn- 15 endan fýres and þās unádvāscendlican liges. Mid þý hi þā þisē ungesælígan vrixlê, feor and vide svā ic geseón mihte, bútan firstmearce ænigre reste, mid þā unríman mǣnigo sveartra gásta þræste væron, þā ongan ic þencēan and vènde, þát þát helle være, be þām tintregum unáræfuendlicum ic oft secgan hýrde. Þā andsvarôde he minum geþohte, 20 se látteóv, se þe me fore eode, and þus cvād: “nis þis, cvād he, seó hell, svā þu talóst and vènest”. Mid þý ic þā vās mid þisse ongrýslican vefersýne svide áfyrhted and gebréged, þā lædde he me styccemælum ford on fyrran land: þā geseah ic semunga beforan unc onginn- an þýstrjan þā stóve and miclum þýstrum eall gefylled beón. mid þý 25 vit þā on þā þýstru ineodon and hi styccemælum svā micel and svā þicce væron, þā ic nôviht geseon mihte, nemðe þát seó ausýn sceán and þā hrægel leóhte væron þās þe me lædde. Mid þý vit þā fordgon- gende væron under þam scóvan þære þýstran nihte, þā átvýdon sem- ninga beforan unc monige heápas sveartra lígea, þā væron úpástigende, 30 svā svā of miclum seáde, and eft væron feallende and gevitende on þone ylcan seád. Mid þý ic þā þider gelæded vās, þā ne viste ic sem- ninga, hvār miu látteóv com, and he me forlét on middan þām hýstrum, on þære angrýslican gesihðe. And mid þý þā ylcan heápas þára fýra bútan blinne hvilum úpástigou on heáhnesse, hvilum níder geviton on 35 þā neovolnesse þās seádes, geseah ic and sceávôde, eall þā heánesse þára úpástigendra lígea fulle væron monna gásta, þe in onlícnesse úp- ástígendra ýselena mid réce hvilum on heáhnesse beóð úpvorpene, hvilum, eft átogetum þára fýra þrôsmum, væron eft áslídenē on neo- volnesse and on grund; svylce eác unáræfnendlice fúlnes vās mid þās 40 fýres þrôsme úpáveallende, and calle þā stóve þára þýstra gefýlde. Mid þý ic þā longe forht stôð, and me vās uncúð, hvít ic díde, odde hvider ic eode, odde tō hvylcum dôme ic becôme; þā gehýrde ic sem- ninga micelne svég me on hácling unmætēs vópes and earmlices, svylce eác micel gehlýð and ceahhetung, svā svā ungelærdes folces and 45 bismrigendes geháftum heora feóndum. Þā he þā se svég me nýr vās

4. gesihðe, *Wh.* — 5. eodon] eode, *Wh.* — 6. norð and eást rôdor] *Wh.*, norðeástrôdor, *C.* — 10. þý] þon, *C.* — 12. halfe, *Wh.* — 20. áræf- nendlicum, *Wh.*, unáræfedlicum, *B.* — 22. ongrislícan, *Wh.* — 25. þeóstr- jan, *C.* — 27. nôviht] nánuht, *C.* — 30. lēgea, *C.* — 43. hvylcum] hvilce, *Wh.*, dómel] ende, *C.* — 46. bysmrigendes, *Wh.*, beosmrigendes folces, *C.*

and tō me becom, þā geseah ic monige þāra vērigrā gāsta vifmonna
 sāvla gnornjende and heóþfende teón and lædan on midde þā þýstro,
 and hie on þon sviðe blissedon and ceahhetton. Þāra manna sum vās,
 þās þe ic gevitān mihte, bescoren preóst, sum vās lævede, sum vās
 5 vifmon. Tugon hi þā vērigrān gāstas and nider mid geviton in midde þā
 neovolnesse þās byrnendan liges. Mid þý hi þā fyrr gevitene væron,
 and ic þone vop þāra monna and þone leahor þāra deófla sveótolicce
 gehýran ne mihte, hvādere ic þone svég þā gemengedne on eárum háfde.
 Betveoh þās þing þā up cōmon sume þāra þýstra gāsta of þære neovol-
 10 nesse and of þære vitestōve and me útan ymbsealdon; háfdon hi fyrene
 eágan, and fúl fýr of heora múde and of heora nosum væron útblāsende,
 and fýretangan hi on handa háfdon, and me nyrvdon and me beótōdon,
 þāt hi me mid þām gegripan voldon and in þā forvyrð sendan; and þeáh
 hi me svā brēgdon and fyrhton, ne dorston hi hvādere me gehrinan.
 15 Mid þý ic vās æghvanon mid þām feóndum ymbseald, and mid þā blind-
 nesse þāra þýstra útan betýned, þā áhóf ic mine eágan up and locāde
 hider and geond, hvāder me ænig fultum tōveard vāre, þāt ic gehæled
 beón mihte; þā átvýde me áfter þon vege, þe ic ær com, betvyh þā
 þýstra svā svā beorhtnes sciundes steorran, and þāt leóht vās veax-
 20 ende märe and märe and hraðe tō me efestende; and sōna þās þe hit
 me neálæhte, þā væron tōstencete and on veg flugen ealle þā vider-
 veardan gāstas, þā þe me ær mid heora tangum tōbeótōdon: vās þāt se
 min lätþeóv, se þe me ær lædde. Þā cirde he sōna on þā svíðrau hand
 and me ongan lædan súdeást on þone rōdor svā sumne on vintra up
 25 gonged. Þā væron vit sōna of þām þýstrum ábrodene and he me lædde
 in fāgernesse smiltes leóhtes. Mid þý he me þā on openum leóhte lædde,
 þā geseah ic beforan unc þone mæstan veal, þās lengo on tvā healfe
 nē his heánesse ænig ende geseven vās. Þā ongan ic vundrjan, for
 hvon vit tō þon vealle eodon, mid þý ic on him nænige eágþyrl nē up-
 30 ástignesse áhvonon on ænige healfe geseóv mihte. Mid þý vit þā be-
 cōmon tō þam vealle, þā sōna instāpe, ne vāt ic hvylcere endehýrdnesse,
 væron vit on his heánesse on þam vealle úfanveardum, and þā geseah
 ic þær þone rúmostan feld and þone fāgrestan, and se vās eall svēt-
 nesse ánre full gróvendra blóstmā, and seó vundrjende svētnes þās mic-
 35 lan svāeces sōna ealle þā fúlnessa þās þýstrān ofnes, þe me ær þurh-
 sveóg, on veg áflýmede, and svā micel leóht and beorhtnes ealle þā
 stōve geondseeān, þāt heó ealles dāges beorhtnesse odde þære middāg-
 lican sunnan vās beorhtre geseven. Væron on þisum felda unríme
 gesomnunga hvíttra manna and fāgerra, and monig seld gefeóndra veo-
 40 roda and blissendra. Mid þý he þā me lædde, betveoh midde þā þreátas
 þāra gesaeligra veroda, þā ongan ic þencēan, and me huru þuhte, þāt
 þāt vāre heofona rice, he þam ic oft ær gehýrde bodjan and secgan;
 þā andsvarōde he minum geþohte and cvād “nis þis heofona rice, svā
 svā þú talast and venes”. Mid þý vit þā væron fordgangende and of-
 45 erférdon þās vunnesse þāra eádigrā gāsta, þā geseah ic beforan unc
 micle mārān gifte leóhtes and beorhtnesse þonne ic ær geseah, on þære
 ic eác svylce þā svētestan stefne gehýrde godes lof singendra. Svylce

1. vērigrā, *B. C.] deest W'h.* — 2. heóþfende, *B.* — 6. liges] fýres, *B.*
 — 22. tangan, *W'h.*, tancgum, *B.*, tungum, *C.* — 24. reádor, *C.* — 31. ne
 vāt ic] niste ic, *B. C.* — 39. gesomnunge, *W'h.* — seld] ædele (*i. e.* édel),
B. — 47. þā svētestan stefne, *B. C.] þā svētnesse an stæfne, W'h.*

eác of þære stóve svá micel svétnes vundorlices svácces onsended vās, þátte seó svétnes, þe ic ær byrigde and me micel þuhte, in þá vidgemetnesse þās áfteran leóhtes and beorhtnesse vās lytel and medmicel geseven; svá eác svylce þát leóht and seó beorhtnes þās blóstmjendan felde vās medmicel geseven on þære stóve vynsumesse. Mid þý ic 5 unc vènde ingangende beón, þá semninga se min lätþeóv gestóð and bútan eldinge eft vās his geondcirrende and me eft lædde þý silfan vegðe þe ve ær tó còmon.

Mid þý vit þá eft hveorfende becòmon tó þám blidan vunenissum þára hvíttra gásta and fægerra, cvād he tó me: "vástu, hvät þá þing 10 ealle sint þe þu sceávódest and gesáve?" andsvaróde ic him: "nese, cvād ic, ne vát ic hi". cvād he: "seó dene, þe þu gesáve veallendum ligum and þám strangum cýlum egeslice beón, þát is seó stóv, on þære sindon tó adèmanne and tó ckensjanne monna sávla, þá þe ildende væron tó andettanne and tó bétanne heora synna, and þá men þe hit 15 gefremedon and hvädere át nýhstan on þá silfan tid heora deádes tó hreóve geflungon and svá of lichoman eodon; þá hvädere, forþon þe hi andetnesse and hreóve on þám silfan deáde háfðon, ealle on dómes dæg tó heofona rice becumad; and monige eác svylce lifigendra monna bène and gebedu and álmessan and fāsten and ealra svidóst māssegang ge- 20 fullumád, þát hi ær dómes dāge generede beóð. and vite þu, þát se lig fæmigenda seáð and se fúla, þone þu gesáve, þát vās helle tintreges mād, on þone svá hvylc svá ænè sidè onbefealled, næfre he þonon on écnesse genered býð. Seó blósmberende stóv, on þære þu þát fāgereste veorud on geógudháðnesse gesáve scinan and vynsumjan, þát is seó 25 stóv, on þære beóð onfangene sóðfāstra sávla, þá þe on gódum veorcum of lichoman gongad and hvädere ne beóð svá micelre fullfremednesse, þát hi sòna sind on heofona rice gekedde; ealle þá hvädere on dómes dāge tó Cristes gesihde and tó gefeán þās heofonlican rices ingangad, forþon svá hvylce svá on eallum vord and veorce and on 30 gepohte fullfremede beóð, sòna þās þe hi of lichoman gangad, becumad tó þám heofonlican rice. Tó þās rices neáviste belimped seó stóv, þær þu þone svég þās svétan sanges mid þý sváccè þære svétnesse gehýrdest and þá beorhtnesse þās miclan leóhtes gesáve. Ac þu þonne, forþon nu scealt eft tó lichoman hveorfan and betveoh mannum lifjan, gif 35 þu þine dæda and þeávas and din vord on rihtvisnesse and on bilevitnesse geornlice healdan vilt, þonne onfehstu áfter deáde þá vunnesse stóve betvih þá blissigendan verod þára eádigra gásta, þe þu nu nýhst gesáve and sceávódest; eác vite þu, þá ic sume tid fram þe gevát, tó þon ic þát dide, þát ic volde geácsigan and gevitan, hvät ic be þe dòn 40 sceolde". Mid þý he þá tó me cvād, þát ic eft tó lichoman hveorfan sceolde, þá vās ic þát svíde onscúnjende, and me lād vās, forþon þe ic lustfulljende þære stóve svétnesse and vlite þe ic þær geseah, and eác somod þára gemānan and eádignesse brūcan volde, þe ic on þære stóve sceávóde. And ic hvädere minne lätþeóv ne þorste óvilttes biddan; 45

7. ildynge, *Wh.*, eldenne, *C.* — 9. blidran, *C.* — 11. næse, *Wh.* — 20. gebedu, *Wh.* — 22. fæm benda, *Wh.*, ferbārnda, *C.* — *Fortasse*: lig and fæm berenda, lig and fýr berenda? — 33. svétan] veorðan, *C.* — 34. beorhtnesse] leóhtnesse, *Wh.* — 36. dæde, *Wh.* — 40. ic be] ic *deest Wh.* — 43. lustfulljend, *Wh.* — 44. volde] *deest Wh.*

ac nu betvih þás þing ic ne vát, hvylcere endebyrdnesse ic me nu geseó betvih mannum lifjan.

Þás þing and eác ódre, þá þe se drihtnes ver geseah, nalás eallum monnum æghvar svongum and heora lifes ungemýndum secgau volde,
 5 ac þám ánum, þá þe for ege tintrega áfyrhte væron, odde mid byhte þára éera gifena lustfullódon, þám he volde mid árfästnesse lúfan þá þing eýðan and secgan. Vás sum munuc and mässepreóst on nehnesse lís cytan cardjende, þás nama vás Hamgils, and þone háð mid góðum dædum efenlice heóld, se eft on Hibernia þam eálande þære ýtemestan
 10 ylðo his lifes on ancorsetle mid medmiclum hláfè and cealdè väterè ávredede. Þes gelómlíce vás ingangende tò þam ylcan vere and þurh his geornfulle frigenesse fram him gehýrde, hvylce þing he geseah, þá þe vás lichoman ongyrved; þurh þás onfrigenesse and geságena eác svylce þá feá þe ve vriton tò ússe eýðe becómon. Ságde he eác svylce
 15 his gesihde Ealdfride þam cyninge, se vás on hálgum gevritum se geleredesta, and he svá lustlice and svá geornfullíce vás fram him gehýred, þát he on þát gemyngæde mynster mid his bène ingedón vás and on munuchæde bescoren; and þonne se cyning on þá dælas þás landes becom, þát he gelómlíce vás tò him gangende, þát he volde his vord
 20 and his geságena gehýran. And on þam mynstre vás on þá tid æfástes lifes and gemetfástes Abbad and messepreóst Áðelvold hâten, se eft áfter þou þát biseopes setl efenvyrdum dædum his hádes þære cyricéau ät Lindesfarena eá sät and heóld. Onfèng he, se godes man, on þam ylcan mynstre digle stóve and vuanesse, þát he þær mihte freólice on
 25 singalum gebedum his scippend hêrjan and þeóvjan. And forþon seó silfe stóv ofer þás streámes ofer vás geseted, vás his gevuna for þære miclan lúfan his lichoman clænsunge, þát he gelómlíce on þone stream eode and þær on sealmsange and on gebedum stód and fäste ávunóde, hvilum óð midde sidan, hvilum óð þone sveoran, and hine on þam
 30 streáme senete and dýfde svá lange svá he geseven vás þát he árafnan mihte. And þonne he þanon gangende vás tò londe, næfre he his þá vætan brægel and þá cealdan ásettan volde, óð þát hi of his seolfes lichoman gevearmódon and ádrugedon. Mid þý he on vintres tide, ymb hine flóvendum þám styceum healfbrocena isa, þá he silfa oft gebræc
 35 and gescænde, þát he stóve hláfde on þam streáme tò stondenne odde hine tò besecanne, cvædon him men tò, þá þe þát gesávon: “hvät þát is vundor, bróðer Drythelm (vás þát þás veres nama), þát þu svá micle réðnesse eýles ænigè rihtè árafnan miht”, andsvaróde he bilevitlice, forþon he vás bilevitre gleávnese and gemetfástre gecynde man,
 40 cväd he: “cealdran ic geseah”. and mid þý hi cvædon þát: “þát is vundor, þát þu svá réde forháfednesse and svá hearde habban vilu”, andsvaróde he: “heardran and rédran ic geseah”, and he svá óð þone dæg his gecigednesse of middangearde mid ungesvencedlicè lustè heofonlicra góða þone ealdan lichoman betvih dægvanlicum fästene svencte

4. svongum] svengum, *B.*, svongrium, *Lye.* — 8. Hamgels, *C.* — 10. ancorlife, *B.* — 14. ússe] úre, *Wh.* — 22. etenvyrde, *Wh. condignis actibus, Bèda.* — 24. digle] deahle, *C.* — freoslice, *Wh.* — 29. óð] of, *Wh.* — 32. ásettan] gedrigau, *B.* — 34. flóvendum] flóvende, *Wh. defluentibus crustis, Bèda.* — styceum — isa] stice hlaf brocena hira, *C.* — 35. odde] deest *Wh.*

and temede, and he monigum monnum ge on vordum ge on his lifes bysene on hælo vās.

Cronicon Anglosaxonicum (ed. Wheloc.).

1. Be Cynevulfes deáde Vestseaxna cyninges.

755. Hēr Cynevulf benam Sigebryht his rices and Vestseaxna viotan for unrihtum dædum bātan Hamtūnscire, and he hāfde þā, óð he ofslóh þone ealdorman, þe him lengest vunóde; and hine þā Cynevulf on Andred ádræfde, and he þær vunóde, óð þāt hine án svān ofstang át Prūtesflóðan, and he vrāc þone ealdorman Cumbran. And Cynevulf oft miclum gefeohtum feaht við Britvealum; and ymb XXXI vinter, þās þe he rice hāfde, he volde ádræfan āne ādeling, se vās Cyneheard hāten and vās þās Sigebryhtes bróðor. And þā geāhsóde he þone cyning lytlé veredé on vífeýðde on Merantūne, and he hine þær berād and þone búr útan beeode, ær hine þā men onfundon, þe mid þam cyninge værun. 10 And þā ongeat se cyning þāt, and he on þā duru úteode and þā unheánlice hine verede, óð he on þone ādeling locóde; and þā útrædde on hine and hine miclum gevundāde. And hi ealle on þone cyning værun feohtende, óð þāt hi hine ofslāgenne hāfdon. And þā onfundon þāt þās cyninges geféran on þās vífes unstillnesse and þider urnon, svā hvele 15 svā þonne gearo vās. And bradóst heora gehvelcum se ādeling feorh and feoh gebeád, and hiora nænig hit geþingjan nolde, ac hie on hine symle feohtende væron, óð þāt hi ealle lægon ofslāgene bātan ānum Brittiscum gisle, and se svide gevundād vās. Þā on morgene gehýrdon þāt þās cyninges þegnas, þe him beāftan væron, þāt se cyning ofslegen 20 vās; þā ridon hi þider, and his ealdorman Ósric, and Viferd his þegn, and þā men, þe he ær him beāftan læfde, þone ādeling on þære byrig gemétton, þær se cyning ofslegen lāg; and þā gatu him tó belocene væron, and hie þær tó eodon. And þā gebeád he him heora āgené dómé feos and londes, gif hie him þās rices údon, and him cýdde, þāt 25 hiora mægas him mid værun, þā þe him from nolden. And þā cvæðun hi, þāt him nænig mæg leófra nære þonne heora hlāford, and þāt hie næfre his banan folgjan noldon. And þā budon hi hiora mægum, þāt hie him gesunde from eodon, and hie cvædon, þāt þāt ylce heora geférum geboden vāre, þe ær mid þam cyninge værun. Þā cvædon hie, 30 hāt hie þās, hie silfe, ne āmunden þou má þe heora geféran, þe mid þam cyninge væron ofslegene. And hi þā ymb þā gatu feohtende væron, óð þāt hi þær in flugon. And þone ādeling ofslógon and þā men, þe

1. and Vestseaxna viotan] *i. e.* be Vestseaxna viotena fultume. — 3. him] *i. e.* mid him. — 4. Prūtesflóðan] Pryvetesflóðan, *B.* — 14. And þā on þās vífes gebærum onfundon þās cyninges þegnas þā unstillnesse, and þā þider, *Wh.* — 16. radost, *Wh.* — feoh and feorh, *Wh.* — 17. ac hie — væron] *desunt Wh.* — 18. ofslāgene] *deest Wh.* — 21. Viferd] *Viverd, Wh.* — 22. men — læfde] men þe he beāftan him læfde ær, *Wh.* — 22. and þone, *Wh.* — 24. āgene dóm, *Wh.* *Si quis accusativum dóm servare velit, āgenne legat necesse est.* — 25. cýdde] *cyddon, Wh.* — 31. þāt hi hi þās ne onmunden þou má þe éovre geféran, *Wh.* — 33. þær in flugon] þær *Ine fulgon, Wh. donec Inam sequerentur, vertit Wh.; pessime, cum nullius Ine nominati facta sit mentio, et fulgon nunquam idem significet quod folgedon. fulgon praeteritum est a verbo felhan, abscondere, quod si accipi debeat, óð hi hi þær inne fulgon, legendum est.*

him mid væron, ealle bûtan anum, se vās þās ealdormonnes godsunu; and he his feorh generede, þeah he vās oft gevundod. Se cyning Cynvulf ricsode XXXI vintra, and his lic lid on Vintanceastre, and þās aedelinges at Acsanmynstre, and heora riht faderen cyn gēd to Cerdice.

2. Be þam gefeohtum þe Älfred, Vestseaxna cyning, Denum vid gefeagt siddan he cynesetl ästige od þat he fordferde.

871. Pa feng Älfred, Ädelvulfing, to Vestseaxna rice, and þas ymb æne monad gefeagt Älfred cyning vid ealne þone here lytlē veredē at Viltūne, and hine longe on dæg geflymde, and þa Deniscan ähton vältstove geveald. And þas geāres vurdon nigen folcgefeagt gefohten vid 5 þone here on þy cnericē be sūdan Temese, būtan þam þe him Älfred, þas cyninges brōdor, and änlipige ealdormen and cyninges þegnas oft rāde onridon, þe mon nā ne rimde. And þas geāres værun ofslegene nigon eorlas and ān cyning, and þy gearē nāmon Vestseaxe frid vid þone here.

10 872. Hēr for se here to Lundenbyrig from Reādingum and þær vintersetl nam; and þa nāmon Myrce frid vid þone here.

873. Hēr for se here on Nordhymbre, and he nam vintersetl on Lindesse at Turcesige.

874. Hēr for se here from Lindesse to Hreopedūne, and þær vintersetl 15 nam, and þone cyning Burhrēd ofer sē ādræfdon ymb tvā and tvēntig vintra, þas þe he rice hāfde, and þat land eall geodon, and he for to Rōme and þær gesāt. And þy ylcan gearē hie sealdon Ceōlvulfe, anum unvīsum cyninges þegne, Myrcna rice to healdanne, and he him ādas svōr and gīslas sealde, þat hit him gearo vāre, svā hvylcē 20 dāgē svā hie hit habban volden, and he gearo vāre mid him selfum and on callum þam, þe him læstan voldon to þas heres þearfe.

875. Hēr for se here from Hreopedūne, and Healfdene for mid sunum þam here on Nordanhymbre, and nam vintersetl be Tinan þære eā, and se here þat lond geode and oft hergāde on Peohtas and on Strætclēdvealas. and for Godrūn and Ōscitel and Anvind, þa þri cyningas, 25 of Hreopedūne to Grantebrycge mid miclum here and sæton þær ān gear. And þy sumerē for Älfred cyning ut on sē mid sciphere and gefeagt vid seofon sciphlāstas and hiora ān gefeng and þa odre geflymde.

876. Hēr hine bestāl se here and intō Verhām Vestseaxna ferde, and 30 siddan vid þone here se cyning frid nam, and þa gīslas sealdon, þe on þam here veordoste væron, to þam cyninge, and him þa ādas svōron on þam hālgan beāge, þe hie ær nānre þeode noldon, þat hi brādlice of his rice fören; and hi þa under þam hi nihtes bestælon þære fyrde, se gehorsāde here, intō Exanceastre, and þy ylcan gearē Healfdene 35 Nordanhumbra land gedælde and ergende væron and hiora tilgende.

877. Hēr com se here intō Exanceastre from Verhām and se sciphere seglode vest ymbūtan; and þa gemette hie micel yst on sē, and þær

5. and bûtan, *Wh.* — 6. änlipig ealdorman, *Wh.* — 13. *Wh. repetit post* Turcesige; and þa nāmon Myrce frid vid þone here. — 16. vinter, *Wh.* — 18. Ceōlvulfe, *deest Wh.* — 19. hit] he, *Wh.* — 24. Strætclēdvealas, *B.*, Stræclēdvealas, *Wh.* — 25. Gūdrum, *B.* — 26. miclē veredē, *Wh.* — 27. sumera, *Wh.* — 28. odru, *Wh.* — 30. and þa — væron, *desunt Wh.* — 37. mette, *Wh.*

forveard hundtveftig scipa at Svanavic. And se cyning Alfréd after þam gehorsódom here mid fyrde rád ód Exanceaster, and hi hindan of-ridan ne meakte, ær hie on þam fästene væron, þær him man tó ne meakte. And hie him þær fore gislas scaldon, svá feala svá he habban volde, and miccle áðas svóron, and þá gödne frid heóldon. And þá on hãrfeste gefór se here on Mercna lond and hit gedældon sum, and sum Ceólvulfe scaldon. 5

878. Hêr hine bestál se here on midne vinter ofer tveftan niht tó Cyppanhãme, and geridon Vestseaxna lond, and gesæton, and micel þæs folces ofer sæ ádræfdon, and þæs óðres þone mæstan dæl hi geridon and him tó gecirdon, hûtan þam cyninge Alfréde, and he lytlê veorodê uneáðelice after vudum fór and on mörfästenum. And þæs ylcan vintres vãs Ingvãres bróðor and Healfðenes on Vestseaxum, on Dêfenascyre, mid tventigum scipum and þrim scipum, and hine mon þær ofslôh and eahta hund monna mid him, and feóvertig monna his heres, and þær vãs se gûdfana genumen, þe hi hrãfen hêton. And þæs on Eástron vorhte Alfréd cyning lytlê veorudê geveorc at Ádelinga-igge, and of þam geveorce vãs vinnende vid þone here and Sumorsætena se dæl, se þær nehst vãs. Þá on þære seofodan vucan ofer Eástron he gerád tó Eggyrhtes-stãne be cástan Scalvuda, and him cõmon þær ongean Sumorsæte ealle and Vilsæte and Hamtũnscire se dæl, se hire beheonan sæ vãs, and his gefãgene værun. And he fór ymb áne niht of þam vicum tó Igleá, and þæs eft ymb áne niht tó Áðandũne, and þær gefeagt vid ealne þone here, and hine geflymde, and him after rád ód þæt geveorc, and þær sãt feóvertýne niht. Þá sealde se here him gislas and miccle áðas, þæt hi of his rice voldon, and him eác gehêton, þæt hiora cyning fulvihte onfõn volde, and hie þæt gelæston svá. And þæs ymb þreó vucan com se cyning tó him, Godrũn, þrittiga sum þara monna, þe in þam here veorduste væron, at Alre, þæt is vid Ádelinga igge, and his se cyning þær onfêng at fulvihte, and his crismlysing vãs at Vetmór. And he þær vãs tveft niht mid þam cyninge, and he hine and his gefêran mid miclum feo veordóde. 10 15 20 25 30

879. Hêr fór se here tó Cirenceastre on Eástengle, and gesãt þæt lond and gedælde, and þý ylcan gearê fór se here ofer sæ, þe ær on Fullanhomme sãt, on Froncland tó Gent and sãt þær an gear. 35

882. Hêr fór se here up ondlong Mæse feor on Froncland, and þær sãt an gear. And þý ylcan gearê for Alfréd cyning mid scipum út on sæ and gefeagt vid feóver sciphlãstas Deniscra monna, and þara scipa tvá genam, and þá men ofslãgene væron þe þær on væron. And tvegen sciphæras him on hand eodon, and þá væron miclum forslãgene and forvundóde, ær hie on hond eodon. 40

885. Hêr tóðælde se foresprecena here on tvá, óder dæl eást, óder dæl tó Hrfesceastre, and ymsætton þá ceastre, and vorhton óder fãsten ymbe hie selfe, and hi þeah ceastre áveredon. Þá eode se here tó hiora scipum and forlêt þæt geveorc, and hi vurdon þær behorsóde, and sóna þý ylcan sumerê ofer sæ geviton. And þý ylcan gearê sende Alfréd cyning sciphære on Eástengle. Sóna svá hie cõmon on Stufe mûdan, þá 45

2. gehorsudan, *Wh.* — 12. vintra, *Wh.* — 13. Ingvãres] Invãres, *Wh.*, Iyeres, *Laud.* — 15. and þær — hêton, *desunt Wh.* — 23. vucan, *Wh.* — Eðandũne, *Wh.* — 25. Þã] And þá, *Wh.* — him gislas] him fore gislas, *Wh.* — 31. he, *deest Wh.* — 42. foresprecenan, *Wh.* — 46. sumera, *Wh.*

métton hie sixtýne scipu vicinga and vid þá gefuhton; and þá scipo eall gerahton, and þá men ofslögon. Þá hie þá hámveard vendon mid þære herehýde, þá métton hi micelne sciphere viciuga, and þá vid þá gefuhton þý ylcan dægê, and þá Deniscan áhton sige; and þý ylcan gearê
5 se here on Eástenglum bræc fríd vid Álfred cyning.

886. Þý gearê gesette Álfred cyning Lundenburg, and him eall Angelcyn tó gecirde, þát bútan Deniscra monna háfnêde väs, and he þá befaste þá burh Ádelrêde ealdormen tó healdanne.

893. Hêr on þisum gearê fór se micela here, þê ve gefyrn ymbe
10 spræcon, eft of þam eástrice (Francna) vestveard tó Bunnan, and þær vurdon gescipôde, svâ þát hie ásetton him on áne sid ofer mid horsum mid eallê, and þá côm on up Limine mûdan mid tvâ hund scipa and fiftigum scipum. Se mûda is on eástveardre Cent, át þäs micelan vuda eástende, þe ve Andred hátad. Se vudu is eástlang and vestlang hund-
15 tvelftiges mila lang odde lengra, and þrittiges mila brád. Seó eá, þê ve ær ymbe spræcon, líd út of þam vealde. On þá eá hie tugon up hiora scipu óð þone veald feóver mila fram þam mûdan úteveardan, and þær ábræcon án geveorc inne on þam fenne, sæton feáva cirlice men on, and väs sámvorht. Þá sóna áfter þam com Hæsten mid hund
20 eahtotigum scipa and vorhte him geveorc át Middeltúne, and se óder here át Apuldre.

894. On þeós gearê, þát väs ymb tvelf mónad þäs þê hie on þam eástrice geveorc gevorht háfdon, Nordhymbre and Eástengle háfdon Álfreðe cyninge ádas geseald, and Eástengle foregisla sex; and þeáh
25 ofer þá treóva, svâ oft svâ þá ódre hergas mid eallê herigê út fóron, þonne fóron hie odde mid, odde on heora healde án. Þá gegadróde Álfred cyning his fyrde, and fór, þát he bevicóde betvih þám tvám hergum þær, þær he nehst rýmet háfde for vudufástenne and for vâterfástenne, svâ þát he mihte ægðerne geræcan, gif hie ænigne feld sêcan
30 volden. Þá fóron líe síddan áfter þam vealde hlóðum and flocráðum be svâ hváðere efes, svâ hit þonne fyrðleás väs, and hi mon eác mid óðrum floccum sóhte mæstra daga ælce odde on niht, ge of þære fyrde ge eác of þam burgum. Háfde se cyning his fyrd on tvâ tónumen, svâ þát hi væron symle healde át hám, healde úte, bútan þám mannum, þe
35 þá burh healdan sceoldon. Ne com se here oftór eall úte of þám sætum þonne tuva; ódrê sidê, þá hie ærest tó londe côm on, ær síó fyrd gesamnóð være, ódrê sidê, þá hie of þám sætum farau voldon. Þá hie gefêngon micle herehýd, and þá voldon fêrjan nordveardes ofer Temese innan Eástseaxe, ongean þá scipu: þá forráð síó fyrd hie foran, and
40 him vid gefeagt át Fearnháme, and þone here geflymde. And þá herehýde áhreddon and hi flugon ofer Temese bútan ælcum forða, þá up be Colne on áne iggad; þá besít síó fyrd hie þær útan þá hvile þe hie þær lengest mete háfdon. Ac hi háfdon þá hiora stemn gesetene and hiora mete genotudne, and väs se cyning þá þyderveardes on fære
45 mid þære scyre þe mid him fyrdedon. Þá he þá väs þyderveardes, and síó ódre fyrd väs hámveardes; þá Deniscan sæton þær behindan, for þam hiora cyning väs gevundóð on þam gefeohte, þát hi hine ne mihton

7. and hie þá, *Wh.* — 12. mid CCL hund scipa, *Wh.* — 22. þeós] þis, *Wh.* — 26. án] on, *Wh.* — 27. betuh, *Wh.* — 31. hi mou] him mon, *Wh.* — 33. tvâ] tu, *Wh.* — 35. scealdau, *Wh.* — 37. voldan, *Wh.* — 40. Fearnhamme, *Wh.* — 43. stemninge gesetene, *Cod. Cantabr.*

ferjan: þá gegaderódon þá þe on Nordhymbrum búgæað and on Eást-englum sum hund scipa, and fóron súð ymb útan, and sum feóvertig scipa norð ymb útan, and ymbseton áu geveore on Dēfenascyre be norð þære sæ, and þá, þe súð ymb útan fóron, ymbseton Eaxanceaster. Þá se cyning þæt hýrde, þá vende he hine vest við Eaxanceastres mid 5 eallre þære fyrde, bútan svíde gevealdenum dæle eásteveardes þæs folces. Þá fóron forð óð þe hie cōmon tō Lundenbyrig, and þá mid þám burhvarum and þam fultume, þe him vestan com, fóron eást tō Beámfleóte. Vās Hæsten þá þær cumen mid his herge, þe ær át Middeltūne sāt, and eác se micela here vās þá þær tō cumen, þe ær on Limene- 10 mūðan sāt, át Apuldre. Háfde Hæsten ær gevorht þæt geveore át Beámfleóte, and vās þá út áfaren on hergád, and vās se micela here át hám. Þá fóron hi tō and geflýmðon þone here and þæt geveore ábræcon, and genámon eall þæt þær binnan vās ge on feo, ge on vífum, ge eác on bearnum, and brohton eall in tō Lundenbyrig, and þá scipu ealle odðe 15 tōbracon odðe forbárndon, odðe tō Lundenbyrig brohton odðe tō Hrófescceastre. And Hæstenes víf and his sunu tvegen mon brohte tō þam cyninge; and he hi him elt ágeaf, forþam þe hiora vās óðer his god-sunu, óðer Ádelrēdes ealdormonnes. Háfdon hi hiora onfangen, ær Hæsten tō Beámfleóte cōme, and he him háfde geseald gíslas and áðas, 20 and se cyning him eác vel feoh sealde, and eác svá þá he þone cniht ágeaf and þæt víf. Ac sōna svá hie tō Beámfleóte cōmon, and þæt geveore gevorht vās, svá hergode he on his rice þone ylcan ende, þe Ádelrēd, his cumpáder, healdan sceolde. And eft óðrē síðe he vās on hergád gelend on þæt ylce rice, þá þá man his geveore ábræc. Þá se 25 cyning hine þá vest vende mid þære fyrde við Eaxanceastres, svá ic ær sæde, and se here þá burh beseten háfde: þá he þær tō gefaren vās, þá codon hie tō hiora scipum. Þá he þá við þone here þær vest ábysgód vās, and þá hergas varon þá gegadróde begen tō Sceóbyrig on Eástseaxum, and þær geveore vorhton, fóron begen át gádere up be Temese, 30 and him com micel eáca tō ægðer ge Eástenglum ge of Nordhymbrum; fóron þá up be Temese, óð þæt hie gedídon át Sáferne. Þá up be Sáferne þá gegaderóde Ádelrēd ealdorman and Adelm ealdorman and Ádelnód ealdorman and þá cyninges þegnas þe þá át hám át þám geveoreum varon, of ælcere byrig be eástan Pedredan, ge be vestan Seal- 35 vuda, ge be eástan ge eác be nordan Temese, and be vestan Sáferne, ge eác sum dæl þæs nordvealcynnes; and þá hi þá ealle gegadróde varon, þá offóron hie þone here hindan át Buttingtūne on Sáfernstade, and hine þær útan besæton on ælce healde on ánum fástenne. Þá hie þá feala vucena sæton on tvá healde þara eá, and se cyning vās vest 40 on Dēfenum við þone sciphere: þá varon hie mid meteleaste gevægde, and háfdon micelne dæl þara horsa freten, and þá óðre varon hungre ácvolen: Þá eodon hie út tō mannum þe on eásthealde þære eá vícōdon and him víð gefuhton. And þá crístenan háfdon síge, and þær veard Ordhelm, cyninges þegn, ofslágen, eác monige óðre cyninges þegnas, 45 and se dæl, þe þær áveg com, vurdon on fleáme generede. Þá hie on Eástseaxe cōmon tō hiora geveorce, þá gegadróde síó láf on Eástenglum and of Nordhymbrum micelne here onforan vinter, and befáston

25. gelend] = gelended, gelandód. — 38. Buttingtūne, B.] Buttdiggingtune, *Wh.* — 41. gevæhte, *Cod. Cotton.*

hiora víf and hiora scipu and hiora feoh on Eástenglum and fôron ân-
 streces dâges and nihtes, þât hie gedidon on ânre vêstre ceastre, on
 Virhealum, sió is Lêgaceaster gehâten. Þá ne mihte sió fyrd hie ná
 hindan offaran, ær hie væron inne on þam geveorce, besæton þeah
 5 þât geveorc utan sume tvegen dagas, and genâmon ceâpes eall þât þær
 bûtan vâs, and þá men ofslôgon, þe hie foran forridan mihton bûtan
 geveorce, and þât corn eall forbârndon and mid hiora horsum fræton
 on ælcra efennêhde; and þât vâs ymb twelf mônâd þâs þe hie ær hider
 ofer sæ cômôn.

10 895. Ond þá sôna âfter þam on þeós gearê fór se here of Virheale
 innan Nordvealas, forþam hie þær sittan ne mihton, þât vâs for þý þe
 hie væron benumene ægðer ge þâs ceâpes ge þâs cornes, þe hie geher-
 gôd hæfdon. Þá hie þá eft út of Nordvealum vendon mid þære hýðe þe
 hie þær genumen hæfdon; þá fôron hie ofer Nordhymbra land and Eást-
 15 engla, svâ svâ sió fyrd hie geræcan ne mihte, ôð þât hie cômôn on
 Eástseaxna land eásteveard on ân ígland, þât is úte on þære sæ, þât is
 Meresig hâten. And svâ se here eft hâmvæard vende, þe Eaxanceastre
 beseten hæfde, þá hergôdon hie úp on Súdseaxum neáh Cisseceastre,
 and þá burhware hie geflýmðon and hiora moníg hund ofslôgon and
 20 hiora scipu snmu genâmon. Þá þý ylcan gêrê onforan vinter þá De-
 niscan, þe on Meresige sæton, tugon heora scipu up on Temese, and
 þá up on Ligan; þât vâs ymb tvá gêr þástê hie hider ofer sæ cômôn.

896. On þý ylcan gêrê vorhte se foresprecena here geveorc be Li-
 gan, tvêntig mila bufan Lundenbyrig. Þá þâs on sumera fôron micel
 25 dæl þára burhvara and eác svâ ôðres folces, þât hie gedidon ât þára
 Deniscena geveorce, and þær vurdon geflýmde, and sume feóver cynin-
 ges þegnas ofslâgene. Þá þâs on hârfeste þá vícôde se cyning on
 neáveste þære byrig þá hvile þe hie hiora corn geripon, þât þá Deni-
 scan him ne mihton þâs ripes forvyrnan. Þá sumê dagê rád se cyning
 30 up be þære eá and gehávôde, hvær mon mihte þá eá forvyrnan, þât
 hie ne mihton þá scipu út brengan, and hie þá svâ didon, vorhton þá
 tvá geveorc on tvá healfe þære eás. Þá hie þá þât geveorc furðum
 ongunnen hæfdon and þær tó gevicôd hæfdon, þá ongeat se here, þât
 hie ne mihton þá scipu út brengan: þá forlêton hi hi and eodon ofer
 35 land, þât hie gedidon ât Cvátbrycge be Sâfern, and þær geveorc vorhton.
 Þá rád seó fyrd vestveard âfter þam herige, and þá men of Lunden-
 byrig gefetedon þá scipu, and þá ealle, þe hie âlædan ne mihton, tó-
 bræcon, and þá þe þær stælvyrde væron binnan Lundenbyrig gebrohton.
 And þá Deniscan hæfdon hiora víf befást innan Eástengle, ær hie út of
 40 þam geveorce fôron; þá sæton hie þone vinter ât Cvátbrycge, þât vâs
 ymb þreó gêr þâs þe hie on Limene mûðan cômôn hider ofer sæ.

897. Þá vâs on sumera on þisum gêre, tófôr se here, sum on Eást-
 engle, sum on Nordhymbre, and þá þe feohleáse væron him þær scipu
 begêton, and súd ofer sæ fôron tó Sigene. Náfde se here, godes þonces,
 45 Angelcyn ealles forsvide gebrocôd; ac hie væron micle svidôr
 gebrocôde on þám þrim gearum mid ceâpes cvylde and monna, eallra
 svidôst mid þam þât monige þára sêlestena cyninges þegena, þe þær

8. efenehde, *Wh.* — 10. þeós] þis, *Wh.* — 26. Denescana, *Wh.* — 28.
 gerypon, *Wh.* — 32. tvá] tu, *Wh.* — 36. man, *Wh.* — 44. þonges, *Wh.*

on Ionde værou, fordfærdon on þam þrim geårum; þara vās sum Svidulf, biscop on Hrófescæstre, and Ceólmund ealdorman on Cent, and Beorhtulf ealdorman on Eástseaxum, and Vulfréd ealdorman on Hamtūnscyre, and Ealheard biscop át Dorceceastre, and Eádulf cyninges þegen on Súdseaxum, and Beornvulf vicgefæra on Vinteceastre, and Ecgulf 5 cyninges horsþegn, and monige eác mid him, þeáh ic þá gebungnestan nemde. Þý ylcan geårê drehton þá hergas on Eástenglum and Nordhymbrum Vestseaxna Iond svide be þam súdstæde mid stælhergum; ealra sviðóst mid þam áscum, þe hie feala geára ær timbrôdon. Þá hét Álf-réd cyning timbrjan lange scipu ongên þá áscas, þá værou fulneáh tvá 10 svá lange svá þá ôðru; sume háfdon sixtig ára, sume má; þá værou ægðer ge sviftran ge unvealtran ge eác býran þonne þá ôðru; nærou návðer nê on Fresisc gescápene nê on Denisc, bútan svá him selfum þuhte, þát hie nytvyrdôste beón mehton. Þá át sumum cytre þæs ylcan geåres cōmon þær scipu six tō Viht, and þær mycel yfel gedidon 15 ægðer ge on Dēfenum, ge vel hvær be þam særiman. Þá hét se cyning faran mid nigonum tō þara nivena scipa, and forfaran him þone múðan foran on úter mere; þá fórou hie mid þrim scipum út ongên hie, and þreó stôdon át ufeveardum þam múðan on drygenm. Værou þá men uppe on Ionde of ágáne: þá geféngon hie þara þreóra scipa tvá át þam 20 múðan úteveardum, and þá men ofslôgon, and þát án ôðvand. On þam værou eác þá men ofslágene bútan sífum; þá cōmon for þý onveg, þe þara ôðerra scipu áseton: þá vurdon eác svide uneádelice áseten. Þreó áseton on þá healle þæs deópes, þe þá Deniscan scipu áseten værou, and þá ôðru ealle on ôðre healle, þát hiora ne mihte nán tō ôðrum. 25 Ac þá þát vater vās áebbád feala furlanga from þam scipum, þá eodon þá Deniscan from þam þrim scipum tō þam ôðrum þrim, þe on heora healle bebbóde værou, and hie þá gefuhton þær. Þær veard ofslágen Lucumon cyninges geréfa, and Vulfheard Frisa, and Ábbe Frisa, and Ádelhere Frisa, and Áðelferd cyninges geneát, and ealra monna Fri- 30 siscra and Englisra sixtig and tvegen, and þara Deniscra hundtveftig. Þá com þam Deniscum scipum þeáh ær flód tō, ær þá cristnan mihton hiora út áscúfan, and hie for þý út ôðreóvon. Þá værou hie tō þam gesárgóde, þát hie ne mihton Súdseaxna Iond útan beróvan; ac hiora þær tvá sæ on Iond bedráf, and þá men mon lædde tō Vinteceastre tō 35 þam cyninge, and he hie þær áhòn hét. And þá cōmon on Eástengle þe on þam ánum scipe værou svide forvundóde. Þý ylcan geårê forveard nò lās þonne tvéntig scipa mid mannum mid eallê be þam súd- ríman.

901. Hêr gefôr Álf-réd, Adulfing, six nihtum ær ealra háligra mássan. 40 Se vās cyning ofer eall Ongelcynn bútan þam dæle, þe under Dena onvealde vās, and heóld þát rice ôðrum healfum lās be þrittig vintra, and þá fêng Eádveard, Iis sunu, tō rice.

3. Be Anláfes hergunge and Byrhtnôdes deáde.

993. Hêr on þisum geåre com Unláf mid þrim and hunduigentigon scipum tō Stáne, and forhergôdon þát ymb útan. And fôr þanon tō

17. forfaran] forforon, *Wh.* — 20. tvá] tu, *Wh.* — 40. Adulfing] *i. e.* Eádulfing, Eádvulling; *sed Alfrédi pater nomen habuit Áðelvulf, qua re pro Adulfing Áðelvulling legendum est.*

Sandvic, and svá þonan tó Gýpesvic, and þát eal ofereode. And svá tó Mældúne, and him com þær tógeanes Byrhtnóð ealdorman mid his fyrde, and him við gefeagt. And hie þone ealdorman þær ofslógon and vǽlstóve geveald áhton. And him man nam fríð við, and hine nam se
5 cyning síððau tó biscofes handa þurh Sirices lāre, Cantvara biscofes.

994. Þá sende se cyning áfter Anlāfe cyninge Ālfeáh biscop and Āðelveard ealdorman, and man gislóde þá hvile intó þam scipum. And hi þá læddon Anláf mid miclum vurðscipe tó þam cyninge tó Andeferan, and se cyning Āðelræd his onfêng ät biscofes handa and him cyuelice
10 gifóde. And him þá Anláf behét, svá he hit eác gelæste, þát he næfre eft tó Angelcynne mid unfríde cuman nolde.

B. Údvitan.

Adrianus and Ritheus.

(*MS. Cotton. Julius A. II. (fol. 137^b) X. sec.*)

- A. Saga me, hú lange vās Adam on neorxnavange?
R. Ic þe secge, he vās þrittine gear.
A. Saga me, on hvylcne dæg he gesyngode?
R. Ic þe secge, on fridæg; and on þone dæg he vās ær gesceapeu and on þam däge he eft ásvalt, and forþam Crist eft þrövode on þam 5 däge.
A. Saga me: on hvädere Adames sidan nam ðre drihten þät ribb, þe he þät vif of gevorhte?
R. Ic þe secge, on þære vinstran.
A. Saga me, hvær sät ðre drihten, þä he gevorhte heofonan and eorðan 10 and ealle gesceafta?
R. Ic þe secge, ofer vinda fiderum.
A. Saga me, hvær is seó eorðe, þe næfre sunne on ne sceân nè mōna, nè næfre vind on ne bleóv nāne tid dāges, nè ær nè āfter?
R. Ic þe secge: seó eorðe is in þære reādan sæ, ofer þære eode Is- 15 raēla folc of Ēgypta heaftnōde.
A. Saga me, hvær scine seó sunne on niht?
R. Ic þe secge: on þrim stōvum; ærest on þäs hvalcs innōde þe is eveden Leviathan, and on ōðre tid heó scind on helle, and þä þridða tid heó scind on þam eālonde, þät is Glid nemned; and þær 20 restad hāligra manna sāvla ōð dōmes dæg.
A. Saga me, for hvam scine seó sunne svā reāde on ærue morgen?
R. Ic þe secge: for þam þe heó cymd up of þære sæ.
A. Saga me, for hvam býð seó sunne svā reād on æfen?
R. Ic þe secge: for þam þe heó lōcad nfan on helle. 25
A. Saga me, hú micel seó sunne sī?
R. Ic þe secge: heó is māre þonne eorðe, for þam heó býð on ælcum lande hāt.
A. Saga me, hvylc si seó sunne?
R. Ic þe secge: Astriges se drý sæde, þät hit väre birnende stān.
A. Saga me, hvät þäs lifigendan mannes gleng si?

- R. Ic þe secge: þás deádan svát.
- A. Saga me, hvylc sunu vræce ærest his fæder on his móder innóde?
- R. Ic þe secge: þære náddran sunu, for þam þe seó móder ofslóh ær þone fæder, and þonne ofsléað þá bearn eft þá móder.
- 5 A. Saga me, hvylc bisceop være ærest on þære caldan æ ær Cristes tócyne?
- R. Ic þe secge: Melchisedech and Aáron.
- A. Saga me, hvylc bisceop være ærest on þære nivan æ?
- R. Ic þe secge: Pétrus and Jacobus.
- 10 A. Saga me, hvylc man vitegóde ærest?
- R. Ic þe secge: Samuél.
- A. Saga me, hvá vrát bócestafas ærest?
- R. Ic þe secge: Mercurius se gigant.
- A. Saga me, hvá sette ærest vineardas, ofþe hvá dranc ærest vin?
- 15 R. Ic þe secge: Nóc.
- A. Saga me, hvá være ærest læce?
- R. Ic þe secge: Asclêpius se väs cváden.
- A. Saga me, hvät sint þá tvegen men on neorxnavege, and þás gelómlice vëpað and beóð unróte?
- 20 R. Ic þe secge: Ênoc and Helias; hi vëpað for þam þe hi sceolon cuman on þisne middangeard and beón deáde, þeah hi ær þonne deáð longe yldon.
- A. Saga me, hvær vunjað hi?
- R. Ic þe secge: Malifica and Intimphonis, þät is on scinfelda and on sceánfelda.
- 25 A. Saga me, for hvam si se hráfen svá sveart, þe ær väs hvit?
- R. Ic þe secge: for þý þe he eft ne gehvyrfe tó Nòe intó þære arce, þê he ær of gesend väs.
- A. Saga me, for hvam se hráfen þurh gehýrsumnisse geþingáde, þät he ær þurh ofermodignisse ágylte?
- 30 R. Ic þe secge: þá he fëdde Heliam; tó þam eode he on þam vëstenne and him þenóde.
- A. Saga me, hvær býð mannes môð?
- R. Ic þe secge: on þam heáfde, and gæð út þurh þone múð.
- 35 A. Saga me, hvylce vihta beóð ódre tid vifcynnes and ódre tid væpnedcynnes?
- R. Ic þe secge: Belda se fisc on sæ, and Viperus seó náddre, and Corvus se fugel, þät is se hráfen.
- A. Saga me, for hvam seó sæ si sealt?
- 40 R. Ic þe secge: for þam þe Moyses vearp on sæ þá tyn vord þære caldan æ, þá þá he vorhte þá bredu, for þam þe Israëla folc vurdodon deófolgild.
- A. Saga me, hvät sindon þá tvegen fët, þá þeó sávul habban sealt?
- R. Ic þe secge: godes lufu and manna; and gif heó þæra náðer nafad, þonne býð heó healt.
- 45

1. þas, *Wr.* — 2. vræce, *Wr.* — 14. ofþe *i. e.* odde. — 17. Aslerius (*r et p saepe commutantur*), *Wr.* — 21. cuma, *Wr.* — 26. hreven, *Wr.* — 29. hrefen, *Wr.* — 31. tó, *deest Wr.* — on] to, *Wr.* — vesterne, *Wr.* — 34. þonn, *Wr.* — 35. tid, *Wr.* — 36. kinnes, *Wr.* — 38. hrefen, *Wr.* — 41. breða, *Wr.*

- A. Saga me, on hù manegum fiderum sceal seó sávul fleógan, gif heó sceal tó heofonum fleógan?
- R. Ic þe secge: feóver: gleávnisse, geþværnisse, strengðe and riht-vísnisse.
- A. Saga me, hvylc man være deáð, and nære ácenned, and áfter þam 5 deáde være eft bebyrjed in his móder innóðe?
- R. Ic þe secge: þát väs Adam se æresta man, for þam eorde väs his móder, and he väs bebyriged eft in þære eorðan.
- A. Saga me þære burge naman, þær sunne up gæd?
- R. Ic þe secge: Jajaca heó hátte. 10
- A. Saga me, hvät hátte þät, þær heó on setl gæd?
- R. Ic þe secge: Jainta hit hátte.
- A. Saga me, hvylc vord väs ærest?
- R. Ic þe secge: dryhten eväd: gevrurde leóht.
- A. Saga me, hvät is hefigóst mannum on eorðan? 15
- R. Ic þe secge: hláfordes yrre.
- A. Saga me, hù fela sí fleógendra fugela cynna?
- R. Ic þe secge: tvá and fiftig.
- A. Saga me, hvät náðdercynna sí on eorðan?
- R. Ic þe secge: feóver and þrittig. 20
- A. Saga me, hvät fiscecynna sí on vättere?
- R. Ic þe secge: six and þrittig.
- A. Saga me, hvá gesceópe ealra fisca naman?
- R. Ic þe secge: Adam se æresta mann.
- A. Saga me, hù fela väs þæra cempena, þe Cristes hrägel dældon? 25
- R. Ic þe secge: seofon heora væron.
- A. Saga me feóver stafas dumbe.
- R. Ic þe secge: án is möd, óðer gepanc, þridde is stäf, feórde is egesa.
- A. Saga me, hvät sint þá þreó þing, þe nán manu bútan ne mäg beón? 30
- R. Ic þe secge: þät is väter and fýr and ísen.
- A. Saga me, hvá godes naman nemnede ærest?
- R. Ic þe secge, deófol.
- A. Saga me, hù väs Crist ácenned of María his móder?
- R. Ic þe secge: þurh þät svíðre breóst. 35
- A. Saga me, hvá dide, þät sunne stóð áne tid dages?
- R. Ic þe secge: Josuë hit gedide on Moyses gefeohhte; þeó dún hátte Gabáon, þe heó on stóð.
- A. Saga me, hvät býð betst and vyrst?
- R. Ic þe secge: mannes vord. 40
- A. Saga me, hvät þam men sí leófust on his life and ládest áfter his deáde?
- R. Ic þe secge: his ville.
- A. Saga me, hvät deð þät svéte vord?
- R. Ic þe secge: hit gemanifealdad mannes freóndscipe, and stilled 45 mannes feónd.
- A. Saga me, hvylc býð se leása freónd?
- R. Ic þe secge: he býð mannes geféra tó beóde and nánig tó neáðþearfe.

3. feóver] on feóvrum? — 11. sætl, *Wr.* — 17. kynna, *Wr.* — 28. stef, *Wr.* — 29. ægesa, *Wr.* — 30. mæig, *Wr.* — 35. þurc, *Wr.* — 36. dæiges, *Wr.* — 48. nang, *Wr.* — neod þærfe, *Wr.*

- A. Saga me, hvät onscünad se seóca man, þe ær him gesund lufóde?
 R. Ic þe secge: þam seócan men býð mete lād, þe him ær vās leóf, and his eāgum býð leóht lād, þe him ærør vās leóf.
 A. Saga me, on hvam mæg man geseón mannes deád?
 5 R. Ic þe secge: tvegen manlican beód on mannes eāgum, gif þu þa ne gesihst, þanne swilt se man and býð geviton ær þrim dagum.

Alldeutsche blätter II, 189 — 193.

Sume dælas þære fettunge betvih Saturne and Salomóne.

- Saturnus: Saga me, hvanon vās Adames nama gesceapeu?
 Salomon: Ic þe secge, fram feóver steorrum.
 Sat. Saga me, hvät hátton þa ge?
 10 Sal. Ic þe secge, Arthox, Dux, Arótholém, Minsymbrie.
 Sat. Saga me þát andvorc, þe Adam vās of gevorht se ærusta man.
 Sal. Ic þe secge, of eahta punda gevihte.
 Sat. Saga me, hvät hátton þa ge?
 Sal. Ic þe secge, þát ærøsta vās foldan pund, of þam him vās flæsc
 15 gevorht; óder vās fyres pund, þanon him vās þát blòd reád and hát; þridde vās vindes pund, þanon him vās seó ædung geseald; feórde vās volcnes pund, þanon him vās his módes unstaðolfästnes geseald; fife vās gyfe pund, þanon him vās geseald sefa and gepanc; sixta vās blóstmæna pund, þanon him vās eāgena missenlicnes
 20 geseald; seofode vās deáves pund, þonan him becom svát; eahtode vās sealtres pund, þanon him væron þa tearas sealte.
 Sat. Hvät hætte seó burh, þær sunne up on morgen gæd?
 Sal. Ic þe secge, Iaiaca hætte seó buruh.
 Sat. Saga me, hvar gæd seó sunne tó setle?
 25 Sal. Ic þe secge, Garita hætte seó burh.
 Sat. Saga me, hvider geviton þa engelas, þe gode vidsócon on heofona rice?
 Sal. Ic þe secge: hig tódaeldon on þri dælas: áne dæl he ásette on þäs lyftes gedrif, óderne dæl on vāteres gedrif, þriddan dæl on
 30 helle neovclnesse.
 Sat. Saga me, hvar rested þäs mannes sávul þonne se lichama slæpd?
 Sal. Ic þe secge, on þrim stóvum heó býð: on þam brāgene, ódde on þære heortan, ódde on þam blóde.
 Sat. Saga me, hvät sindon þa feóver þing, þe næfre fullle næron, né
 35 næfre ne beód?
 Sal. Ic þe secge, án is eorðe, óder is fyr, þridde is hell, feórde is se gitsjenda man vorulde velen.
 Sat. Saga me, forhvan býð seó sunne reád on æfene?
 Sal. Ic þe secge, for þon heó lócad on helle.

4. mæg, *Wr.* — 5. tvege, *Wr.* — 18. gyfe] *cum vox giftu, gratia, favor hoc loco sensu careat, altera vox haud dubie substituenda est. Anne forsitan gyfenes legendum sit, nescio, quamquam non plane perspicuum videtur, cur mens et cogitationes e maris libra ortum habeant.* — 18. sefa and gepanc] se fat and gepang, *Th.*; fat *plane ignoro, fāt, vas, gen. neutrius est, unde se fāt grammaticae regulis interdicatur.*

Sat. Saga me, hvý scined heó svá reáde on morgene?

Sal. Ic þe secge, for þon hire tvýnad, hváder heó mág þe ne mág þisne middaneard eondscinan, svá hire beboden is.

Analecta Anglosaxonica, ed. Thorpe.

Be mandragóran.

Þeós vurt, þe man mandragóram nemned, is micel and mære on gesihde, and heó is fremful. Þá þu scealt þisum gemete niman. Þonne 5 þu tò hire cymst, þonne ongist þu hi be þam þe heó on nihte scined ealsvá leóhtfát; þonne þu hire heáfod ærest geseó, þonne bevríd þu hi vel hraðe mid iserne, þý læs heó þe áttleó. Hire mægen is svá micel and svá mære, þát heó unclænne man, þonne he tò hire cymed, vel hraðe forfleón vile. For þý þu hi bevríd, svá ve ær cvædon, mid iserne. 10 And svá þu scealt onbútan hi delfan, svá þu hire mid þam iserne ná áthrine; ac þu geornlice scealt mid ylpenbænenum stáfe þá eordau delfan, and þonne þu hire handa and hire fét geseó, þonne gevríd þu hi. Nim þonne þáne óðerne ende and gevríd tò ánes hundes svyran, svá þát se hund hungrig si: vyrp him siddan mete tóforau, svá þát he 15 hine áhræcan ne mæge, búton he mid him þá vyrte up ábrede. Be þisse vyrte is sæd, þát heó svá miclele mihte hábbe, þát svá hvylc þing svá hi up átýhd, þát hit sóna scyle þam silfan gemete heón besvican; for þý sóna svá þu geseó, þát heó up ábroden si, and þu hire geveald hábbe, genim hi sóna on hand, svá andvealc hi and gevring þát vós of 20 hire leáfum on áne glásene ampullan, and þonne þe neád becume, þát þu hvylcum menn þær mid helpan scyle, þonne help þu him þisum gemete.

Thorpe, Analecta Anglo-Saxon. 94.

Án bigspell.

Ve villað secgan eóv sum bigspell: Ne mág nán man hine silfne tó cyninge gedón, ac þát folc háfd cyre tó ceósaune þone tó cyninge, þe 25 heom silfum gelicað. Ac siddan he tó cyninge gehádóð býð, þonne háfd he anveald ofer þát folc, and hi ne mágon his geóc of heora svuran ásceacan. Svá eác gehvylc man háfd ágenne cyre ær þam þe he syngige, hváder he ville fyljan deófls villan oððe vidsacan. Þonne gif he mid deófls veorcum hine silfne bebint, þonne ne mág he mid his 30 ágenre mihte hine unbendan, bútan se álmihtiga god strangre handa his mildheortnisse hine unbinde. Ágenes villan and ágenre gýmeleáste he býð gebunden, ac þurh godes mildheortnisse he býð unbunden.

Bedae hist. eccl., ed. Whel. p. 69.

5. þissum, *Th.* — 6. hyre — hy, *Th.* — 12. ylpenbænenon, *Th.* — 21. leáfon, *Th.* — neód, *Th.* — 22. hvilcon, *Th.* — þissum, *Th.*

Boethius, de consolatione philosophiae, i. e.

Be visdómes frêfrunge, áreht fram Lædene on Englisc be Álfrede Vestseaxna cyninge (ed. Cardale).

Cap. XV.

Eálá hú gesælig seó forme eld vās þises middangeardes, þá ælcum men þuhte genóg on þære eordan vāstmum. Næron þá velige hámas, nè mistlice svótmettas, nè drincas, nè diórvyrðra hrāgla hi ne girndon, for þam hi þá git næron, nè hie nāuvuht ne gesāvon nè ne gehêrdon.

5 Ne gêmdon hie nānes firenlustes, būton svide gemetlice þá gecynd beedon; ealne veg hi æton æne on dāg, and þāt vās tō æfennes; treóva vāstmas hi æton and vyrta, nalles scir vin hi ne druncon, nè nāne vātan hi ne cūdon við hūmige mengan; nè seolocentra hrāgla mid mistlicum bleóvum hi ne gýmdon; ealne veg hi slêpon úte on trióva sceadum, hlúterra vella vāter hi druncon; ne geseah nān cêpa eáland nè varod, ne gehêrde nān man þá get nāne sciphære, nè for þon ymbe nān gefeoht sprecan, nè seó eorde vās þá get besmiten mid ofslāgenes monnes blóde, nè mon ne geseah þá get yfelvillende men: nāenne veordscipe nāfdon, nè hi nān mon ne lufode.

15 Eálá þāt úre tida nu ne mihton veordan svylce; ac nu manna gitsung is svā birnende svā þāt fýr on þære helle: seó is on þam munte, þe Ætna hātte, on þam iéglande þe Sicilja hātte. se munt býð simle sveflê birnende, and ealle þá neáhstóva þær ymbútan forbārnd. Eálá hvāt se forma gitsere være, þe ærest þá eordan ongan delfan áfter

20 golde and áfter gimum, and þá frêcuan deórvurdnessa funde, þe ær behýð væron and behelôd mid þære eordan!

Cap. XVI.

Hvāt mæg ic þe nu mære secgan be þam veordscipe and be þam anvealde þisse vorulde? For þam anvealde ge eóv voldon áhebban up ôð þone heofen, gif ge mihton: þāt is for þam þe ge ne gemunon nè eác

25 ne ongitad þone heofoncundan anveald and þone veordscipe, se is eóver ágen and þonau ge cōmon. Hvāt is se eóver vela þonne and se eóver anveald, þe ge nu veordscipe hātad, gif he becymd tō þam eallra virrestan men and tō þam þe his ealra unveordôst býð, svā he nu dide tō þis ylcan Peódrice and eác ær tō Neróne þam cāsere, and oft eác tō

30 manigum heora gelicum? Hú ne vile he þonne dôn svā svā hi didon and git dôd: ealle þá ricu, þe him under beóð odde áver on neáveste, forslean and forherigēan svā svā fýres lig dêd drygne hædfeld, odde eft se birnenda svefl þone munt bārnd, þe ve hātad Ætna, se is on þam eálonde Sicilja [svide anlice þam micelan flóde, þe giú on Nôes dagum

35 vās]? Ic vène, þāt þu mæge gemunan, þátte eóvre ealdran giú Rómāna vitan on Torcvines dagum þās ofermodan cyninges for his ofermettum þone cynelican naman of Rómebyrig ærest ádidon. Ond eft svā ylce þá heretohan, þe hi ær út ádrifon, hi voldon oft út ádrifan for

4. næron] næran, *Card.* — hie] hio, *C.* — 5. fyrenlustes, *C.* — 9. gimdon, *C.* — 11. nān] non, *C.* — 12. vās] *deest C.* — 14. lufode, *C.* — 15. mihtan, *C.* — 16. byrnende, *C.* — 18. ealla, *C.* — 22. be þam] be þan, *C.* — 30. hi] hy, *C.* — 32. drygne] dryne, *C.* — 33. Ætne, *C.* — 35. eol-dran, *C.* — 37. adydou, *C.*

hiora ofermettum; ac hi ne mihton, for þam þe se äfterra anveald þara heretogena þam Rómániscum vitum git virs licóde, þonne se ærra þara cyninga. Gif hit þonne æfre gevyrd, svà hit svide seldan gevyrd, þät se anveald and se veordscipe becumo tó gödum men and tó visum; hvät býð þær þonne licvyrdes bútan his göd and his veordscipe, þäs 5 gödan cyninges, näs þäs anvealdes? for þam þe se anveald næfre ne býð göd, bútan se göd sie þe hine hábbe: þý hit býð þäs monnes göd, näs þäs anvealdes, gif se anveald göd býð. For þam hit býð, þätte nán man for his rice ne cymd tó cräftum and tó meðumnesse; ac for his cräftum and for his meðumnesse he cymd tó rice and tó anvealde. 10 Þý ne býð nán mon for his anvealde ná þe betera, ac for his cräftum he beóð göd, if he göd býð, and for his cräftum he býð anvealdes veorðe, gif he his veorðe býð. Leornjad forþam visdóm, and þonne ge hine geleornóð hábben, ne forhogjad hine þonne: þonne secege ic eóv bútan ælcum tveón, þät ge mágon þurh hine becuman tó anvealde, þeáh 15 ge nó þäs anvealdes ne vilnigán. Ne þurfon ge nó hogjan on þam anvealde, né him äfter þringan; gif ge vise beóð and göde, he vile folgjan eóv, þeáh ge his nó ne viluján. Ac sege me nu, hvät eóver deórvyrdesta vela and anveald sie, þe ge svidóst girnad? ic vät þeáh, þät hit is þis andvearda lif and þes brósnjenda vela, þe ve ær ymbe spræcon. 20

Eälá hväder ge nêtelican men ongitán, hvele se vela sie and se anveald and þa voruldgesælda? þa sint eóvre hláfordas and eóvre vcaldandas, näs ge heora! Gif ge nu gesáven hvelece mús þät være hláford ofer óðre mýs, and sette him dómas and nêdde hie äfter gafole: hù vundorlic volde eóv þät þyncan, hvelece cahhettunge ge voldon þäs 25 hábban, and mid hvelcum hleahre ge voldon beón ästýred? hù micle máre is þonne þäs monnes lichoma tó metanne vid þät móð, þonne seó mús vid þone man? Hvät ge þonne mágon eáde gepencan, gif ge hit georne ymbesmeágan villad and äfterspyrjan, þät nánre vuhte lichoma ne beóð þonne tederra þonne þäs monnes: þam mágon derjan þá lástan 30 fleógan, and þa gnättas mid svide lytlum sticelum him derjad, and eác þa smalan vyrmas, þa þone mon ge innan ge útan verðad and hvilum ful neáh deádne gedóð: ge furþum þeós lytlu loppe hine hvilum deád gedéð: svylca vuhta him derjad ægðer ge innan ge útan. On hvam mäg ænig man óðrum derjan búton on his lichoman, odde eft on heora 35 velum, þe ge hátað gesælda? Nê nán mon ne mäg þam gesceádvísan móde gcderjan, né him gedón, þät hit ne sie þät, þät hit býð. Þät is svide sveótul tó ongitanne he sumum Rómániscum ädelinge, se väs háten Libêrius. se väs tó manegum vitum gevorht, for þam þe he nolde meldjan on his gefêran, þe mid him sieredon ymbe þone cyning, þe hie 40 ær mid unrihte gevunnen háfde. Þa he þa beforan þone graman cynine gelæd väs, and he hine hét secgan, hvät his gefêran væron, þe mid him ymbe sieredon: þa forceáv he his ágene tungan and veap hine þær mid on þät neb foran. Forþam hit geveard, þät þam vísan men com tó lofe and tó virdscipe, þät se unrihtvisa cyning him teóhhóde tó vite. 45 Hvät is þät þe má, þät ænig man mæge óðrum dón, þät he ne mæge him dón þät ylce? and gif he ne mäg, óðer man mäg. Ve leornódon

2. vyrs, C. — 3. gevyrd, C. — 6. nas, C. — 8. nas, C. — 9. medemnesse, C. — 11. betere, C. — 17. beóð] bíð, C. — 21. ongiton, C. — 24. nidde, C. — 33. lyttle, C.

eác be þam vǫlhreóvan Bysiridem, se vās on Ægiptum: þās leóðhatan
 gevuna vās, þät he volde ælcne cuman svide árlice underfön and svide
 svæslice við gebæran, þonne he him ærest tō com; ac eft, ær he him
 from cerde, he sceolde beóu ofslegen. And þa getidde hit, þät Ercu-
 5 les, Ióbes sunu, com tō him: þa volde he dōn ymbe hine svā svā he
 ymbe manigne cuman ær dide, volde hine ádrencan on þære eá, þe
 Nilus hātte: þa veard he strengra and ádrencete lüne, svide rihte be
 godes dōme, svā svā he manigne óderne ær dide. Hvät eác Rêgulus,
 se foremæra heretoga, þa he feaht við Africānas, he hāfde ful neáh
 10 unāsecgendlicne sige ofer þā Africānas; þa he hi þā svidōst forslāgen
 hāfde, þa hēt he hi bindan and on balcan legan: þa gebyrede hit svide
 hrade, þät he veard gebunden mid hira racentum. — Hvät vènst þu
 þonne, hvät godes se anveald sie, þonne he on nāne visan lūs āgnes
 crāftes ne mæg forbūgan, þät he þät ylce yfel ne gepāfige óðrum mon-
 15 num, þe he ær óðrum dide? hū ne is se anveald þonne þær nāht?

Hvät vènst þu, gif se veordscipe and se anveald āgnes þonces gód
 vøre, and his selfes anveald hāfde, hvāder he volde þam forcūdestum
 mannum folgjan, svā he nu hvilum dēd? Hū ne vāst þu, þät hit nis
 nāht gecynde nē nāht gevunelic, þät ænig viderveard þing biōn ge-
 20 menged við óðrum viderveardum, óðde ænige geferrādenne við habbān?
 Ac seó gecynd hit onscūnað, þät hi māgon veordan tō gādere gemen-
 ged; þe mā þe þät gód and þät yfel māgon āt gādere biōn. Nu þe is
 svide openlice gecyded, þät þis andvearde rice, and þās voruldgesælda,
 and þes anveald of heora āgnum gecynde and heora āgnes gevealdes
 25 nāht góde ne sint, nē hiora selfra nāne anveald nabbað, nu hi villað
 clifjan on þæm vyrstan mannum and him gepāfjað, þät hi biōd heora
 hlāfordas. Nis þās nu nān tveó, þät oft þa eallra forcūdestan men
 cumad tō þam anvealde and tō þam veordscipe; gif se anveald þonne of
 his āgenre gecynde and of his āgenes gevealdes gód vøre, ne under-
 30 fēnge he næfre þa yfelan ac þa góðan. Þās ylcan is tō vènanne tō
 eallum þam gesældum, þe seó Vyrð brengð þises andveardan lifes ge
 on crāftum ge on ahtum, forþam hie hvilum becumad tō þæm forcūdes-
 tum. Hvät ve genōg georne viton, þät nāne mon þās ne tveóð, þät
 se sie strong on his māgene, þe mon gesihð, þät stronglic veorc vyrð;
 35 nē þonne mā, gif he hvät býð, ne tveóð nāne mon, þät he hvät ne sie.
 Svā gedēd eác se dreāmerāft, þät se mon býð dreāmere, and se læce-
 crāft, þät he býð læce, and seó racu dēd, þät he býð reccere. Svā
 dēd eác se gecynda crāft ælcum men, þät þät gód ne mæg beón við þät
 yfel gemenged, nē þät yfel við þät gód; þeāh he bitū on ānum men
 40 sien, þeāh býð ægder him on sundran. Þät gecynd nyle næfre nān
 vuht viderveardes latan gemengan, forþam heora ægder onscūnað óder,
 and ægder vile beón þät, þät hit býð. Ne mæg se vela gedōn, þät se
 gitsere ne sie gitsere, nē þa grundleāsan gitsunga gefyllan; nē se an-
 veald ne mæg gedōn his vealdend vealdendne. Nu þonne nu ælc ge-
 45 sceaft onscūnað þät, þät hire viderveard býð, and svide georne tiolað,
 þät hit him þät from āscūfe: hvelce tvā sind þonne viderveardran betvuh
 him, þonne gód and yfel? ne veardað hi næfre tō somne gefēged. Be

1. Bisiridem, C., Bysiride? — 4. getyde, C. — 9. Africānas, C. —
 14. óðrum mannum] *casus instrumentalis* = from óðrum mannum. — 33.
 nāne man tveóð] *tveón hoc loco verbum impersonale, accusativum re-*
gens. — 34. sie] *seo, C.* — 40. sundron, C.

þam þu miht ongitan, gif þá gesælda þises andveardan lifes þurh hie selfe heora selfra geveald áhten, and of heora ágnum gecynde góde væren: þonne voldon hi symle on þam clifjan, þe him gód mid vorhte, nalás yfel. Ac þær, þær hi góde beóð, þonne beóð hi þurh þás góðan mannes gód góde, þe him gód mid vyrd, and se býd þurh god gód. 5
 Gif hine þonne yfel mon háfd, þonne býd he yfel þurh þás monnes yfel, þe him yfel mid dēd, and þurh deófel. Hvát gódes is se vela þonne, þonne he ne mæg þá grundleásan gitsunga áfyllan þás gitseres; odde se anveald, þonne he ne mæg his vealdend vealdendne gedon? ac hine gebindað þá von vilnunga mid heora unábindendlicum racentum. Peáh 10
 mon nu yfelum men anveald selle, ne gedēd se anveald hine góðne nē meóðumne, gif he ær nās; ac geopenað his yfel, gif he ær yfel vās, and gedēd hit þonne sveótol, gif hit ær nās. Forþam, þeáh he ær yfel volde, þonne nyste he, hū he hit svá fulllice gecýdde, ær he fullue anveald háfde. Þát gevyrd forþam dysige, þe ge fāgnjad, þát ge móton 15
 sceppan þone naman, hátan þát sælda, þát nāne ne beóð, and þát me-dumnes, þát ne beóð; forþam hī gecýdad on heora endunge, þonne hī endjad, þát hie návder ne bióð; forþam návder, nē se vela nē se anveald nē se veordscipe ne beóð tō vēanne, þát hit seó sóde gesæld sie. Svá hit is nu hrædost tō secganne he eallum þám voruldgesældum 20
 þe seó Vyrð bringd, þát þær nān vuht on is, þás tō viljanne sie, forþam þe þær nān vuht gecyndelices gódes on nis, þás þe of him cume; þát is on þám sveótol, þát hi hie simle tō þám góðum ne þeódað, nē þá yfelan góde ne gedóð, þe hi hie oftost tō geþeódað.

Cap. XXIX.

Hvæder þu nu vène (ongan se visdóm eft spelligan), þát þás cyninges 25
 geferræden and se vela and se anveald, þe he gifd his deórlingum, mæge ænigne mon gedon veligne odde vealdendne? Þá andsvarede ic and evād: For hvý ne mágon hi? hvát is on þise andveardan life vynsumre and betere þonne þás cyninges folgád and his neávest, and síð-dan vela and anveald? Þá andsvaróde se visdóm and evād: Sege me 30
 nu, hvæder þu æfre gehýrdest, þát he ángum þára, þe ær ús være, eallunga þurhvunóde? odde vènst þu, hvæder hine ænig þára ealne veg habban mæge, þe hine nu háfd? hū ne vást þu, þátte ealle béc sint fulle þára hysna þára monna, þe ær ús væron, and ælc mon vát þára þe nu leofað, þát manegum cyninge onhværf se anveald and se vela, óð þát 35
 he eft veard vādla? Eála eá! is þát þonne forveordfullie vela, þe návder ne mæg, nē hine selfne gehealdan, nē his hláford tō þon þát he ne þurfe máran fultumesse, odde hi beóð hegen forhealden? Hū ne is þát þeáh seó eóvre hēhste gesæld, þára cyninga anveald? and þeáh, gif þam cyninge æniges villan vana býd, þonne lytlað þát his anveald and écd 40
 his ermða; for þý bióð simle þá eóvre gesældá on sunum þingum ungesældá. Hvát þá cyningas, þeáh hī manegra þeóða vealdán, ne vealdað hi þeáh eallra þára þe hī vealdan voldon; ac beóð for þam svide earne on heora móde, for þý hi nabbað sume þára þe hī habban voldon. For þam ic vát, þát se cyning, þe gitsera býd, þát he háfd máran 45
 ermða þonne anveald. For þam evād geó sum cyning, þe unrihtlice

2. ahton, C. — 3. væron, C. — 20. hrædost, C. — 28. þisse, C. — 34. bisna, C. — 41. bióð] bið, C.

fæng tó rice: Eála! hvät þät býð gesælig mon, þe him ealne veg hangað
nacod sveord ofer þam heáfde be smalan þræde, svà svà me simle git
dide! — Hù þyncð þe nu, hù þe se vela and se anveald licige, nu hi
næfre ne biód bútan ege and earfóðum and sorgum? Hvät þu vást,
5 þät ælc cyning volde beón bútan þisum and habban þeáh anveald gif he
mihte; ac ic vát þät he ne mæg. Þý ic vundrige, for hvý hi gilpán
svelces anvealdes. Hväder þe nu þynce, þät se mon micelne anveald
hæbbe and sie svide gesælig, þe simle vilnád, þäs þe he begitan ne
mæg? odde vênst þu, þät se sie svide gesælig, þe simle mid micelum
10 verede færd, odde eft se, þe ægðer ondræt ge þone, þe hine ondræt,
ge þone, þe hine nà ne ondræt? hväder þe nu þynce, þät se mon micelne
anveald hæbbe, þe him selfum þyncð, þät he næune nábbe, búton
he hæbbe manigne man, þe him hère? Hvät ville ve nu mære sprecan
be þam cyninge and be his folgerum, búton þät ælc gesceáðvis man
15 mæg vitan þät hi beód full earne and full unmihtige? Hù mágon þá
cyningas ódsacan odde forhelan hiora unmihte, þonne hi ne mágon
nænne veordscipe forð bringan búton heora þegna fultume?

Hvät ville ve nu elles seggan be þám þegnum, búton þät, þät þær
oft gebýred, þät hi veordað bereáfóde ælcere ære, ge furþum þäs feores,
20 fram heora leásan cyninge? Hvät ve viton, þät se unrihtvisa cyning
Nerón volde hátan his ágenne mægistre and his fôsterfæder ácvellan,
þäs nama väs Sêneca, se väs údvita. Þá he þá onfunde, þät he deáð
beón sceolde, þá beád he calle his æhta við his feore: þá nolde se
cyning þäs onfôn, nè him his feores geunnan. Þá he þá þät ongeat,
25 þá geceás he him þone deáð, þät him man oflète blódes on þam earne,
and þá dide man svà. Hvät ve eác gehérdon, þät Papinjánus väs An-
tóninuse þam cásere ealra his deórlinga besorgóst and alles his folces
mæstne anveald hæfde: ac he hine hêt gebindan and síððan ofslean.
Hvät calle men viton, þät se Sêneca väs Neróne, and Papinjánus An-
30 tónine þá veordestan and þá leófestan, and mæstne anveald hæfdon ge
on hiora hirede ge búton, and þeáh búton ælcere scýlde vurdon for-
dóne; hvät hi vilnóðon begen eallum mágenè, þät þá hláfordas nàmon
svà hvät svà hi hæfdon and létan hi libban: ac hi ne mihton þät begitan,
forþam þára cyninga vällhrocóvnes väs tó þam heard, þät heora eáðmetto
35 ne mihton nàht forstandan, nè húrú heora ofermetta, didon svà hväder
svà hi didon: ne þohte him þá návðer þeáh: hi sceoldon þät feorh
álætan. Forþam se, þe his ær tide ne tiolad, þonne býð his on tid,
untilád. Hù licad þe nu se anveald and se vela, nu þu gehýred hæfst,
þät hine man návðer búton ege habban ne mæg, nè forlætan ne mót,
40 þeáh he ville? odde hvät forstóð seó menigu þára freónda þám deór-
lingum þára cyninga, odde hvät forstent heó ænigum men? Forþam þá
friónð cumad mid þam velan, and eft mid þam velan gevítad, bútan
svide feáva; ac þá frýnd, þe hine ær for þam velan lufjád, þá gevítad
eft mid þam velan and veordað þonne tó seóndum, búton þá feávan, þe
45 hine ær for lufum and for treóvum lufódon, þá hine völdon þeáh lufjan,
þeáh he earm være, þá him vunjad. Hvele is vursa vól, odde ængum
men mære daru, þonne he hæbbe on his geférrædenne and on his næveste
feónd on freóndes anlicnesse?

Cap. XXXV, 4.

Þá eväd he: Ne mäg nænne mon þäs tveógan, þätte eallra ge-
 sceafta ágnum villan god ricsað ofer hi, and eádmóðlice hiora villan
 vendað tó his villan. Be þam is svide sveótul, þätte god æghväs vealt
 mid þam helman and mid þam stiórróðre his góðnesse, forþam þe ealle
 gesceafta gecyndelice hiora ágnum villum fundjad tó cumanne tó góðe, 5
 svá svá ve oft ær sædon on þisse ylcan béc. Þá eväd ic: Hwý ne mäg
 ic þäs tveógan, forþam þe godes anveald nære full eádiglic, gif þá ge-
 sceafta hiora unvillum him hérden, and eft þá gesceafta næron nanes
 þonces né nanes veordscipes veorðe, gif hi heora unvillum hláforde
 hérden. Þá eväd he: Nis nán gesceaft, þe he tíóhhige, þät heó scyle 10
 vinnán við hire scippendes villan, gif hió hire gecynd healdan vile?
 þá eväd ic: Nis nán gesceaft, þe vid hire scippendes villan vinne,
 búton dysige mon odde eft þá víðerveardan englas. Þá eväd he: Hwät
 vènst þu, gif ænigu gesceaft tíóhhóde, þät hió vid his villan sceolde
 vinnan, hwät hió mihte vid svá mihtigne, svá ve hine gerehtne habbað? 15
 þá eväd ic: ne mágon hi náht þeah hi villon. þá vundróde he and
 eväd: nis náne vuht þe mæge odde ville svá heágum gode víðvedan?
 þá eväd ic: ne véne ic, þät ænig vuht sie, þe vidvinne, búton þät ve
 ær spræcon. Þá smercóde he and eväd: vite geare, þät þät is þät héhste
 góð, þät hit eall svá mihtiglice macað and eall þing gesceóp and callum 20
 svá gereclice rácað and svá eádelice búton ælcum gesvince hit eall set.
 Þá eväd ic: vel me lícóde þät þu ær sædest, and þises me lyst nu get
 bet; ac me sceamað nu, þät ic hit ær ne ongeat. Þá eväd he: Ic vát
 þät þu gehérdest oft reccan on ealdum leásum spellum, þätte Ióh, Sa-
 turnes sunnu, sceolde beón se héhsta god ofer óðre godas, and he sceolde 25
 bíón þäs heofenes sunnu and sceolde ricsjan on heofenum, and sceoldon
 Gígantás bíón eorðan suna, and þá sceoldon ricsjan ofer eorðan; and
 þá sceoldon hi beón svylce hi væron gesvistrena bearn, forþam þe he
 sceolde beón heofenes sunnu and hi eorðan. þá sceolde þám gígantum
 ofþyncan, þät he háfde hiora rice; völdon þá tóbrecan þone heofon under 30
 him; þá sceolde he sendan þuras and lígetu and vindas, and tóvyrpan
 eall hira geveorc mid, and hi selfe ofslean. Fýllice leásunga hi vorhton
 and mihton eáðe secgan sóð spell, gif him þá leásunga næron svétran,
 and þeah svide gelic þisum. Hi mihton secgan, hwyle dysig Néfrod se
 gígant vorhte; se Néfrod väs Chûses sunnu, Chûs väs Chames sunnu, 35
 Cham Nôés. Se Néfrod hét vyrcan ænne torr on þam felda, þe Sennár
 hátte, and on þære þeóde þe Deira hátte, svide neáh þære byrig, þe
 mon nu hét Babilónja. Þät hi didon for þæm þingum, þät hi völdon
 vitan, hú heáh hit väre tó þam heofoue, and hú þicce se heofon väre
 and hú fást, odde hwät þær ofer väre; ac hit gebyrede, svá hit cynn 40
 väs, þät se godcunda anveald hí tóstencte, ær hi hit fullvyrcean móston,
 and tóvearp þone torr, and hiora manigne ofslóg and hiora spræce

10. þe he tíóhhige] *creatura, quam ille impellat; sed Boethius scrip-
 sit: "Nihil est igitur, quod naturam sequens deo contraire conetur".
 Unde sequitur esse legendum: þe hire tíóhhige (Conf. Boeth. 33, 2. ælc
 man tíóhhað him; 16, 2. him teóhhóde cet.), nisi aut he delere aut þe þe
 legere mavis. — 31. lygetu, C. — 37. Deira] Dura nomen est regionis.
 Utrum Alfredus rex, an scriba aliquis literarum affinitate seductus sit,
 ut scriberet Deira pro Dura, haud scio. Deira vel Deora (rice) regnum
 fuit in Britannia, inter Tynam et Humbrum situm. — 39. hefone, C.*

tôdælde on två and hundseofontig geþeôða. Svâ gebyred ælcum þara þe vind vid þam godcundan anvealde: ne gevexd him nân veordscipe on þam, ac vÿrd se gevanôd, þe hi ær hæfdon.

Cap. XXXV, 6.

Gesælig byd se mon, þe mæg geseon þone hlûtran ævelm þæs
 5 hêhstan godes, and of him selfum âveorpan mæg þa þiôstro his môdes!
 Ve sculon get of caldum leásum spellum þe sum bispell reccan: Hit
 gelamp gió, þátte ân hearpere vâs on þære þeode, þe Thracia hâtte,
 sió vâs on Crêca rice. se hearpere vâs sviðe ungefræglice gôd, þæs
 nama vâs Orfeus. he hæfde ân sviðe ânlic vif, sió vâs hâten Euridice.
 10 Þa ongann moun secgan þe þam hearpere, þât he mihte hearþjan þât se
 vudâ vagôde and þa stânas hi stÿredon for þÿ svêgê, and vild deór þær
 voldon tô irnan and standan svylce hi tame væron, svâ stille, þeáh hi
 men odde hundas vid eodon, þât hi hi nâ ne onscunedon. Þa sædon
 hi, þât þæs hearperes vif sceolde âvelan, and hire sâvle mon sceolde
 15 lædan tô helle. Þa sceolde se hearpere veorðan svâ sârig, þât he ne
 mihte on gemong ôdrum monnum biôn, ac teáh tô vuda and sât on þem
 muntum ægðer ge dâges ge nihtes, veóp and hearpôde, þât þa vudas
 bifôdon and þa eá stôdon, and nân heort ne onseînôde nænne león, né
 nân hara nænne hund, né nân neát nyste nænne andan né nænne êge
 20 tô ôdrum for þære mihte þæs sônes. Þa þam hearpere þa þuhte, þât
 hine þa nânes þinges ne lyste on þisse vorulde, þa þohte he, þât he
 volde gesêcan helle godu, and ongimman him ôleccan mid his hearpan
 and biddan, þât hi him âgeâfen eft his vif. Þa he þa þider com, þa
 sceolde cuman þære helle hund ongean hine, þæs nama vâs Cerberus,
 25 se sceolde habban þrió heáfdu, and ongan fâgenjan mid his steorte and
 plegjan vid hine for his hearþunga. Þa vâs þær eác sviðe egeslic geat-
 veard, þæs nama sceolde beón Caron, se hæfde eác þrió heáfdu, and se
 vâs sviðe ôreald. Þa ongan þe hearpere hine biddan, þât he hine ge-
 mundbyrde þa hvile þe he þær være and hine gesundne eft þanon brohte;
 30 þa gehêt he him þât, for þam he vâs oflyst þæs seldcndan sônes. Þa
 eode he furdor, ôd he gemêtte þa gramam gydena, þe folcisce men
 hâtað Parcás, þa hi secgað, þât on nânum men nyton nâne âre ac
 ælcum men vrecân be his gevÿrhtum, þa hi secgað, þât vealdân ælces
 monnes vÿrde. Þa ongan he biddan hiora miltse; þa ongunnon hi vêpan
 35 mid him. Þa eode he furdor, and him urnon ealle hellvaran ongean
 ond læddon hine tô hiora cyninge and ongunnon ealle sprecan mid him
 and biddan þæs þe he båd. And þât unstillu hveol, þe Ixion vâs tô ge-
 bunden, Lavita cyning, for his scylde, þât ôdstôd for his hearþunga;
 and Tantalus se cyning, þe on þisse vorulde ungemetlice gifre vâs, and
 40 him þær þât ylce yfel fyligde, þæs gifernesse he gestilde; and se vultor
 sceolde forlætan, þât he ne slât þa lifre Tyties þæs cyninges, þe hine
 ær mid þÿ vitnôde; and call hellvara vitu gestildon þa hvile, þe he be-
 foran þam cyninge hearpôde. Þa he þa lange and lange hearpôde, þa
 clypôde se hellvarena cyning and cvâd: "Uton âgifan þam esne his vif,
 45 forþam he hi hæfd gecearnôd mid his hearþunge". Bebeád him þa, þât
 he geara viste, þât he hine næfre underbâc ne besâve siððan he þonon-
 veard være, and sæde, gif he hine underbâc besâve, þât he sceolde

forlætan þæt víf. Ac þá lufe mon mæg svide uneáde odde ná forþeóðan. Vilá vei! hvát Orfeus þá lædde his víf mid him, ódde he com on þæt gemære leóhtes and þeóstro; þá eode þæt víf áfter him. Þá he forð on þæt leóht com, þá beseah he hine underbác vid þæs wifes: þá lósóde heó him sóna.

5

Þás leásan spell lærad gehvylene man þára þe vilnad helle þjóstra tó flíonne, and tó þæs sódes godes leóhte tó cumanne, þæt he hine ne besio tó his ealdum yfelum, svá þæt he hi eft svá fulllice fullfremme, svá he hi ær dide. forþam svá hvá svá mid fullan villan bis móð vent tó þám yflum, þe he ær forlét, and hi þonne fullfremed, and hi him þonne fulllice licjad, and he hi næfre forlætan ne þenced: þonne forlýst he eall his ærran góð, bútan he hit eft gehéte.

Cap. XXXVII, 1.

Gehér nu án spell be þám ofer móðum and þám unrihtvisum cyningum, þá ve gesioð sittan on þám hēhstan heáhsetlum: þá scinað on mangra cynna hrāglum, and bióð úton ymbstandene mid miclum gefêrscipe hiora þegna, and þá bióð mit fetlum and mid gyldenum hiltsvordum and mid manigfealdum heregeatvum gehyrste, and þreátjad eall moncynn mid hiora þrymme. And se, þe hiora velt, ne murnd nāwder né friónd né fiénd þe má þe vèdende hund; ac bióð svide ungefræglice up áhaten on his móðe for þám ungemetlican anvealde. Ac gif him mon þonne ávint of þá cládas and him oftyhð þára þenunga and þæs anvealdes: þonne miht þu geseon, þæt he bióð svide aulic þára his þegna sumum, þe him þær þenjád, búton he forðra sie. And gif him nu veás gebyred, þæt him vyrð sume hvile þára þenunga oftohen and þára cláda and þæs anvealdes: þonne þyncð him, þæt he sie on carcerne gebroht odde on ra-centum, forþam of þám unmettan and þám ungemetlican gegerelan, of þám svétmetlum and of mistlicum dryncum þæs lídes onvæcnáð síó vóðe þrag þære vrænnesse and gedréfd hiora móð svide svídlice. Þonne veaxað eác þá ofermetta and ungeþvænnessa, and þonne hi veordad gebolgen; þonne vyrð se móð besvungen mid þám velme þære hátheort- nesse, óð þæt hi veordad geráfte mid þære unrótnesse, and svá geháfte. Siddan þæt þonne gedón býð, þonne ongind him leógan se tóhopa þære vræce, and svá hväs svá his irsung villad, þonne gehét him þæs his récelest. Ic þe sæde gefyrn ær on þisse ylcan béc, þæt ealle gesceafta villnódon sumes gódes for gecynde; ac þá unrihtvisan cyningas ne mágon nān góð dōn, for þám ic þe nu sæde. Nis þæt nān vundor, for þám hi hi underþjódað eallum þám unþeávum, þe ic þe ær nemde; sceal þonne néde tó þára hláforda dōme, þe he hine ær underþeódde; and þátte vyrse is, þæt he him nyle furðum vidvinnan. þær he hit an-ginnan volde and þonne on þám gevinne þurhvunjan mihte, þonne nāfde he his nāne scylde.

Cap. XXXVII, 4.

Svá svá manna góðnes hi áhefð ofer þá menniscan gecynd tó þám,

10. þám] þa, C. — hi him] he him, C. — 19. bióð] bið, C. — 21. oftyhð, C. — 22. bióð, C. — 26. unmetta, C. — 29. ungeþvænnes, C. — 33. vilnad? — gehét he him? — 34. reccelest, C. — 38. sceal þonne] scil. aghvá hine underþeóðan. — þe] = þam þe.

þæt hi biód godas genemede; svá eác hiora yfelnes ávyrpeð hi under þá menniscan gecynd tó þam, þæt hi biód yfele gehátene, þæt ve cvedað sie náuht. For þam gif þu svá gevlætne mon mêtst, þæt he býð áhverfed from góde tó yfele, ne miht þu hine ná mid rihte nemnan man ac neát.

5 Gif þu þonne on hvyrcum men ongitst, þæt he býð gitsere and reáfere, ne scealt þu hine ná hátan man, ac vulf; and þone rêdan, he býð þveortême, þu scealt hátan hund, nallás mann; and þone leásan lyte-gan þu scealt hátan fox, nás mann; and þone ungemetlice módegan and yrsjendan, þe tó micelne andan háfð, þu scealt hátan leó, nás mann;

10 and þone sœnan, þe býð tó sláv, þu scealt hátan assa má þonne man; and þone ungemetlice eargan, þe him ondræt máre þonne he þurfe, þu miht hátan hara má þonne man; and þam ungestedegan and þam hálgan þu miht secgan, þæt he býð vinde gelicra oððe unstillum fugelum þonne gemetfástum monnum; and þam, þe þu ongitst, þæt he líð on his licha-

15 man lustum, þæt he býð anlicost fettum svínnum, þe simle villnað licgan on fúlum solum and hi nyllað áspyligan on hlútrum väterum; ac þeáh hi seldum hvonne beswemde veordán, þonne sleað hi eft on þá solu and bevealvjað þær on. Þá se visdóm þá þis spell áreht háfde, þa ongan he singan and þus cväd:

Cap. XXXVIII, 1.

20 Ic þe mæg reccan of ealdum, leásum spellum sum svide anlic spell þære spræce, þe vit nu ymbe spræcon. Hit gebyrede gió on Trójána gevinne, þæt þær vās án cyning, þás nama Aulixes. Se háfde tvá þeóða under þam kásere; þá þióða væron hátene Iþacige and Rétie, and þás káseres nama vās Agamemnon. Þá se Aulixes mid þam kásere tó þam

25 gefeohte fór, þá háfde he sume hundred scipa; þá væron hi sume tén gear on þam gevinne. Þá se cyning eft hám cerde from þam kásere, and hi þæt land háfdon gevangen; þá náfde he má scipa þonne án; þæt vās þeáh þrêrêdre. Þá gestóð hine heáhveder and stormsæ, veard þá fordrifen on án iglond út on þære Vendelsæ, þá vās þær Apollines

30 dohtor, Jôbes suna. Se Jôb vās hiora cyning, and licette, þæt he sceolde bión se hêhsta god, and þæt dysige folc him gelyfde, forþam þe he vās cynecynnes, and hi niston nænne óðerne god on þære timan, búton hiora cyningas hi veordódon for godas. Þá sceolde þás Jôbes fäder beón eác god, þás nama vās Saturnus; and his svá ylce eal cyn

35 hi háfdon for god. Þá vās hiora án se Apollinus, þe ve ær ymbe spræcon; þás Apollines dohtor sceolde bión gydene, þære nama vās Kirke. Sió, hi sædon, sceolde bión svide drýcráftigu, and sió vunóde on þam íglande, þe se cyning on fordrifen veard, þe ve ær ymbe spræcon. Hió háfde þær svide micle verode hire þegna and eác óðerra

40 mædena. Sóna svá hió geseah þone fordrifenan cyning, þe ve ær ymbe spræcon, þás nama vās Aulixes, þá ongan hió hine lufjan and hiora ægðer óðerne svide ungemetlice, svá þátte he for hire lufan forlét his rice eall and his cynren and vunóde mid hire óð þone first, þæt his þegnas him ne mihton leng mid gevanjan, ac for heora eardes lufan

---

12. ungestæddegan, C. — 23. Iþacige and Rétie] *Carmen Boethii incipit: "Vela Nerilii ducis Et vagas pelago rates"*. *Neritos mons est insulae Ithacae, unde Ulisses nomen Neritii habuit. Alfredum male locum vertisse patet, cum Ulisses nihil unquam cum Rætis habuerit.* — 28. þrêrêdre?

and for þære vræce tíðhódon hine tó forlætanne. Þá ongunnon leáse men vyrcan spell and sædon, þæt hió sceolde mid hire drýcráft þá men forbredan and veorpan hi on vildedeóra lic and siððan slean on þá raccentan and on cospas. Sume, hi sædon, þæt hió sceolde forsceappan tó león, and þonne hi sceoldon spreca, þonne rýndon hi; sume sceoldon 5 bión eforas, and þonne hi sceoldon hiora sár síófjan, þonne grimetódon hi; sume vurdon tó vulfum, þá þuton þonne hi spreca sceoldon; sume vurdon tó þam deórcynne þe man hát tigris. Svá veard eall se geferscipe forhverfed tó mistlicum deórcynnum, ælc tó sumum deóre, bítan þam cyninge ánum. Ælcne mete hi onscúnedon þe men etad, and vilnódon þára þe ðeór etad. Náfdon hi náne anlicnesse manna, né on lichóman né on stemne, and ælc viste þeáh his gevit svá svá he ær viste; þæt gevit vās svide sorgjende for þám ermdum þe hi drógon. Hvät þá men, þe þisum leásungum geléfdon, þeáh viston, þæt hió mid þam drýcráfte ne mihte þára manna mód onvendan, þeáh hió þá lichoman 15 onvende. Eálá þæt hit is micel cráft þæs módes for þam lichoman! he svylcum and be svylcum þu miht ongitau, þæt se cráft þæs lichoman býð on þam móde, and þátte ælcum men má derjad his módes unþeávas; þæs módes tíóð eallne þone lichoman tó him, and þæs lichoman mettrumnes ne mæg þæt mód callunga tó him getión. 20

Cap. XL, 2.

“Vénst þu, þæt þæt ne sie góð, þæt nyt býð?” þá cväd ic ‘ic véne, þæt hit sie’. þá cväd he “Ælc vyrð is nyt þára þe ávder ðeð, odde lærd, odde vrycd”. þá cväd ic ‘þæt is sóð’. þá cväd he “Síó víðervearde vyrð is þæm góð, þe vinnad víð unþeávas and vendad hi tó góðe”. þá cväd ic ‘Ne mæg ic þæs óðsacan’. þá cväd he “Hvät vénst 25 þu be þære góðan vyrde, þe oft cymð tó góðum monnum on þisse vorulde, svylce hit sie foretácen écra góða, hváder þis folc mæge cveðan, þæt hit sie yfel vyrð?” þá smercóde ic and cväd ‘Ne cvíð þæt nán mon, ac cvíð þæt hió sie svide góð, svá hió eác býð’. þá cväd he “Hvät vénst þu be þære unsevenlicran vyrde, þe oft þríótad þá yflan 30 tó vitnjanne, hváder þis folc véne, þæt þæt góð vyrð sie?” þá cväd ic ‘Ne vénað hi nó þæt, þæt góð vyrð sie, ac vénað, þæt hió sie svide earmlico’. þá cväd he “Úton healdan uuc, þæt vit ne vénan svá svá þis folc vénd; gif vit þæs vénað, þe þis folc vénd, þonne forlæte vit ælce gesceáðvisnesse and wælc rihtvisnesse”. þá cväd ic ‘Hvi forlæte 35 vit hi á þý má?’ þá cväd he “Forþý folcisce men secgad, þæt ælce réðu vyrð and unvynsumu sie yfel; ac ve ne sculon þæs geléfan, forþam þæt ælc vyrð býð góð, svá ve ær spræcon, sam hió sie réðu, sam hió sie vynsum”. þá veard ic áfæred and cväd ‘þæt is sóð, þæt þu segst; ic nát þeáh, hvá hit durre secgau dysegum monnum, forþam his ne mæg 40 nán dysig man geléfan’.

Þá onsóc se vísdóm sárlice and cväd “Forþý ue scyle nán vís man forhtigan né gnornjan, tó hvam his vise veorde, odde hváder him cume þe réðu vyrð þe líðu, þon má þe se hvata esne scyle ymb þæt gnornjan, hù oft he feohtan scule: ne býð his lof ná þý lässe, ac is ven þæt 45 hit sie þý mære; svá býð eác þæs vísan með þý mære, þe him vráðre vyrð and réðre tó becymð. Þý ne sceolde nán vís man villjan séftes

lifes, gif he ænigra cræfta rædð odde æniges veorðscipes hêr for vorulde, odde ees lifes æfter þisse vorulde; ac ælc vis man scyle ávinnan ægðer ge víð þá ræðan vyrde ge víð þá vynsuman, þý læs he hine for þære vynsuman vyrde fortrávice, odde for þære ræðan foreþence; ac him is 5 þearf, þæt he áredige þone midmestan veg betvyhs þære ræðan vyrde and þære lidan, þæt he ne vilnige vynsumran vyrde and máran orsorhnesse, þonne hit gemetlic síe, né eft tó rædre, forþam he ne mág náðres ungemet ádríóhan. Ac hit is on hiora ágenum anvealde, hváðre þára hi geceósán. gif hi þonne þone midmestan veg áredjan villad, 10 þonne scylon hi selfe him selfum gemetgjan þá vynsuman vyrde and þá orsorgan; þonne gemetgad him god þá ræðan vyrde ge on þisse vorulde ge on þære tóveardan, svá svá hi eáde ádreógan mágon.

Dómas and ásetnissa Engla and Seaxna.

1. Þis sindon þá dómas þe Ádelbirht, Cantvara cyning, ásette on Augustines dagum.

- 15 § 32. Gif fri man víð fries mannes víf geliged, his vergeldé ábycge, and óder víf his ágenum scátté begete, and þam óðrum át hám gebrenge.
- § 33. Gif man riht hamscild þurhstínd, mid veorðe forgelde.
- § 34. Gif feaxfang geveorð, fiftig scáttá tó bóte.
- 20 § 35. Gif bánes blíce geveorðed, þrim scillingum gebéte.
- § 36. Gif bánes bite veorð, feóver scillingum gebéte.
- § 37. Gif síó útere lion gebrocen veorðed, tyn scillingum gebéte.
- § 38. Gif bútu sien, tvéntigum scillingum gebéte.
- § 39. Gif eaxe gelámed veorðed, tvéntigum scillingum gebéte.
- 25 § 40. Gif óder eáre náviht gehéred, fif and tvéntigum scillingum gebéte.
- § 41. Gif eáre of veorð áslagen, tvelf scillingum gebéte.
- § 42. Gif eáre þyrel veorðed, þrim scillingum gebéte.
- § 43. Gif eáre sceard veorðed, six scillingum gebéte.
- § 44. Gif eáge of veorð, fiftig scillingum gebéte.
- 30 § 45. Gif múð odde eáge vòh veorðed, tvelf scillingum gebéte.
- § 46. Gif nasu þyrel veorð, nigon scillingum gebéte.
- § 47. Gif hit síe on hleóre, þrim scillingum gebéte.
- § 48. Gif bútu þyrele síen, six scillingum gebéte.
- § 49. Gif nasu ælcor sceard veorð, gehvyle six scillingum gebéte.
- 35 § 51. Se þe cinbán forsláhd, mid tvéntigum scillingum forgelde.
- § 52. Át þam feóver tóðum fyrestum át gehvylecum six scillingas; se tóð, se þanne bístanded, feóver scillingas; se þe þonne bi þam stándeð, þri scillingas, and þonne síððan gehvyle scilling. Gif spræc ávyrð veorð, tvelf scillingas; gif víðobán gebrocóð veorðed, 40 six scillingum gebéte.
- § 53. Se þe earm þurhstíngð, six scillingum gebéte; gif earm forbrocen veorð, six scillingum gebéte.

14. dāge, *Schm.* — 15. ábuge, *de Laet.* — 16. hám, *emend. Schm.* þam, *Cod. Ros.* — 18. ham scyld, *Schm.* — 20. veorðed, *Schm.* — 24. tvéntigum] þrittigum, *H.* — 31. nigon] cahta, *H.* — 32. sic] sío, *Schm.*; scio, *H.* — 33. þirile, *Schm.*

- § 54. Gif man þáman of ásláhd, tvéntigum scillingum gebéte; gif þámannágl of áveorded, þrim scillingum gebéte; gif mau scytenfinger of ásláhd, eahta scillingum gebéte; gif mau middlefinger of ásláhd, six scillingum gebéte; gif mau þone litlan finger of ásláhd, endleofuu scillingum gebéte. 5
- § 55. Át þám náglum gehvylcum scilling.
- § 73. Mägdþót si svá friges mannes.
- § 74. Mund þære betstan viduvan, eorlcundre, fiftig scillinga gebéte; þære óðerre tvéntig scillinga; þære þridduu tvelf scillinga; þære feórduu six scillinga. 10
- § 75. Gif mau viduvan unágene genimed, tvigelde seó mund sí.
- § 76. Gif mau mägd gebyged ceápí, geceápóð si, gif hit unfáene is; gif hit þonne fáene is, efter át háu gebrenge, and mau hím his scát ágefe.
- § 77. Gif heó evic bearn gebired, healfne scát áge, gif ceorl ær svilted. 15
- § 78. Gif mid bearnum búgan ville, healfne scát áge.
- § 79. Gif ceorl úgau vile, svá áu bearn.
- § 80. Gif hió bearn ne gebired, fæderingmægas fíoh ágán and morgengife.
- § 81. Gif mau mägdman néde genimed, þám ágende tiftig scillinga, and 20 eft át þám ágende sinne villan át gebyege.
- § 82. Gif hió óðrum men in scát beveddóð si, tvéntig scillinga gebéte.

2. Þis sindon þá dómas, þe Hlodäre and Eádríc, Cantvara cyningas, ásetton.

1. Hlodäre and Eádríc, Cantvara cyningas, écton þá æ, þe beora al- 25 doras ær gevorhton, þisum dómum þe hýr efter sägad:
- § 11. Gif mau mannan an óðres flette mánsvaran háted, odde hine mid bismárvordum scandlice gréte, scilling ágelde þam, þe þát flet áge, and six scillingas þam, þe he þát vord tó gecvæde, and cyninge tvelf scillingas forgelde. 30
- § 12. Gif mau óðrum steáp ásette þær men drincen búton scyldre an ealdrihte, scilling ágelde þam, þe þát flet áge, and six scillingas þam, þe mau þone steáp ásette, and cyninge tvelf scillingas.
- § 13. Gif mau væpen ábregde þær men drincen, and þær mau náu yfel ne déð, scilling þam, þe þát flet áge, and cyninge tvelf scillingas. 35
- § 14. Gif þát flet geblóðgád vyrde, forgelde mau þem men his mundbyrd, and cyninge fiftig scillingas.
- § 15. Gif mau cuman feormed þri niht au his ágenum háme, cépeman odde óðerne, þe sie ofer mearce cuman, and hine þonne his meté féde, and he þonne ænigum men yfel gedó: se mau þane óðerne 40 át rihte gebrenge, odde riht fore vyrce.

1. Gif mau] mau, *deest Schm.* — 8. gebéte] *verbum si retinere velis, ubique pro scillinga scillingum legas necesse videtur.* — 9. óðerre] óðre, *Schm.* — 12. gebiged, *Schm.* — 13. efter] *efðær, Schm.* — 15. gebyred, *Schm.* — 18. gebyred, *Schm.* — fædering magas, *Schm.* — 21. gebigce, *Schm.* — 22. bevyddod, *Schm.* — 25. Cantvare, *Schm.* — Hlodhäre, *H.* — écton] ásetton, *W., de Laet.* — 27. mansvara, *H.* — 28. græte, *Schm.* — 31. steáp] steov, *Schm.* — 32. eald riht, *Schm.* — 33. steav, *Schm.* — 36. mæn, *Schm.*

3. Ines cyninges ásetniſſa.

1c Ine, mid godes gife Vestſeaxna cyning, mid geþeahte and mid lare Cœnrēdes mines fāder, and Heddes mines biſceopes, and Eoreen- voldes mines biſceopes, mid eallum minum ealdormannum and þam yldeſtan vitum minre þeode, and eac micelre geſomnunge godes þeova
 5 vās ſmeāgende he þære hælo ūra ſāvla, and he þam ſtaðole ūres rices, þātte riht æv and rihte cynedōmas þurh ūre folc gefāſtenode and ge- trymede væron, þātte nænig ealdormanna nē ūs undergeþeōdedra āfter þam være āvendende þās ūre dōmas.

§ 6. Be gefeohtum.

10 Gif hvā gefeohte on cyninges hūse, ſi he ſcyldig ealles hiſ yrfeſ, and ſi on cyninges dōme, hvāder he liſ āge þe nāge. — Gif hvā on ealdor- mannes hūse gefeohte, odde on oðres geþungenes vitan, ſixtig ſcil- lingas geſelle tō vite. — Gif þonne on gaſolgildan hūse odde on ge-
 15 hūres gefeohte, þritig ſcillingas tō vite geſelle, and þam gebūre ſix ſcillingas. — And þeah hit ſi on middan felda gefeohten, þritig ſcillinga tō vite ſi āgifen. — Gif þonne on geþeōrſcipe hie geciden, and oðer heora mid geþylde hit forbere, geſylle ſe oðer þritig ſcillingas tō vite.

§ 10. Be reāflāce.

20 Gif hvā binnan þam gemārum ūres rices reāflāc and nýðnæme gedō, āgife he þone reāflāc and geſelle ſixtig ſcillingas tō vite.

§ 11. Be leóðbycgene.

Gif hvā hiſ āgenne leóðan bebycge, þeovne odde frigne, þeah he ſcyldig ſi, and ofer ſæ geſylle, forgilde hine hiſ verē.

25 § 13. Be gefangenum þeófum.

Gif þeóf ſi gefangen, svelte he deādē odde hiſ liſ be hiſ vere man ālýſe. — Þeófas ve hátad oð ſeofon men, from ſeofon hlōð oð fif and þrittig, and ſiddan býð here.

30 Se þe hlōðbetogen ſi, geſviciene he hine be hundtveltigum hýða, oððe ſvā gebēte.

Se þe hereteāma betogen ſi, he hine be hiſ veregilde ālýſe odde be hiſ vere geſviciene. — Se āð ſceal beón healf be hūslgengum. — Þeóf, ſiddan he beód on cyninges bende, nāh he þā geſviciene.

§ 20. Be feorran cumenum men.

35 Gif feorcund man odde fremde būtan vege geond vudu gonge, and ne hrýme nē horn blāve, for þeóf he býð tō prófjanne, odde tō ſleanne odde tō ālýſanne.

§ 25. Be þeófes onfenge āt þýfde.

40 Se þe þeóf gefēhd, he āh tyn ſcillingas, and ſe cyning þone þeóf; and mēgas him ſverjān ādas unfēhða. Gif he þonne oðirne and orrige veorde, þonne býð he vites ſcyldig. — Gif he onsacan ville, dō he þāt he þam vere and he þam vite.

§ 29. Be þam þe hiſ væpnu onlāene.

Gif mon ſveordes onlāene oðres eſne, and he lōſige, gylde he hine

2. Cœnrēdes, Hæddes, *Roff.* — 9. gefeohte, *L.* — 23. leóðan] geleóde, *Schm., e cod. Cant.*; leodan, *W.*; leód, *Roff.* *Cum āgenne acc. masc. gen. sit, leóðan legi oportet; si leóde anteponas, āgene legas necesse est.* — 24. and] *deest.* — 26 man] *mannum, Roff.* — 40. orrige] *orige, Cant.*, orrige, *Roff.* — 41. ātsacan, *L.* — 42. vere] *feo, Cant.* — 44. oðres] *oðrum, L.* — be þriddan dæle he hine gylde. *L.*

þriddan dælê; gif mon spere sylle, healfne; gif mon horses onlæne, ealne he hine gylde.

§ 43. Be vuda bārnette.

Þonne mon beám on vuda forbārne, and veorde yppe on þone þe hit dide, gylde he fulvite and gesylle sixtig scillinga, for þam þe fyr 5 bȳð þeóf. — Gif mon áfylle on vuda vel maega treóvu, and veorde eft undyrne, forgylde þreó treóva, ælc mid þrittig scillingum. Ne þearf he hiora má gylðan, være heora svá feola svá heora være, forþam seó eax bȳð melda, nalles þeóf.

§ 44. Be vuda onfenge bútan Ieáfe.

10

Gif mon þonne áceorfe án treóv, þát mæge þrittig svina under ge-standan, and vyrð undyrne, gesylle sixtig scillinga. — Gafolhvitel át hivisce sceal beón six penninga vyrð.

4. Pis sindon þá dōmas, þe Álfred se cyning geceás.

B. § 38. Be gefeohte.

15

Eác ve beódad: Se mon, se þe his gefán hámsittende vite, þát he ne feohte ær þam þe he him rihtes bidde. Gif he mægnes hábbe, þát he his gefán beride and inne besitte, gehealde hine seofon nihta inne, and hine on ne feohte, gif he inne geþoljan ville. And þonne ymb seofon niht, gif he ville on hand gán and væpnu syllan, gehealde hine þrittig 20 nihta gesundue, and hine his mægum gebodje and his freóndum.

Gif he on cyricéan þonne geirne, si þonne be þære cyricéan áre, svá ve ær bufan cvædon.

Gif he þonne þás mægenes ne hábbe, þát he hine inne besitte, ride tó þam ealdormen, and bidde hine fultumes; gif he him fultumjan ne 25 ville, ride tó þam cyninge, ær he feohte. Eác svylce gif mon becume on his gefán, and he hine ær hámfästne ne vite, gif he ville his væpnu syllan, hine mon gehealde þrittig nihta, and hine his freóndum gecȳðe. Gif he ne ville his væpnu syllan, þonne mót he feohtan on hine. Gif he ville on hand gán and his væpnu syllan, and hvá ofer þát on hine 30 feohte, gylde svá ver svá vund, svá he gevyrce, and vite, and hábbe his mægū forvorht.

Eác ve cvædad, þát mon mót mid his hláforde feohtan orvite, gif mon on þone hláford feohte; svá mót se hláford mid þȳ men feohtan. Áfter þære ylcan vise mót mon feohtan mid his geborenem mæge, gif 35 hine mou on voh onfeohtað, bútan víð his hláford, hát ve ne lýfad. And mon mót feohtan orvite, gif he óðerne gemeted át his ævum vife, betȳnedum durum odde under ánre reón, odde át his dohtor ævum borene, odde át his sveoster ævum borene, odde át his mèder, þe være tó ævum vife forgifen his fæder.

40

1. healfne] healfne dæl hine gylde, *Roff.* — hors, *L. W.* — 6. treóva, *W.* — veorde] vyrð þát, *L.* — 9. eax] ásc, *Cant.* — 18. and hine inne, *Roff.* — 19. feohte] áfeohte, *Roff.* — 21. gebodje] bebeóde, *Roff.* — 24. besittan mæge, *Roff.* — 30. hine] him, *L. W.* — 32. mægū] mæg, *Schm.* — *Cod. Roff. exhibit:* svá vundvite svá þær he gevyrce, and vite, þát he hábbe his *etc.* — 33. cvædad, *Schm.* — orvite] orvige, *W.* — 35. geborene, *L.* — 36. hine] him, *W.* — 37. And] Eác, *L.* — orvite] orvige, *W.* — át] mid, *W.* — 38. át] mid, *W.* — 39. át] mid, *W.*

5. Eádmundes dômas cyninges.

II, 1. Be manslihte.

Ve evædon:

1. Gif hvá heonan forð æuigne mau ofsleá, þát he vege sylf þá fæþde, bútan he hine mid freónda fylste binnan twelf mōndum forgylde he fullan vere, sí svá boren svá he sí.

2. Gif hine þonne seó mægð forlæte and him forgyldan nellen, þonne ville ic, þát callu seó mægð sí unfáh bútan þam handdædan, and hi him siddan ne dōð mete ne munde.

10 3. Gif þonne siddan hvylc his mæga hine feormje, þonne beó he scyldig ealles þæs þe he áge vid þone cyning, and vege þá fæhde vid þá mægde, forþam he hine forsóc on ær.

15 4. Gif hvá þonne on þære ódre mægde vræce dō on æuigum óðrum men bútan on þam rihtum handdædan, sí he gefáh vid þone cyning and vid ealle his frýnde and þolige ealles þæs þe he áge.

II, 7. Be fæhde.

1. Vitan scyloñ fæhde settan. Ærest áfter folcrihte slaga sceal his forsprecan on hand syllan, and se forsprecamægum, þát se slaga ville bétan vid mægde.

20 2. Þonne siddan gebyred, þát mau sylle þæs slagan forsprecan on hand, þát se slaga móte mid grif nýr gōñ and sylf veres veddjan.

3. Þonne he þæs beveddád hábbe, þonne finde he þær tō vārborh.

4. Þonne þát gedōñ sí, þonne rære mau cyninges munde. Of þam dæge on tvéntigum nihtum and áñre niht gylde mau healsfang; þæs on 25 tvéntigum and áñre niht þæs veres þát frumgylde.

6. Be Myrcna lage.

I. Be vere.

1. Twelfhyndes maunes ver is twelf hund scillinga; tvåhyndes maunes ver is två hund scillinga.

30 2. Gif mon ofslágen veorde, gylde hine mau svá he geboren sí.

3. And riht is, þát se slaga, siddan he veres beveddōð hábbe, finde þær tō verborh be þam þe þær tō gebyrige, þát is: át twelfhyndum vere gebyrjad twelf men tō verborge, eahta fāderenmægde and feóver mēðrenmægde.

35 4. Þonne þát gedōñ sí, þonne rære mau cyninges munde, þát is, þát hi ealle gemænum handum of ægdere mægde on ánum væpne þam sémende syllan, þát cyninges mund stande.

5. Of þam dæge on XXI nihton gilde mau CXX scill. tō healsfange át twelfhyndum vere.

40 6. Healsfang gebyred bearnum, bróðrum and fāderan; ne gebyred nánum mæge þát feoh búton þam, þe sí binnan cneóve.

5. bútan he hine] bútan he him, *Schm.* — 7. and him forgyldan] him *dativus commodi accipiendus est, ita ut accusativus, e. gr.* þone deádan, *sit omissus; aut hine (sc. deádan) legas necesse est.* — 8. callu] ealle, *Schm.* — 12. forþam he hine forsóc on ær] *alii legunt:* forþam he hine forsócān ær, *i. e.* forþam hi hine forsócon ær, *rectius fortasse.* — 21. nýr gōñ] gōñ *deest.* — 22. beveddád] beveddæde, *Schm.* — 26. Be Myrcna lage] *Omnia quæ sequuntur ex additamentis ad leges Anglosaxonum deprompta sunt. Titulus ipse ad cap. III legitur, quem tamen huc ponere volui, ne quæ sequuntur leges Edmundo regi adscriberentur.* — 41. búton] bute, *Schm.*

7. Of þam däge, þe þæt healfang āgolden si, on XXI nihton gylde man þā manbōte; þās on XXI nihton þæt fyhtevite; þās on XXI nihton þās veres þæt frumgyld, and svā ford, þæt fulgolden si on þam firste þe vitan gerædden. Siddan man mōt mid lufe ofgān, gif man ville fulle freōndrædenne hābban.

5

8. Eal man sceal āt cyrliscum vere be þære mægðe dōn, þe him tō gebyred, svā ve be tvelfhyndum tealdon.

II. Be vergilde.

1. Cyninges vergild is inne mid Englum on folcricht XXX þūsend þrymsa. XV þūsend þrymsa bȳd þās veres and XV þūsend þās cyne- 10 dōmes. se ver gebyred þām māgum, and seō cynebōt þām leōdum.

2. Ādelinges vergild is XV þūsend þrymsa.

3. Biscopes and caldormannes VIII þūsend þrymsa.

4. Holdes and hēhgerēfan IV þūsend þrymsa.

5. Messeþegenes and vorulþegenes II þūsend þrymsa. 15

6. Ceorles vergild is CC and VI and LX þrymsa, þæt bȳd tvā hund scillinga, be Myrcna lage.

7. And gif Vylisc man geþeó, þæt he hābbe hȳvisclandes and māge cynges gafol forðbringan, þonne bȳd his vergild CXX scillinga.

8. And gif he ne geþeó būtan tō healfre hide, þonne sī his ver- 20 gild LXXX scillinga.

9. And gif he ænig land nābbe and þeāh freó si, forgilde man hine mid LXX scillingum.

10. And gif ceorlisc man geþeó, þæt he hābbe V hida landes tō cynges ūtfare, and man hine ofslea, forgilde man hine mid II þūsend 25 þrymsa.

11. And þeāh he geþeó, þæt he hābbe helm and byrnan and goldfæted sveord, gif he þæt land nafad, he bȳd ceorl svā þeāh.

12. And gif his sunu and his suna sunu geþeóð, þæt hi svā micel landes habbad, siddan bȳd se ofspring gesīdcundes cynnes be tvām 30 þūsendum þrymsa.

13. And gif hig þæt nabbad, nē tō þam geþeóu ne māgon, gilde man cyrlisce.

---

1. nihton] nihtan, *Schmid, ubique*. — 4. gerædden] geræden, *Schm.* — 5. freōndrædenne] freondrædne, *Schm.* — 8. Be vergylde] Be verum, *L. Nordleóda laga, Sp.* — 9. Þās cyninges vergyld sie mid Engla cynne on folcricht þrittig þūsend þrymsa, and þæra XV M. sien þās vāres and ódra XV M. þās cynedōmes. se vāre belymped tō þam mægðe þās cynecynnes and þæt cynebōt tō þam landleóde, *L. Nordleóda cynges gild is XXX þūsend þrymsa; fiftēne þūsend etc. Sp.* — 12. Arcebisceopes and eorles vergild bȳd *etc. L. Arceb. and ādelinges etc. Sp.* — 16. vergild bȳd CCLXVII þrymsa be þam Denalage, *L. CC and LVI, Sp.* — 19. CXX scill., *Sp.* — And Vealiscmonnes vergild, gif he beó tō þam gevelegōd, þæt he hȳred and ēht āge and þam cynges gafol gyldan māg, hit bȳd þonne CCXX scill. — 20. healfne, *W.* Ac he ne bȳd būtan tō healf hȳda gerisen, þonne *etc. Sp.* — 22. Gif he land nābbe, ac bȳd freóh, gild mon LXX scill. — 24. Gif ceorl sie gevelegōd tō þam, þæt āge V hȳda landes, and mon hine ofslea, gild hine man mid *etc. L.* — 27. golde fæced, *Sp.* — And gif he begitad, þæt hābbe byrne and helm and ofergyldene sveord, þeāh þe he land nābbe, he bȳd sídcund. — 29. And gif his sunu and þās suna sunu þæt begiten, þæt hi svā micle landes habbad, sien heora āfter-gengas þās sídcundan cynnes, and gild þām mon mid II M. þrymsa. — 32. 33. *desunt in L.*

III. Be Myrcna lage.

1. Ceorles vergild is on Myrcna lage CC scillinga.
2. Pegnes vergild is six svá micel, þät býð tvelf hund scillinga.
3. Þonne býð cyninges ânfeald vergild six þegena vergild be 5 Myrcna lage, þät is þúsend sceatta, þät býð ealles CXX punda.
4. Svá micel is þäs vergildes on folces folcriht be Myrcna lage and for þam cynedóme gebyrað óder svyle tó bóte on cynegilde.
5. Se ver gebyrað mágum and seó cynebót þám leódom.

7. Dóm be hátum isene and vätre.

- 10 1. And of þam ordále ve bebeódað godes bebodu, and þäs arce-biscesopes and ealra bisceopa, þät nán mann ne cunne innon þære cyric-
cēan, siððan man þät fýr in bird, þe man þät ordál mid hátan seal.
2. And beón þær gemeten nigon fēt of þam stacan tó þære mearce be þäs mannes fótum, þe þær tó gæð.
- 15 3. And gif hit þonne väter sí, hæte man hit óð hit hleóve tó vylme, and si þät älfät isen odde æren, leáden odde læmen.
4. And gif hit anfeald sí, dūfe seó hand áfter þam stáne óð þá vriste, and gif hit þrifald sí, óð þáne elbogan.
5. And þonne þät ordál geara si, þonne gán tvegen menn inn of 20 ægdre healfe and beón hig ánræde, þät hit svá hát si, svá ve ær cvædon, and gán inn emfela manna of ægdre healfe and standen on tvá healfe þäs ordáles andlang þære cyriccēan.
6. And þá beón ealle fästende and fram heora vífe gehealdene þære nihte, and spreng se mässepreóst háligväter ofer hig ealle and 25 heora ælc áhyrige þäs háligväteres, and sylle heom eallum cyssan bōc and Cristes rōdetāc.
7. And ne bēte nán man þät fýr ná leng, þonne man þá hálgunge onginne; ac lige þät isen uppan þam glēdan óð ät þá äftemestan col-lectan.
- 30 8. Lecge hit man siððan uppan þam stapelan, and ne si þær nán óder spæc inne bútan þät hig biddán god älmihigne georne, þät he þät sōdeste geswýtjelje, and gá he tó, and inseglige man þá hand, and secc man ofer þáne þriddan dæg, svá hváder svá heó beó fül svá clæne biinnan þam insegle. And se þe þäs lage ábrece, beóð ordál on him 35 forad, and gilde þam cyninge hundtveftig scillinga tó vite.

1. Be Myrcna lage. *Totum hoc caput nihil est nisi brevior partim-que variata ejusdem quam sub II libri continent legis recensio.* — 4. Þonne cyn. ánf. verg. is six, *W. (74) et Sp.* — is deest *W. (64) et II.* — 6. folces folcriht be Myrcna lage *desunt W. (64) et II.*

L. 1. habet: 1) Ceorles vergild on Myrcna laude býð CC scill. 2) þegnes sixfeald þam, þät is MCC scill. 3) cyniges ânfeald vergild býð six þegna vergild, þät is þrittig þúsend sceattas. 4) And svá micel býð se vergild; ac for þäs rices cynebót býð tó þisum genumen eft svá micel on cynegild. 5) Þam vere habbað þá mágas and þam cynebót se landleód.

L. 2. habet: 1) Ceorles veregild is CC and VI and LX þrymsa, þät býð CC scill. on Mercnalande; þegnes sixfeald þam etc.

9. haten, *H. W.* — 10. bebodum, *H.* — 12. inbyrd, *H. W.* — 13. beo, *H. W.* — 16. alfät, *H.* — 21. stande, *H. W.* — 27. na bete, *H. W.* — lánge, *H. W.* — 28. óð þat þá äftermestan (háftemestan, *W.*) *H. W.* — 31. älmihigne] älmihigt, *Schm.* — 35. forad, *W.*

C. P y l a s.

Be þæs hálgan veres þróvunge Albânes, ân spel.

Sum hæden cásere wæs geháten Dioclicianus; se wæs tó cásere gecoren, þeáh þe he cvealmbære wære, áfter Cristes ácennednisse tvá hundred geárum and six hundenhtatigum ofer ealne middaneard, and he rixóde tvéntig geára, rêðe cvellere, svá þát he ácvealde and ácvellan hét ealle þá cristenan þe he of áxjan mihte, and forbárnde cyrcan and he rýpte þá unscyldigan. And þeós árleáse éhtnis unáblinnendlice eode ofer ealne middaneard ealles tyn geár, óð þát heó tó Engla lande eác svylce becom, and þær fela ácvealde, þá þe on Crist gelýfdon. Án þára wæs Albánus, se áðele martyr, se þe on þære éhtnisse eác veard ácveald for Cristes geleáfan, svá svá ve cýðað hér. On þám dagum becom seó 10 cvealmbære éhtniss tó Engla lande fram þam árleásan cásere, and þá cvelleras cêpton þára cristenra gehvær mid unmætre vódnisse. Þá átvand him ân preóst, se arn digelice tó Albânes huse, and þær áflútóde his láðum éhterum, and Albánus hine underfêng, þeáh þe he gefullóð nære. Þá began se preóst, svá svá he god lufóde, his gebedu singan 15 and svíde fæstan and dages and nihtes his drihten hêrjan and betvux þám secgan þonne sóðan geleáfan þam árvurðan Albáne, óð þát he gelýfde on þone sóðan god, and vidsóc þam hædenscipe, and veard sóðlice cristen and svíde gelcáffull. Þá vunóde se preóst mid þam árvurðan vere, óð þát se ealdorman, þe éhte þá cristenan, hine þær geáxóde 20 and hine ardlice hét tó him gefeccan mid fullum graman. Þá cómon þá ærendracan tó Albânes huse, ac Albánus eode út tó þám éhterum mid þæs preóstes hacelan, svylce he hit wære, and nolde hine ámeldjan þám mânfullum éhterum. He veard þá gebunden and gebroht sóna tó þam árleásan dêman, þær he þá deóflican lác his godum offróde mid his gegadum eallum. Þá veard se dêma deófllice gram sóna þá he beseah on þone sóðfæstan martyr, for þan þe he underfêng þone fleóndan preóst, and hine silfne sealde tó slege for hine. Hét hine þá lædan tó þam hædenan gilde, and cváð, þát he silf sceolde þá sværan vitu onfôn þe he on þam preóste gemynte, gif he mihte hine gefôn, hûtan he hraðe 30 gebúge tó his bismorfullum gode. Ac Albánus næs áfyrht for his fandlican þeóvracum, forþan þe he wæs ymbgyrd mid godes væpnum tó þam gástlican gecampe, and cváð, þát he nolde his hæsum gehýrsumjan, nè

7. tyn] tun, *Wheloc.* — 8. þára] þære, *Wh.* — 16. drihten] driht', *Wh.* — 20. þær] ðer, *Wh.* — 26. þá] *deest Wh.*

tò his hædengilde bûgan. Pâ âxôde se dëma ardlice and eväd "Hvyl-
 cere mægde eart þu, odde hvylcera manna?" Pâ andvyrde Albânus
 þam ârleásan þus "Hvät belimpeð tò þe, hvylcere mægde ic si? ac gif
 þu sôð vilt gehýran, ic þe secge hrade, þät ic cristen eom, and Crist
 5 æfre vurdige". Se dëma him eväd tò: "Cýð me þinne naman". Se
 godes cempa eväd: "Ic hätte Albânus, and ic on þone hælend gelyfe,
 se þe is sôð god, and ealle gesceafta gevorhte; tò him ic me gebidde,
 and hine æfre vurdige". Se cvellere andvyrde þam ârfästan vere: "Gif
 þu þäs êcan lifes gesælda habban vilt, þonne ne scealt þu elcjan, þät
 10 þu offrige þam mærum godum mid micelre underþeódnisse". Albânus
 him andvyrde: "Eóvere offrunga ne mágon, þe ge deóflum offrjað, eóv
 gehelpan, nè eóverne villan gefrenjan; ac ge underfôð tò mède þá
 êcan vitu on þære vidgillan helle". Hvät þá se dëma deófllice yrsôde,
 and hêt besvingan þone hálgaun martyr, vënde, þät he mihte his môdes
 15 ânærdnisse mid þam svinglum gehýgan tò his biggengum; ac se eádiga
 ver veard þurh god gestrangôð, and þá svingle forbär svide gepylde-
 lice, and mid gládmôde gode þäs þancôde. Pâ geseah se dëma, þät he
 ofersvidan ne mihte þone hálgaun ver mid þam hetelum vitum, nè fram
 Criste gehýgan: þá hêt he hine ácvellan mid svyrdes ecge for þäs
 20 hælendes naman. Pâ didon þá hædenaun svá svá him hêt se dëma, and
 læddon þone hálgaun tò beheáfðigenne; ac hi vurdou gelette lange ät
 ânre brycge, and stôdon ôð æfnunge for þam ormætan folce vera and
 vífa, þe vurdou onbryrde, and cômou tò þam martyre, and him mid
 eodon. Hit gelamp þá svá, þät se geleáfléasa dëma ungereordôð sät on
 25 þære ceastre ôð æfen, bútan ælcere þënnunge unpances fästende. Hvät
 þá Albânus êfestan volde tò slege, and eode tò þære eá, þá þá he ofer
 þá brycge ne mihte, and beseah tò heofonum, þone hælend biddende:
 and seó eá þær rihte ádruvôde him ät foran, and him veg rýmde, svá
 svá he vilnôde ät gode. Pâ veard se cvellera, þe hine ácvellan sceolde,
 30 þurh þät vuuder onbryrd and ávearp his svurd, and arn þá ardlice, þá
 þá hi ofer þá eá cômou, and feóll tò his fôtum mid fullum geleáfan,
 volde mid him sviltan, ær þam þe he hine slôge. He veard þá geau-
 læht mid ânærdum geleáfan tò þam hálgaun vere, þe he beheáfðjan sceolde,
 and þät svurd læg þær scinende him ätforan, and heora nân nolde náht
 35 eáde hine slean. Pâ väs þær gehende þam hálgaun vere än myrige dún,
 mid vurtum ámet, mid ealre fägernisse and eác fullsmêðe. Pâ eode
 Albânus hider, and bäd söna ät gode, þät he him sealde väter up on
 þære düne, and he dide svá. Þær aru þá vyllspring ät Albânes fôtum,
 þät mon mihte geseon his mihte víð god, þá þá se stream arn of þære
 40 sticelan düne. He veard þá beheáfðôð for þäs hælendes naman upon
 þære düne, and tò his drihtne fërde mid sigefästum martyrdóme and
 söðum geleáfan; ac his slaga ne móste gesundfull libban, forþan þe
 him burstou üt bútu his eágan and tò cordan feóllon mid Albânes heáfde,
 þät he mihte oncnávan, hváne he ácvealde. Hi beheáfðôdon síððan þone
 45 södfästan cempa, þe nolde beheáfðjan þone hálgaun ver, and he læg mid

2. andvyrð, Wh. — 7. gebiddan, Wh. — 11. cover, Wh. — 15. ge-
 bigan, Wh., *semper*. — 22. brycge, Wh. — 30. onbrurd, Wh. — 36. ámet] *Beda habet: depictus, quod verbum versio Anglicana Alfredi reddidit*
verbo áfêð, i. e. nutritus, pro quo alii legunt áfägrôð, i. e. ornatus.
ámet mihi videtur derivandum esse a verbo ámetan, quod Alfredi voca-
bulo áfêðan plane respondet. — 39. geseo, Wh.

Albâne, gelýfende on god, mid his blôde gefullôd, and fêrde tō heofonum. Eft, þā þā ewelleras cōmon tō heora hlāforde, and hi sædon þās ylcan tæcnu, þe Albānus vorhte, and hū se veard āblend, þe hine beheáfðode: þā hēt he gesvīcan þære êhtnisse, and ārvurdlice sprāc be þām hālgum martyrum, þe he ne mihte gebýgan fram godes geleáfan þurh þā gram- 5 lican vitu. On þære ylcan êhtnisse vurdon ofslagene Ááron and Jūlius and ódre manege vera and vífa vide geond Engla land, for Cristes geleáfan gecvylmede on vitum, and hi fêrdon sigefāste tō þam sōdan life. Seó êhtnis gesvāc þā, and eodon þā cristenan of vudum and of vêstenum, þær hi væron behýdde, and cōmon tō mannum, and cristendōm 10 geednivōdon, and gebêttan cyrcan þe tōbrocene væron, and vunōdon þā on sibbe mid sōdum geleáfan. Hi vorhton eác þā vurdlice cyrcan þam hālgan Albāne, þær he bebyrged vās, and þær vurdon gelōme vundru gefremōde þam hælende tō lofe, þe leofað ā on êcnisse. Þis vās gevorden ær þāt gevinn cōme þurh Hengest and Hors, þe hýndon 15 þā Brittas, and þe cristendōm veard geunvurdōd siddan, óð þāt Agastinus hine eft āstealde be Grégórjes lāre, þās geleáfullan pápan. Si vuldor and lof þam velvillendan scippende, se þe ūre fāderas feōndum ātbrāgd and tō fulluhte gebýgde þurh his hydelas. āmen.

Sermones LI. MS. bibl. publ. Cantabr. quorum aut locos selectos aut integros sermones suae Bedae Hist. eccles. editioni inseruit Whelocius.

Be eásterhūsle, ān spell Ālfrices þās muneces.

Nec in lucem edo ut privati monachi Ālfrici, tunc doctissimi, orationem, sed ut ecclesiae veteris Anglicanae doctrinam, idque sub rubrica generali, sicut MS. bibliothecae publicae Academiae Cantabrigiensis hunc sermonem cum reliquis haud paucis complectens, mihi his verbis exhibuit.

Whelocius in hist. eccles. Bedae, pag. 462.

Men þā leófōstan! gelōme eóv is gesæd ymbe ūres hælendes āriste, 20 hū he on þisum andverdan dāge āfter his þrōvunge mihtiglice of deāde ārās; nu ville ve eóv geopenjan þurh godes gife be þam hālgan hūsle, þe ge nu tō gān sceolan, and gevissjan eóver andgit ymbe þære gerýnu, ægðer ge āfter þære caldan gecýdnisse ge āfter þære nivan, þý lās þe ænig tvýnung eóv derjan māge be þam liflicum gereorde. Se 25 ālmihtiga god beheád Moisen, þam heretogan, on Egypta lande, þāt he sceolde beheódan Israhēla folce, þāt hi nāmon āt ælcum heorde ānes geāres lamb on þære nihte, þe hi fêrdon of þam lande tō þam behātenan earde, and sceoldon þāt lamb gode geoffrjan, and siddan snīdan and vycan rōdetācn on heora gedyrum and oferslegum mid þās lambes 30 blōde; etan siddan þās lambes flæsc gebrêd and þeorfe hlāfas mid feldlicre lactucan. God evād tō Moisen: “Ne ete ge of þam lambe nān þing hreāv, nē on vātere gesoden, ac gebræd tō fýre. Etad þāt heáfod and þā fēt and þāt innevearde, nē his nān þing ne belife óð merigen. Gif þær hvāt tō lāfe si, forbārnað þāt. Þicgað hit on þās visan: be- 35 gyrdad eóvere lendenu and beóð gesceóde; habbað eóv stāf on handa,

1. gelýfende] gelufed, *Wh.* — 2. yllican, *Wh.* — 14. vundra, *Wh.* — 35. forbārned, *Wh.*

and etað ardlice; þeós tid is godes färeld". And veard þa on þære nihte ofslágen on ælcum huse geond eall Pharaones rice þat frumcennede cild, and vās þat godes folc Israhel áhredd fram þam færlícan deáde þurh þās lambes offrunge and his blódes mearcunge. Þa evað god tó

5 Moisen: "Healdaþ þisne dæg on eóverum gemynde and freólsjað hine mærlíce on eóverum cynrenum mid ecum bigenge, and etað þeorsne hláf simle seofon dagas át þisere freólstíde". Áfter þisere dæde lædde god þat Israhela folc ofer þa reádan sæ mid drygum fótum, and ádrencte þær on Pharaó and ealne his here samod, þe heora ehton, and áfædde

10 síddan þat Israhela folc feóvertig geára mid heofenlicum bigleofum, and him forgeaf vater of heardum stánclyde, óð þat hi cómon tó þam behátenum édele. Sume þās race ve habbað getrahnóð on óðerre stóve, sume ve villað nu geopenjan, þat þe belimpð tó þam hálgan huse. Cristene men ne móton healdan nu þa ealdan æ lichamlice; ac him ge-

15 dáfenað, þat hi cunnon, hvát heó gástlice getácnige. Þat unscáðige lamb, þe se calda Israhel þa ofsnáð, háfde getácnunge áfter gástlicum andgite Cristes þróvunge, se þe unscáðig for úre álýsednisse his hálige blóð ágeát. Be þam singað godes þeóvas át ælcere mássan: *Agnus dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis*, þat is on úrum gereorde:

20 Þu godes lamb, þe átbrest middaneardes synna, gemiltsa ús. Þat Israhela folc veard áhredd fram þam færlícan deáde and fram Pharaones þeóvete þurh þās lambes offrunge, þe háfde getácnunge Cristes þróvunge, þurh þa ve sind álýsede fram þam ecum deáde and þās rêðan deófles anvealde, gif ve rihtlice gelýfað on þone sóðan álýsend ealles middan-

25 earde, hælend Crist.

Þat lamb vās geoffróð on æfnunge, and úre hælend þróvóde on þære sixtan ylde þisere vorulde. Seó yld is geteald tó æfnunge þises middaneardes. Hi mearcódon mid þās lambes blóde on heora gedyrum and oferslegum Tau, þat is rôdetácen, and vurdon svá gescilde fram

30 þam engle, þe ávealde þæra Ægyptiscra frumcennedan cild; and ve sceolon mearcjan úre forevearde heáfod and úrne lichaman mid Cristes rôdetácene, þat ve beón áhredde fram forvyrde, þonne ve beóð gemearcóde ægðer ge foran heáfte ge on heortan mid blóde þære drihtenlican þróvunge. Þat Israhela folc át þās lambes flæsc on heora eástertíde,

35 þa þa hi áhredde vurdon; and ve þicgað nu gástlice Cristes lichaman, and his blóð drincað, þonne ve mid sóðum gelcáfan þat hálige husel þicgað. Þone timan hi heóldon him tó eástertíde seofon dagas mid miclum vurdmynte, þe hi áhredde vurdon vid Pharaó, and of þam earde ferdon; svá ve eác cristene menn healdað Cristes árist ús tó eástertíde

40 þās seofon dagas, for þan þe ve sind þurh his þróvunge and áriste álýsede, and ve beóð geclænsóde þurh þās hálgan huselganges, svá svá Crist silf evað on his godspelle: "Sóð, sóð ic eóv sege, nábbe ge lif on eóv, bútan ge etán min flæsc and drincán min blóð. Se þe et mín flæsc and mín blóð drined, he vunað on me and ic on him; and

45 he háfð þat éce lif, and ic hine áraere on þam endenêxtan däge. Ic

8. drygum] drium, *Wh.* — 12. getrahnóð, *Wh.* — óðre, *Wh.* — 41. þurh þās huselganges] *supplendum videtur gemánsunniisse; conferatur tamen pag. 65. lin. 15. þurh ænigre; þurh cum genitivo (vid. tin. 41) aut dativo alibi nunquam legi. Facile esset pro ænigre hoc loco scribere ænige, obstat tamen pag. 65. lin. 17. þurh gevissum þinge, et tin. 41. þurh þās huselganges; pag. 65. tin. 38. þurh gástlicere mihte.*

com se liflica hláf, þe of heofonum ástáh; ná svá svá eóvere fordfáderas æton þone heofonlican mete on vèstene, and síddan svulton: se þe et þisne hláf, he leofað on ècnisse”.

He hálgode hláf ær his þróvunge and tódælde his discipulum, þus cvedende: “Etad þisne hláf, hit is min lichoma, and dōð þis on minum 5 gemynde”. Eft he blètsode vín on ánum calice and cväd: Drincad ealle of þisum, þis is min blōd þät þe býð for manegum ágoten on synna forgifenisse. Þá apostoli didon svá svá Crist hēt, þät hi hálgōdon hláf and vín tō hūsle eft síddan on his gemynde; eác svylce heora áftergeugan and ealle sácerdas þe Cristes hæse hálgjad hláf and vín tō 10 hūsle on his naman mid þære apostolican blètsunge. Nu smeádon gehvylce men oft, and gít gelōme smeágad, hū se hláf, þe býð of corne gegearcōd and þurh fýres hætán ábacen, máge beón ávend tō Cristes lichaman; odde þät vín, þe býð of maegum þerjum ávrungen, veorde ávend þurh ænigre blètsunge tō drihtnes blōde? Nu secge ve svylcum 15 mannum, þät sume þing sind gecvedene þe Criste þurh getácununge, sume þurh gevissum þinge. Sōð þing is and geviss, þät Crist vās of mædene ácenned, and silfviles þróvode deád, and vās bebyriged, and on þisum dāge of deáde áras. He is gecveden hláf þurh getácununge, and lamb and lēo, and gehū elles. He is hláf gehátan, for þan þe he is úre 20 lif and engla; he is lamb gecveden for his unscādignisse; lēo for þære strengde, þe he ofersvidde þone strangán deófol. Ac svá þeáh áfter sōðum gecynde nis Crist nádor né hláf, né lamb, né lēo. Hvý is þonne þät hálige hūsel gecveden Cristes lichama, odde his blōd, gif hit nis sōðlice þät, þät hit gehátan is? Sōðlice se hláf and þät vín, þe beóð 25 þurh sácerda mæssan gehálgode, óder þing hi áteóvjad menniscum andgítum vidútan, and óder þing hi clýppjad vidinnan geleáfullum mōðum; vidútan hi beóð gesevene hláf and vín, ægder ge on hive ge on sváce, ac hí beóð sōðlice áfter þære hálgunge Cristes lichama and his blōd þurh gástlice gerýnu. Hæden cild býð gefullōd, ac hit ne brät ná his 30 hív vidútan, þeáh þe hit beó vidinnan ávend. Hit býð gebroht synfull þurh Adames forgægednisse tō þam fantfäte; ac hit býð ápvogen fram eallum synnum vidinnan, þeáh þe hit vidútan his hív ne ávende. Eác svylce þät hálige fantväter, þe is gehátan lifes vylspring, is gelic on hive óðrum väterum, and is underþeóded brōsnunge; ac þás hálgan 35 gástes miht geneálæcð þam brōsnjendum vátère þurh sácerda blètsunge, and hit mäg síddan lichaman and sávle áþvean fram eallum synnum þurh gástlicere mihte.

Efne nu ve geseóð tvá þing on þisum ánum gesceafte. Áfter sōðum gecynde þät väter is brōsnjendlic väter, and áfter gástlicere ge- 40 rýnu háfð hálvende mihte. Svá eác gif ve sceávjad þät hálige hūsel áfter lichamlicum andgíte, þonne geseó ve, þät hit is gesceaft brōsnjendlic and ávendedlic; gif ve þá gástlican mihte þær on tōcnávad, þonne undergíte ve, þät þær is lif on, and forgífd undeáðlicnisse þám þe hit mid geleáfan þicgad. Micel is betvux þære ungesevenlican mihte þás 45 hálgan hūsles and þam gesevenlican hive ágenes gecyndes. Hit is on gecynde brōsnjendlic hláf and brōsnjendlic vín, and is áfter mihte godcundes vordes sōðlice Cristes lichama and his blōd, ná svá þeáh lichamlice, ac gástlice. Micel is betvux þam lichaman, þe Crist on þróvode,

and þam lichaman, þe tō hūsle býð gehālgōd. Se lichama sōðlice, þe Crist an þrōvōde, vās geboren of Marian flæsce, mid blōde and mid bānum, mid felle and mid sinum, on menniscum limum, mid gesceādvisre sāvle geliffāst; and his gāstlica lichama, þe ve hūsel hātad, is of manegum cornum gegaderōd, bātan blōde and bāne, limleās and sāvulleās; and nis for þý nān þing þær on tō understandenne lichamlice, ac is eall gāstlice tō understandenne. Svā hvät svā on þam hūsle is, þe ūs lifes edvist forgifð, þāt is of þære gāstlican mihte, and ungesevenlicere fremmince. For þý is þāt hālige hūsel gehāten gerýnu, for þan þe 10 ǫðer þing is þær on geseven, and ǫðer þing undergiten. Þāt þāt þær geseven is, hāfd lichamlic hiv, and þāt þāt ve þær on understandad, hāfd gāstlice mihte. Vitōðlice Cristes lichama, þe deād þrōvāde and of deāde ārās, ne svilt næfre heonan forð, ac is ēce and unþrōvjendlic; þāt hūsel is hvilvendlic, nā ēce, brōsnjendlic, and býð sticemelum tō- 15 dæled, betvux tōdum tōcoven, and intō þam būce āsend; and hit býð þeáh hvādere āfter gāstlicere mihte on ælcum dæle eall. Manega underfōð þone hālgan lichaman, and he býð svā þeáh on ælcum dæle eall, āfter gāstlicere gerýnu; þeáh sumum men gesceōte lāssa dæl, ne býð svā þeáh nā mære miht on þam māran, þonne on þam lāssan, for þan 20 þe hit býð on æghvylcum men ausund āfter þære ungesevenlican mihte. Þeós gerýnu is vedd and hiv; Cristes lichama is sōdfāstnis. Þis vedd ve healdad gerýnelice, ǫð þāt ve becuman tō þære sōdfāstnisse, and þonne býð þis vedd geendōd.

Sōðlice hit is svā svā ve ær evædon Cristes lichama and his blōd; 25 nā lichamlice, ac gāstlice. Ne sceole ge smeāgan, hū hit gedōn si, ac healdan on eóvrum geleāfan, þāt hit svā gedōn si.

Ve rædad on þære hēc þe is gehāten VITA PATRUM, þāt tvegen munecas bædon āt gode sume svūtelunge be þam hālgan hūsle, and āfter þære bēne gestōdon him mässan: þā gesāvon hi licgan ān eild on 30 þam veofode, þe se māssepceōst āt mässōde, and godes engel stōd mid handsexe and bidjende, ǫð þāt se preōst þāt hūsel tōbrāc: þā tōliðōde se engel þāt eild on þam disce, and his blōd intō þam calice āgeāt. Eft, þā þā hi tō þam hūsle eodon, þā veard hit āvend tō hlāfe and tō vine, and hi hit bigedon, gode þancigende þære svūtelunge. Eāc se 35 hālgā Grēgōrjus ābād āt Criste, þāt he āteōvede anum tvýnigendum vife embe his gerýnu mīcele sēdunge. Heó eode tō hūsle mid tvýnigendum mōde, and Grēgōrjus begeat āt gode þær rihte, þāt him bām veard āteōved seó snæd þās hūsles, þe heó þicgan sceolde, svylce þær læge on þam disce ānes fingres lif eall geblōdgōd, and þās vifes tvýnuug 40 veard þā gerihtlæced.

Uton nu gehýran þās apostoles vord embe þās gerýnu; Paulus se apostol eviād be þam ealdan folce Israhēl, þus writende on his pistole tō geleāffullum mannum: Ealle ūre fordfāderas væron gefullōde on volcne and on sæ, and ealle hi æton þone ylcan gāstlican mete, and ealle hi 45 druncon þone ylcan gāstlican drence. Hi druncon sōðlice of āfterfyligendan stāne, and se stān vās Crist. Nās se stān, þe þāt vāter þā of fleóv, lichamlice Crist, ac he getācenōde Crist, þe elýpōde þus tō callum geleāffullum mannum, "Svā hvam svā þyrste cume tō me and drince; and of his innōde flēvð lillic vāter". Þis he sæde be þam hālgan

gæste, þe þá underfēngon, þe on hine gelyfdon. Se apostol Paulus evād, þāt þāt Israhēla folc æte þone ylcan gāstlican mete, and drunco þone ylcan gāstlican drenc, for þan þe se heofonlica mete, þe hi āfēdde feóvertig geāra, and þāt vāter, þe of þam stāne fleóv, hāfde getācnunge Cristes lichaman and his blōdes, þe nu heód geoffróde dāghvamlice on 5 Godes cyrcan. Hit vāeron þá ylcan, þe ve nu offrjad, nā lichamlice, ac gāstlice. Ve sædon eóv hvone ær, þāt Crist hālgode hlāf and vīn ær his prōvunge tō hūsle and evād: "Þis is min lichama and mīn blōd". Ne prōvode he þá git, ac svā þeáh he āvende þurh ungesevenlicere mihte þone hlāf tō his āgenum lichaman, and þāt vīn tō his blōde, svā 10 svā he ær dide on þam vēstene, ær þan þe he tō men geboren vurde, þá hā he āvende þone heofonlican mete tō his flæsce, and þāt flōvende vāter of þam stāne tō his āgenum blōde. Fela manna æton of þam heofonlican mete on þam vēstene, and druncon þone gāstlican drenc, and vurdon svā þeáh deāde, svā svā Crist sæde. Ne mænde Crist þone 15 deād, þe nān man forbūgan ne mæg; ac he mænde þone ēcan deād, þe sume of þam folce for heora geleāfleāste gecarnōdon. Moises and Áārōn and manega ódre of þam folce, þe gode gelicōdon, æton þone heofonlican hlāf; ac hi næron deāde þam ēcum deāde, þeáh þe hi gemænum deāde fordfērdon. Hi gesāvon, þāt se heofonlica mete vās gesevenlic 20 and brōsnjendlic; ac hi understōdon gāstlice be þam gesevenlican þinge, and hit gāstlice þigdon. Se hælend evād: "Se þe et min flæsc, and drincd min blōd, he hāfd ēce lif". Ne hēt he etan þone lichaman, þe he mid befangen vās; nē þāt blōd drincan, þe he for us āgeāt; ac he mænde mid þam vorde þāt hālige hūsle, þe gāstlice is his lichama and 25 his blōd; and se þe þās onbyrigd mid geleāfulre heortan, he hāfd þāt ēce lif.

On þære ealdan æ geleāfulle menn offrōdon gode mislice lāc, þe hāflon tōvearde getācnunge Cristes lichaman, þe he silf for ūrum synnum siddan geoffróde his heofonlican fāder tō onsāgednisse. Vitōdlice 30 þis hūsle, þe nu býd gehālgod āt godes veofode, is gemynd Cristes lichaman, þe he for us geoffróde, and his blōdes, þe he for us āgeāt, svā svā he silf hēt: "Dōd þis on mīnum gemynde". Æne prōvode Crist þurh hine silfne, ac svā þeáh dāghvomlice býd his prōvung geednivōd þurh gerýnu þās hālgan hūsles āt þære hālgan mæssan. For þý fremad 35 seó hālige mässe miclum ge þām libbendum ge þām fordfarenum, svā svā hit for oft gesvūtelōd is.

Ūs is eác tō smeāgenne, þāt þāt hālige hūsle is ægder ge Cristes lichama, ge calles geleāfulles folces, āfter gāstlicere gerýnu, svā svā se visa Augustinus be þam evād: "Gif ge villad understandan be Cristes 40 lichaman, gehýrad þone apostol Paulum þus evedende: "Ge sōdlice sindon Cristes lichama and leomu. Nu is eóver gerýnu gelegd on godes mýsan, and ge underfōd eóver gerýnu tō þan þe ge silfe sind. Beóþ þāt, þāt ge geseōd on þam veofode, and underfōd þāt, þāt ge silfe sind". Eft evād se apostol Paulus be þisum: "Ve manega sindon ān 45 hlāf and ān lichama". Understandad nu and blissjad: fela sind ān hlāf and ān lichama on Criste; he is ūre heáfod, and ve sind his limu. Ne býd se hlāf of ānum corne, ac of manegum; nē þāt vīn of ānre berjan, ac of manegum. Svā ve sceolon eác habban ānnisse on ūrum

drihtne, svá svá hit ávriten is be þam geleáfullan verode, þát hi væron on svá micelre ánnisse, svylce him eallum være án sávu and án heorte. Crist gehálgóde on his beóde þá gerýnu úrre sibbe and úrre ánnisse. se þe underfêhd þære ánnisse gerýnu, and ne hylt þone bend þære sôdan sibbe; ne underfêhd he ná gerýnu for him silfum, ac gecýdnisse tó geanes him silfum. Micel gôd býð cristenum mannum, þát hi gelóme tó húsle gán, gif hi unscädignisse on heora heortan berað, tó þam veofode, gif hi ne beóð mid leahtrum ofsette; þam yfelan men ne becymð tó nánum góde, ac tó forvyrde, gif he þás hálgan húsles un-
10 vyrde onbyrigð.

Hálige béc beódað, þát man gemánege vāter tó þam vine, þe tó húsle sceal, for þan þe þát vāter háfd þás folces getācnunge, svá svá þát vin Cristes blódes; and for þý ne sceal nádor bútan óðrum beón geoffrôd át þære hálgan mássan, þát Crist beó mid ús and ve mid Criste,
15 þát heáfod mid þam leomum, and þá leomu mid þam heáfde.

Ve voldon gefyrn trahtujan be þam lambe, þe se ealda Israhêl át heora eástertide geoffrôdon; ac ve voldon ærest eóv gereccan ymbe þás gerýnu, and síððan, hú hit man þigean sceal. Þát getācnigendlice lamb vās geoffrôd át heora eástertide, and se apostol Paulus evād on
20 þisum dāgðerlicum pistole, þát Crist is úre eástertid, se þe for ús vās geoffrôd, and on þisum dāge of deāde árás. Israhêl þigde þás lambes flæsc, svá svá god bebeád, mid þeorfum hlāfum and feldlicum lactucum, and ve sceolon þigean þát hálige húsle Cristes lichaman and his blôd bútan beorman yfelnisse and mánfulnisse. Svá svá se beorma ávent
25 þá geseafta of heora gecynde, svá ávendad eác leahtras þás mannes gecynd fram unscädignisse tó gevemmednisse. Se apostol tæhte, þát ve sceoldon vistfulljan ná on yfelnisse beorman, ac on þeorfnissum sýfernisse and sôdfāstnisse. Lactuca hátte seó vyrð, þe hi etan sceoldon mid þam þeorfum hlāfum. Heó is biter on þigene, and ve sceolon
30 mid biternisse sôðre behreóvsunge úre môð geclānsjan, gif ve villad Cristes lichaman þigean. Nās þát Israhêla folc gevunôd tó hreávum flæsce, þeah þe god him hebude, þát hi hit hreáv ne æton, nè on vātere gesoden, ac gebræd tó fýre. Se vile þigean godes lichaman hreávne, se þe butan geseāde vënd, þát he være ánfeald man ús gelic,
35 and nære god; and se þe áfter menniscum visdóme vile smeágan ymbe þá gerýnu Cristes flæsclicnisse, he dêð svylce he seóde þás lambes flæsc on vātere, for þan þe vāter getācnad on þisere stóve mennisc ingebygd. Ac ve sceolon vitan, þát ealle þá gerýnu Cristes menniscnisse væron gefadóde þurh mihte þás hálgan gāstes. Þonne þigge ve
40 his lichaman gebrædne tó fýre, for þan þe se hálga gāst com on fýres hīve tó þam apostolum on mislicum gereordum. Israhêl sceolde etan þás lambes heáfod and þá fêt and þát inneverde, and þær nán þing belifan ne móste oter niht; gif þær hvät belife, forbáruan þát on fýre, and ne tóbrecan þá bān. Áfter gāstlicum andgite ve etad þás lambes
45 heáfod, þonne ve underfôd Cristes godcundnisse on úrum geleáfan; eft, þonne ve his menniscnisse mid lufe underfôd, þonne ete ve þás lambes fêt, forþan þe Crist is angin and ende, god ær ealre vorulde and man on þisere vorulde geendunge. Hvät is þás lambes inneverde bútan

3. úrre — úrre] ure — ure, *Wh.* — 4. hilt, *Wh.*, hylt = healded. — 16. ealde, *Wh.* — Isrl', *Wh.* — 44. tobræcon, *Wh.* — 47. ealle vorulda, *Wh.*

Cristes digelan bebodu? þá ve etad, þonne ve lifes vord mid grædignisse underfôð. Nân þing ne môste þás lambes belifan ôð mergen, forþan þe godes euidas sind tó smeágenne mid svá micelre carfuluisse, svá þät ealle his bebodu mid andgite and veorce beón ásmeáde on nihte þises andverdan lifes, ær þan þe se endenêxta dæg þás gemænelicn 5
 áristes áteóvige. Gif ve þonne ealle þá gerýnu Cristes flæschlicnisse þurhsmeágan ne mágon, þonne sceole ve þá láfe betæcan þás hálgan gâstes mihte mid sôðre eádmôdnisse, and ná tó dyrstelice ymbe þá deóþan digelnissa ofer úres andgites mæde smeágan.

Hi æton þät lamb mid begyrdum lendenum. On lendenum is seó 10
 gálnis þás lichaman, and se þe vile þät hûsel þigcan, he sceal gevridan þá gálnisse, and mid clænnisse þá hálgan þigene onfôn. Hi væron eác gesceóde. Hvät sind gescý bûtan deádra nýtena hýde? Ve beóð sôðlice gesceóde, gif ve geefenlæcad mid úrum fárelde and veorce ford-farenra manna lif, þæra þe gode geþugon þurh gehealtsumnisse his beboda. Hi háfdon him stáf on handa át þære þigene; se stáf getácnád 15
 gýmene and hydrædenne; þá hit bet cunnon and mágon sceolon gýman ôðra manna and mid heora fultume undervridjan. Þám gemettum vâs beboden, þät hi sceoldon cállice etan, for þan þe god onscúnad þá sleacnisse on his þegnum, and þá he lufad, þe mid módes cáfnisse þás 20
 écan lifes myrlde sécad. Hit is ávriten: "Ne elca þu tó gecirrenne tó gode, þý lás þe se tima lósigie þurh þá sleacan elcunge". Þá gemettan ne móston þás lambes bân scænan, né þá ceman, þe Crist áhængon, ne móston tóbrecan his hálgan scæncan, svá svá hi didon þæra tvegra sceaðena, þe him on tvá healfa hangódon; ac drihten árás of deáde ge- 25
 sund bûtan ælcere forrotôdnisse, and hi sceolon geseón át þam miclum dôme, hváne hi gevundôdon vâlhreóvlice on rôde. Þeós tid is gehâten on Ebreiscum gereorde: Pasca, þät is on Lêden: Transitus, and on Englisc: Fárelð; for þan þe on þisum däge fêrde godes folc fram Egypta lande ofer þá reádan sæ fram þeóvte tó þam behâtenan earde. Úre 30
 drihten fêrde eác on þisum tíman, svá svá se godspellere Johannes cvád, fram þisum middanearde tó his heofonlican fáder. Ve sceolon fyligan úrum heáfde, and faran fram deófle tó Criste, fram þisere unstáðigan vorulde tó his stadelfástan ríce; ac ve sceolon ærest on úrum and-
 verdan life faran fram leahtrum tó hálgum mágnum, fram unþeávm tó 35
 góðum þeávm, gif ve villad áfter þisum lænan life faran tó þam écan, áfter úrum áriste tó hælende Criste. He ús gelæde tó his lifigendan fáder, þe hine sealde for úrum synnum tó deáde. Si him vuldor and lof þære veldæde on ealra vorulda voruld. Amen.

Sermones LI. MS. bibl. publ. Cantabr., quorum aut locos selectos aut sermones integros suae Bedae Hist. eccles. editioni inseruit Wheloc.

Ódres spelles styccu.

Ve etad on þam sunnan dagum on undern and on æfen, for þam 40
 þe se sunnan dæg is svá hálilig, þät se man býð vyrde, þe on þam däge fástan vile, þät he beó ámánsúmôð, gif he hit for his ánvilnisse dêð. Nê eác man ne môt cneóvjan on sunnan dagum; ve sceolon svá þeáh

ægðer ge on sunnan ðagum ge on ôðrum ðagum druncennisse and oferfyllle forbûgan, he þam þe ùs bæc tæcæð, and hûru sviðost on lencten.

Svâ svâ se lichama leofað he hlâfe and drince, svâ sceal seó sâvul libban he lâre and gebedum. Fela dyslice dæda derjað mancynne oððe
 5 for ânvilnisse oððe for ungeråde; Svâ svâ sume men dôð þe dyslice fâstað ofer hira mihte on gemænelicum lenctene, svâ svâ ve silfe gesâvon, ôð þât hi seóce vurdon; sume fâston eác svâ, þât hi forsâvon tó etenne bûton on þone ôðerne dæg, and æton þonne grædiglice; ac ùs secgað bæc, þât sume fâston svâ þât hi gesvencton hi silfe forþearle,
 10 and nâne mède nâfdon þæs micelan gesvinctes, ac þæs þe fyrr væron fram godes mildsunge. Nu gesetton þâ hâlgan fâderas, þât ve fâston mid geråde and ælce dæg æton mid gedafenlicnisse, svâ þât ùre lichama âléfed ne vurde, nè eft ofermåst tó idelum lustum. Þes eard nis eác calles svâ mægenfâst hêr on úteveardan þære eorðan brâdnisse, svâ
 15 svâ heó is tó middes on mægenfâstum eardum, þær man mæg fâstan freólicor þonne hêr; nè nu nis mancyn svâ mihtig, svâ menn væron ât fruman. Nis nân fâsten svâ gôð, nè gode svâ gecevême, svâ þât fâsten is, þât mânfulnisse onscânje and leahtas forbûge and forlæte sace and mid góðum bigengum gode gecevême and mid gesceåde libbe, svâ svâ
 20 ve sædon ær.

Ex Sermone XXXIV, in Bedae hist. eccl. ed. Wheloc. p. 228.

Be þam geleáfan, ân spell.

Ælc cristen man sceal âfter rihte cunnan ægðer ge his paternoster ge his crêðan. Mid þam paternostre he sceal hine gebiddan; mid þam crêðan he sceal his geleáfan getrymman. Ve habbað gesæd ymbe þât paternoster, nu villað ve eov segau þonc geleáfan, þe on þam crêðan
 25 stent, svâ svâ se visa Augustinus be þære hâlgan þrinnisse trahtnôde.

Ân scippend is ealra þinga, gesevenlicra and ugesevenlicra, and ve sceolon on hine gelyfan for þam þe he is sôð god and âna âlmihtig, se þe næfre ne ongan nè angin nâfde; ac he silf is angin and he eallum gesceaftum angin and orðfruman forgeaf, þât hi beón mihton, and þât
 30 hi hâfdon âgen gecynd, svâ svâ hit þære godcundlican fandunge gelicôde. Englas he vorhte, þâ sint gâstas and nabbâ nænne lichaman; menn he gesceop mid gâste and mid lichaman; nýtenu and deór, fixas and fugelas he gesceop on flæsce bûtan sâvle. Mannum he sealde uprihtne gang, þâ nýtenu he lét gân âlotene; mannum he forgeaf hláf tó
 35 bigleofan, and þam nýtenum gârs. Nu mæge ve, gebrôðra, understandan, gif ve villað, þât tvâ þing sindon: ân is scippend, ôðer is gesceaft. He is scippend, se þe gesceop calle þing and gevorhte of nâhte; þât is gesceaft, þât se sôða scippend gesceop: þât sind ærest heofonas and englas, þe on heofonum sindon, and siððan þeós eorde
 40 mid eallum þam, þe hire on eardjad, and sæ mid eallum þam, þe hire on svimmad. Nu ealle þæs þing sind mid ânnum naman genamôde gesceaft; hi næron æfre vunjende, ac god hi gesceop; þâ gesceafta sind fela, ânes scippendes, þe hi ealle gesceop, se þe âna is âlmihtig god. He vâs æfre and æfre býð þurhvunjende on him silfum and þurh hine

silfne; gif he ongunne and anginn hāfde, būton tvȳn ne mihte he beón
 ālmihtig god; for þȳ ælc edvist, þätte god nis, þät is gesceaft, and þät
 þe gesceaft nis, þät is god. Se god vunad on þriunisse untōdæledlic
 and on ānnisse ānre godcundnisse. Sōdlice þät gesceaft, þe ongan and
 gesceapen is, nāfd nāne godcundnisse. Sōdlice ōder is fāder, ōder is 5
 sunu, ōder is se hālga gāst; ac þeáh hvādere þera þreora is ān god-
 cundnis and gelic vuldor and efenēce māgenþrymnis. Ālmihtig god is
 se fāder, ālmihtig god is se sunu, ālmihtig god is se hālga gāst; ac
 þeáh hvādere ne sind nā þri ālmihtige godas, ac ān ālmihtig god; þri
 hi sind on hādum and on namum, and ān on godcundnisse; þri, for þȳ 10
 þe se fāder býð æfre fāder, and se sunu býð æfre sunu, and se hālga
 gāst býð æfre hālig gāst, and heora nān ne āvent næfre of þam þe he
 is. Nu hābbe ge gehȳred þā hālgan þriunisse; ge sceolon eac gehȳran
 þā sōðan ānnisse. Sōdlice se fāder and se sunu and se hālga gāst
 habbað āne godcundnisse, and ān gecynd, and ān veorc. ne vorhte se 15
 fāder nān þing, nē ne vȳreð būtan þam suna, oððe būtan þam hālgan
 gāste; nē heora nān ne vȳreð nān þing būtan ōðrum; ac him eallum is
 ān veorc and ān ræd and ān villa. Āfre vās se fāder, and æfre vās
 se sunu, and æfre vās se hālga gāst ān ālmihtig god. Se is fāder, se
 þe nis nāder nē geboren nē gesceapen fram nānum ōðrum; se is fāder 20
 gehāten, forþan þe he hāfd sunu, þone þe he of him silfum gestrȳnde
 būtan ælcere mēder. Se fāder is god of nānum ōðrum gode; se sunu
 is god of þam fāder gode; se hālga gāst is god, forstāppende of þam
 fāder and of þam suna. Þās vord sind scortlice gesæde, and eóv is
 nead, þät ve hi svütelicōr eóv onvreón. Hvät is se fāder? ālmihtig 25
 scippend, nā gevorht, nē ācenned; ac he silf gestrȳnde bearn him silfum
 efenlice. Hvät is se sunu? he is þās fāder vīsdōm and his vord and his
 miht, þurh þone se fāder gesceōp calle þing and gefadōde. Nis se
 sunu nē gevorht nē gesceapen, ac he is ācenned; ācenned he is, ac
 þeáh hvādere he is efeneald and efenēce his fāder; nis nā svā on his 30
 ācennednisse svā svā býð on ūre ācennednisse: þonne se man sunu
 gestrȳnd, and his cild ācenned býð, þonne býð se fāder māra, and se
 sunu lāssa. Hvȳ swā? for þȳ: þonne se sunu vȳxd, þonne ealdað se
 fāder; ne fīnst þu nā gelice fāder and sunu on mannum; ac ic þe sylle
 bysene, hū þu godes ācendnisse understandan miht: fȳr ācend of him 35
 beorhtnisse, and seó beorhtnis is efeneald þam fȳre; nis nā þät fȳr of
 þære beorhtnisse, ac seó beorhtnis of þam fȳre; þät fȳr ācend þā beorht-
 nisse, ac hit ne býð næfre būtan þære beorhtnisse.

Nu þu gehȳrst, þät seó beorhtnis is ealsvā eald svā þät fȳr, þe
 heó of cymð: gepāfa nu for þȳ, þät god mihte gestrȳnan ealsvā eald 40
 bearn and ealsvā ēce, svā he silf is. Se þe mæg understandan, þät ūre
 hælend Crist is on þære godcundnisse ealsvā eald svā his fāder, he
 þancige þās gode, and blissige; se þe understandan ne mæg, he hit
 sceal gelyfan, þät he hit understandan mæge; for þan þe þās vitegan
 vord ne mæg beón ādlōd, þe þus cvād: “Būtan ge hit gelyfan, ne mæge 45
 ge hit understandan”.

Nu hābbe ge gehȳred, þät se sunu is of þam fāder būton ælcum an-
 ginne, forþan þe he is þās fāder vīsdōm, and vās æfre mid þam fāder
 and æfre býð. Uton nu gehȳran be þam hālgan gāste, hvät he si. He
 is se villa and seó sōðe lufu þās fāder and þās suna, þurh þone sind 50
 calle þing geliffāste and gehealdene; be þam is þus gecveden: Godes

gást gefyld ealne ymbhvyrf middaneardes, and he hylt ealle þing, and he hæfd ingehygd ælces gereordes; nis he gevorht, nê gesceapen, nê æcenned; ac he is forsteppende, þæt is ofgangende of þam fæder and of þam suna, þam he is gelic and efenêce. Nis se hálga gást ná sunu, 5 forþan þe he nis ná æcenned, ac he gæd of þam fæder and of þam suna gelice, forþan þe he is heora begra villa and lufu. Crist cwæð þus be him on his godspelle: "Se frófor gást, þe ic eov asendan ville, gást þære sódfástnisse, þe of minum fæder gæd, he eýd gecýdnisse be me, þæt is, he is min gevita, þæt ic eom godes sunu". And eác se rihta 10 geleáfa us tæcð, þæt ve sceolon gefýfan on þone hálgan gást: he is se liffastende god, se gæd of þam fæder and of þam suna. Hú gæd he of him? Se sunu is þæs fæder visdóm, æfre of þam fæder; and se hálga gást is heora begra villa, æfre of him bâm. Is for þý þonne án fæder, se þe æfre is fæder, and án sunu, se þe æfre býd sunu, and án hálig 15 gást, se þe æfre býd hálig gást; æfre vās se fæder, bítan anginne and æfre vās se sunu mid þam fæder, forþan þe he is þæs fæder visdóm, æfre vās se hálga gást, forþan þe he is, svá ve ær cwædon, villa and sóð lufu þæs fæder an þæs suna.

Sóðlice villa and lufu getácujað án þing: þæt þæt þu vilt, þæt þu 20 lufast, þæt þæt þu nelt, þæt þu ne lufast. Sóðlice seó sunne þe us seind is lichamlice gesceaft, and hæfd þeáh þreó ágennissa on hire: án is se lichamlice edvist, þæt is þære sunnan trendel; óder is se leóma odde beorhtnis, æfre of þære sunnan, seó þe onlýht ealne middanearð; þridde is seó hætu, þe mid þam leóman becymd tó us. Se leóma is 25 æfre of þære sunnan and æfre mid hire, and þæs álmihtigan godes sunu is æfre of þam fæder æcenned and æfre mid him vunjende; be þam cwæð se apostol, þæt he være his fæder vuldres beorhtnisse. — Þære sunnan hætu gæd forð of hire and of hire leóman, and se hálga gást gæd æfre of þam fæder and of þam suna gelice; be þam is þus ávriten: nis nán 30 þe hine mæge behýdan frau his hætan.

Fæder and sunu and hálig gást ne mágon beón tó gædere genamóde, ac hi ne beóð svá þeáh náhvar tótvæmede; nis se álmihtiga god ná þri-feald, ac is þrinnis; god is se fæder, and se sunu is god, and se hálga gást is god; ná þri godas, ac hi ealle þri án álmihtig god. Se fæder is 35 eác visdóm of nanum ódrum visdóme; se sunu is visdóm of þam visan fæder; se hálga gást is visdóm: and þeáh hvædere hi sind ealle át gædere án visdóm. Eft se fæder is sóð lufu, and se sunu sóð lufu, and se hálga gást sóð lufu; and hi ealle át gædere an god and án sóð lufu. Eác svylec is se fæder gást and hálig, and se sunu is gást and hálig, 40 untveólice: þeáh hvædere se hálga gást is synderlice gehátan hálig gást, þæt, þæt hi ealle þri sindon gemænelice.

Svá micel gelicnis is on þisere hálgan þrinnisse, þæt se fæder nê mære nis þonne se sunu on þære godcundnisse, nê se sunu nis ná mære þonne se hálga gást, nê nán heora nis ná lässe þonne eal seó þrinnis. 45 Svá hvät svá heora án býd, þæt beóð ealle þri: æfre án god untóðæ-ledlic. Nis heora nán mære þonne óder, nê nán lässe þonne óder, nê nán beforan ódrum, nê nán háftan ódrum; for þau þe svá hvät svá lässe býd, þonne ne býd þæt ná god; þæt þæt latór býd, þæt hæfd angin; ac god náft nán angin. Nis ná se fæder ána þrinnis, odde se sunu þrinnis, 50 odde se hálga gást þrinnis; ac þæs þri háðas sindon án god on ánre godcundnisse. Þonne þu gehýrst nemujan þone fæder, þonne under-

stenst þu, þæt he hæfd sunu; eft þonne þu Crist sunu, þu vást bûton tveónon, þæt he hæfd fæder; eft ve gelýfað, þæt se hálga gâst is ægðer ge þæs fæder ge þæs suna gâst.

Nu ne bepæce nân man hine silfne, svâ þæt he secge odde gelýfe, þæt þri godas sindon, odde ânig hâd on þære hálgan þrinnisse si un- 5 mihtigra þonne ôder; ælc þæra þreora is ân god, þeáh hvâdere hi ealle ân god, for þan þe hi ealle habbað ân gecyrd, and âne godcundnisse, and âne edviste, and ân gepeah, and ân veorc, and âne mægenþrymnisse, and gelic vuldor and efenêce rice. Is þeáh hvâdere se sunu âna geflæschamôd and geboren tō men of þam hálgan mædene Marian. Ne 10 veard se fæder mid menniscnisse befangen; ac þeáh hvâdere he âsende his sunu tō ūrre âlýseduisse, and him æfre mid vâs ægðer ge on life, ge on þrōvunge, ge on âriste, ge on his upstige. Eac eal godes geladung andette on þam rihtan geleáfan, þæt Crist is âcenned of þam clænan mædene Marian and of þam hálgan gâste. Nis se hálga gâst 15 þeáh hvâdere Cristes fæder, nê nân cristen mau þæt næfre ne sceal gelýfan; ac se hálga gâst is villa þæs fæder and þæs suna. For þý þonne svide rihtlice is âvriten on ūrum geleáfum, þæt Cristes menniscnis veard gefremed þurh þone hálgan villan. Beheald þa sunnan mid gleávnisse, on þære is, svâ ve ær cvædon, hætu and beorhtnis; ac seó hætu 20 drygð, and seó beorhtnis onlýht; ôder þing dēd seó hætu, and ôðer seó beorhtnis, and þeáh hvâdere hi ne mægon beón tōtvæmede; belimpð þeáh hvâdere seó hædung tō þære hætan, and seó onlýhting belimpð tō þære beorhtnisse. Svâ eac Crist âna underfēng þa menniscnisse, and nâ se fæder nê se hálga gâst, þeáh hvâdere hi væron æfre mid him 25 on eallum his veorcum and on ealre his fare. Gif se man ne mæge þæs deópnisse understandan, gelýfe he on þone âlmihtigan god, þe ealle þing gesceóp heofones and eorðan, and he býð gehealden.

We sprecað ymbe god, deáðlice be undeáðlicum, tyddre be âlmihtigum, earmingas be mildheortum; ac hvâ mæg veordfullice sprecan be 30 þam þe is unâsecgendlic? he is bûtan gemete, for þý þe he is æghvar; he is bûtan getåle, for þam þe he is æfre; he is bûtan hefe, for þan þe he hylt ealle gesceafta bûtan gesvence, and he hi ealle gclógode on þam þrim þingum, þæt is: on gemete, and on getåle and on hefe. Ac vite ge, þæt nân mau ne mæg fullice ymbe god sprecan, þonne ve 35 furðon þa gesceafta, þe he gesceóp, ne mægon âsmeágan, nê âreccan. Hvâ mæg mid vordum þære heofonlican frâtevunge âsecgan? odde hvâ þære eorðan vâstmbærnisse? odde hvâ hêrað genyhtsumlice ealra tida ymbhvyrft? odde hvâ ealle ôðre þing, þonne ve furðon þa lichamlican þing, þe ve onlōcjað, ne mægon fullice befōn mid ūrre gesihðe. Efn 40 þu gesihst þone man beforan þe; ac on þære tide, þe þu his neb gesihst, þu ne gesihst nâ his hrycg; ealsvâ, gif þu sumne clâd sceávest, ne miht þu hine ealne ât gâðere geseón, ac vendst âbûtan, þæt þu ealne hine geseó. Hvylc vundor is, gif se âlmihtiga god is unâsecgendlic and unbelangenlic, se þe æghvâr is eal and nâhvâr tōdæled? 45

Nu smeáð sum undeóþpancol man, hū god mæge beón æghvâr ât gâðere and nâhvâr tōdæled. — Beheald þæs sunnan, hū heáge heó âstihð,

40. ūrre] ūre, *Th.* — ūre *casus instrumentalis esse posset, si gesihð, visus, ab gesiht, visum, spectrum, discernere nolles. in indice vocum plura hac de voce.*

and hū heó ásent hire leóman geond ealne middaneard, and hū heó onlýht ealle þás eorðan, þe mancyn oneardað: svá hraðe svá heó up ásprincð on ærne merjen: heó scind on Ierusalēm and on Rômabyrig and on þisum earde and on eallum eardum át gädere; and þeah hvädere 5 is heó geseaft and gæð be godes dihte. Hvät vënst þu, hū micle svidör is godes andveardnis and his miht and his neósung æghvâr? Him ne vidstent nân þing, nâder nê stænen veal nê broden vah, svá svá hi vidstandað þære sunnan; him nis nân þing digle nê uncud. Þu sceávast þás mannes neb, and god sceávað his heortan; godes gást 10 áfandað ealra manna heortan, and þá, þe on hine gelýfað and hine lufjað, þá he clænsað and gegladað mid his neósunge; ac þære ungeleáfulra manna heortan he forbýð and onscinað.

Vite eác gehvâ, þät ælc mau háfd þreó þing on him silfum untö-
dæledlice and tó gädere vycende, svá svá god cväd, þá þá he ærest 15 mau geseöp, he cväd: "Utan gevyrcan mau tó ðrre anlicnisse". — On hvylcum dæle háfd se mau godes anlicnisse on him? On þære sávle, nâ on þam lichaman; þás mannes sávl háfd on hire gecynde þære hálgan þriunisse anlicnisse, for þan þe heó háfd on hire þreó þing: þät is gemynd and andgit and villa. Þurh þät gemynd se mau gefencð þá 20 þing, þe he gehýrde odde geseah odde geleornode; þurh þät andgit he understent ealle þing þe he gesihð odde gehýrd; of þam villan cumað gefohtas and vord and veore, ægðer ge gode ge yfele. Ân sávl is and ân lif and ân edvist, seó þe háfd þás þreó þing on hire tó gädere vycende, untödæledlice; for þý þær þät gemynd býð, þær býð þät 25 andgit and se villa, and æfre hi beóð tó gädere. Þeah hvädere nis nân þæra þreora seó sávl, ac seó sávl þurh þät gemynd gemænd, þurh þät andgit heó understent, þurh þone villan heó vile svá hvät svá hire gelicad: and heó is hvädere ân sávl and ân lif. Nu háfd heó for þý godes anlicnisse on hire, for þan þe heó háfd þreó þing on hire untö- 30 dæledlice vycende; is þeah hvädere se mau ân mau and nâ þriunis. God sóðlice, fäder and sunu and hálig gást þurhvunjað on þriunisse háda and on ánnisse áure godcundnisse; nis nâ se mau on þriunisse vunigende, svá svá god; ac he háfd þeah hvädere godes anlicnisse on his sávle þurh þá þreó þing, þe ve ær cvædon.

35 Arius hátte ân gedvolman, se flät vid ænne bisecop, se väs genemned Alexander, vis and rihtgelýfed. Þá cväd se gedvolman, þät Crist, godes sunu, ne mihte nâ beón his fäder gelic, nê svá mihtig svá svá he; and cväd, þät se fäder väre ær þe sunu, and nam bysne be mannum, hū ælc sunu býð gyngra þonne se fäder on þisum life. Þá 40 cväd se hálga bisecop Alexander him tó geanes: "God väs æfre, and æfre väs his visdöm of him ácunned, and se visdöm is se sunu, eal svá mihtig, svá se fäder". Þá begeat se gedvolman þás cáseres fultum tó his gedvylde, and cväd gemöt ongean þone bisecop, and volde gebýgan eal þät folc tó his gedvylde: þá vacode se bisecop ane niht on 45 godes cyrican and clýpode tó drihtne and þus cväd: "Þu álmihtiga god, dem rihtne döm betvux me and Arrium". Hi comon þá þás on merigen tó þam gemöte. Þá cväd se gedvola tó his geféran, þät he volde gân ymbe his neáde forð. Þá þá he tó gange com, and he gesät, þá gevand

him út eal his innevearde át his setle, and he sät þær deád. Þá ge-
svútelòde god, þät he väs svä geæmtegod on his innòde, svä svä he
väs ær on his geleáfan. He volde dòn Crist læssan þonne he is, and
his godcundnisse veordmynt vanjan; þá veard him svä bismorlic deád
geseald, svä svä he vel veorde väs.

5

Óder gedvolman väs, se hätte Sabellins. He eväd, þät se fäder
være þá þá he volde fäder, and eft þá þá he volde sunu, and eft þá þá
he volde hällig gäst, and være for þý au god: þá forveard eác þes
gedvola mid his gedvylde.

Nu eft þät judëisce folc, þe Crist ofslögon, svä svä he silf volde
and gepáfòde, hi secgað þät hi villað gelýfan on þone fäder, and ná on
þone sunu, þe heora mægas ofslögon: heora geleáfa nis náht, and hi
for þý lösjað. For úre álýsednisse Crist gepáfòde, þät hi hine ofslögon;
hit ne mihte eal mancyn dòn, gif he silf nolde. Ac se hálga fäder ge-
sceóp and gevorhte mancyn þurh his sunu, and he volde eft þurh þone
ylcau ús álýsan fram helle vite, þá þá ve forvorhte væron. Bútan ælcere
þróvunge he mihte ús habban, ac him þuhte þät unrihtlic. Ac se deófol
forvyrhte hine silfne, þá þá he tihte þät judëisce folc tó þäs hælendes
slege, and ve vurdon álýsede þurh his unscyldigan deád fram þam écan
deáde. Ve habbað þone geleáfan, þe Crist silf tæhte his apostolum, and
hi eallum mancynne; and þone geleáfan god háfd mid manegum vundrum
getrymed and gefästnòd. Ærest Crist þurh hine silfne dumbe and
deáfe, healte and blinde, vòde and hreóflige gehælde, and þá deáðan tó
life árærde; sidðan þurh his apostolas and ódre hällige men þäs ylcau
vundra gevorhte; nu eác on úrum tíman gehvâr, þær hällige men hi
restað, át heora deáðum býnum god vycð fela vundra tó þý, þät he
vile folces geleáfan mid vundrum getrymman. Ne vycð god ná þäs
vundra át nanes judëisce mannes byrigenne, nê át nanes ódres
gedvolan, ac át rihtgelýfedra manna byrgenum, þá þe gelýfdon on þá
hálgan þrinnisse and on sòde ánnisse áure godcundnisse.

10

20

25

30

Vite eác gehvâ, þät nân man ne mót beón tuva gefullòd; ac gif se
man áfter his fullohte áslide, ve gelýfað, þät he máge beón gehcalden,
gif he his synna mid vòpe behreóvsað, and be læreóva tæcunge hit ge-
hête. Ve eác sceolon gelýfan, þät ælces mannes sávl býð þurh god
gesceapen; ac þeáh hvæðere heó ne býð ná of godes ágenum gecynde.
Þäs mannes lichaman antimber býð of þam fäder and of þære mèder;
ac god gescipð þone lichaman of þam antimbre and ásent on þone
lichaman sávl. Ne býð seó sável nâhver vunjende æròr, ac god hi ge-
vycð þær rihte, and geset on þone lichaman, and læt hi habban
ágenne cyre, svä heó synnige, svä heó synna forbúge; þeáh hvæðere
heó behófað æfre godes fultumes, þät heó máge synna forbúgan, and
eft tó hire scippende becuman þurh góde gearnunga, for þau þe nân
man ne deð bútan gode nân þing tó góde.

35

40

Eác vé sceolon gelýfan, þät ælc lichama, þe sávl underfeng, sceal
árisan on dômes dæg mid þam ylcau lichaman, þe he underféd, and sceal
onfòn edleán ealra his dæða: þonne habbað þá góðan éce lif mid gode,
and he sylð þá mède ælcum be his gearnungum; þá synfullan beód on
hellevite áþróvjende, and heora vite býð eác gemetegòd ælcum be his
gearnungum.

45

Uton for þý gearnjan þät éce lif mid gode þurh þisne geleáfan and þurh góde gearnunga, se þe þurhvunað on þriunnisse an älmhtig god, ä on écnisse. Ämen.

Analecta Anglosaxonica, ed. Thorpe.

Brycce ödres spelles.

Be ägenum cyre.

Nän geleáful men his geleáfan mid þisum gedvylde ne befyle!
 5 Vitödlice Rebecca, Isáaces víf, äcende tvegen getvisan, Jácob and Èsau, on änre tide svä þät Jácob heöld þone ylðran bróðor Èsau be þam fét on þære cennige, and hi næron þeáh gelice on þeávum né on lifes gearnungum. Vitödlice þät hálige gevrit evið, þät god lufóde Jácob and hatóde Èsau, nä for gevyrde, ac for mislicum gearnungum.
 10 Hit gelimpð for vel oft, þät on änre tide äcend seó evén and seó vyln, and þeáh gepihð se äðeling be his gebyrdum tó heálicum cynesette, and þære vylne sunu vunað eal his lif on þeóvte. Nu cvedað oft stunte men, þät hi bi gevyrde libban sceolon, svylce god hi neädige tó yfelum dædum; ac ve villað þisera stuntra manna idele leásunge ädväscan mid
 15 deópnisse godcundra gevrita.

Se älmhtiga scippend gesceöp englas þurh his godcundan mihte, and for his micelan rihtvisnisse forgeaf him ägenne cyre, þät hi móston þurhvunjan on écere gesælde þurh gehýrsumnisse, and mihton eác þä gesælda forleósan, nä for gevyrde, ac for ungehýrsumnisse. His deópu
 20 rihtvisnis nolde hi neáðjan tó náðrum, ac forgeaf him ägenne cyre, for þan þe þät is rihtvisnis, þät gehvylcum si his ägen cyre gepáfóð. Þonne vare seó rihtvisnis ävæged, gif he hi neáðunge tó his þeóvte gebýgde, odde gif he hi tó yfelnisse bescefe. Þa misvendon sume þä englas heora ägenne cyre and þurh möðignisse hi silfe to ävyrigedum
 25 deóllum gevorhton.

Eft þä þä se þrymvealdenda scippend mancyn gevorhte, þä forgeaf he Adame and Evan ägenne cyre, svä hi þurh gehýrsumnisse ä on écnisse bútan deáde on gesælde vunódon mid eallum heora ofspringe, svä hi þurh ungehýrsumnisse deáðlice vurdon. Ac þä þä hi godes bebod
 30 forgægdon, and þäs ävyrigedan deóflles läre gehýrsumódon, þä vurdon hi deáðlice and forscyldigóde þurh ägenne cyre, hi and eall heora ofsprig. And þeáh þe næfre ne vurde sidðan mancynne gemiltsóð þe má þe þam deóflum is, þeáh vare godes rihtvisnis eallunga untæle. Ac eft seó micle mildheortnis üres drihtnes üs älysde þurh his meunniscnisse,
 35 gif ve his bebodum mid ealre heortan gehýrsumjað. Vitödlice þä þe nu þurh ägenne cyre and deóflles tihtunge god forlætad, god forlæt hi eác tó þam écan forvyrde. Georne viste se älmhtiga scippend, ær þan þe he þä gescafta gesceópe, hvät tóveard väs; he cúde gevislice getel ægðer ge gecorenra engla ge gecorenra manna, and eác þæra
 40 möðigra gästa and ärlcäsra manna, þe þurh heora ärlcásnisse forvurdað; ac he ne forestihte nænne tó yfelnisse, for þan þe he silf is eall göðuis, né he nænne tó forvyrde ne gestilhte, for þan þe he is sóð lif. He forestihte þä gecorenan tó þam écan life, for þan þe he viste hi svylce

tôvearde þurh his gife and ágene gehýrsumnisse. He nolde forestihtan þá árleásan tò his rice, forþan þe he viste hi svylce tôvearde þurh heora ágene forgægednisse and þvyrnisse. Healdað þis fæste on eóvrum heortum, þæt se álmihtiga and se rihtvisa god nænne man ne neadað tò syngigenne, ac he vát svá þeáh on ær, hvylce þurh ágenne villan 5 syngan villað. Hvý ne sceal he þonne rihtlice vrecan þæt yfel, þæt he onscúnad? He lufað ælc gôð and rihtvisnisse, for þau þe he is gecydellice gôð and rihtvis, and he hatad ealle, þá þe unrihtvisnisse vycrad, and þá fordéd, þe leásunge sprecað.

Vitôðlice þá þe on god belýfad, hi sind þurh þone hálgan gást ge- 10 visôðe; nis seó gecirrednis tò gode of ús silfum, ac of godes gife, svá svá se apostol cvið: “Þurh godes gife ge sind gehealdene ou geleafan”. Þá þe ne gelýfad, þurh ágenne cyre hi scorjað, ná þurh gevyrd, for þau þe gevyrd is nán þing búton leás vena; nè nán þing sôðlice be gevyrde ne gevyrd, ac ealle þing þurh godes dôm beóð geen- 15 debyrde, se þe cvæð þurh his vitegan: “Ic áfandige manna heortan and heora lendenu, and ælcum sylle áfter his færelde, and áfter his ágenre áfundennisse”. Ne talige nán man his yfelan dæda tò gode, ac talige ærest tò þam deófle, þe mancyn besvác, and tò Adames forgægednisse, ac þeáh svíðôst tò him silfum, þæt him yfel gelicað and ne licað gôð. 20

*Sermo de Epiphania Domini, apud Whelocium
in Bedæ hist. eccl. editione pag. 64.*

Be life and dædum Cûðberhtes, þæs hálgan biseopes, án spell.

Cûðberhtus se hálga biseop, scineude on manegum gearnungum and heálicum gepuedum, on heofonan rice mid þam álmihtigan scippende on êcere blisse rixigende, vuldrað.

Bêda, se snotera Engla þeóða láreov, þises hálgan lif endebyrdlice mid vulderfullum hêrungum agder ge áfter ánfældre gerecednisse ge 25 áfter leóðlicre gidðunge ávrát. Ús sæde sôðlice Bêda, þæt se eadiga Cûðberht, þá þá he vás eahta vintra cild, arn, svá svá him his nýtenlice yld tihte, plegende mid his efenealdum; ac se álmihtiga god volde stýran þære nýtennisse his gecorenum Cûðberhte þurh mynegunge gelimplices láreóves. Þá sende he him tò án þrivintre cild, þæt hit his 30 dyslican plegan mid stáðigum vordum vislice þreáde. Sôðlice þæt foresæde þrivintre cild þone gamenigendan Cûðberht befrán: “Tò hvý underþeódst þu þe silfne þisum idelan plegan, þu þe eart fram gode gehálgôð mid rôderlicum vurdmynte? ne gedafenað biseope, þæt he beó folces mannum gelic! gesvic, Iá leóf, svá unþæslices plegan, and geþeóð þe 35 tò gode, þe þe tò biseope his folce geceás, þam þu scealt heofonan rices infár geopenjan”. Hvát Cûðberht þá git mid his plegan forð arn, óð hât his láreóv, mid biterum tearum dreórilice vèpende, ealra þæra cildra plegan færlice gestilde! Vitôðlice eall se cilda heáp volde þæs ánes cildes dreórignisse gefréfrjan; ac hi ealle ne mihton mid heora 40 frófre his dreórignisse ádváscan, ar þan þe Cûðberht hit mid ærfástum

14. leasvena, *Wh.* — 24. lif endebyrdlice] lyfjende gebyrdlice, *MS. emendationem Thorpio debemus.* — 27. Cudberhtus, *Th., semper fere; syllabam us delevi.* — 28. tyhte, *Th.* — 32. gamenigendan, *Th.*

cossum gegladode and he silf siddan after þas cildes mynegunge on healicere gestadignisse symle þurhvunode.

After þisum veard þas eadigan Cudberhtes cneov mid heardum gesvelle alefed, svâ þat he mid cruccum his fedunge undervredode. På 5 gesat he sume dagê under sunbeame and his scancan badode; him com på ridende to sum arvrude ridda, sittende on snâvhvitum horse, and he silf mid hvitum gyrlum befangen vâs, and he þone hâlgan mid gesibsumum vordum svâslicce grêtte, biddende, þat he him dagviste gedafenlice tyddode. Cudberht på to þam engle anmôdlice cvad: "Ic volde þine 10 þenunge silf nu gearejan, gif ic me mid fedunge ferjan mihte: min adlige cneov is yfelê gehâft: þat ne mihte nân læcevyrt âviht gelidjan, þeah þe heô gelome to gelêd vare". På gelihte se cuma, and his cneov grâpode mid his hâlvendum handum, and hêt hine niman hvæteue smêdman and on meolce vyllan, and svâ mid þære hætan þat toþundene lim 15 gevridan; and after þisum vordum his hors gestrâd, on þam siddfate, þe he þider com, âveg ferende. Hvât på Cudberht after þas engles lâre his cneov badode, and he sôna gesundfull his fâreldes breac, and ongeat, þat god þurh his engel hine geneôsode, se þe iû ær þone blindan Tobian þurh his heahengel Raphahel mihtelice onleohhte.

20 Eft se hâlga Cudberht, þa þe he vacode mid hirdemannum on felda on his geogode, þa geseah he hefonas opene, and englas gelæddon Aigdânes bisceopes sâvle mid miclum vundrum in to þære heofonlican myrhde. Hvilou eac Cudberht ferde geond land bodjende godes geleafan: þa for unvedere gecirde he to sumes hirdes cytan, þe stod faste 25 on þam vëstene, þe he oferferde, and getigde his hors þær binnon. På, mid þam þe he his gebedu sang, þa târ þat hors þat þac of þære cytan hrôfe, and feoll adûne svylce of þam hrôfe an vearm hlâf mid his syflinge: he þa gepancode gode þære sande and mid þære hine silfne gereordode.

30 Se eadiga Cudberht after þan ealle voruldþing callunga forlêt and mid þeavum hine silfne to munuclice gepeodde, and he hrâdlice, siddan he munuc vâs, veard gesett munuca þen, þat he cumena hûses gymde and mynsterlicum cumum gepensum vare. På ât sumum sæle on vintres 35 dage him com to godes engel on cuman hive, and Cudberht hine mid ealre cumlidnisse underfeng. På gecirde he ut ymbe þas cuman þenunge; ac he ne gemette nenne cuman, þa þa he inn com, ac lâgon þri heofonlice hlâfas on liljan beorhtnisse scinende, and on rôsan bræde stymende, and on svacce svetre þonne beona humig. På sceavode se hâlga Cudberht on þam snave gehvâr, hvider se cuma sidigende ferde; ac på þa 40 he nane fotsvadu on þam snave ne geseah, þa ongeat he, þat se cuma vâs engel and nâ mann, se þe þone heofonlican fôdan him brohte, and þas eordlican ne rohte.

Þes foresæda hâlga man vâs gevunod, þat he volde gân on niht to sæ, and standan on þam sealtum brimme ôd his svuran, singende his 45 gebedu. På on sumere nihte hlosnode sum ôder munuc his fâreldes, and mid sleacre stâlceunge his fotsvadum fyligde, ôd þat hi begen to sæ becômon. På dide Cudberht, svâ his gevuna vâs, sang his gebedu on sælicere yde standende ôd þone svuran, and siddan his cneovu on þam

ceosle gebýgde ástrehtum handbredum tó heofenicum ródere. Efne þá cōmon tvegen seolas of selicum grunde, and mid heora flýse his fēt drygdon, and mid heora blæde his leomu badōdon, and síddan mid beacnē his blētsunge bædon, liegende át his fōtum on fealevum ceosle. Þá Cūðberht þá sælican nýtenu on sund ásende mid sōðre blētsunge 5 and on merigenlicre tide his mynster gesōhte. Veard þá se munuc miclum áfyrht and ádlig; on ærnemerigen hine gecádmette tó þæs hálgan cneóvum biddende, þát he his ádl eallunga áflygde and his fyrevitnisse fæderlice gemiltsode. Se hálga þá sōna andvyrde: “Ic þinum gedvylde dearnunge miltsige, gif þu þá gesihtu mid svigan bediglast, óð þát min 10 sávul heonon síðige, of andveardum life geladod tó heofonum”. Cūðberht þá mid gebede his sceáveres seócnisse gehælde, and his fyrvites ganges gylt forgeaf.

Fela vundra vurdon gevorhte þurh þone hálgan Cūðberht; ac ve villad for sceortnisse sume forsuvjan, þý læs þe þeós racu eóv tó lang 15 þynce. Vitódlice Cūðberht fērde, svá svá his gevuna vās, embe geleáffulra lāra bodunge, þát he þam ungelæredan folce lifes veg taelte: þá fleáh sum earn átforan him on síde, and he his gefēran hefrinan ongan, hvá hi tó þam dāge áfēðan sceolde? þá cvād his gefēra, þát he gefyrn smeáde, hvar hi bigleofan biddan sceoldon, þá þá hi þá fare 20 fērðon búton viste. Cūðberht þá him tó geanes cvād: “Lá hvät se álmihtiga god mäg for eáde unc þurh þisne earn átfore sceávjān, se þe iú ær Helian áfēdde þurh þone sveartan hrámn, ær he tó heofonum síðode”. Hi þá fērðon ford síðigende, and efne se earn on þam ófre gesūt, mid fisce geflogen, þone he þær rihte gefēng. Þá cvād se hálga 25 tó his gefēran: “Irn tó þam earne and him of ánim þæs fisses dæl, þe he gefangen háfd, unc tó gereorde; si lof þam álmihtigan, þe unc þurh þisne fugol fēðan volde! syle svá þeáh sumne dæl þam earne tó cðleáne his gesvines”.

Hi þá áfter gereorde on heora veg fērðon, and Cūðberht þam folce 30 fāgere bodode, þát hi vāre væron víð deóflæs syrvm, þý læs þe he mid leásunge heora geleáfan ávyrde, and fram þære bodunge heora móð ábrude. Þát folc þá fāgerlice ongan ford árasan betvux þisere myne-gunge, miclum bepæht, þát hi þære lāre tó lyt gýmðon. Hvät se svicola feónd hi svidde bedydróde, svylce þær sum hús sódlice forburne, brast- 35 ligende mid brandum, gedvimorlice svá þeáh. Þá volde þát folc þát fýr ádvāscan, gif hit ænig vāta vanjan mihte; ac þæs hálgan andveardnis eáðelice ácvencte þæs deóflæs dyderunge, þe hi dvolllice fyligdon, and þæs lifes vord lythvon gýmðon. Þát folc þá ofsceamod ongean cirde tó þære lāre, þe hí ær forlētōn, biddende át þam lāreóve líðre miltsunge, 40 þát hi his lāre ær tó lyt gýmðon, þá þá he þá fræcednisse him beforan sæde.

Cūðberht svá þeáh on óðrum timan eallbirnende hús ábredde víð fýres dara mid hálgum bēnum, and þone vindes blæd áveg flygde, se þe ær for oft þone ættrian flān deóflíce costunge on him sílfum á- 45 dvāscete þurh gescildnisse sōðes drihtnes. He volde gelóme leóðum bodjan on fyrenum lande unforbtigende: hvät him þá geúde se álmihtiga god fāgerre getygnisse þam folce tó lāre, and him men ne mihton heora

mòd behýðan; ac hi eádmòdlice him geandetton heora digelnisse, and elles ne dorston, and be his dihte digellice bétton. Sum ævfást man eác svylce háfde micle cýðde tò þam hálgan Cúðberhte, and gelòmllice his lære breác: þa getimòde his vife vîrs þonne hi bedorfte, þát heó þurh
 5 vòdnisse miclum vâs gedrêht. Þá com se ævfâsta tò þam eáðigan Cúðberhte, and he vâs on þam timan tò prafoste geset on þam munuc-
 life, þe is Lindisfarneá gehâten. Þá nêmllice he for sceame him openlice secgan ne volde, þát his ævfâste vif on þære vòdnisse lág, ac bád,
 þát he ásende sumne bróðor, þát he hire gerihtu gedôn mihte, ær þan
 10 þe heó of life gelæd vurde: þá viste Cúðberht eall be þam vife, and volde þurh hine silfne heó sòna geneósjan, forþan þe heó ær þan ævfâft leofòde, þeáh þe se unsid hire svá gelumpe. Þá began se ver dreórig vèpan, anþracjende þâs ungelimpes; Cúðberht hine þá mid vordum gefrêfròde, cvâð, þát se deófol þe hire derjan volde, on his geneósunge
 15 hi forlætan sceolde, and mid micelre fyrhtu áveg fleón, and þát vif mid gevitte vel sprecende ongean him tógeanes gân, and his bridel onfôn. Hit gelamp be þâs lareoves vordum, þát þát vif hine gevittig mid vordum grêtte, bád, þát heó mòste him mete gearcjan, and cýðde hû se deófol hi dearnunga forlêt, and svide forhtigende fleámes cêpte, þá
 20 þá se hálga þider sidòde.

Cúðberht se hálga siddan gefremòde mihtiglice vundra on þam mynstre vunjende; began þá on mòde miclum smeágan, hû he þâs folces lof forfleón mihte, þý lãs þe he vurde tò hlisfull on vorulde, and þâs heofonlican lofes fremde være. Volde þá ánstandende ancorlif ádreógan
 25 on digelnisse eallunga dróhtnjan; fêrde þá tò Farneá on flòvendre ýðe: þát igland is eall bevorpen mid sealtum brimme, on sæ middan, þát víð iunan eall ær þam fîrste mid sveartum gástum svide vâs áfýlled, svá þát menn ne mihton þá moldan búgjan for þám vrácon sveartra deófla: ac hi ealle þá endemes flugon, and þát igland eallunge rýmdon
 30 þam áðelan compan, and he þær ána vunòde, orsorh heora andan þurh álmihtigne god. Þá vâs þát igland mid eallé bedæled vâteres vynsumnisse on þám vèstum clúðum; ac se hálga ver þá sòna hêt þá heardnisse svide holjan on middan þære flòre his fâgeran botles: and þær vâterædre vynsum ásprang, vèrod on svæcce, þam vere tò brýce, se þe
 35 hvilon vâter tò vinlicum svæcce vundorlice ávende, þá þá hit volde god. Se hálga þá hêt him bringan sæd, volde on þam vèstene vâstmes tiljan, gif hit svá geúde se álmihtiga god, þát he mid his fòðum hine fêðan mòste. He seóv þá hvæte on besvuncenum lande; ac hit tò vâstme áspringan ne mihte, nè furþon mid gârse gròvende nâs. Þá hêt he him
 40 here bringan tò sæde, and ofer ælcne timan þá eordan seóv: hit veóx þá mid vynne and vel geripòde. Þá voldon hrámnas hine behreáfjan át his gedeorfum, gif hi dorstou svá; þá cvâð se hálga tò þám heardnebbum: "Gif se álmihtiga eóv þises geúde, brúcad þæra vâstma and me ne biddað; gif he þonne eóv þises ne getidòde, gevitað áveg, vâl-
 45 hreóve fugelas, tò eóvrum êdele of þisum iglande". Hvât þá hrámnas þá ricene flugon ealle tò somne ofer þone sealtne brim, and se hálga þá his gesvínces breác. Eft þá siddan óðre tvegen svearte hrámnas síðlice còmon, and his hûs tæron mid heardum bile, and tò neste bærou

2. eavfást, *Th.* — 5. eavfâsta, *Th.* — 8. ne volde] *deest*; *Th.* *voluit* forseamòde, *mate.* — 9. he hire] he *deest.* — 28. vrácon = vrácum; vracau, *Th.*

heora briddum tó hlyvde: þás eác se eádiga mid ealle áflygde of þam
 édele mid ánum vorde; ac án þæra fugela eft fleógende com ymbe þri
 dagas þearle dreórig, flóh tó his fótum frides biddende, þát he on þam
 laude libban móste symle unscádfig, and his gefëra samod. Hvát þá
 se hálga him þás geúde, and hi lustbære þát land gesóhton and brohton 5
 þam lareove lác tó méde, svines rysle his scóu tó gedreóge, and hi
 þær síððan unscádfige vunedon.

Þá volde se hálga sum hús getimbrjan tó his brýcum mid his ge-
 bróðra fultume: þá bád he hi áne sylle, þát he mihte þát hús on þá
 sæhealfe mid þære underleggan. Þá gebróðru him behëton, þát hi voldon 10
 þát treov, þonne hi eft cómen, him gebrigan: þá cómon hi, svá svá hi
 cvædon, and vurdon svá þeáh þás treoves ungemýndige; ac se álmihtiga
 god his vás gemýndig, and him þá sylle silf ásende mid þam selicum
 flóde, and þát flóð hi ávearp þær, þær he silf smeáde þát hús tó áre-
 renne on þam sealtum ófre. Þá vunóde se hálga ver manegu gear on 15
 þam ancorlife svidelice stíde, and hine geneósódon gelóme ævfáste
 menn and be his lare heora lif gerihlahton.

Þá com tó him sum abbudisse, Állæd geháten, þás cyninges svu-
 ster Ecgfrides, volde his mynegungum hire móð getrymman. þá betvux
 heora spræce began heó tó hálsigenne þone hálgan ver, þát he sceolde 20
 hire secgan, hú lange hire bróðor Ecfrið móste his rices brúcan. Þá
 andvyrde hire se hálga mid tvilicre spræce and cvád: “Fór náhte býð
 geteald ánes geáres lust þær þær se svartá deáð onsigende býð”. Þá
 undergeat heó, þátte hire bróðor ne móste his lifes brúcan ofer þam
 ánum geáre, and þær rihte dreóriglice vëpende hine befrán: “Lá leóf, 25
 ságe me, hvá sceal his rice onfón, þonne he bróðor náfd né he bearn
 ne belæfd?” Þá cvád se hálga ver eft tó þam mædene: “Se álmihtiga
 scippend háfd gehealden sumne gecorene þisere leóde tó cyninge, and
 se býð þe svá leóf, svá nu is se óder”. Þá gedyrstlahte þát mæden,
 þát heó him þá git tó spræce and cvád: “Mistlice smeágd manna 30
 heortan: sume vilnjáð geþingde þisere vorulde; sume gefylláð heora
 fracedan lustas, and hi ealle síððan sorhlice váðljáð. — þu forsihst
 þone heálican vurdmynt, and þe is leófre on þisum vácum scráfum,
 þonne þu on heálicum bisceopsetle sitte”. Þá cvád se vitega, þát he
 vyrde nære svá micles hádes né þás heáhsetles; “ac svá þeáh nán man 35
 godes miht ne forflýhd on nánnum heólstrum heofonan óðde eorðan óðde
 sæ þridðan! ic gelyfe svá þeáh, gif se álmihtiga me hæf þás hádes beón,
 þát ic eft móte þis igland gesécan áfter tvegra geara ymbryne, and
 þises édeles brúcan. — Ic bidde þic, Állæd, þát þu uncre spræce on
 minum life nánnum ne ámeldige”. 40

Áfter þisum vordum veard gemót geháfd, and Ecgfríð þær on ge-
 sät, and Peodórus, þises iglandes archebisceop, mid manegum óðrum
 geþungenum vitum, and hi ealle ánmóðlice þone eádigan Cúðberht tó
 bisceope gecuron. Þá sendon hi sóna gevritu mid þam ærende tó þam
 eádigan vere; ac hi ne mihton hine of lís mynstre gebringan: þá reov 45
 se cyning silf, Ecgfríð, tó þam iglande, and Trumvine bisceop, mid
 óðrum ævfástum verum, and hi þone hálgan svide hálsódon, heora
 cneóvu býgdon, and mid tearum bædon, óð þát hi hine vëpendne of þam
 vëstene átugon tó þam siuode samod mid him, and he þone háð heora

hæse underfēng, svā svā hit gefyrn ær gesæd vās þurh þās cildes mūd and þās mæran bisceopes Boisiles, þe him mid sōðre vitegunge his lifes endebyrdnisse sæde. On þam ylcan geære veard eac ofslāgen Egfrīd se ādela cyning on his unside, þā þā he on Peohlum begaġn tō feoh-
 5 tenne tō dystelice ofer drihtnes villan, and his cifesborena brōðor siddan rixōde, se þe for wisdōme gevende tō Scottum, þāt he ālpeōdig on lāre gefuge. Þā vās gefylled seō forespræc, svā svā se hālga ver sæde þam mædene be hire gebrōðrum ær he bisceop være.

Hvāt þā siddan se hālga Cūðberht Lindisfarnensisere scire gelad-
 10 unge leōdbisceop mid ealre gecnyrdnisse his folces gūmde tō efenlæcunge þæra eādīgra apostola, and hi mid singalnum gebedum gescilde við deōfol, and mid hālvendum mynegungum tō heofonum tyhte, and he svā leofsīde, svā svā he silf lærde, and ā his bodunge mid bysnumungum āstealde, and eac mid vundrum vel geglengde, and mid sōðre lufe symle
 15 gesvætte, and gemetegōde mid miclum gefylde, and vās svide ēstfull on ælcere spræce. He nolde āvendan his gevunelicā bigleofan, nē his gevædu þe he on vèstene hāfde; ac þā stīdnisse his stearcā bigleofan betvux lævedum folce on his life geheōld. He vās svide velīg vādum and þearfum, and symle him silfum svide hafenleās.

Þā gevorhte he fela vundra eac binnan þam firste, þe he bisceop
 20 vās: Mid hālegum vātere he gehælde sum vif, þās ealdormannes æve, fram earmlicere cōde, and heō sōna gesund him silfum þēnōde. Est on þære ylcan tide he mid elē smirōde ān licgende mæden on langsumum sære þurh hefigtimum heāfodece, and hire sōna vās bet. Sum ævfāst
 25 ver vās eac yfelē gehāft and lāg āt forside, his freōndum orvène: þā hāfde heora sum hāligne hlāf, þone þe se eādīga ver ær geblētsōde, and he þāne þær rihte on vāter bedýpte and his ādlīgum mæge on þone mūd begeat, and he þær rihte þære ādle gestilde. Eac on ōðrum timan sum ādlīg cniht færlīce veard gefērōd ātforan þam vitan, þā þā he mid
 30 lāre geond þāt land fērde: þā bædon þā bærmenn his blētsunge georne, and he þær rihte þone cniht ārærde, svā þāt he gesundfull sīðōde on his fōtum, se þe on bære þider geboren vās. Sum earm mōder un- eādēlice bār sāmucu cild svide dreōrig on þam ylcan vege þe se vita fērde: þā besārgōde he þære sorhfullan mēder and gesvæsliche hire sunu
 35 cyste, cvād, hāt hire cild gesund beōn sceolde and eall hivisc hælde brūcan; and þās vitegan vord vurdou gefyllede.

Āllfæd þā est, þāt ādele mæden, þone hālgan lāreōv tō hire geladōde: þā gesāt he āt mýsan miclum onbryrðed; he beseah tō heofonum and his seax āvearp. Þā āxōde seō eādīge fæmne, hvý he svā hrādlice
 40 his gereord forlēte? þā cvād se bisceop mid ābryrdum mōde: “Esne nu ic geseah englas ferjan gesælīglice of þinum bōclande tō heālicere heofonan mid hālgum sange, and his nama þe býð ardlice geeýd on ærnemerjen, þonne ic offrige gode þā liflican lāc on geleāffulre cyrcan”. Hit veard þā gevidmærsōd, svā svā se vitega cvād, þāt hiredmann þurh
 45 holdrædenne þā sume āc āstāh, and his orf læsvōde mid treōvenum helme, and he hearde feōll, gevāt of vorulde mid vuldre tō gode for þære hylde his heordrædenne.

Hvā mæg æfre ealle gereccan þā mihtigan tæcnu þises hālgan veres,

17. gevæda, Th. — 40. Esne ic nu geseah englas ferjan] *Cum qui ab angelis ad coelum apportetur, nullibi nominetur, aut pro Esne legendum Esne, aut esne inter ic et geseah inserendum esse censeo.*

hú oft he eádelice ádlige gehælde, and þá sveartan gâstas symle
 áflygde, and fægra manna fordsíð foregleáv sæde, vis þurh vitegunge
 visdómes gâstes! Þá vunóde sum sacerð svide gelýfed on ancersetle
 áfter his láre, and on gehvylcum geære hine geneósóde, Herebriht ge- 5
 háten, hohfull on móde. Cúðberht þá sôna hine on sundron gespræc,
 cvād þæt he þá sceolde svidlice befrinan his nýðþearfuisse ær his nêxtan
 däge; cvād þæt he ne móste on menniscum life hine eft geseón of þam
 andveardum däge. Herebreht þá sôna svide hohfull veard, and feóll
 him tó fótum mid flóvendum tearum, bád, þæt he móste mid him síðjan
 tó heofonlicum þrymme of þisum gevinne, svá svá he on life his láre 10
 gehýrsumóde. Hwæt þá se biseop his cneóvu gebýgde tó þisere bêne
 mid bliðum móde, and síððan þone sacerð sôna gefrêfróde, cvād, þæt
 him geúde se álmihtiga vealdend, þæt hi tósomne síðjan môston of
 þisum earfódnissum tó êcere myrhde. Herebreht þá hám gevende, and
 on legerbedde licgende ábád þæs ódres geendunge mid ádligum limum. 15
 Cúðberht se hálga þá svide onette tó þam ancersetle, þe he ær gesát,
 þurh hálige mynegunge mihtiges drihtnes; volde on þam lande his lif
 geendjan þær, þær he ær lange libbende dróhtnóde: and he on þam
 lande þá gelæded veard on his fordsíde svide fús tó gode on þam
 þriddan geære his biscophádes, and on þisum däge tó drihtne gevát, 20
 and Hereberht samod, se hálga sacerð, svá svá he on life ær geleornóde
 þurh godes gâst mid góðum villan. His lic veard bebyrged on Lindis-
 farnensiscere cyrcan: þær vurdon gevorhte vundra forfela þurh gear-
 nunga his eádigan lifes. Þá gelicóde hit þam leódbisceope Eáðberhte
 sílfum, his áftergengan, þæt he his lichaman up þá gelogóde on þam 25
 endlifan geære his geendunge: þá veard þæt hálige lic hál on eorðan
 gemét gesundfull licgende, svylce he slæpende være, líðebýge on limum,
 svá svá he geléd vās.

Sî vuldor and lof þam velegan drihtne, se þe his gecorenan svá
 cystelice vurdad áfter deáðlicum life mid him libbendne á on êcnisse 30
 ealra vorulda. ámen.

---

11. cneóva, *Th.* — 30. libbende, *Th.*

Additamentum.

---

*Hunc in Sancti Cuthberhti honorem atque memoriam a monacho aliquo scriptum habitumque sermonem, qui maxime memorabilem censeant, non deerunt lectores. Nimirum per totum fere opus ille Saxonnicorum poematum ornatus, qui alliterationis nomen habet, non solum conspicitur auditurque, sed universa etiam magis poetica est dictio quam prosaica. Sermonis igitur auctorem aut suo Marte versus fecisse, aut ex poetae alicujus carmine depromis-
5 se, nemo infitias ibit. Sed qui sermonem diligentius attentoque animo fuerit perscrutatus, auctorem versus suos ex poemate aliquo exscripsisse non dubitabit: sunt enim illa poeticae linguae ornamenta neque certis illis regulis normisque destituta, neque per totum sermonem aequae frequenti manu dispersa, ut fieri solet, si quis inspiratione quadam, absque tamen consilio stylo exornato scribere voluerit; sed versus singuli, iidemque aut integri pæne optimeque conservati, aut leviter
10 tantum corrupti, prosaici sermonis partibus ita inmixti sunt, ut facillime excidi possint.*

*Carminis igitur ipso sermone vetustioris auctor quis fuerit, si quaeris, difficile est responsu. Qui ipsius sermonis exordio momenti aliquid adjudicavit, Bëdam venerabilem carminis auctorem fuisse, forsitan arbitretur. Sed Bëdam Cuthberhti vitam prius versu heroico,
20 postmodum plano sermone, utramque tamen latine scripsisse, omnes sciunt; quo tamen haud quaquam contendere potest, Bëdam nullo modo Anglicis quoque versibus Cuthberhti facta atque miracula quae dicuntur, panxisse, vel pangere saltem potuisse, quum ex literis cujusdam Cuthberhti monachi et Bëdae discipuli ad amicum Cuthvinum scriptis, Bëdam venerabilem Anglica quoque carmina excudisse, edocti
25 simus. Expressis enim vero verbis haec dicit Cuthberhtus monachus: "Canebat (Bëda scilicet morti jamjam proximus) sententiam beati Pauli apostoli: **HORRENDUM EST INCIDERE IN MANUS DEI**
30 **VIVENTIS**, et multa alia de scripturis sacris, et in nostra quoque lingua, hoc est Anglicana, ut erat doctus in nostris carminibus, non nulla dixit; nam et tunc hoc dictum Anglico sermone componens multum compunctus*

---

26. carmina excudisse] In catalogo librorum a Bëda conscriptorum Anglicum de S. Cuthberhti vita carmen non legi, parvi refert; ejusdem enim versio evangelii S. Johannis Anglica, quam ultimis vitae diebus in ecclesiae utilitatem discipulis dictaverat, pari modo excidit.

ajebat: Ante necessarium exitum prudentior quam opus fuerit nemo existit ad cogitandum: videlicet hinc antequam proficiscatur anima, quid boni vel mali egerit; qualiter post exitum judicanda fuerit. — In istis autem diebus duo opuscula multum memoria digna facere studebat, evangelium 5 scilicet S. Johannis in nostram linguam ad utilitatem ecclesiae convertit, et de libris notarum Isidori episcopi excerptiones quasdam, dicens: Nolo ut pueri mei mendacium legant et in hoc post obitum meum sine fructu laborent". Cf. Vita Bædae, auctore Cuthberhto, ed. Wheloc. in praefacione ad hist. eccles. 10

At Bæda carminis Beati Cuthberhti vitam collaudantis utrum fuerit auctor, aut quivis alius, jamjam in medio relinquimus; nunc lubet potius, qui aut integri ex homilia depromi, aut qui levi adhibita correctura possint reparari versus communicare cum lectoribus.

Pap. 78, lin. 4.

På gesât he sumê dægê under sunbeáme,
 his scancan scirum sciman badôde:
 Him þâ sum ridda com ridende tò,
 sittende on sviftum snâhvritum horse,
 and silf mid hvitum vâs hrâglum befangen. 5
 . . . . . he þone hâlgan (þâ gên)
 mid gesibsumum vordum svæslice grêtte,
 båd, þât he him dâgviste gedâfenlice tidôde.
 He þâ tò þam engle cvâð ânmodlice:
 Ic þe svæsendu vólde silf nu gearcjan, 10
 gif ic me mid fêdunge fêrjan mihte:
 min âdlige cneóv is yfelê gehâfted,
 þât ne mihte nân læcevyrt gelidan âviht,
 þeah þe heó gelóme tò gelêd være.

Pag. 78, lin. 47.

Sang his gchedu on sælicre ýde, 15
 standende ôð þone svurau on sealtum brime,
 and his cneóvu on ceosle gebýgde,
 ástrehtum handbredum tò heofonlicum rôdore.

Pag. 79, lin. 1.

. . . . . cfne þâ tvegen cômôn 20
 seolas snellice of sælicum grunde,
 and mid heora flýse his fêt drygedon,
 and mid heora blæde his leomu bådôdon,
 and sidðan bædon mid bâcnê his blêtsunge,
 licgende ât his fótum on fealevum ceosle.
 På he sóna þâ sælican nýtenu 25
 on sund sende mid sôdre blêtsunge,

4. judicanda fuerit] Hoc Anglicum Bædae carmen alteri operis hujus parti reservavimus.

2. scirum sciman] apposui. — 4. sviftum] apposui. — 5. hrâglum] gyrlum, MS. — 10. þe svæsendu] þine þenunge, MS. — 16. on sealtum brime] apposui, secundum. 78, 44. — 20. snellice] apposui. — 25. he sóna] Cudberhtus, MS.

and on mergenlicre tide his mynster gesöhte.
 Veard þa se munuc miclum áfyrht,
 and ádlig on ærnerigen hine geádmóde,
 tó þás hálgan cneóvum . . . . .
 bád, þát he his ádl eallunga áflygde, 5
 and his fyrevitnisse fäderlice gemiltsóde.
 Se háлга þa sóna him andvyrde:
 Ic þinum gedvylde dearnunga miltsige,
 gif þu þa gesihde mid svigan bediglast
 óð þát sávol min heonan sídige, 10
 of andveardum life gelaðóð tó heofnum.

Pag. 79, lin. 16.

Férde se vitega, svá svá his gevuna vās,
 ymbe geleáfulra lára bodunge,
 þát he ungelæredum leóðum lifes veg tæhte.
 þá fleáh sum earn át foran him on síde, 15
 and he his geféran befrinan ongan,
 hvá hi tó þam færelde áféðan sceolde?
 þá cváð his geféra, þát he gefyrn smeáde,
 hvar hi bigleofan biddan sceoldon,
 þa þa hi þa fare férdon búton viste. 20
 Cúðberht þa him tógeanes cúðlice cváð:
 “Lá hvát se álmihtiga god foreáde mæg
 unc þurh þisne earn átforesceávján,
 se þe iú ær Elian áfécde
 þurh þone sveartan hrámn, ær he tó heofnum síðóde”. 25
 Hi þa furdor férdon, forðsidigende,
 and efne se earn on þam ófre gesát,
 mid fisce geflogen, þe he on flóde begráp.
 þa se folccúða tó his geféran cváð:
 “Irn tó þam earne and him of ánim 30
 þás fisce frumdæl, þe he gefangen háfd,
 unc tó gereorde. Si lof þam álmihtigan,
 þe unc þurh þisne fugel féðan volde!
 sylle svá þeah sumne dæl eác
 þam earne tó edleáne his earfóðgesvíneces. 35
 Cúðberht þa þam folce fægere bodóde,
 þát hi dyrstige væron við deóflles svrvum,
 þý lás þe he mid leásunge heora geleáfan ávyrde,
 and fram þære mynegunge heora móð ábrugde;
 ac þát folc ongan ford áreasan 40
 betvux þisre mynegunge, miclum beþæht,
 þát hi þære láre tó lyt gýmdon:
 hvát þa se svicola féond hi sviðe bedydróde,
 svylce þær fýres hæte hús forburne,

7. him] *apposui*. — 12. Férde se vitega] Vitóðlice Cúðberht férdde, *MS.* — 14. þam ungelæredum folce, *MS.* — 17. færelde] dæge, *MS.* — 21. cúðlice] *apposui*. — 26. furdor] *apposui*. — 28. þe he on flóde begráp] þone he þær rihte gefeng, *MS.* — 31. frumdæl] dæl, *MS.* — 34. eác] *apposui*. — 35. earfóð] *adposui*. — 37. dyrstige] väre, *MS.* — 44. fýres hæte] *apposui*.

brastligende mid brandum	
. . . . . gedvimorlice svá þeáh.	
Þá volde þát folc þát fyr ádväscan,	
gif hit ænig väta vanjan mihte;	
ac þäs hálgan andveardnis eáde áevenete	5
deóflæs dyderunge, þe hi dvolllice fyligdon	
and þäs lifes vord lythvon gýmdon.	
Þát folc þa ofseamöd ongean cyrde	
tó þäs leófan láre, þe hi forléton ær,	10
biddende át þam láreóve lidre miltsunge,	
þát hi his láre ær tó lyt gýmdon,	
þá þá he þá frácednisse him beforan sæde.	
He on óðrum timan callbirnende	
hús áhredde mid hálguum bènnum,	
við fýres dare	15
and þone vindes blæd áveg flygde.	
se þe ær for oft þone ættrian flán	
deófllice costunge ádväsete on him siltum	
þurh gescildnisse sódes scíppendes.	
He þá volde gelóme leódum bodjan	20
on fyrenum lande unforhtigende:	
hvät him þá geüde se älmihtiga	
fäggerre getyngnisse tó folces láre,	
and him men ne mihton heora möd behýðan:	25
ac hi eádmorlice him geandetton	
heora digelnisse, ne dorston elles,	
and be his díhte digellice bétton.	

Pag. 80, lin. 17.

Hít gelamp be þäs leófan láreóves vordum,	
þát þát víf hine gevittig mid vordum grétte,	
bäd, þát heó möste him mete gearcjan,	30
cýdde, hù se deófol hi dearnuga forlét,	
and svide forhtigende fleámes cępte,	
þá þa se hálga hér sidóde.	
Cudberht se hálga siddan gefremede	
Mihteglice vundru on þam mynstre vunjende.	35
Began þá on móde miclum smeágan,	
hù he þäs folces lof forlleón mihte.	
Volde þá ánstandende ancorlif	
ádreógan, on digelnisse callunga dróhtjan:	
férde þa tó Farneá on flóvendre ýde:	40
þát igland is eal bevorpen	
mid sealtum brime on sæ middan,	
Þát víð innan eal ær þam firste	
mid sveartum gástum svide väs áfýlled,	
svá þát men ne mihton þá moldan búgjan	45
for þam searóvrácum sveartra deófla:	

9. þäs leófan] þære, *MS.* — 26. ne dorston elles] and elles ne dorston. *MS.* — 28. leófan] *apposui.* — 42. brime] brimme, *MS.* — 46. searó] *apposui.* — vracan, *MS.*

ac hi ealle þá endemes flugon,
 and þát igland eallunga rýmdon
 þam áðelan cempa, þe þær ána vunóde,
 orsorh heora andau þurh álmihigne god.
 Þá vás þát igland mid eallê bedæled 5
 vâteres vynsumnisse on þam vêstum elûdum:
 ac se hálga ver hêt þá sôna
 þa heardnisse svide holjan hárra elifa
 on middan þære flôre his fágran botles:
 and þá vâterædre vynsum ásprang, 10
 vérod on svâcce, þam vere tó brýce,
 se þe hvilum vâter tó vinlicum svâcce
 vundorlice ávende, þá þá hit volde god.

Pag. 80, lin. 36.

Se hálga þá hêt him bringan sæd,
 volde on þam vêstene væstmes tiljan, 15
 gif him svá geûde se álmihtiga god,
 þát he mid his fôdum hine fêdan mihte;
 he seóv þá hvæte, on besvuncenum lande,
 ac hit tó vâstme gevendau ne mihte,
 ne forþam mid gârse grôvende vás. 20
 Þá bád he him bere bringan tó sæde,
 and ofer ælene timan þá cordau seóv:
 bit veóx þá mid vynne and vel geripóde.
 Þá voldon hrámnas hine behreáfjan
 út his gedeorfum, gif hi dorstou svá; 25
 þá evád se hálga tó þam heardnebbum:
 "Gif se álmihtiga cov geûde þises,
 brácad þás metes, and me ne biddad;
 gif þonne týres baldor cov þises ne getidóde,
 gevítad áveg, vâhreóve fugelas, 30
 tó covrum édele of þisum iglande".
 Hvát þá hrámnas þá hrade flugon
 ealle tó somme ofer þone scaltan brim,
 and se hálga þá his gesvínces breác.
 Eft þá síððan ódre tvegen 35
 svearte hrámnas síðlice cômôn,
 and his hús tæron mid heardum bilê,
 and tó bûre hæron bryddum tó hlyvde:
 þás eác se eádiga mid eallê áflygde
 of þam édele mid ánum vorde. 40
 ac áu þæra fugela eft fleógende com
 ymbe þri dagas, þearle dreórig,
 fleáh tó his fótum fríðes biddende,
 þát he on þam lande libban móste
 símlê fácenleás, and his gefêra samod". 45
 Hvát þá se hálga him þás geûde,

8. hárra elifa] *apposui*. — 19. gevendan] *áspringan*, *MS.* — 28. þás metes] þæra væstma, *MS.* — 29. týres baldor] *apposui*. — 38. bûre] neste, *MS.* — 45. fácenleás] unscädig, *MS.*

and hi lustbære þæt land gesóhton,
[and] brohton þam lareówe lác tò mède.

Pag. 81, lin. 8.

Þá volde se hálga hús getimbrjan
tò his brýcum mid gebróðra faltume.

Pag. 81, lin. 13.

. . . . . and him þá sylle 5
self ásende mid þam sælicum flóde.

Pag. 81, lin. 19.

Volde þurh his mynegungum hire móð getrymman.
Þá began heó tò halsigeune þone hálgau ver.

Pag. 81, lin. 26.

. . . . . hvá sceal his rice onfôn,
þonne he bróðor náfð, né he bearn ne belæfed? 10

Pag. 81, lin. 30.

Mistlice smeágað manna heortan:
sume viljað gefyngde þisere vorulde,
sume gefyllað heora fracodan lustas,
and hi ealle siddan sorhlice vadeljád".
Þá qvād se vitega, þæt he vyrde nære 15
svá micles hádes, ne þás heáhsetles;
"ac svá þeáh nán man godes miht forflýhd
on nánnum heólstrum, heofonan oððe eordan
oððe sæ þriddan".

Pag. 81, lin. 38.

Þæt ic eft móte þis igland gesècan, 20
áfter tvegra geára ymbrine [and] þises êdeles brúcan.
ic bidde þe, Álfælæd, þæt þu uncre spræce
on minum life nánnum ne ámeldige.

Pag. 81, lin. 43.

And hi ealle ánmóðlice
þone eádigan Cúðberht curon tò bisceope. 25
Þá sendon hi sóna sode gevritu
mid þam ærende tò þam eádigan vere,
ac hi ne mihton hine of his mynstre gebringan.
Þá reóv Ecgfríð silf tò þam iglande
and Trumvine bisceop, mid treóvfástum verum, 30
and hi þone hálgan halsódon sviðe,
býgdon heora eneóvu, bædon mid tearum,
óð hi hine vèpende of þam vèstene átungon
tò þam sinode samod mid him,
and he heora hæse þone háð genam. 35

25. tò bisceope curon, *MS.* — 26. sode] *apposui.* — 30. óðrum eav-
fástum, *MS.* — 31. sviðe halsodon, *MS.* — 32. heora cneova bygdon and
mid tearum bædon, *MS.* — 33. óð þæt hi, *MS.* — 35. þone had heora hæse
underfeng, *MS.*

Pag. 82, lin. 12.

And mid hálvendum mynegungum tó heofonum tyhte.
 [and] He svá leofóde svá svá he lærde silf,
 [and] á his bodunge mid bysnungum ástealde,
 and eác mid vundrum vel geglengde,
 [and] mid sóðre lufe symle gesvëtte, 5
 [and] gemetegóde miclum geþylde,
 and väs svide éstfull on ælcere spræce.
 His gevunelican bigleofan he ávendan nolde,
 né his gevædu, þe he on vëstene háfde;
 ac þá stídnisse his stearcan bigleofan 10
 betvux lævedum folce on his life geheóld,
 svide velig vädllum and þearfum
 and simle him silfum svide hafenleás.
 Þá gevorhte he fela vundra eác
 binnan þam fírste þe he biseop väs: 15
 Mid hálgum vättere he sum víf gehælde,
 ealdormannes æve, fram earmlicre códe,
 and heó sóna gesund him silfum þénóde;
 Eft on þære ylcan tide he mid elé smyróde
 [án] licgende mæden on langsumum säre 20
 þurh hefigitimum heáfodece, and hire sóna bet väs.
 Sum ævfäst ver väs eác yfelé gehäfted,
 his freóndum orvëne on forside lág:
 þá háfde heora sum háligne hláf,
 þone þe se eádiga ver ær geblëtsóde, 25
 and he þone on vylspringes väter bedýpte,
 and his metruman mæge on þone mùd begeat,
 and he eádelice þære ádle gestilde.
 Eác on óðrum tidum sum ádlig eniht
 færlice veard gefeferóð átforan þam vítan, 30
 þá þá he mid lære geond þät land færde;
 þá bædon þá bærmenn his blëtsunge georne,
 and he mid cräfte þone eniht árærde,
 svá þät he fulhál his fótum síðóde,
 se þe on bære þider geboren väs. 35
 Sum earm móder eác bär uneádelice
 sàmencu cild svide dreórig
 on þam ylcan vege, þe se víta færde;
 þá besárgóde he þære sorhfullan méder,
 and gesvæslicre hire sunu cyste, 40
 eväd, þät hire sunu gesund síðjan sceolde,
 and ealre hiviscere hælde brúcan,
 and þäs vítegan vurdon vord gefyllede.

2. silf lærde, *MS.* — 6. mid miclum, *MS.* — 8. He nolde ávendan his gevunelican bigleofan, *MS.* — 12. He väs svide, *MS.* — 16. he gehælde sum víf, *MS.* — 17. þäs ealdormannes, *MS.* — 23. and lág on forside his freóndum orvëne, *MS.* — 26. þone on vylspringes] þone þær rihte on, *MS.* — 27. metruman] ádligum, *MS.* — 28. eádelice] þær rihte, *MS.* — 30. átforan him? — 33. mid cräfte] þær rihte, *MS.* — 34. svá þät he gesundfull síðóde on his fótum, *MS.* — 36. eác *apposui.* — 41. þät hire cild gesund beón sceolde, *MS.* — 42. eall hivisc, *MS.* — 43. vord vurdon, *MS.*

Ælfæd þá eft þát Ædele mæden
 þone hálgan læreóv tò hire gelaðode:
 þá gesūt he át mýsan miclum oubryrded,
 beseah tò heofonum and his seax ávearp.
 þá seó eáðige fæmne áxode hinc 5
 hvý he svá rædlice his gereord forlæte?
 þá ábryrdum móde se bisceop cväd:
 "Efne nu ic esne geseah englas ferjan
 svide blidelice of þinum bóclande
 tò heálicre heofenan mid hálgum sange; 10
 and his nama þe býð nêbst gecýded
 on ærnemcrigen, þonne ic offrige gode
 þá liflican lác on geleáfulre cyrcan".
 Þá veard gevidmærsód, svá svá se vitega cväd,
 þát hire hireman þurh holdrædenne 15
 sume ác ástáh and his orf læsvóde
 mid treóvenum helme, and he hearde feóll,
 gevát of vorulde mid vuldre tò gode
 for þære bylde his heordrædenne.
 Hvá mæg æfre ealle gereccan 20
 þá heálican tácnu þises hálgan veres,
 hú oft he eádelice ádlige gehælde,
 and þá sveartan gástas symle áflygde,
 and fægra manna forðsid foregleáv sæde,
 vis þurh vitegunge visdómes gástes. 25
 Þá vunóde sacerð svide gelyfed
 on ancorsetle áfter his lære
 and on gehvylcum geære hine geneósóde,
 Herebriht háten, hohfull on móde.
 Cúðberht þá sóna hine on sundron gespræc, 30
 cväd, þát he frymllice befrinan sceolde
 his nýðþearfnisse ær his nêxtan däge,
 cväd, þát he ne móste on menniscum life
 hine eft geseón of andveardum däge.
 Herebreht þá sóna svide hohfull veard, 35
 feóll tò his fótum mid flóvendum tearum,
 bád, þát he móste mid him sidjan
 tò heofonlicum þrymme of þisum gevinne,
 svá svá he on life his lære folgóde.
 Hvät þá Cúðberht his cneóvu þá 40
 gehýgde tò þisere bene mid blidum móde,
 and sidðan þone sacerð sóna gefrêfróde,
 cväd, þát him geúde se álmhtiga vealdend,
 þát hi tò somne sidjan moston

4. he beseah, *MS.* — 5. þá áxode hine seó eáðige fæmne, *MS.* — 7. cväd se bisc. mid ábryrd. móde, *MS.* — 9. svide blidelice] gesæliglicc, *MS.* — 11. nêbst] ardlice, *MS.* — 14. Þá] Hit þa, *MS.* — 15. hire] *deest MS.* — 21. heálican] mihtigan, *MS.* — 26. sum sacerð, *MS.* — 29. geháten, *MS.* — 31. þát he þá sceolde svidlice befrinan, *MS.* — 34. of þam, *MS.* — 36. and feoll, *MS.* — 39. folgóde] gehýrsumóde, *MS.* — 40. Hvät þá se bisceop his cneóva gebigde, *MS.*

of þisum earfodnissum tō êcere myrðe
 Herebreht þā heardlice hām gevende,
 and on legerbedde licgende ābād
 þās ôdres geendunge mid ādligum limum ;
 ac Cûdberht þā se hālga cûdelice 5
 onette tō þam ancorsetle, þe he ær gesāt,
 þurh hālige mynegunge mihtiges drihtnes;
 volde on þam lande his lif geendjan
 þær, þær he ær lange libbende drôhtnôde.
 And he on þam lande þā gelæded veard 10
 on his fordsīde [svīde] fūs tō gode,
 [on þam þriddan geāre his biscophādes,]
 and on þam dāge tō drihte gevāt,
 and Hereberht samod, se hālga sacerð,
 svā svā he on life ær geleornôde 15
 þurh godes gāst, mid gôdum villan.
 His lic bebyrged veard on Lindisfarena cyrcan :
 þær vurdon gevorhte vundra fela
 þurh gearnunga his eādigan lifes.
 Þā gelicôde [hit] þam leôdbisceope 20
 Eādberhte silfam, his āftergengan,
 þāt he up gelogôde þā his lichaman
 on þam endlīftan geāre his geendunge :
 þā veard þāt hālige lic hāl [on eordan] gemêtt
 gesundfull licgende, svylce he slæpende være 25
 lidebýge on limum, svā svā gelegd he vās.
 Si vuldor and Iof þam velegan drihtne,
 se þe his gecorenan svā cystlice vurðað
 āfter deādlicum life, mid him libbendne
 ā on êcnisse ealra vorulda. 30

Carmen igitur a praedicatorum excerptum redactumque esse in sermonem, qui haec attentiore animo perlegerit, nemo tandem dubitabit. Sed nos gratias habeamus monacho, et majores quidem pigro quam sedulo haberemus. Nam hujus de S. Cuthberhto carminis non solum notitiam sed permagnam etiam ejus partem haud dubie debemus concionatoris pigritiae, qui nimirum non nisi inertiae deditus curmen in Sancti sui honorem factum excerptisset, sed nobis vel primae, vel secundae tertiaeve notae sermonem scripsisset, quorum tamen sermonum nec nunc est, neque unquam fuit inopia. Itaque, unde monachi sermo ad finem properans nihil sit nisi carmen ipsum paullulo tantum variatum, non miraberis, ex quo enim altior animi affectus pulcherrime etucebat.

Praeter sermonem in S. Cuthberhti honorem ille quoque in S. Edmundi laudem confessoris sermo alliteratione exornatus est; ex quo partem ejus originem concludo. Quem tamen cum lectoribus vereor communicare, ne his subtilissimis disquisitionibus obscurentur magis quam illuminentur. At textus etiam natura communicationem dissuasit, quem parum aptum esse ad rem ex Thorpii verbis elucet, ita de eo sermone disserentis: "The Homily for St. Edmund's Day, which is a translation from Abbas Latin narrative, is in barbarous Semi-Saxon, apparently in the East-Anglian dialect, and, as well as that for St. Cuthberts Day, is alliterative, a circumstance which had escaped my notice, until pointed out to me by my friend Jos. Stevenson, Esq., of the British Museum, by whom I am informed, that a purer text of the same Homily exists among the treasures of the Cottonian". Sed tempus est, jam hinc abire nos atque ad poësin ex inturbatis fontibus haustam accedere.

2. heardlice] *deest MS.* — 5. Cûdberhtus se halga þa svīde onette, *MS.* — 17. Lindisfarnensiscere cyrcan, *MS.* — 22. þāt he his lichaman up þā gelogôde, *MS.* — 29. libbende, *MS.*

III. Scôpas.

A. Secgendas. B. Leóðvyrhtan. C. Þeóðvitan.

II. Poëtae.

A. Narrantes. B. Canentes. C. Docentes.

A. S e c g e n d a s.

B e ó v u l f.

INTRODUCTIO. Hrôthgârus, Danorm rex, splendidissimum sibi palatium, nomine Heorot (Cervi) insignitum, exstruxerat, ubi dies festos ac solemnes cum commilitonibus celebraret. Id peraeagre ferens Grenditus, daemon giganteae formae, qui paludem prope sitam habitabat, ab Hrôthgâri militibus molestiae solemnibus celebratis sibi paratae poenas petivit saevissimas, nocte scilicet unguibus eos dilaceravit, dilaceratosque cruentissime comedit; quo factum est, ut militum nemo in posterum noctem in palatio degere vellet. Quod igitur cum Beóvulfus, Gantorum princeps, audivisset, palatiumque defensoribus vacuum esse, cum Grendito pugnam inire constituit, iterque maritimum duodecim cum sociis maturavit.

1. Hvÿ Beóvulf eode tó Heorote vid Grendle tó feolhtanne.

First ford gevát, flota väs on ðdum, (Kemble 418.)

bät under beorge. beornas gearve
on stefn stigon. streámas vundon
sund við sande. seccgas bieron

5 in bearm nacan beorhte frätve
gûdsearo geatolic; guman útscufon
veras on vilsid vudu bundenne.

Gevát þá ofer vægholm vindð gefÿsed
flota fámigheals fugle gelicost,

10 öd þät ymb ántid ödres dögores
vunden stefna gevaden háfde,
þät þá lidende land gesávon,

brimelifu blican, beorgas steápe,
side sænássas; þá väs sund liden

15 eoletes át ende. þanon up brade
Vedera leóde on vang stigon,
sævudu sældon, syrcan hrÿsedon,

gûdgevædo; gode þancedon,
þäs þe him ðdládu eáðe vurdon.

20 Þá of vealle geseah veard Scildinga,

---

1. Fyrst, K. — 8. þæ, K. — 15. eoletes, K. — 19. ðdláde, K. *Substantiva hujus generis ut ládu, cyme etc. verbum in plurali numero secum possunt habere. Cf. v. 48 cyme sindon.*

- se þe hoimclifu healdan scolde,
 beran ofer bolcan beorhte randas,
 fyrdsearu fûslicu; hine fyrvit bræc
 mödgehygdum, hvät þa men væron.
 25 gevât him þa tō varode viegē ridan
 þegn Hrōdgāres, þrymmum evehte
 mǣgenvudu mundum, medelvordum frāgu:
 "Hvät sindon ge searohābbendra,
 byrnum verede, þe þus brontne ceól
 30 ofer lagustræte lædan cvōmon,
 hider ofer holmas helmas bæron?
 Ic þās endesæta ēgvearde heöld,
 þe on land Dena lādra nænig
 mid scipherge scedan ne meakte.
 35 nō hēr cūdlīcōr cuman ongunnon
 lindhābbende, nē geleāfnesvord
 gūdfremmendra gearve ne visson,
 mǣga gemēdu; næfre ic mārān geseah
 eorla ofer eordān þonne is eóver sum,
 40 secg on searvum. nis þāt seld guma
 væpnum geveordād, nefne him his vlite leóge,
 ænlic ansýn. Nu ic eóver sceal
 fruncyn vitan, ær ge fyr heonan
 leāse sceáveras on land Dena
 45 furdur fērān. nu ge feorbūende
 merelidende minne gehýrad
 ānfealdne geþoht: ofost is sēlest
 tō gecýðanne, hvanān eóvre cyme sindon".
 Him se yldesta andsvarode,
 50 verodes visa vordhord onleác:
 "Ve sint gumcynnnes Geāta leóde
 and Hygelāces heordgeneātas.
 vās min fāder folcum gecýðed,
 ādele ordfruma Ecgþeóv hāten;
 55 gebād vintra vorn ær he on veg hwurfe
 gamol of geardum; hine gearve geman
 vitena velhvyle vide geond eordān.
 ve þurh holdne hyge hlāford þinne,
 sunu Healfdenes sēcēan cvōmon,
 60 leóðgebyrgēan; ves þu ūs Iārena gōd.
 habbað ve tō þam mārān micel ærende
 Deniga freān; ne sceal þær dynesum
 vesan, þās ic vene: þu vāst, gif hit is
 svā ve sōdlice secgan hýrdon,
 65 þāt mid Scildingum sceadēna nāthvyle
 deogol dædhata deorcum nihtum
 cāved þurh egsan uncūðne nið,

31. helmas bæron] *deest apud K.* — 32. Ic þās, *K.*] ic vās, *MS.* —
 ægvearde, *MS.* — 36. nē] *i. e. neque.* — 41. nefne] næfre, *MS.* — 46. minne,
K.] mine, *MS.* — 48. syndon, *K.* — 51. synt, *K.* — 60. vās, *MS.* —
 61. þæm, *K.*

- hýndu and hráfyf: ic þás Hrödgar mæg
 þurh rúmme sefan ræd geheran,
 70 hù he, fród and góð, feónd ofersvïded,
 gif him eðvenda æfre scolde
 bealuva bysïgu, bót eft euman,
 and þá cearylmas cólran vurdad,
 odde á síðþan earfóðþrage,
 75 þreánýd þolad, þenden þær vunað
 on heáhstede hùsa selest".
 Veard madelóde, þær on viege sät
 ombeht unforht: "æghvädres sceal
 scearp scildviga gescäd vitan,
 80 vorda and veorea se þe vel þenced.
 ic þät gehýre, þät þis is hold veorod
 freán Scildinga; gevitad forðberan
 væpen and gevædu: ic eóv visige!
 svylce ic maguþegnas mine háte
 85 við feónda gehvone flotan eóverne,
 nivtyrvedne nacan on sande
 árum healdan, óð þät eft bired
 ofer lagustreámas leófne mannan
 vudu vundenhals tó Vedermeorce.
 90 góðfremmendra svylcum gifede býð,
 þät þone hilderæs hál gediged".
 Geviton him þá fëran, flota stille bád
 seomód on sále, síðfädmed scip,
 on ancre fäst. eoforlic sciónon
 95 ofer hleór beran, gehroden golde;
 fäh and fýrheard ferhvearde heóld.
 gúdmóde grummon, gumann onetton,
 sigon át somne, óð þät hi sältimber
 geatolic and goldfäh, ongitan mihton:
 100 þät väs foremærost foldbüendum
 receda under róderum, on þam se rica bád.
 lixte se leóma ofer landa fela:
 him þá hildedeór hof módigra
 torht getæhte, þät hie him tó mihton
 105 gegnum gangan. Gúðbeorna sum
 vieg gevende, vord áfter cväd:
 "Mæl is me tó fëran! fäder alvalda
 mid árstafum eóvic gehealde
 síða gesunde! ic tó sæ ville
 110 við vräd verod vearde healdan".

70. ofersvïded, *K.* — 72. bisïgu, *K.* — 80. vorea, *K.* — 86. nivtyr-
 vedne, *K.* — 93. seomode on sale, *MS.* — 95. oferhleor, *K.* — *interpre-*
tatores vertunt: "apri imaginem videbantur super genam portare" sció-
 non pro scinou sumentes. Sed vehementer dubito, verbum scinan, lucere,
 etiam significationem tou videri habuisse. Legendum igitur puto: eofor-
 lic sciöne (vel: sciónum) ofer hleór bæron, i. e. apri imaginem pulchram
 vel: pulchre) super genam portabant. Etiam beren (part. praet.) sensum
 aptum praebet, si eoforlic pro nominativo sing. accipitur. tum post golde
 comma poni debet. — 97. gúdmód, *K.* — 98. ältimbred, *MS.* — 99. ongyton,
MS. — 101. þæm, *K.*

(Kemble V.)

- Stræt vās stānfāh, stig visōde
 gumm āt gādere; gūðbyrne scān,
 heard, hondlocen; bringiren scir
 song in searvum, þā hie tō sele furdum
 115 in hira gryregeatvum gangan cvōmon.
 Setton sāmēde side scildas,
 rondas regnhearde, vid þās recedes veal;
 bugon þā tō hence, byrnan bringdon
 gūðsearo gumena: gāras stōdon,
 120 sāmanna searo, samod āt gādere,
 āscholt ufangræg. vās se irenþreāt
 væpnum gevurdād. Þā þær vlone hāled
 hildemecgas āfter hāledum frāgn:
 "Hvanon ferigēad ge fætte scildas,
 125 græge syrcan and grimhelmas,
 herescafta heáp? ic eom Hrōdgāres
 ar and ombiht; ne seah ic elþeodige
 þus manige men mōdiglicran:
 vène ic, þāt ge for vlenco, nalles for vræsidum,
 130 ac for hygeþrymmum Hrōdgār sōhton".
 Him þā ellenrōf andsvarōde,
 vlanc Vedera leod vord āfter spræc,
 heard under helme: "Ve sint Hygelāces
 beōdgeneātas; Beóvulf is min nama;
 135 ville ic āsecgan suna Healfdenes,
 mærum þeodne min ārende,
 aldre þinum, gif he ūs geunnan vile,
 þāt ve hine svā gōdne grētan mōton".
 Vulfgār madelōde — þāt vās Vendla leod,
 140 vās his mōdsefa manegum gecýded,
 vig and visdóm —: "Ic þās vine Deniga,
 freán Scildinga frinan ville,
 beága bryttan, svā þu bēna eart.
 þeoden mærne ymb þinne sīð,
 145 and þe þā andsvare ādre gecýðan.
 þe me se gōða āgifan þenced".
 Hvearf þā hrādlice þær Hrōdgār sāt,
 ald and unhār, mid his eorla gedriht:
 eode ellenrōf, þāt he for eaxlum gestōd
 150 Deniga freán; cūde he dugude þeáv.
 Vulfgār madelōde tō his vinedryhtne:
 "Hēr sindon gefērede, feorran cumene
 ofer geofenes begang, Geāta leode:
 þone yldestan oretmecgas
 155 Beóvulf nemnad; hī bēnan sint,
 þāt hie, þeoden min, vid þe mōton
 vordum vrixlan; nā þu him vearne geteoh
 þinra gegnevida, glād man Hrōðgār;

123. hildemecgas] oretmecgas *liber MS. praebet; sed alliteratio synonymum hildemecgas postulat.* — 129. vèn ic, *MS. is, K.* — 135. sunu, *MS.*

- hi on viġgetavum vyrde þyncēad
 160 eorla geæhtlan; huru se aldor deáh.
 se þæm headorincum hider visáde".
 Hrôdgâr madelôde helm Scildinga: (Kemble VI.)
 "Ic hine cûde cnihtvesendne;
 vâs his caldfâder Ecgþeó hâten,
 165 þam tó hám forgeaf Hrêdel Geáta
 ángan dohtor: is his eafora nu
 heard hêr cumen, sóhte holdne vine.
 þonne sâgdon þât sælidende,
 þâ þe gifsceattas Geáta feredon.
 170 þyder tó þance, þât he þritiges
 manna mægencrâft on his mundgripe
 headorôf hâbbe. hine hálig god
 for árstafum ús onsende
 tó Vestdenum, þâs ic ven hâbbe,
 175 víd Grendles gryre; ic þam góðan secal
 for his múdþræce mādmas beóðan.
 beó þu on ôfeste, hât íngân hine,
 seón sibbegedriht samod át gâðere;
 gesaga him eác vordum, þât hie sint vilcuman
 180 Deniga leóðum" . . . . .
 . . . . .
 . . . . . vord inne ábeád:
 "Eóv hêt seegan sigedrihten min,
 aldor Eástðena, þât he cóver áðelu can.
 and ge him sindon ofer sævylmas
 185 heardhycgende hider vilcuman.
 Nu ge móton gangan in eóvrum gúðgetavum
 únder heregríman Hrôdgâr geseón.
 lætað hildebord hêr onbidan,
 vudu, vâlſceaftas vorda geþinges.
 190 Árás þâ se ríca, ymb hine vīnc manig,
 þryðlic þegna heáp. sume þær bidon,
 heáðoreáf heóldon, svâ him se hearda bebeád;
 snyredon át somne þær secg visóde
 under Heorotes hróf. þâ mid háledum gēng
 200 heard under helme, þât he on heóde gestóð.
 Beóvulf madelôde, on him byrne scán.

159. viġgetavum] *Kemblius male vocem hanc ad vocabulum geatve trahere mihi videtur*; getave idem est quod teutonicum gizowe, apparatus, machina. — 163. vesende, MS. — 165. þæm, K. — 166. eaforan, MS. — 176. mādmas, K. — 179. vilcuman] *docet haec vox, vocabulum theodiscum willecome, substantivum esse. Si participium praeteriti esset, vilcumene scriptum inveniremus.* — 180. Lacuna expleri potest: Deórmôð eode | Hrôdgâres hondgestealla tó þære healle dura. | Vulfgâr madelôde, — 186. geatavum, MS. — 199. þâ m. h. gēng] *desunt in libro MS.* — 200. heóðe] *Thorpius proponit heorde, sed Kemblius putat, heóð superiorem aulæ partem posse significare; nescio, anne vox heóð cum gothica voce hédjô (antice hut, svedice hydde, theod. hütte) conveniat; hédjô interpretatur ταμειον; etiam vox anglosaxonica hýð, quamvis portum significet, eadem esse mihi videtur.*

- scaronet seowed smides orþancum:
 "Ves þu, Hrôdgâr, hâl! ic eom Hygelâces
 mæg and maguþegn. hâbbe ic mæra fela
 205 ongunnen on geôgode; me veard Grendles þing
 on minre êdeltýrf undyrne cûd;
 secgad sælidend, þât þes sele stande,
 receda sêlest, rinca gehvylcum
 idel and unnyt siddan æfenleôht
 210 under heofenes hâdor beholen veorded.
 þâ me þât gelærdon leode mine
 þâ sêlestan, snotere ceorlas,
 þeôden Hrôdgâr, þât ic þe sôhte,
 forþan hie mægenes crâft mine cûdon,
 215 selfe ofersâvon, þâ ic of searvum evom
 tãh from feôndum, þær ic fife geband,
 ýdde cotena cyn, and on ýdum slôg
 niceras nihtes; nearoþearfe dreáh,
 vrâc Vederan mid (veán âhsôdon),
 220 forgrand gramum, and nu vid Grendle scead
 vid þam aglæcan âna gehegan
 þing vid þyrse. Ic þe nu þâ,
 brego Beorhtdena, biddan ville,
 eodor Scildinga, ânre bêne,
 225 þât þu me ne forvyrne, vigendra hleo,
 freâvine folca, nu ic þus feorran eom
 þât ic môte âna, minra eorla gedryht
 and þes hearda heáþ, Heorot fãlsjan.
 hâbbe ic eac geâhsôd, þât se âglæca
 230 for his vonhýdum væpna ne réced:
 ic þât þonne forhyege, svâ me Hygelâc sít
 mîa mondrihten, môdes blide,
 þât ic sveord bere odde sidne scild,
 geolorand tó gûde; ac ic mid grâpé sceat
 235 fôn vid feônde and ymb feorh sacan,
 lãd vid lãdum. þær gelýfan sceal
 dryhtnes dôme se þe hine deãd nîmed.
 véne ic þât he ville, gif he vealdan môt
 in þam gûdsele, Geátena leode
 240 etan unforhte, svâ he oft dige
 mægen Hrédmanna. ná þu minne þearft
 hafolan hýdan, ac he me habban vile
 dreôré fãhne. gif mec deãd nîmed,
 berad blôdig vâl, byrgëan þencad,

203. væs, *MS.* — 207. sælidend, *K.* — 208. reced sêlesta, *MS.* — 217.
 ýdde] *cum ýdjan (Ahd. undēon) praeteritum ýdôde formare soteat, et*
nam eandemque vocem eodem in versu jungi alliterationis lex prohibet,
ýdde hoc loco pro êdde stare arbitror. êdan (ab eãd, theod. ôdi;
golt. ôups, vastus; cf. Cædm. 219, 19. "þâ eac êdan gefrãgu caldféonda
cyn vinburh vera". et 77, 24. "evãd, þât he volde for vera synnum eall
ãedan, þât on eordan væs") significat "vastare, destruere". — 226. freo-
*vine, *K.* — 228. fãlsjan, *K.* — 233. ne bere? — 239. þæm, *K.* — 243.*
*deôre, *MS.**

- 245 ete āngenga numurnlice,
 mearcad mōrhōpu; nō þu ymb mines ne þearlt
 lices feorme leng sorgjan:
 ousend Hygelāce, gif mec Hild nime,
 beaduserūda betst, þāt mine breōst vered,
 250 hrāgla sēlest, þāt is Hrādlan lāf,
 Vēlandes geveorc: gæ þā Vyrð svā hiō sceft!"
 Hrōdgār madelōde, helm Scildinga: (*Kemble VII.*)
 "Fore syhtum þu, freōnd min Beōvulf,
 and for ārstafum n̄sic sōhtest!
 255 geslōh þīn fāder fēhde mæste,
 veard he Headolāfe tō handbonan
 mid Vylfingum, þā hine gāra cyu
 for herebrōgan habban ne mihte;
 þanon he gesōhte Sūddena folc
 260 ofer ȳða gevealc, ar, Scildinga,
 þā ic furdum veōld folce Deninga
 and on geōgode heōld ginne rice,
 hordburh hāleda: þā vās Heregār deād,
 min yldra mæg, unlifigende,
 265 bearn Healfðenes, se vās betra þonne ic.
 siddan þā fēhde feō þingode,
 sende ic Vylfingum ofer vāteres hrycg
 calde mādmas; he me ādas svōr. —
 Sorh is me tō secganne on sefan mīnum
 270 gumena æugum hvāt me Grendel hafad
 h̄yndo on Heorote mid his hetepancum
 færniða gefremed: is mīn fletverod
 vigheāp gevanōd: hie Vyrð forsveōp
 on Grendles gryre. God eāde mæg
 275 þone dolscadan dæda getvæfan.
 Ful oft gebeōtedon beōre drumcne
 ofer ealovæge oretmeccas,
 þāt hie in beōrsele bidan voldon
 Grendles gūde mid gryrum ecga:
 280 þonne vās þeōs medoheal on morgentid
 drihtsele dreōrfāh, þonne dæg lixte,
 eal benchelu blōdē bestȳmed,
 heall heorodreōrē; āhte ic holdra þȳ lās,
 deōrre dugude, þe þā deād fornam. —
 285 Site nu tō symle and on sælmeoto

245. eted, K. — 246. mōrhōpu] *Kemblers mōrhōfu legere marull, cum hōpu h. l. male quadret. Sed hōp circulum significare, Bosworth docet. mōrhōpu igitur legi debere puto.* — 250. Hrādlan (*abd. Hruodilo*)? — 253. freōnd, K.] vine, MS. — 257. Vylfingum, K. — 260. Scildinga *est appositio ad Sūddena; forsitan tamen Scildingas legendum est.* — 261. Deninga *non mutandum esse censeo in Deniga, Denigæ; Deningas sunt filii Dani ut Scildingas Scildi.* — 285. sælmeoto] *Kemblers legendum esse putat: on sælum et; sed ex sælum et factum esse sælmeoto equidem dubito. Querendum primum est, utrum sæl, salus, aut sāl (= sal, sele) aulā, prior vocabuli pars sit. Liber si exhiberet tō sælmeoto, sælmete vel selemete legendum esse haud dubie putarem. selcmet ex-*

- sigebréd seogum, svá þin sefa hvette".
 Þá vās Geátmeogum geador át somme
 on beorsele benc gerýmed,
 þær svíðferhde sittan eodon
 290 þryðum dealle. þegn nytte beheólt.
 se þe on handa bār hroden ealovæge
 scenete scir vered; scōp hvilum sang
 hādor on Heorote; þær vās hāleda dream.
 dugud nulytel Dena and Vederā. —
 295 Þā vās on sælum sinces brytta (Kemble 1207)
 gamolfeax and gádróf; geóce gelýfde
 brego Beorhtdena; gelýrde on Beóvulfe
 folces hirde fāstrædne geþoht.
 þær vās hāleda hleahor, hlyn svinsóde,
 300 vord værou vynsume. eode Vealhþeóv ford.
 evén Hrōdgāres: cynna gemýdig,
 grētte goldhroden guman on healle.
 and þā freólie víf ful gescalde
 ærest Eástdena eðelwearde.
 305 bād hinc blídne át þære beórþege,
 leóðum leófnē. he on lūste geþah
 symbel and selesful, sigeróf cyning.
 ymbeode þā ides Helminga
 dugude and geógode dæl æghvylene.
 310 sincfato sealde of þāt sæl ālamp,
 þāt hió Beóvulfe, beāghroden evén
 móde gepungen, medoful ātbār.
 grētte Geāta leód, gode þancode
 vísfāst vordum þās þe hire se villa gelamp.
 315 þāt heó on ænigne eorl gelýfde
 firena frófre. He þāt ful geþah.
 vāltreóv viga, át Vealhþeón,
 and þā gíddode gude gefýsed.
 Beóvulf madelode, bearn Ecgþeóves:
 320 "Ic þāt hogode þā ic on holm gestāh.
 sæbāt gesāt mid minra secga gedriht,
 þāt ic ānunga eóvra leóda
 villan gevorhte odde on vāl crunge.
 feóndgrāpum fāst. ic gefremman sceal
 325 eorlic ellen, odde endedāg
 on þisse meoduhealle mīne gebídan".
 þam vífe þā vord vel licodon,
 gilpevide Geātes; eode goldhroden.

primit aulæ cibum ut selesful aulæ poculum (307). Sed obstat praepositio on, quo minus sælmeoto in salmete mutetur. Quae cum ita sint, sælmeote, sælmete legendum esse arbilror. sælmeote vel sælmete exprimit salutis mensuram, et posita videtur vox pro simplici sæl, satus. Quod si displiceat, propono on sælgemote (cf. torngemót): in congressu salutari.

295. sálum, K. — 292. svynsode, K. — 306. leófnē, scil. vesau. — geþah] geþeáh, K. — 316. geþeáh, K.

- freólicu foleccvæn tō hire freán sittan.
 330 Pá vās eft svá ær inne on healle
 pryðvord sprecen, þeód on sælum,
 sigefolca svêg, ód þát semninga
 sunu Healfdenes sêcēan volde
 æfenreste; viste þam ahlæcan
 335 tō þam heáhsele hilde geþinged,
 siððan hie sunnan leóht geseón ne meahton.
 ódde nipende niht ofer calle,
 scaduhelma gesceapu scriðan cvómon,
 van under volcnum. Verod eall áras,
 340 grêtte þá góðlice guma óðerne,
 Hróðgár Beóvulf, and him hæl ábeád,
 vinárnes geveald, and þát vord ácväd:
 "Næfre ic ænigum men ær ályfde,
 siððan ic hond and rond hebban mihte.
 345 pryðäru Dena búton þe nu þá.
 hafa nu and geheald húsa sêfest,
 gemyne mærdó, mægenellen cýð,
 vaca víð vráðum; ne býð þe vilna gáð,
 gif þu þát ellenveorc aldré gedigest!"

2. Hvý Beóvulf vann víð Grendle.

- 330 Pá com of móre under misthleóðum (Kemble XI.)
 Grendel gongan; godes yrre bär.
 mynte se mánscaða manna cynnes
 sumne besyrvan in sele þam heán;
 vóð under volcnum tō þás þe he viureced,
 335 goldsele gumena, gearvóst visse
 fattum fáhne; ne vās þát forma síð.
 þát he Hróðgáres háms gesóhte:
 næfre he on aldordagum ær ne siððan
 heardran hále, healpegnas fand.
 360 com þá tō recede rinc siððan
 dreámum bedæled, duru sóna onarn
 fýrbendum fäst, siððan he hire folmum áðhrán:
 onbráð þá bealohýðig, þá he ábolgen vās.
 recedes múðan; rade áfter þon
 365 on fágne flór feónd treddóde;
 eode yrremóð; him of eágum stóð
 ligge gelicóst leóht unfáger.
 geseah he in recede rinca mar'ge
 svefan, sibbe gedriht, samod át gáðere.
 370 magorinca heáp. þá his móð áhlòh,
 mynte, þát he gedælde ær þon dæg cvóme
 atol aglæca ánra gehvylces
 lif víð lice; þá him álumpen vās
 vistfýlle væn: ne vās Vyrd þá gæn,

338. cvoman, MS. — 340. góðlice] *deest in MS.* — 356. fættum, MS.
 — 359. healpegn? — 362. syððan, K. áðhrán *deest in MS.* — 367. ligge,
 K. ligge = ligje, cf. ligēa, p. 27, 30. — 370. áhlóg, K.

- 375 þát he má móste manna cynnes
 þicgēan ofer þá niht. þryðsvið beheólt
 mæg Hygeláces, hū se mánscaða
 under færgripum gefaran volde.
 380 nē þát se aglæca yldan þohte,
 ac he gefēng hrade forman sidē
 slæpendne rinc, slāt unwearnum,
 bāt bānlocan, blōd ēðrum dranc,
 sinsnædum svealh; sōna hāfde
 unlifigendes eal gefeormōd
 385 fēt and folma. forð neár útstōp.
 nam þá mid handa hygeþyhtigne
 rinc on rāste: ræhte ongean,
 feónd mid folme he onfēng hrade,
 invitþancum, and vid earm gesāt,
 390 sōna þát onfunde firena hirde,
 þát he ne mētte middangeardes.
 eorðan sceáta on elran men,
 mundgripē mǣran: he on móde veard
 forht on ferhde: nō þý ær from meahte.
 395 hyge vās him hinfūs, volde on heólster fleón,
 scēcan deófla gedræg; ne vās his drohtod þær
 svylce he on ealderdagum ær gemētte.
 Gemunde þá se gōða mæg Hygeláces
 æfenspræce; uplang ástōd
 400 and him fāste vidfēng: fingras burston,
 eoten vās útveard; eorl furdōr stōp.
 mynte se mæra, þær he meahte svā,
 vidre gevindan and on veg þanon
 fleón on fenhōpu; viste his fingra geveald
 405 on granes grāpum, þát he vās geócōr.
 sid þát se hearmscada tō Heorute áteáh,
 dryhtsele dynede, Denum eallum veard
 ceasterbūendum cēara gehvylcum
 eorlum ealu scerven. yrre væron begen,
 410 rēde rēuveardas; reced hlynsōde.
 þá vās vundor micel, þát se vinsele
 vidhāfde headodeórum, þát he on hrusan ne feol,
 fāger foldbold; ac he þās fāste vās
 innan and utan irenbendum,
 415 searþoncum besmidōd. þær fram sylle ábeág
 medubenc monig, mine gefræge
 goldē geregnād, þær þá graman vunnon.
 þās ne vëndon ær vitan Scildinga,
 þát hit á mid gemēte manna ænig
 420 betlic and bānfæg tōbrecan meahte,
 listum tōlūcan, nimde liges fādm

376. þryðsvyd, K. — 383. synsnædum, K. — 386. higeþyhtigne, K. —
 390. fyrena hyrde, K. — 392. sceatta, K. — 398. Higeláces, K. — 411.
 vinsele, K. — 418. Scyldinga, K. — 420. hettlic, K. — 421. nymde, K.

- svulge on svadule. svæg upástæg
 nive geneálhe; Norddenum stöd
 atelic egesa ábra gehvylcum
 425 þára þe of vealle vóp gehýrdon
 gryreleód galan godes andsacan
 sigeleásne sang, sár vánigēan.
 helle háftum heöld hine tó fäste
 se þe manna vās mǣgenē strengest
 430 [on þam dāge þises lifes].
 Nolde eorla hleó ænige þinga (*Kemble XII*)
 þone evealmcuman evicne forlætan,
 né his lifdagas leóda ænigum
 nytte tealde. — Þær genēhóst brǣgd
 435 eorl Beóvulfes ealde lāfe,
 volde freádrihtnes feorh ealgjan,
 mæres þeódnes: þær he ne mealte svá.
 hie þát ne viston, þá hie gevin drugon.
 heardhycgende hildemecgas,
 440 and on healfa gehvone heávan þohton,
 sávle sēcan, þát þone sinscadan
 ænig ofer eorðan irena cyst,
 gūðbilla nān grētan nolde:
 ac he sigevæpnum forsvoren háfte
 445 ecga gehvylcre; scolde his aldorgedāt
 [on þam dāge þises lifes]
 earmlic veorðan, and se ellorgǣst
 on feónda geveald feor sídjan.
 Þá þát onfunde se þe fela ærór
 450 módes myrðe manna cynne
 firena gefremede (he vās fāg vid got),
 þát him se lichoma læstan nolde,
 ac hine se módega mæg Hygelāces
 háfde be honda (vās gehvāder ðdrum
 455 lifigende lād): licsār gebād
 atol aglæca, him on eaxle veard
 sindolh sveótol, seonova onsprungon.
 burston bānlocan. Beóvulfe veard
 gūðhrêð gifede; scolde Grendel þonan
 460 feorhseóc fleón under fenhleodu,
 sēcan vynleás vic; viste þê geornór,
 þát his aldres vās ende gegongen,
 dōgora dāgrim. Dennum callum veard
 āfter þam vǣlræse villa gelumpen.
 465 Háfde þá gefālsōð se þe ær feorran com
 snotor and svíðferhð sele Hrōdgāres,

422. on svólāde? — 423. geneálhe, *K.* — 424. átelic, *K.* — 426. gryreleód, *MS.* — 428. helleháft onheöld, *K.* — 430. þysses, *K.* — 437. hie mehton svá, *K.* — 441. þát] *deest in MS.* — 446. þæm — þysses, *K.* — 447. ellorgǣst *marvult Kemblus, sed quoque v. 2697 ellorgǣstas, v. 3233 ellorgǣst.* — 451. fyrene, *K.* — 457. syndolh, *K.* — seonove, *MS.* — 459. gifede, *K.* — 463. dōgora, *K.* — 465. gefālsōð, *K.* — 466. svýðferhð, *K.*

genered vid nide; nihtveorecê gefeah,
 ellenmærdum; hæfde Eástdenum
 470 Geátmecca leód gilp gelæsted,
 svylec uncyðdde ealle gebêted,
 invitsorge, þe hie ær drugon
 and for þreánýdum þoljan scoldon,
 torn unlytel. þæt vās tācen sveótol,
 475 siððan hildedeór hand ālegde,
 earm and eaxe (þær vās eal geador
 . . . . .
 Grendles grāpe) under geāpne hrōf.

3. Hvȳ Hrōdgār Beóvulfe āt symble mādmas sealde.

På vās hāten hrade Heort innanveard (Kembte XV.)
 folmum gefrātvōd; fela þæra vās,
 manna and vifa, þe þæt viureced
 480 gestsele gyredon; goldfāg scinon
 veb āfter vagum, vundorsióna fela
 seega gehvylcum þāra þe on svylec starad.
 Vās þæt beorhte bold tōbrocen svide,
 eal inneveard irenbendum fāst,
 485 heorras tōhlidene. hrōf āna genās
 ealles ansund, þā se āglæca
 firendædum fāg, on fleām gevand
 aldres orvæna. — Nō þæt ŷde bȳd
 tō helleōne, fremme se þe velle;
 490 ac gesacan secal sāvberendra gehvyle,
 uȳde genȳded, nīda bearna
 grundbūendra gearve stōve,
 þær his lichoma legerbedde fast
 svefed āfter symle. — På vās sæl and mæl.
 495 þæt tō healle gēng Healfdenes sunn,
 volde self cyning symbol þicgan.
 ne gefrāgen ic þā mādga māran veorodē
 ymb hira sinegifan sēl gebæran.
 bugon þā tō hence blæd āgende.
 500 fülle gefægōn, fāgere gefægōn
 meoduful manig magas þæra
 svidhyegende on sele þam heān,

467. gefeah, K. gefeōn, gefeahan, *alias genitivum regit, cf. Elene 110, 247, 848.* — 470. uncyðdde] on cydde, K.; *male vertit vir cl. huuc locum, on cydde reddens "in patria". uncyðd convenit cum voce Eddae okynni, e. gr. "okynnis þess var þik engi madr, at þu gāngir snemma at sofa". "nemo te vituperet propter hoc vitium, quod mature dormitum eas". Quod cum ita sit, gebêted minime in gecyrred mutandum videtur.* — 475. eal geador] *versus deest, qui fortassis ita legebatur: "vid feōndes folme folc genered"; ita enim verba þær vās calgeador — Grendles grāpe, alias sensu destituta, idoneum accipiunt sensum.* — 477. hrede, K. — 479. viureced, K. — 486. þā] þe, K. — 488 — 494. Nō þæt — āfter symle] *haec verba, etiamsi gesēcan legas, inepta sunt et haud dubie interpolatoris; v. 488 poetam pro aldres scripsisse puto sigores, qua cum voce sæl v. 494, etiam quod ad alliterationem pertinet, bene potest conjungi.* — 490. gehvyle] *deest in MS.* — 491. genȳdde, K. — 498. sele, K.

- Hrōdgār and Hrōdulf. Heorot innan wæs
 freōndum āfyllod; nalles fācenstafas
 505 Peōdscildingas þenden fremedon.
 Forgeaf þā Beōvulfe brand Healfdenes,
 segen gyldenre sigores tō leāne,
 hroden hildcumbor, helm and byrnan.
 mære mādumsveord manige gesāvon
 510 beforan beorn heran. Beōvulf gefeah,
 ful on flette; nō he þære feohgifte
 for scotenum scamigan þorfte.
 Ne gefrāgn ic freōndlicor feōver mādmas
 goldê gegyrede gummanra fela
 515 in ealobence oðrum gesellan! —
 Ymb þās helmes hrōf heāfodbeorge
 virum bevunden vala ūtan heōld.
 þāt him felalāfa frēcne ne meahton
 scūrhearde sceddān, þonne scildfrecā
 520 ongean gramum gangan scolde.
 hēht þā eorla hleo ealra mearas
 fætedhleōre on flet teōn
 in under eoderas; þāra ānum stōd
 sadol searvum fāh, sincê gevurdād.
 525 þāt wæs hildesetl heāhcyninges,
 þonne sveorda gelac sunu Healfdenes
 efnan volde — næfre on ore lāg
 vidcūdes vīg, þonne valū feōllon —
 and þā Beōvulfe bega gehvāðeres
 530 eodor Ingvina onveald geteāh,
 vicga and væpna: hēt hine vel brūcan.
 Svā manlice mære þeōden
 hordveard hāleda headoræsas geald
 mearum and mādum, svā him næfre man lyhð.
 535 se þe secgan vile sōd āfter rihte.
 Þā git æghvylcum eorla dryhten (Kemble XVI.)
 þāra þe mid Beōvulfe brimlāde teāh
 on þære medubence mādum gesealde,
 yrfelāfe, and þone ænne hēht
 540 goldê forgildan, þone Grendel ær
 mānê ācvealde, svā he hira mā volde,
 nefne him vitig god, Vyrð, forstōde

508. hrodenhilde cumbor, K. — 510. gefeah, K. — 511. gyfte, K. —
 512. scotenum] *Kemblius proponit sceotendum; sed scota idem exprimit
 quod sceotend.* — 517. valan, K. — heōld] healdan *cum dativo nunquam
 legi; puto igitur, beorh hoc loco gen. femin. esse.* Vala, virum bevunden,
 ūtan heōld heāfodbeorge ymb þās helmes hrōf, *i. e. aper, viriolis affixus,
 extrinsecus tenuit capitis custodiam circum cassidis tectum. De apro-
 rum simulacris jamjam Tacitus in Germania scripsit.* — 518. felalāfa]
 fela...af, MS. *Kemblius proposuit felalaf* — — ne meahte; *sed cur plu-
 ralis lāfa poni non debeat, cum meahton exhibeat MS. equidem non video.*
 — 519. scūrheard, K. — 529. bega, K. — 534. him] hȳ, K. *fortassis ta-
 men hit legendum est.* — 537. brimlāde, MS. — 538. mādum, K. — 540.
 forgyldan, K.

- and þæs mannes mōd. — Metod eallum veold
 gūmena cynnes, svā he nu git dēd;
 545 forþan hȳd andgīt æghvār scēst,
 ferhdes foreþanc. fela sceal gebidan
 leofes and lādes se þe longe hēr
 on þisum vīndagum vorolde brūced. —
 Pær vās sang and svēg samod āt gādere
 550 fore Healfdenes hildevisan,
 gomenvudu grēted, gid oft vrecen.
 þonne healgamen Hrōdgāres scōp
 āfter medobence mēnan scolde:
 555 “Finnes caforum, þā hie se fær begeat,
 hāled Healfdenes, Hnāf Scīldinga
 in Fresvāle feallan scolde!
 nē huru Hildeburh hērjan þorste
 Eōtena treōve: unsynnūm veard
 beforen leōfum āt þam lindplegan,
 560 bearnum and brōðrum; hie on gebyrd hruron
 gārē vunde: þāt vās geōmuru ides.
 nalles hōlinga Hōces dohtor
 meotodsceaft bemearn, siddan morgen com,
 þā heō under svegle geseōn meahte
 565 mordorbealo maga, þær heō ær mæste heōld
 vorolde vynne. Vig ealle fornam
 Finnes þegnas nemne feāum ānum,
 þāt he ne mehte on þam medelstede
 vighreōv Hengeste viht gefeohtan,
 570 nē þā veālāfe vigē forþringan
 þeōdnes þegne: ac hig him geþingo budon,
 þāt hie him oðer flet eal gerȳmdon,
 healle and heāhsell, þāt hie healfre geveald
 vid Eōtena bearn āgan mōston,
 575 and āt feohgiftum Fōlcvaldan suna
 dōgra gehvylce Dene veordōde,
 Hengestes heāp hringum venede
 efne svā svide sinegestreānum
 fættan goldes, svā he Fresaen cyn
 580 on beorsele byldan volde.
 Þā hie getrūvedon on tvā healfa
 fæste frioduvære; Fin Hengeste
 eluē unflitme ādum benemde,
 þāt he þā veālāfe veotena dōmē

545. bid, K. — 548. þyssum, K. — 554. *Kemblius hunc versum ad verba priora trahit, jungens eum cum mēnan scolde; et Thorpius be Finnes caforum legere vult.* — begeat i. e. occupavit, sed begeat, innudavit, magis mihi placet. — 555. Healfdena, MS. — 559. lindplegan, K.) hildplegan, MS. — 562. Hoces, K. — 569. vig Hengeste, MS. vid Hengeste proposuit Kemblius. *Dativus Hengeste me non offendit.* gefeohtan ānum = *alicui pugnā obstare.* — 570. veālāfa, scil. meahton?. — 573. healfre] scil. healle? *sed fortasse legi debet healfne geveald, quod magis mihi placet.* — 577. venede] *Kemblius Thorpi partes defendit, qui venede protulit, male, me iudice.* venjan, *assuefacere bene cum ceteris convenit.*

- 585 árum heólde, þat þær ænig mon
 vordum né veorcum väre ne hræce,
 né þurh invitsearo æfre gemænden,
 þeáh hie hira beággifan banan folgedon
 þeódenleáse, þá him svá geþearfóð väs:
 590 gif þonne Frisna hvyle frêne spræce,
 þás morderhetes myndgjende väre,
 þonne hit sveordes ege siddan scolde
 Áð väs geáfued and iege gold
 áhåfen of horde. Herescildinga
 595 betst, beadoriuca, väs on bæl gearu
 át þam áde väs eðgesýne
 svátfáh syrce, svín ealgylden,
 eofor irenheard; ádeling manig
 vundum ávyrded; sume on vüle crungon.
 600 Hét þá Hildeburh át Hnåfes áde
 hire selfre sumu sveólode befastan,
 bånfatu hárnan and on bæl dón.
 earmé on eaxle ides gnornóde,
 geómróde gíddum; güdrinc ástáh,
 605 vand tó volcnum válfýra mæst,
 hlýnóde for hlåve; hafelan multon,
 hengeato burston, þonne blóð átspranc
 ládbite licea. lig ealle forsvealg,
 gæsta gifróst, þára þe þær Gúð fornam:
 610 bega folces väs hira blæd scacen.

Geviton him þá vigend vica neósjan (Kemble XVII.)

- freóndum befallen, Frisland geseón,
 hámas and heáburh. Hengest þá git
 válfágne vinter vunóde mid Finne:
 615 elné unhlýtme eard gemunde,
 þeáh þe he meachte on mere drifan
 hringedstefnan. holu stormé veól,
 von við vinde; vinter ýde beleác
 isgebínde, óð þát óder com
 620 gear in geardas, svá nu git dæd,
 þá þe singales sêle bevitjad,
 vuldortorhtan veder: þá väs vinter scacen.
 fäger foldan bearm; fundóde vrecea,
 gist of geardum (he tó gyrnvræce
 625 sviðór þohte þonne tó sælade),
 gif he forngemót þurhteón milte,
 þát he Eótena bearn inne gemunde:

588. beággýfan, K. — 590. frecnen, K. — 591. myndgiend, K. — 592. syddan, K. — scolde] *scit. vrecan.* — 593. iege, *vegetus, magnus, Kemblius*; ýcge? *sed cf. incgeláf v. 1198.* — 594. *Kemblius punctum posuit post Herescildinga.* — 603. earmé, K. *Dativus contra regulam est; instrumentalis defendi potest, aptior mihi videtur accusativus earm on eaxle. aut earmé = carnu, misera?* — 609. gæsta, MS. — 615. elne, K.] .l. MS. — unhlitme, K. — 621. þá þe] þát þe, þátte? — syngales, K. — 623. vrecea] *Hengest ita nominari videtur, quamvis Finn, imperio destitutus, meliøre jure ita appellari posset.* — 627. gemunde] *quamvis gemunan,*

- svā he ne forvyrnde voroldrædenne,
þonne him Hūnlāfing hildeleóman,
630 þilla sēlest, on bearm dide:
þās væron mid Eótenum ega cūde.
svylce ferhðfrecan Fin eft hegeat
sveordbealo sliden át his selfes hām,
siddan grimne gripe Gādrlāf and Óslāf
635 āfter sæsīde sorge mændon,
ātviton veána dæl. ne mehte vāfremōd
forhabban in hrēdre: þā vās heal broden
feónda feorum, svylce Fin slāgen
cynīng on cordre, and seó cvēn numen.
640 sceótend Scildinga tō scipum feredon
eal ingesteald corðcynīnges
svylce hie át Finnes hām findan mehton,
sigla, searogimma. hie on sælāde
drihtlice vif tō Dennum feredon,
645 læddon tō leóðum. — Leóð vās āsungen,
gleómannes gid; gamen eft āstāh,
beorhtōde beensvæg; byrelas sealdon
vin of vundorfatum. þā cvom Vealhþeó ford
gān under gyldnum beāge, þær þā gōðan tvegen
650 sæton, suhtorgefāderan; þā git vās hīera sib át gādere,
æghvylc oðrum trīve. svylce þær Hūnferd þyle
āt fótum sāt freān Scildinga; gehvylc hīora his ferhðe treovde,
þāt he hāfde mōd micel, þeāh þe he his magum nære
ærfāst át ega gelācum. Sprāc þā ides Scildinga:
655 “Onfōh þisum fulle, freādrihten mīn,
sīnces brytta! þu on sælum ves,
goldvīne gumena, and tō Geátum sprec
mildum vordum! svā sceal man dōn.
beó vid Geátas glād, geofena gemyndīg,
660 neān and feorran þu nu frīdu hafast.
me man sāgde, þāt þu þe for sunu volde
hererīnc habban: Heorot is gefālsōd,
beāhsele beorna: brūc, þenden þu mōte,

meminisse, recordari, non solum genitrum, sed etiam accusativum (v. 56 hīne gearve geman) regat, tamen neque hic, neque v. 615 sensui convenire videtur, nisi forsitan notionem habeat concupiscendi vel petendi, quam equidem vero demonstrare nequeo. Kemblīus quoque, qui eard gemunde vertit: “he cultivated the land” et bearn inne gemunde: “he inwardly remembered the sons” nihil ad illustrationem verbi, etiam in glossario, attulit. gemundjan, defendere, etiamsi posset exprīmere vi tenere, locum habere non potest, quia praeteritum gemundōde formare solet. Videas igitur, annon ἔλλειψις sit, et intelligendum v. 615. healdan, v. 627. āræran.

631. ege, K. — ega væron cūde, bellum iis innotuit. — 651. tryve, K. — 655. þisum, K. — 657. sprāc, K. — 660. frīdu] *deest in MS.* — 662. hereric, MS. Hereric semel tantum nominatur v. 440^s, ubi Heardrēd, Hygelāci filius, Herericī nepos appellatur. Pro hereric suggestit Kemblīus hererīnc, i. e. bellator, quo Beovulf significetur. Recte. Nihil omnino enim Herericus fecit, quo Hrōdgarus moveretur ut eum filium adoptaret. Quaeritur etiam, an v. 440^s hererīnces nefau, i. e. Beovulfi nepos legi debeat.

- manigra mēda, and þinum magum læf
 665 folc and rice, þonne þu forð seyle,
 methodscaft seón; ic minne can
 glädne Hrödulf, þät he þa geógode vile
 árum healdan, gif þu ær þonne he,
 vine Scildinga, vorold oflætest.
- 670 vène ic, þät he mid gódê gildan ville
 uncrum eaferan, gif he þät eal gemon,
 hvät vit tō villan and tō vordmyndum
 umborvesendum ær árna gefremedon".
 Hvearf þa bi bence þær hire hyre væron,
 675 Hrédric and Hrödmund and häleda bearn,
 giógod ät gädere, þær se góða sät
 Beóvulf Geáta be þæm gebróðrum tvæm.
 him väs ful boren and freóndládu (K. XVIII.)
 vordum bevägued and vunden gold
- 680 éstum geeáved, earmreáde tvá
 hrägl and hringas, healsbeága mæst
 þára þe ic on foldan gefrügen häbbe;
 nænigne ic under svegle seþran hýrde
 hordmádmum häleda, sidðan Háma ätväg
- 685 tō þære byrhtan byrig Brosinga mene,
 sigle and sincefät; searonidas fealh
 Eormenrices, geccás éne ræd.
 Þone bring häfde Hygelác Geáta,
 nefa Svertinges nýhstan sidê
- 690 sidðan he under segne sine ealgóde,
 vâlreáf verede; hine Vyrð fornam,
 sidðan he for vlenco veán ähsóde,
 fæhde tō Frisum. he þa frätve väg,
 eorclan stánas, ofer ýða ful
- 695 rice þeóden: he under rande gecranc.
 gehvearf þa in Francna fädm feorh cyninges,
 breóstgevædu and se beáh somod;
 virsan vigfrecan vâl reáfedon
 äfter gúdsceare, Geáta leóde,
- 700 hreávic heóldon. — Heal svêge onfeng. —
 Vealhþeó madelóde, heó fore þam verede sprác:
 "Brüc þises beáges, Beóvulf leófa,
 hyse mid hæle and þises hrägles neót,
 þeódgestreóna, and geþeó tela;
- 705 cen þec mid cräfte and þisum enihtum ves

671. uncran, K. — 674. hyre, K. — 678. -ládu, K. — 684. hordmádmum? — 685. tō Herebyrhtan byrig, K. — Herebyrht, *tanquam nomen proprium, habet genitivum Herebyrhtes; herebyrht, adjective sumtum, repugnat alliterationis legi.* — 696. *Kemblius francna scripsit, i. e. hastarum; sed quo modo beáh et breóstgevædu in hastarum amplexionem abire possint, vix video. Poeta dicere si voluit, vitam regis et torquem loricamque in hastarum amplexione perüsse, tunc dicendum erat on francna fadme. Franci cum Frisonibus conjuncti erant, qua ex causa poeta eorum nominibus promiscue utitur.* — 699. Geáta leóde, *appositio ad vâl.* — 704. þeó gestreóna, MS. — g....tela, MS.

- lāra lide! ic þe þās leān geman,
 hafast þu gefēred, þāt þe feor and neāh
 ealne videferhde veras eahtigað
 efne svā side svā sæ bebūged
 710 vindige veallas. ves þenden þu lifige,
 ādeling, cādīg; ic þe an tela
 singestreōna; beō þu suna minum
 dædum gedēfe, dreāmhealdende.
 Hēr is æghvylc eorl ōdrum getrȳve,
 715 mōdes milde, mandryhtne hold;
 þegnas sindon gefvære, þeod eal gearo:
 druncne dryhtguman, dōd svā ic bidde!
 Eode þā tō setle. þær vās symbla cyst.
 druncon vin veras, Vyrd ne cūdon,
 720 geōsceaft grimme, svā hit āgaugen veard
 eorla manegum, siddan æfen evom
 and him Hrōdgār gevāt tō hofe sīnum,
 rice tō rāste. recod veardōde
 unrīm eorla, svā hie oft ær didon.
 725 benþelu beredon: hit geondbræded veard
 beddum and bolstrum. beōrscealca sum
 fūs and fæge fletrāste gebeāh.
 setton him tō heāfdum hilderandas,
 bordvudu beorhtan. þær on bence vās
 730 ofer ādelinge ŷdgesēne
 headosteāpa helm, bringedbyrne
 þrecvudu þrymlīc. vās þeāv hira,
 þāt hie oft væron āviggearve
 ge āt hām ge on herge, gehvāder þāra,
 735 efne svylce mæla svylce hira mandryhtne
 þearf gesælde: vās seō þeod tilu.
- 4 Hvȳ Grendles mōdor hire suna deād gevræc, and Beōvulf
 hī ofslōh.
 Sigon þā tō slæpe. sum sārē angeald (*Kemble XIX.*)
 æfenrāste, svā him ful oft gelamp,
 siddan goldsele Grendel færode,
 740 unriht āfunde, ōð þāt ende becom,
 svealt āfter synnum. Þāt gesȳne veard,
 vidcūð verum, þätte vrecend þā git
 lifde āfter lādum lange þrage
 āfter gūðceare. Grendles mōdor,
 745 ides, aglæc vif, yrnde gemunde,
 [seō þe vāteregesān vunjan scolde,
 cealde streāmas, siddan Cāin veard
 tō ecghanan āngan brēder,
 fāderenmæge. he þā fāg gevāt,
 750 mordrē gemearcōd, mandreām fleōn,

708. videfer..., MS. — ehtigað, K. — 715. hold, K.] heol, MS. —
 728. sæton, K. — heāfdon, K. — 733. an vig gearve, K. — 734. ge ge-
 hvāder, K. — 739. farode, K. — 741. svylt, K. — 747. Cāin, K.] camp, MS.

- væsten varóde. þanon vóe fela
geósecaft gásta: vās þæra Grendel sum,
heorovearh hetelic, se át Heorote fand
væccendne ver vigeþ bidan,
755 þær him se aglæca át græpe veard:
hvædre he gemunde mægenes strengre,
gimfæste gife, þe him god sealde,
and him tó anvaldan ære gelýfde
frófre and fullum: þý he þone feónd ofercom,
760 gehnægde hellegást. þá he heán gevát
dreámé bedæled deádvic geseón
maneynes feónd: and his módor þá git
gifre and galgmód gegán volde
sorhfulne sid, sumu þeódvrecan.
765 com þá tó Heorote, þær Hringdene
geond þát sáld svæfun: þá þær sóna veard
edhvyrf eorlum, siddan inne fealh
Grendles módor. nās se gryre læssa,
efne svá micel svá býd mægda crátt,
770 viggryre vites be væpnedmen,
þonne heorubunden, hameré gepuren
sveord sváté fáh svin ofer helme
ecgum þyhtig andveard scired.
þá vās on healle heard ecg togen
775 sveord ofer setlum, sidrand manig
hafen handa fást; helm ne gemunde,
byrnan side, þá hine se bróga angeát.
Heó vās on ófste, volde út þanon,
feore beorgan, þá heó onfunden vās:
780 hrade heó ádelinga áne háfde
fáste befangen, þá heó tó fenne gæng:
se vās Hródgære háleða leófóst
on gesides hád be sæm tveonum,
rice randviga, þone þe heó on ráste ábreát,
785 blædtástne beorn. nās Beóvulf þær,
ac vās óder in ær geteohhód
áfter mádungife mærum Geáte.
Hreám veard on Heorote: heó under heólfre genam
cúfe folme. cearu vās genivód

752. geósecaft, MS. — 755. vox aglæca vocalem alliterationem sequitur, ut jamjam inter alios v. 745 docere potest; nunquam tamen vox aglæca invenitur cum voce conjuncta, cujus prima litera g. Omnes versus a versu 746 usque ad versum 762, etiam propter sensum inconvenientem, mihi suspecti sunt. — 764. suna deádvrecan? — 768. vās, K. — 769. micle, K. — 773. þyhtig, Thorpins] deest. — 774. fortassis heardecg, adjective? cf. stýlecg v. 1019. — 777. angeat, K. — 781. gang, K. — 789. cearu vās genivód gevorden] cura erat facta renovata. Additamentum haud dubie memorabile ad Grimmi Gram. theod. IV, 15. si incorrupta putari possent verborum lectio. cum vero perfectum tempus passivi aut per veard aut per vās, nunquam tamen per vās vorden, vās gevorden formari solet, etiam hoc loco pro gevorden legendum censeo ge v y r d u m, i. e. fato.

- 790 gevorden in vicum: ne vās þæt gevrixte til,
þæt hie on bā healfa bycgan scoldon
freōnda feorum. Þā vās frōd cyning,
hār hilderinc on hreón mōde,
siddan he aldorþegn unlifigendne
- 795 þone deōrestan deādne visse.
hrade vās tō hūre Beōvulf fetōd,
sigoreādlig secg: samod ær dāge
eode eorla sum ādele cempa
self mid gesiðum þær se snoftra bād.
- 800 hvāðre him alfvalda æfre ville
āfter veāspelle vyrpē gefremman.
gēng þā āfter flōre fyrdvyrde man
mid his handscale (healvudu dynede),
þæt he þone visan vordum nēgde
- 805 freāu Ingvina; frāgn, gif him vāre
āfter neōdlāde niht getæse.
Hrōdgār mādēlōde helm Scildinga: (K. XX.)
“Ne frin þu āfter sælum! sorh is genivōd
Denigēa leōdum: deād is Āschere,
- 810 Irmenlāfes yldra brōðor,
mīn rūnvita and mīn rædbora,
eaxlgestealla, þonne ve on orlege
hafelan veredon, þonne hnitou fēðan,
eforas cnysedon. æfre scolde
- 815 eorl vesan ærgōd svylc Āschere.
veard him on Heorote tō handbanan
vālgāst vāfre; ic ne vāt hvāder
atol, æsē vlanc eftsidas teāh
fyllē gefāgnōd. heō þā fēhde vrāc,
- 820 þe þu giðtran niht Grendel evealdest
þurh hæstne hād heardum clamnum,
for þan he tō lange leōde mine
vanōde and vyrde: he āt vige gecrang
ealdres scyldig; and nu ōder evom
- 825 mihtig mānscaða, volde hire mæg vrecan.
gefeor hafad fēhde gestāled;
þās þe þyncēan mæg þegne monigum,
se þe āfter sincgīfan on sefan greōted,
hrēder bealohearde, nu seō hand liged,
- 830 seō þe eōv vel hvylcra vilna dohte.
Ic þæt landhūend, leōde mīnc,
sēterædende, secgan hýrde,
þæt hie gesāvon svylce tvegen
mīcle mearestapan mōras healdan
- 835 ellorgāstas, þæra ōder vās,
þās þe hie gevislicōst gevitan meahton,

804. nēgde] hægde, *K. et Thorkel.*; hnescte, *Grundtvig; ceterum ad nēgan (aut nāgan) cf. Grimm Elene v. 288.* — 806. neōdlādu, *K.* — 810. Irmenlāfes, *K.* — 814. æfre] *deest K.* — 819. gefāgnōd *K.*], gefrægnod, *MS.* — 825. mānscaða, *K.* — 826. gestāled, *K.* — 830. se þe, *K.*

- idese onlicnes, óder earmsceapen
on veres västmum vräclâstas träd,
840 þone on geárdagum Grendel nemdon
foldbüende. nó hie fäder cunnon,
hvæðer him ænig väs ær ácenned
dyrna gâsta. hie digel land
varigead, vulfhleodu, vindige nássas,
845 frécne fengelad, þær firgenstreám
under nássas genipu nider gevited,
flód under foldan. nis þæt feor heonon
mitgemearces, þæt se mere standeð:
ofer þam hongjad hrinde bearvas,
850 vudu vurtum fäst väter oferhelmað.
þær mæg nihta gehvam nidvundor seón.
fýr on flóde. nó þäs fród leofað
gumena bearna, þæt þone grund vite.
þeah þe hæðstapa hundum gesvenced
855 heorot hornum trum holtvudu séce,
feorran gellýmed: ær he feorh seled,
aldor on ófre, ær he in ville
hafelan hýðan: nis þæt heóru stóv.
þonon ýðgeblond up ástigeð
860 von tó volcnum, þonne vind styred
lād gevidru óð þæt lyft drysjad,
róderas reótad. Nu is se ræd gelang
eft át þe ánum: eard git þe const,
frécne stóve, þær þu findan miht
865 felasynnigne seeg: sêc gif þu dyrre!
ic þe þa fæhde feó leánige,
ealdgestreónum, svá ic ær dide,
vundnum golde, gif þu onveg cymest".
Beóvulf madelóde, bearn Ecgþeóves (K. XXI.)
870 "Ne sorga, snotor guma! sêlre býð æghvam,
þæt he his freónd vrece, þonne he fela murne!
úre æghvylc sceal ende gebidan
vorolde lifes. vyrce se þe móte
dómes ær deáde: þæt býð drihtguman
875 unlifigendum áfter sêlest!
áris, rices veard! uton brade fêran,
Grendles magan gangan sceávigan.
ic hit þe geháte: nó he on holm lósad.
nê on foldan fædm, nê on firgenholt,
880 nê on gyfenes grund, gâ þær he ville.
þýs dógore þu geþyld hafa
veána gehvylces, svá ic þe véne tó".
Áhleóp þa se gomela, gode þancóde,

837. onlicnäs, K. — 849. hrinde-bearvas, K. — 858. hýðan, K.] *deest in MS.* — 861. drysmað, K. — 863. git þe] git ne, K. — 864. frécne, K. — 868. vundum, K. — 877. gangan] *MS. habet gan superscriptâ literâ g super n.* — 878. holm, *Thorpe]* helm, *MS.* — 881. þys dógor, K.

- miltigan drihtne þās se mau gespræc.
 885 Þā vās Hrōdgāre hors gebæted,
 vicg vundenfeax. visa fengel
 geatolic gengde; gnmfēda stōp
 lindhābbendra. lāstas væron
 890 āfter valdsvadum vide gesýne,
 gang ofer grundas gegnum fōr:
 ofer myrcan mōr magoþegna bār
 þone sēlestan sāvollēasne
 þāre þe mid Hrōdgāre hām eabtōde.
 Ofereode þā āðelinga bearn
 895 steap stānhlido, stige nearve,
 enge ānpadas, uncūð gelād,
 neovle nāssas, nicorhūsa fela:
 he feāra sum beforan gengde
 visra manna vong seeāvjan,
 900 ōð þāt he færinga firgenbeāmas
 ofer hārne stān hlconjan funde,
 vynlēasne vudu: vāter under stōd
 dreōrig and gedrēfed; Dennum eallum vās
 vinum Scildinga veoreð on mōde
 905 tō geholjanne, þegne monegum,
 uncýð eorla gehvam, siddan Āscheres
 on þam holmelife hafelan mētton.
 Flōd blōðe veól (folc tō sægon)
 hātan heolfrē; horn stundum song
 910 fūslie gryreleōð; fēda eal gesāt.
 gesāvon þā āfter vātere vimeynnes fela
 sellice sædracan sund cunnjan,
 svylce on nāshleodum nicras licgēan,
 þā on undermæl oft bevitigad
 915 sorhfulne sid on segehrāde,
 vyrmas and vildeōr. hie onveg hruron
 bitere and gebolgne, bearhtum ongeāton,
 gūðhorn galan. sumne Geāta leōd
 of flānbogan feores getvæfde,
 920 ýdgevinnes, þāt him on aldre stōd
 herestræl hearda: he on holme vās
 sundes þe sænra: þā hine svylf fornam.
 Hrade veard on ýdum mid eoforspreōtum
 heorohōciltum hearde genearvōd,
 925 nida genēged and on nās togen
 vundorlic væghora; veras seeāvōdon
 gryreliene gist. — Gyrede hine Beōvulf
 eorlgevædum; nalles for ealdre mearn.
 scolde herebyrne handum gebroden,
 930 sid and searofah, sund cunnjan,

887. gende, *K.* — 891. bār] *scilicet* Grendles mōder. — 906. uncýð, *cf.*
v. 470. — 908. tō sægon] *offendit hoc loco haec praeteriti forma, quum*
immediate v. 911 *altera et melior gesāvon occurrat. Forsitan legendum*
est tō sigon. cf. v. 98. — 922. þā] þe, *K.* — 928. eorl gevædum, *K.*

- seó þe bāncofan beorgan cūde,
 þāt him hildegrāp hrēdre ne mihte,
 eorres iuvitfeng aldre gesceddān:
 ac se hvita helm hafelan verede,
 935 se þe meregrundas mengān scolde,
 sēcan sundgebland sincē geveordād,
 befaugen freāvrasūm, svā hine fyrndagum
 vorhte vāpna smīd, vundrum teōde,
 besette svinlicum, þāt hine sid þān nō
 940 brōnd nē beadomēcas bitan ne meahton.
 nās þāt þonne mētōst māgenfultuma,
 þāt him on þearfe lāh þyle Hrōdgāres:
 vās þām hāftmēce Hrunting nama:
 þāt vās aforan ealdgestreōna.
 945 ecg vās iren, ātertānum fāh,
 āhyrded headosvātē; næfre hit āt hilde ne svāc
 manna ængum þāra þe hit mid mundum bevand,
 se þe gryresīdas gegān dorste,
 folcstede faran; nās þāt forma sid,
 950 þāt hit ellenveorc āfnan scolde.
 Huru ne gemunde mago Eglāfes
 eafodes crāftig, þāt he ær gesprāc
 vinē druncen, þā he þās vāpnes onlāh
 sēlran sveordfrecan: selfa ne dorste
 955 under ýða gevin aldre genēdan
 drihtscīpe dreógau, þær he dōmē forleās
 ellenveordum: ne vās þām ōðrum svā,
 sid þān he hine tō gūde gegyred hāfde.
 Beóvulf madelōde, bearn Ecgþeóves: (K. XXII.)
 960 "Gepenc nu, se mæra maga Healfdenes,
 snotta fengel, nu ic eom sides fūs,
 goldvine gumena, hvāt vit geó spræcon.
 gif ic āt þearfe þinre scolde
 aldre linnan, þāt þu me ā være
 965 forðgevitenum on fāder stāle:
 ves þu mundbora minum magoþegnum,
 hondgesellum, gif mec Hild nime;
 svylce þu þā mādmas, þe þu me sealdest,
 Hrōdgār leófa, Hygelāce onsend:
 970 mæg þonne on þām golde ongitan Geāta dryhten,
 geseón sunu Hrādes, þonne he on þāt sinc starād,
 þāt ic gumcystum gōdne funde
 beāga bryttan; breāc þonne mōste! —
 and þu Hūnferd læt ealde lāfe
 975 vrātlic vāgsveord vidcūdne man
 heardecg habban: ic me mid Hruntingē
 dōm gevyrce, odde mec deād nīmed".
 Āfter þām vordum Vedergeāta Icōd
 ēfste mid elne; nalas andsvare

- 980   bidan wolde. brimvylm onfeng
 hilderince: þá vās hvil dāges,
 ær he þone grundvong ongitan mehte.
 Sōna þāt onfunde seó þe flōða begong
 heorogifre beheóld hund missera
 985   grim and grædig, þāt þær gumena sum
 älvihða eard ufan cunnōde;
 grāp tōgeanes, gūdrinc gefēng
 atolum clommum: nō þý ær in geseóð
 hālan licê; hring ūtan ymbbearh,
 990   þāt heó þone fyrðhom þurhfōn ne mihte.
 locene leódsyrcau lādum fingrum.
 Bār þá seó brimvylf, þá heó tō botme com
 bringa þengel tō hofe sinum
 svā he ne mihte nō (he þam mōdig vās)
 995   væpna gevealdan, ac hine vundra fela
 svencte on sunde, sædeór monig
 hildetuxum heresyrcan brāc,
 êhton aglæcan. þá se eorl ongeat,
 þāt he niðsele nāt hvylcum vās,
 1000   þær him nænig vāter vihte ne scedede,
 nē him for hrōfsele hrinan ne mehte
 færgripe flōdes. fýrleóht geseah,
 blāene leóman, beorhte scinan:
 ongeat þá se gōða grundvyrgegne,
 1005   merevif mihtig: mægenræs forgeaf
 hildebille, heorosvenge ne ofteáh,
 þāt hire on hafelan hringmæl ágól
 grædig gūdleóð: þá se gist onfand.
 þāt se beaðoleóma bitan nolde,
 1010   aldre sceddān, ac seó eeg gesvāc
 þeóðne ät þearfe, — þolōde ær fela
 hondgemōta, helm oft gescār,
 fæges fyrðhrāgl: þá vās forma sid
 deórum mādme, þāt his dóm äläg. —
 1015   Eft vās änræd, nalās elnes lät,
 mærdā gemyndig mæg Hygelāces:
 vearp þá vundenmæl vrättum gebunden
 yrre oretta, þāt hit on eorðan läg
 stid and stýlecg; strenge getrūvōde,
 1020   mundgripe mægenes. — Svā sceal man dōn,
 þonne he ät gūde gegān þenceð
 longsumne lof, nā ymb his lif cearað. —
 Gefēng þá be eaxle, nalās for fæhðe mearn.
 Gūdgeāta leóð Grendles mōdor,
 1025   brāgd þá beadvē heard, þá he gebolgen vās,
 feorhgenidlan, þāt heó on flet gebeáh.
 heó him eft brade handleān forgeald

983. seó þel se þe, *K.* — 988. geseóð, *K.* — 990. fyrðhoman? — 991.
 lādan, *K.* — 992. brimvylf, *MS.* — 994. svā] *i. e.* svā þāt. — 996. svencte,
MS. — 1016. Hylāces, *MS.* — 1017. vundelmæl, *MS.*

- grimmum grápum, and him tógeanes fèng:
 ofervearp þà vèrigmòd vigena strengest
 1030 fède cempa, þæt he ou fylle veard;
 ofsæt þà þone selegist and hire seax geteah,
 brád brúnecg, volde hire bearn vrecan,
 ángan eaferan. him on eaxle lág
 breóstnet broden: þæt gebearh feore
 1035 víd ord and víd egge, íngang forstòd.
 háfde þà fordsíðòd sunu Ecgþeóves
 under grimne grund, Geáta cempa,
 nemne him heaðobyrne helpe gefremede,
 herenet hearde, and hálig god
 1040 geveóld, vigsigor; vitig drihten,
 róðera rædend, hit on riht gescèd
 ýðelice: síððan he eft ástòd.
 Geseah þà on searvum sígeeádig bil. (K. XXIII.)
 ealdsveord eotenise ecgum þyhtig,
 1045 vigena veordmynd: þæt vās væpna cyst. —
 buton hit vās mære þonne ænig mou ðder
 tó beaðuláce áðþeran meakte, —
 gòd and geatolic, gígauta geveorc:
 he gefèng þà fetelhilt freca Scíldinga.
 1050 hreóh and heorogrim hringmæl gebrágd
 aldres orvéna, yrringa slòh,
 þæt hire víd halse heard grápòde.
 bânhringas brác; bil eal þurhvòd
 fægne flæschoman, heó on flet gecrong:
 1055 sveord vās svátig, secg veorcð gefeah.
 Lixte se leóma, leóht inne stòd
 efne svá of hefene háðre seined
 róðores candel; he áfter recede vlát,
 hvearf þà be vealle, væpen hafenáde
 1060 heard be hiltum Hygeláces þegen
 yrrre and unræd: nās scó ecg fracod
 hilderince, ac he hrade volde
 Grendle forgildan gúðræsa fela
 þára þe he gevorhte tó Vestdenum
 1065 oftór micle þonne on ænne síð,
 þonne he Hròðgáres heorðgeneátas
 slòh on sveofote, slæpende frát
 folces Denigæa fiftýne men,
 and ðder svyle út offerede
 1070 láðlicu lác: he him þās leán forgeald,
 rède cempa, tó þās þe he on ráste geseuh
 gúðvérigne Grendel licgan

1029—1030. *aut legendum est*: ofervearp hine þà etcetera, *aut*: ofervearp — strengestan fēdecempan; oferveorpan *nimirum verbum activum est*. *alteram emendationem esse meliorem puto*, cum vèrigmòd *magis aptum sit epitheton matris Grendli quam viri strenui*. — 1032. brun eeg, K. — 1035. forstòde, MS. — 1036. forsidod, MS. — 1045. vās] *deest* MS. — 1055. gefèh, K.

- aldrleásne, svá him ær gesceód
 Hild út Heorote. hrá vide sprong,
 1075 siddan he áfter deáde drepe þröväde,
 heorosveng heardne, and hine þá heáfde becearf. —
 Sóna þät gesávon snottre ceorlas,
 þá þe mid Hródgäre on holm vliton,
 þät väs ýdgeblood eal gemenged,
 1080 brim blöde fäh. blondenfeaxe
 gomele ymb gödne ongeador spræcon.
 þät hig þäs ädelinges eft ne vëndon.
 þät he sigehrédig sęcēan cōme
 mærne þeóden, þá þäs mynige geveard.
 1085 þät hine seó brimvylf ábroten háfde.
 þá com nōn dāges, nās ofgeáfon
 hvate Seildingas: gevát him hām þonau
 goldvine gumena gistas sēcān —
 mōdes seóce on mere stæredon,
 1090 viston and ne vëndon, þät hie heora vinedryhten
 selfne gesávon. — Þá þät sveord ongan
 áfter headosvæte, hildegicelum
 vígbil vanjan. þät väs vundra sum,
 þät hit eal gemealt ise gelicōst,
 1095 þonne forstes bend fäder onlæted,
 onvinded vægrāpas, se þe geveald hafad
 sæla and mæla: þät is sōd metod.
 Ne nom he on þæm vicum Vedergeāta leóð
 mādmehta mǎ, þeáþ he þær monige geseah,
 1100 buton þone hafclan and þá hilt somod
 siucē fāge; sveord ær gemealt,
 forbearn brodenmæl: vās þät blōd tō þās hát,
 ættren ellorgāst, se þær inne svealt.
 sōna vās on sunde se þe ær út sācece gebād
 1105 vighryre vrādra, vāter up þurhdeáf:
 væron ýdgeblood eal gefālsōd,
 eāene eardas, þá se ellorgāst
 ollēt lifdagas and þās lænan gesceaft.
 Com þá tō laude lidmanna helm
 1110 svídmōð svimman, sælācē gefeah,
 mǎgenbyrdenne, þára þe he him mid háfde.
 eodon him þá tōgeanes, gode þancēdon
 þrydlic þegna heap, þeóðnes gefēgon,
 þās þe hi hine gesundne geseón mōston.
 1115 Þá vās of þam hrōran helm and byrne
 lungre alýsed. Iagu drusāde
 vāter under volenum, vāldreorē fāg.
 fērdon ford þonon fēdelāstum
 ferhdum fāgne, foldveg mæton.

1073. geseód, *K.* — 1084. mynige, *K.*] monige. *MS.* — 1085. ábreóten,
K. — 1089. on] and on, *K.* — 1096. onvinded, *K.* — 1103. ellorgāst, (*Cubi-*
que) *K.*, *qui suggerit* ellengāst. — 1116. drusāde, *K.*

- 1120 cūde stræte; cyningbealde men
 from þam holmclife hafelan bærou
 earfodlice heora æghvādrum
 fela mōdīgra (feóver scoldon
 on þam vālstenge veorcum geferjan
 1125 tō þam goldsele Grendles heáfod).
 ód þāt semninga tō sele cōmon
 frome fyrdhvate; feóvertýne
 Geáta geóngon gumdryhtne mid;
 mōdig ou gemonge meodovongas trād
 1130 Þā com ingán ealdor þegna,
 dædcēne mon dōmē gevurdād,
 hāle hildedeór Hródgār grētan;
 þā vās he feaxe on flet boren
 Grendles heáfod þær guman druncou
 1135 egeslic for corlum and þære idese mid,
 vlite, seón vrātlic: veras onsāvou.

5. Hvý Beóvulf deáde svealt.

INTRODUCTIO. Beovulfus Grendeli matrisque ejus victor in patriam regressus, Heardrēdo rege, Hygelāci filio, a Sæonibus caeso, rex electus, Gautorum populo quinquaginta per annos imperavit. Postea draco, quem vir quidam e Gautorum populo thesauris privarat, eorum vicos combussit, ignes exhalans. Fuerat autem draco hic quondam vir grandævus, armorum præpotens divesque, qui, subolis debilioreis lædio captus, thesauros caverna quadam reconditos, postquam semet ipse in draconem mutarat, trecentos per annos custodiverat; nunc vero sævissimum se rapiuue præbuit ultorem.

Beovulfus igitur rex, ut se suosque ab intatis vindicaret molestiis, draconem armis petere et solus cum solo certare constituit; comites vero, priusquam cavernam intravit, in silvam, quae eos ab hostis furore tegetet, remittens, ita locutus est:

Gegrētte þā gumena gehvylenc, (Kemble 5027.)

hvate helmberend hindeman sidē,
 svæse gesidas. "Nolde ic sveord beran

- 1140 væpen tō vyrme, gif ic viste, hū ic
 við þam aglæcēan elles meakte
 gilpē vidgripan, svā ic gió við Grendle dide;
 ac ic þær headufýres hātes vēue,
 rēdes áttres; for þon ic me on hafu
 1145 bord and byrnan: nelle ic beorges veard,

1128. geóngon] *MS. præbet infinitivum gongan, et bene novi constructionem cōmon gangan; hoc loco tamen præteritum tempus geóngon mihi magis aptum videtur.* — gumdrihten, *K.* — 1135. þære idese] *dativus est, rectus a præpositione for; regina nempe, Vealhþeó, voce ides significatur. contra curminis tenorem esset, si quis vellet conjungere: Grendles heáfod vās on flet boren and þære idese (sc. heáfod) mid, quia Beóvulf feminae caput non absciderat.* — 1136. seón] *dativus vocis seó, seón (pro seóan).* — 1142. gylpe, *K.* — 1143. hātes, *K.] hāte, MS.* — 1144. rēdes and hattres, *K.* — hafu] *convenit haec forma magis cum saxonica heffiu, quam cum vulgari anglosaxonica hābbe.*

- feónd oferfleón fôtes tremmum,
 ac unc sceal veorðan ät vealle svä unc Vyrð geteod,
 metod manna gebväs. ic eóm on môde from.
 þät ic við þone gûdflogan gilp ofersitte.
- 1150 gebide-ge on beorge byrnum verede,
 secgas on searvum, hväðer sæl mæge
 äfter välræse vuude gedýgan
 uncer tvega; nis þät eóver sid
 né gemetmannes, nefne min änes.
- 1155 þät he við aglæcëan eafodo dæte,
 eorlscipe efne: ic mid elné sceal
 gold gegangan, odðe Gûd nimed
 feorbbealu frëne freän eóverne".
 Árás þä bi ronde rôf oretta,
- 1160 heard under helme, hiorsercëan bär
 under stäncleofu; strengo getrúvode
 änes mannes: ne býð svyle earges sid.
 Geseah þä be vealle se þe vorna fela,
 gumcystum gôd, gûða gedýgde,
- 1165 hilde hlemma, þonne hnitou fëðan,
 (stôd an stänbogan), streim üt þonan
 brecan of beorge; väs þære burnan välm
 headufýrum hát; ne meahte horde neáh
 unbirrende ænige hvile
- 1170 deóp gedýgan for dracan læge.
 Lët þä of breóstum, þä he gebolgen väs,
 Vedergeáta leód vord üt faran,
 stearcheort styrnde; stefu in becom
 headotorht hlynnan under hárne stän.
- 1175 hete väs onhrêred, hordveard oncniov
 mannes reorde. näs þær mára first
 freode tó friclan; from ærest ecom
 oráð aglæcëan üt of stäne,
 hát hildesvát; hruse dynede.
- 1180 biorn under beorge bordrand onsváf
 við þam gryregiste, Geáta dryhten.
 Þä väs hringbogan heorte gefýsed
 säcce tó sęcëanne. sveord ær gebräð
 gôd gûdcýning, gomele läfe
- 1185 ecgum ungleáv; æghvädrum väs
 bealohycendra brôga fram ôdrum.
 stídmôð gestôð við steápne rond
 vinja bealdor; þä se vurm gebeáh
 snúde tó somne, he on searvum bád.
- 1190 gevát þä birrende gebogen scridan
 tó gescipe scýndan; scild vel gebearg

1146. tremmum, K.] trem, MS. — 1153. tvegra vult Kemblius. — 1155. earfode, K., *perperam*] eafodo, MS. — 1162. bið, K. — 1164. gedigde, K. — 1165. hnitou, MS. — 1166. stôðan, MS., stôdon, K. — 1169. unbirrende, MS. — 1176. fyrst, K. — 1178. oráð, K. — 1179. hrúse, MS. — 1181. gieste, MS. — 1191. gescipe] gscipe, MS. K. vult togescipe, a verbo

- lif and lice lāssan hwile
 mærum þeódne, þonne his myne söhte,
 þäs he þý fyrstè, forman dógorè,
 1195 vealdan mōste, svā him Vyrð ne gescrāf
 hréd ät hilde. hond up äbräd
 Geáta drihten, gryrefähne slöh
 incgeläfe, þät sió ecg gevæc,
 brún on báne, bät unsvidör,
 1200 þonne his þiódcyning þearfe háfde,
 bysigum gebæded. På vās beorges veard
 äfter headusvenge on hreóum móde,
 vearp välfýrè; vide sprungen
 hildeleóman. hrédSIGORA ne gealp
 1205 goldvine Geáta; gúdbill gesvác
 nacod ät niðe svā hit nó sceolde,
 iren ær gód; ne vās þät éde sid.
 þät se mæra maga Ecgþeóves
 grundvong þone ofgifan volde.
 1210 sceolde villan vic eardjan
 elleshvergen: svā sceal æghvyle mon
 äläetan lændagas. Näs þā long tó þon,
 þät þā aglæcēan hi eft gemétton.
 hyrte hine hordveard, hréder ædmé veóll,
 1215 nivan stefne; nearo þróvóde
 fýrè befangen se þe ær folce veóld.
 nealles him on heápe handgesteallan,
 ädelinga bearn ymbegestódon
 hildecystum, ac hi on holt bugon,
 1220 ealdre burgon; hiora in ánum veóll
 sefa við sorgum: sib æfre ne mæg
 viht onvendan þam þe vel þenced.
 Vigláf vās hāten Veohstānes sunu
 leóflíc lindviga, leód Scilfinga,
 1225 mæg Älfheres. geseah his mondryhten
 under heregriman hāte þróvjan;
 gemunde þā þā áre þe he him ær forgeaf,
 vicstede veligne Vægmundinga,
 folcrihta gehvylc, svā his fāder ähte.
 1230 ne mihte þā forhabban: hond rond geféng,
 geolve linde, gomelsvyrd geteáh:
 þät vās mid eldum Eanmundes láf,
 suna Öhteres, þam ät säcce veard,
 vrecean vineleásum, Veohstān bana

teón, toge-scipe *expeditio*, *nunquam ego hanc vocem legi*. $\bar{g}$ siglum est significans ge, et fortassis gum. gumscipe idem exprimit quod eorlscipe. legendum igitur esse gumscipe censeo, scil. si verum est, scipe non nisi suffixum inveniri. — 1194. þäs| þær, K.

1198. incge| Kemblius hic quoque icge vult scribere, veluti scriptum est v. 593; sed annon ibi quoque incge gold sit legendum, quaeri potest. — 1204. hreð, K. — 1206. lyt, MS. — 1209. ofgyfan, MS. — 1214. hyne, K. — 1223. Veoxstānes, K. — 1233. Öhtere, MS. — 1234. vræc, K. — Veohstānes, MS.

- 1235 meces eegum, and his magum ätbär
brünfägne helm, hringde byrnan,
caldsveord etonisc, þät him Onela forgeaf,
his gädelinges güdgevædu,
fyrdsearo füslic. nô ymbe þä fæhde spræc,
1240 þeah þe he his bróðor bearn äbredvæde.
he frätve geheöld fela missera,
bill and byrnan, öd þät his byre mihte
eorlscipe efnan, svä his ær fäder.
geaf him þä mid Geátum güdgevædu
1245 æghväs unrim, þä he of ealdre gevät
fröd on forðveg. — þät väs forma sid
geóngan cempa, þät he gūde ræs
mid his freódryhtne fremman sceolde.
ne gemealt him se mödsefa, nè his mæges lát
1250 gevác ät vige, svä se vurm onfand,
siddan hie tó gädere gegän häfdon.
Vigláf madelöde, vordrihta fela
sägde gesidum (him väs sefa geómor):
“Ic þät eall geman, þær ve medu þégum,
1255 þonne ve gehëton ússum hláforde
in bíórsele, þe ús þäs beágas geaf,
þät ve him þä güdgetavu gildan voldon,
gít him þyslicu þearf gelumpe,
helmas and heard sveord, þe he úsic on herge geceás
1260 tó þisum sidfate silfes villum,
onmude úsic mærdä, and me þäs mádmäs geaf,
þe he úsic gärvigend göde tealde,
hvate helmberend; þeah þe hláford úser
þis ellenveore äna äþolte
1265 tó gefremmanne, folces hirde,
forþam he manna mæst mærdä gefremede,
dæda dollicra. nu is se dæg cumen,
þät ðre mandryhten mägenes behöfad
gödra güdrinea: vutun gangan tó,
1270 helpän hildfruman, þenden hát si
glédegesa grim! Got vät on mec,
þät me is micle leófre, þät minne lichaman
mid minne goldgifan gléd fädnje.
ne þynced me gerisne, þät ve rondas beren
1275 eft tó earde, nemne ve ær mægen
fäne gefyllan, feorh ealgjan
Vedra þeódnas. Ic vät geare,
þät næron ealdgevyrht, þät he äna scyle

1243. ærfäder, *K.* — 1244. gevæda, *K.* — 1247. güderæs, *K.* — 1249. mæges láf, *ita legendum esse censeo pro mägenes láf, quod MS. praebet. mæges láf, cognati reliquiae, i. e. ensis convenit cum yrfeláf, gomelra láf, cet. Etiam mägenes láf, potentiae, i. e. potentis reliquiae defendi posset, si his non adstaret.* — 1250. svä, *K.* | þä, *MS.* — 1257. getava, *K.* — 1260. þyssum, *K.* — 1270. hát | hit, *MS.* — 1273. minne] *K. proposuit minum, sed mid etiam accusativum regit.* — 1274. gerýsne, *MS.* — 1278. gevyrht] *K. proposuit geriht, male; gevyrht = gevyrhtu, cf. Cäd-*

- 1250 Geāta dagude gnorn þrövjan,
gesigan ät säcce: ðrum sceal sveord and helm
byrne and byrduscruð beornum gemæne".
Vöd þä þurh þone välræc, vigeafolan här
freän on fultum; feä vorda eväd:
"Leöfa Biövulf, læst eall tela,
1280 svä þu on geögudteore geara gecvæde,
þät þu ne äläte be þe lifigendum
döm gedreösan; scealt nu dædum räf,
ädeling änhydig, eallë mägenë
feorh ealgjan: ic þe fullæstu!"
1285 Äfter þäm vordum vurm yrre evom,
atol invitgäst ödrë sidë,
fýrvylmum fäh, feönda niösan,
lädra manna. ligýðum forbarn
bord vid runde; byrne ne meahte
1290 geögum gärvigan geöce gefremman;
ac se maga geönga under his mäges scild
elnë geode, þä his ägen väs
glëdum forgrunden. þä gën güdcyning
märdä gemunde, mägenstrengo,
1295 slöh hildebillë, þät hit on heafolan stöd,
nidë genýded: Nägling forbärst,
gesvác ät säcce sveord Biövulfes,
gomel and grægmael; him þät gifede ne väs,
þät him irenne ecga mihton
1300 helpän ät bilde; väs sió hond tö strong,
se þe mäca gehvane, mine gefræge,
svengë ofersöhte, þonne he tö säcce här
väpen vundum heard: näs him vihte þe sël.
þä väs þeödsceada þridan sidë
1305 frëcne fýdraca fähda gemyndig;
ræsde on þone röfan: þä him rüme ägeald
hät and headogrim; heals ealne ymbefëng
biteran banum: he geblödegöd veard
sävuldriörë, svät ýdum veöll.
1310 Þä ic ät þearfe gefrägn þeödcyninges
andlongne eorl ellen cýðan,
cräft and cöndu, svä him gecynde väs.
ne hëdde he þäs heafolan, ac sió hand gebarn
mädiges mannes, þær he his mägenë healp,
1315 þät he þone nidgäst niöðorhvone slöh,
serg on searvum, þät þät sveord gedeáf

mon 244, 7. þegn häfde gevurdöd þe þä gevyrhto (*facta, merita*) ähton.
1281. byrdu *interpretari nescio*. *Kemblius adscripsit voci byrd*
significationem: gravis, sed cum interrogationis signo. equidem bea-
duscruð legi debere puto. — beornum] *deest in MS., sed ðrum postulat*
substantivum in dativo pluralis. — 1282. välræc, *MS.* — 1286. gäst, *MS.*
— 1292. väs] *deest.* — 1306. rum, *K.* — 1310. gefrägn, *K.] deest.* — 1314.
mägenes healpë, *MS. K. proposuit mæges; sed neque mæges healpë, ne-*
que mägenes healpë possum intelligere.

- fah and fated, þat þat fyr ongon
 svedrjan siddan. þa gen silf cyning
 geveold his gevitte, valseax gebrad
 1320 biter and beadusecarp, þat he on byrnau vág.
 forvrat Vedra helm vurm on middan,
 feond gefylde, ferhellen vrac,
 and hi hine þa begen abroten hafdon
 sibadelingas. svyle sceolde seeg vesan,
 1325 þegn at þearfe. þat þam þeodne vas
 sidas sigehvil silfes dædum,
 voruldes geveorces. Þa sió vund ongon,
 þe him se eorðdraca ær gevorhte,
 svelan and svellan; he þat sóna onfand,
 1330 þat him on breóstum bealonid veóll
 áttor on innan: þa se ádeling gióng,
 þat he bi vealle vishycgende
 gesæte on sesse; seah on enta geveorc,
 hû þa stánbogan stapulum fæste
 1335 ece eordreced innan heóldon.
 hine þa mid handa heorodreórigne
 þeóden mærne þegn ungemete till
 vinedryhten his vaterê gelafede
 hildesádne, and his helm onspeón.
 1340 Bióvulf maðelode, he ofer beane sprac,
 vunde vâlbleáte; visse he gearve,
 þat he dághvila gedrogen háfde,
 eordan vynne — þa vas eall sceacen
 dógorgerimes, deáð ungemete neáh:
 1345 "Nu ic suna minum syllan volde
 gûðgevædu, þær me gifede svá
 ænig yrfeveard áfter vurde
 lice gelenge. Ic þas leóde heóld
 1350 fiftig vintra: nás se folccyning
 ymbesittendra ænig þára,
 þe mec gûðvinum grétan dorste.
 egesan þeón; ic on earde bád
 mælgeseceafta, heóld min tela,
 ne sóhte searonidas, né me svór fela
 1355 áða on unriht. ic þas ealles mæg
 feorhbennum seóc gefeán habban;
 for þam me vitan ne þearf valdend fira
 mordorbealo maga, þonne min sceaced
 lif of lice. — Nu þu lungre gang
 1360 hord sceávjan under hárne stán,

1319. valseaxe, *MS.*] bregdam cum instrumentali construitur, sed accusativus quoque invenitur (cf. hand up abräd), et hoc loco magis mihi placet, biter et scarp cum voce seax jungere, quam ea adjectiva ad subjectum trahere; itaque valseax malim legere. — 1322. ferh eluc? — 1326. sidas sigehvile, *MS.* — 1335. healde, *K.* — 1339. helm, *Grimm*] hêlo, *K.* — 1352. þeón, *MS.* aut teón aut þývan legendum est, docet Kemblins. þeón puto contractum esse ex þývan veluti reón ex reóvan. quod si non placeret, teón scriberem. — 1359. geong, *MS.*

- Vigláf leófa, nu se vurm liged,
 svefed sarê vund, sinces bereáfôd.
 bió nu on ôfoste, þæt ic ær velan,
 goldæht ongite, gearo seeávige
 1365 svegle scarogimmas, þæt ic þý sêft mæge
 æfter máðumvelan min álætan
 lif and leódscipe, þone ic longe heöld".
 Þá ic snúde gefrægn sunu Vihstánes
 æfter vordevidum vundum dryhtne
 1370 hýran headosiócum, bringnet beran
 brogdne beadusercēan under beorges hróf.
 geseah þá sigelhrêdig, þá he bi sesse geóng,
 magoþegn mōdig, máðumsigla,
 fealo gold glitunjan grunde getenge,
 1375 vundur on vealle, and þæs vyrmes denn,
 ealdes uhtflogan orcas stonda,
 fyrnumma fatu feormendleáse,
 hýrstum behrōrene. þær vās helm monig
 eald and omig, earmbeága fela
 1380 searvum gesæled. — sinc eáðe mæg
 gold on grunde gumeynnes gehvone
 hraðe oferhygjan, hýde se þe ville! —
 svylce he sionjan geseah segn eallgylden
 heáh ofer horde, hondvundra mæst,
 1385 gelocen leóða cráftum; of þam leóma stōð,
 þæt he þone grundvong ongitan meakte,
 vráce giondvlitun: nās þæs vyrmes þær
 onsýn ænig, ac hine ecg fornam.
 Þá ic on hlæve gefrægn hord reáfjan,
 1390 eald enta geveorc ánne mannan,
 him on bearm hladau bunan and discas
 silfes dómê; segn eác genom
 beácna beorhtōst, bill ærgescōð
 (ecg vās iren) ealdhláfordes,
 1395 þam þára máðma mundþora vās
 longe hvile; ligegesau vāg
 hátne for horde, hioroveallende
 middelnihtum, óð þæt he mōdrê svealt.
 Ar vās on ôfoste eftsides georn,
 1400 frátvum gefyrdred. hine fyrvit bræc,
 hváðer collenferd evicne gemette
 in þam vongstede, Vedra þeóden
 ellensiócne, þær he hine ær forlêt.
 He þá mid þám máðmum mærne þióden

1366. máðumvelan, *K.* — 1369. vordevyðum, *K.* — 1373. máðum-sigla] *Kemblius, qui genitivum esse putat (sed sigla acc. plur. est), fealo in fela mutat. sed fealo haud dubie ad verum sequentem pertinet, qui, hac voce privatus, imperfectus redditur.* — 1382. hraðe] *deest ap. K.* — 1385. leóman, *MS.* — 1391. hlodan, *K.* — 1395. þam] *attractio; = þam, þe. dativus autem dependet a genam.* — 1400. fyrvet, *K.* — 1401. collenferdan? collenferdne?

- 1405 dryhten sinne driórigne fand
caldres át ende. he hine eft ongan
väterè veorpan, òd þät vordes ord
breósthord þurhbræc; Beóvulf madelòde,
gomel on giòhðe gold sceávòde:
- 1410 "Ic þara frätva freán ealles þanc
vuldurcyninge vordum seege,
écum dryhtne, þe ic hér on starje.
þæs þe ic mòste mínum leóðum
ær svyldðage svyle gestrýnan.
- 1415 nu ic án máðma hord míne bebohte
fròde feorhlegè; fremmad gená
leóða þearfe. — ne mäg ic hér leng vesan;
hátad heaðomære hlæv gevyrcéan
beorhtne áfter bæle át brimes nosan:
- 1420 se scel tò gemyndum mínum leóðum
heáh hlífjan ou Hrones nässe,
þät hit sælidend síððan hatan
Bióvulfes biorh, þa þe brentingas
ofer flòða genipa feorran drifad".
- 1425 Dide him of healse hring gyldenre
þiòden þriðhýdig, þegne gescalde
geóngum gárvigan goldfáhue helm,
beáh and byrnan, hêt hine brúcan vel,
"Þu eart endeláf ússes cynnes
- 1430 Vægmundinga; ealle Vyrð forsveóft
míne magas tò methodscafte,
eorlas on elne: ic him áfter seal!"
þät vās þam gomelan gyngeste vord
breóstgehygdum, ær he bælc eare,
- 1435 hâte heáðovylmas; him of hrèdre gevut
sávól sêcèan sóðfástra dóm.
- Hêt þa gebeóðan byre Vihstanes (Kemble 6214.)
hæle hildediór hæleda monigum
boldágendra, þät hie bælvudu
- 1440 feorran feredon folcágende
gòðum tò gènes. "Nu seal gléd fretan.
veaxan vonna lèg, vigena strengel,
þone þe oft gebád isernscúre,
þonne stræla storm strengum gebæded
- 1445 scòc ofer scildveall, scaftnytte heóld
federgearvum fús, flánfull eode".
Huru se snotra sum Vihstanes
áicgde of cordre cyninges þegnas

1407. väteres, *MS.* — 1409. giòhðe] giógòde, *K.* — 1415. on, *MS.* —
minne, *MS.* — 1416. gená] *acutus indicare mihi videtur*, gená] *stare pro*
geneahe, sufficienter, et non pro gēna, adhuc, iterum, insuper. — 1422.
syððan, *K.* — 1423. Brentingas, *K.* — 1428. vell, *K.* — 1433. þam] þa,
K. — gingæste, *MS.* — 1435. hrèdre, *K.] hvædre, MS.* — 1446. federge-
aryum, *K.] fædergearvū, MS.* — fláne full, *MS. aut flána full, aut flánfull*
legi debet; flánfull magis mihi placet, e prosodica ratione.

- 1450 seofone tō somne þā selestan,
eode eahta sum under invithrōf;
hilderinca sum on handa bār
āledleóman se þe on orde geóng.
nās þā on hlytme, hvā þāt hord strude,
siddan orvearde ænigne dæl
- 1455 secgas gesēgon on sele vunjan,
læne licgan. lyt ænig mearn,
þāt hie ofostlice ūt geferedon
dýre mādmas; dracan eac scufun
vurm of veallcife, lēton væg niman
- 1460 flōd fādman frātva hirde.
þā vās vunden gold on vān bladen
æghvās unrīm, ādeling boren,
hār hilderinc, tō Hrones nāsse.
Him þā gegiredon Geāta leóde
- 1465 ād on eordan unvācienc
helmē behongen, hildebordum,
beorhtum byrnum, svā he bēna vās.
ālegdon þā tō middes mārne þeóden
hāled hiófende hlāford leófne.
- 1470 ongunnou þā on beorge bælfýra mæst
vīgend veccan. vudurēc āstāh
sveart of svichpole, svógende lēt
vópē bevunden. vindblond gelāg
ōð þāt he þā bānhūs gebrocen hāfde,
- 1475 hāt on hrēdre. hýgum unróte
módceare mændon, mondryhtnes cvealm;
svylce geómorgyd . lat . . . . meovle . . . . .
. . . . . vuunden heorde
sorgcearig sælde sære geneahhe,
- 1480 þāt hió hyre . . . . . gas heorde
. . . . . ode va . . . . . ella . . . . . von . . . . .
. . . . . hildesegešan
headohelme mid. heofon rēce svealg.
Gevorhton þā Vedra leóde
- 1485 hlæv on lide, se vās heah and brād,

1449. seofone tō somne, K.] *desunt in libro manuscripto*. — 1453. onhlytme *scripsit Kemblius, male*. — 1457. ofostlic, K. — 1462. ādelinge, MS. — 1463. hilde...] MS. *hildedeór suggessit K.* — 1472. let, K. — 1475. unróte, K. — *Versus 1477 — 1482 miserrime lacerati sunt; "The whole is so ruined as to be nearly illegible" ait Kemblius. sed maxime dolendum est, quod Kemblius, V. Cl., spatium inter singulas literas non satis distincte reddidit. Quod si fecisset, et unam quamque literam, quae erasa est, puncto signavisset, non tantum restitutio haberet periculi. ita enim vero versus forsitan restitui posse arbitror:*
svylce geómorgid lēt geómeovle, folces hierde. — Fýr ūp āstāh,
veóp and vānóde vundne hierde, vagóde vancol, vonn and grædig
sorgcearig sælde sære geneahhe, brāc herebyrnau and hildesegešan
þāt hió hire dryhtguman deādne ge- headohelme mid. *cf.*
seah,

1482. hildes egešan, K. *perperam*; segese, *ahd. segansa, falx*; hildesegeše, *Bellonae falx, i. e. gladius*. — 1483. headohelm, MS. — 1484. þā vīgend,?

- væglidendum vide tō sýne,
 and betimbredon on tū dagum
 beadurōfes bêcn; bronda mæroſt
 veallê bevorhton, svâ hit veordlicôst
 1490 foresnotre men findan mihton.
 beág and beorht sigla hi on beorg didon,
 eall svylce hvrsta svylce on horde ær
 nidhýdige men genumen hæfdon;
 forlêton eorla gestreón eorðan healdan
 1495 gold on greôte, þær hit nu gèn lifed
 eldum svâ unnyt, svâ hit iū vās.
 Þá ymbe hlæv ridon hildedeóre,
 ædelinga scear, calra tvelfe,
 voldon evild evidan, eyning manan,
 1500 vordgid vrecan, vel silfe sprecan.
 eahtôdon eorlscipe, and his ellenveorc
 dugudum dêmdon, svâ hit gedêfe hýd,
 þæt mou his vinedryhten vordum herge,
 ferhdum freoge, þonne he forð scyle
 1505 of lichaman, læne veordan.
 Svâ begnornôdon Geáta leóde
 hláford leófne, heordgeneátas;
 evædon, þæt he være voruldeyninga
 manna mildust and monþværust,
 1510 leóðum lifôst and lofgernôst.

Se gúdræs át Finnsbyrig.

(*Hnäf et Hengest, Danorum (Jutarum?) duces Frisonum regi Finno bellum inferentes arcem regiam Finnsburnh expugnaverant, sed a Finno bellum renovante in arce sunt obsessi. Qua de obsessione fragmentum agere videtur. Conferatur narratio de Hnafi exsequiis et Finni nece pag. 108.*)

. . . . . nas birnad.

Næfre hlcódróde þá heorgeóng cyning,
 nê þis ne dagad eástan, nê hér draca ne fleóged,
 nê hér þisse healle hornas ne birnad,

5 ac hér ús fyrð berad. fugelas singad
 gilled græghama, gúdvudu hlynned,
 scild sceafte onevid. nu scimed þæs mōna
 vaðol under volenum; nu árisad veádæda,
 þe þisne folces nid fremman villað. —

10 Ac onvacnigēað nu, vigend mine,
 habbað eóvra handa geveald, hycgēað on ellen,

1486. væglidendum, *K.*] etlidendum, *MS.* — 1491. hi on beorg dydon bæg and b(eorht) siglu, *K.* — 1495. lifad, *MS.* — 1497. riodan, *MS.* — 1498. tvelfa, *MS.* — 1500. vrecen, *MS.* — 1501. eahtodan, *MS.*

1. Hengest (*aut* Hnäf?) loquitur. — 2. hearogeong, *MS.* — cyning, *i. e.* Finn. — 5. ac her forð berad, *MS.* — 7. scefte, *MS.* — þes, *MS.* — 11. eovre, *MS.* landa, *MS.* geveald] *deest MS.* hicgead, *MS.*

- vindad on orde, vesad on mōdel?"
 Pā ārās monig goldhladen þegn, gyrde hine his svurdē;
 15 þā tō dura eodon drihtlice cēpan,
 Sigeferd and Eāha, hira sveord getugon,
 and āt ōdrum durum Ordlāf and Gūdlāf,
 and Hengest silf hvearf him on lāste.
 Pā gīt Gārulf Gūðere stýrōde,
 20 þāt he svā freólífceorh forman sidē
 tō þære healle durum hýrsta ne bære,
 nu hit nida heard āniman volde;
 ac he frāgn ofer eal undearnīga
 deormōd hāled, hvā þā duru heólde.
 25 "Sigeferd is min nama, cvāð he, ic eom Secgeua leōd
 vrecceua vīde cūð. fela ic veāna gebād,
 heardra hilda, þe is gīt hervitōd,
 svāðer þu silf tō me secēan vīlle".
 Pā vās on healle vālslihta gehlyn,
 30 sceolde nāglōd bord, genumen handa,
 bānhelm berstan. buruhþelu dýnede
 ōð āt þære gūde Gārulf gecrang,
 calra ærest eordbūendra,
 Gūdlāfes sunu; ymbe hine gōdra fela.
 35 Hvearf lacra hræv, hrāfn vandrōde
 sveart and sealobrūn; svurdleōma stōd
 svylce eal Finnsburuh fýrenu vāre.
 Ne gefrāgn ic [nāfre] vurdlicōr āt vera hilde
 sixtig sigebeorna sēl gebæran,
 40 nē nāfre svā nū nacodum sveordum
 svētnē medo sēl forgyldan,
 þonne Hnāfe guldon his hāgstēaldas.
 hig fuhton fif dagas, svā hira nān ne feōl
 drihtgesīða, ac hig þā dura heōldon.
 45 Pā gevāt him vund hāled onveg gangan,
 sæde þāt his byrne ābrocen vāre,
 heresceorpum hrōr, and eac vās his helm þyrl.
 þā hine sōna frāgn folces hirde,
 hū þā vīgend hira vunda genæson,
 50 odde hvāðer þæra hyssa . . . . .

13. vesad, MS. — 14. goldheaden, MS. — 19. stýrde? *nimirum* styr-
 jan, styrōde *significat excitare, anglice to stir*; stýran, stýrde *autem*
gubernare, anglice to steer. — 21. bærān, MS. — 26. vreceten (*i. e.* vrec-
 cen), MS. — 28. svæ þer, MS. *Kemble mavult*: svā þær. svāðer = svā
 hvāðer. — 29. on healle] *alliterationis causa legendum puto*: on vealle;
metior enim videtur alliteratio: vealle — vālslihta *quam*: healle — gehlyn.
 — 30. nāglōd, K.] celod, MS. — genumon, MS. — 35. lacra hræv, MS.
Kemble mavult lādra hræv. *sed lac, lac idem esse videtur quod bor.*
 lakr, laklegr. *Sensus esse videtur: disparuit sauciorum cadaver. cf.*
quoque bor. lekr (Theod. lech) rimosus. — 40 — 41. nacodum sveordum
 svētnē] *noc hvitne*, MS. — 44. duru, MS. — 45. on væg, MS.

Byrhtnôdes deáð ealdormannes.

INTRODUCTIO. In historia ecclesiae Eliensis haec de Byrhtnothi morte leguntur (Lib. II. cap. VI.): De Brithnotho, viro singulari et glorioso, succedit memoranda relatio, cujus vitam justam et gesta non parvis praeconiis Anglicae commendant historiae, de quibus pauca quaticunque stylo cum venia lectoris exceperimus. Res enim magna est, et majorum relatione dignissima, quam nos exigui et elingues arido sermone non sine pudore narramus. Itaque vir iste nobilissimus Northanymbrorum dux fortissimus fuit, qui ob mirabilem sapientiam et corporis fortitudinem, qua se suosque viriliter protegebat, Anglicâ linguâ Atderman, id est Senior vel Dux, ab omnibus cognominabatur. Erat sermone facundus, viribus robustus, corpore maximus, militiâ et bellis contra hostes regni assiduus, et ultra modum sine respectu et timore mortis animosus. Praeterea sanctam Ecclesiam et Dei Ministros ubique honorabat, et in eorum usus totum patrimonium suum conferebat, murum quoque pro religiosis conventibus semper se contra eos opponebat, qui loca sancta inquietare conabantur. Vitam autem suam ad defendendam patriae libertatem, quamdiu vivebat, impendebat; totus in hoc desiderio positus, ut magis moreretur, quam inultam patriae injuriam pateretur.

Fiebat siquidem eo tempore frequens irruptio Danorum in Angliam, quam diversis in locis navigio venientes graviter derastabant. Brithnodo autem duci omnes provinciarum principes quasi invincibili patrono pro magnâ ipsius probitate ei fide sese attigabant, ut ejus praesidio contra inimicam gentem securius se defenderent. Igitur cum Dani quodam tempore apud Meldunam applicuissent, ipso audito rumore cum armatâ manu eis occurrens, pene super pontem aquae omnes interemit, de quibus pauci vix evadentes propriam patriam ad haec narranda navigarent. Post hanc autem victoriam Brithnodo duce cum atacritate in Northanymbrorum (terram) reverso, Dani nimium hoc audito tristati classem denuo reparant, Angliam properant, et ad utciscendam suorum necem quarto iterum anno, Justino (Insteino?) et Guthmundo, filio Stectani, ducibus, ad Meldunam applicant. Quem portum nacti, ut audiverunt Brithnodum ista in suos perpetrasse, statim mandant se ad utciscendos eos adventasse, ipsumque inter ignavos habendum, si non audeat cum eis conferre manum; quibus nuntiis Brithnodus in audaciam concitatus pristinos socios ad hoc negotium vocavit, et eum paucis bellatoribus, spe victoriae et nimîâ ductus animositate, iter ad bellum suscepit, et praecavens et properans, ne hostilis exercitus saltem unum passum pedis se absente occuparet. Dum igitur iter agendo ad abbatiam Ramesiae appropinquaret, et ab abbate Vulsio sibi suisque hospitium et procurationem quaereret, responsum est ei, "quod locus ille tantae multitudini non sufficeret, sed tamen ne omnino abiret repulsus, sibi et septem de suis, quod petebat, ministraret". Ad quod fertur eleganter respondisse: "sciat dominus Abbas, quod solus sine istis nolo prandere, quia solus sine illis nequeo pugnare". Et sic discedens iter ad Etyensem ecclesiam direxit, praemandans abbati Alsio se insulam cum imbecillis copiis transiturum ad pugnam, et si ei placeret, apud eum cum suo exercitu coenaturum. Cui abbas pari voluntate conventus sui respondit: "se in opere charitatis nulla numerositate terreri, sed magis

de ipsorum adventu gratulari". *Receptus ergo cum omni- bus suis regali hospitalitate procuratur, et pro sedulo monachorum obsequio ad magnum loci amorem succenditur. Nec videbatur sibi aliquid bonum unquam fecisse, si hoc monachorum beneficium irrenumeratum reliquisset.*

Cogitans itaque apud se illos causâ sui non parum fuisse gravatos, in crastinum causâ suscipiendae fraternitatis venit in capitulum, et gratias agens abbati atque conventui de tam liberali eorum charitate, ad compensandam eorum largitatem dedit eis statim haec capitalia maneria, Spaldevich et Trumpintune, Ratendune, et Hesberie, Seham et Achott, exponens negotium ad quod ibat, atque maneria sub hac conditione concessit, scilicet Funtburne, Theveresham, Impetane, Pampeverde, Crochestune et Fineberge, Tribpetave, Herdric et Sumeresham cum appendiciis ejus, et super haec triginta marcas auri et viginti libras argenti: ut, si forte in bello occumberet, corpus illius huc attatum humarent. Haec quoque donationem cum duabus crucibus aureis et duabis tacinis patii sui pretioso opere auri et gemmarum contextis, binisque cyrothecis artificiose compositis, Ecclesiae Etyenst investivit. Deinde commendans se orationibus fratrum cum suis properavit ad bellum. Quo perveniens nec suorum paucitate moretur, nec hostium multitudine terretur, sed statim eos adgreditur et per quatuordecim dies ardentem cum eis congregitur. Quorum ultimo die, paucis suorum superstitionibus, morituros se intelligens, non segnior contra hostes dimicabat, sed magna strage illorum facta, pene in fugam eos converterat, donec adversarii paucitate sociorum ejus animati, facto cuneo, congrobati unanimiter in eum irruerunt, et caput pugnantis viri cum magno labore secuerunt, quod inde fugientes secum in patriam portaverunt. Abbas vero, audito belli eventu, cum quibusdam monachis ad locum pugnae profectus corpus ipsius inventum ad hanc ecclesiam reportavit, et cum honore sepelivit; in loco autem capitis massam cerae rotundam apposuit, quo signo diu postea in temporibus recognitus, honorifice inter alios est locutus. Fuit autem vir iste pius et strenuus diebus Edgari, Edvardi regis et martyris, et Aedredi, regum Anglorum, et mortuus est anno regni ipsius Aedredi decimo quarto, ab incarnatione vero Domini anno nongentesimo nonagesimo primo.

. . . . . brocen vurde.
 hêt pâ hyssa hvone hors forlætan,
 feor âfÿsan and ford gangan,
 hycgan tō handum and tō hyge gōdum.
 5 Pâ păt Offan mæg ærest onfunde,
 păt se eorl nolde yrmdo gepoljan:
 he lêt him pâ of handum leofre fleogan
 hafoc vid päs holtes, and tō þære hilde stöp.
 be þam man mihte oncnāvan, păt se cniht nolde
 10 vācjan üt þam vige, pâ he tō væpnum fēng;
 eac him volde Eādric his ealdre gelæstan
 freān tō gefeohte. Ongan pâ ford beran
 gār tō gūde: he hāfde gōd gepanc,

4. and hige godum, *Thorpius*. — 5. pā] *deest ap. Th.* — 7. handou, *Th.* — 11. eac] *ac?* — 13. hāfde God gepanc, *Th. mate.* gepanc *etiam gen. neutr. est, cf. Luc. 9, 46.* "pāt gepanc eode on hig".

- þá hvile he mid handum healdan mihte
 15 bord and bráðsvurd. beót he gelæste,
 þá he át foran his freán feohtan sceolde.
 Þá þær Byrhtnôð ongan beornas trymjau,
 ráð and rædde, rincum tæhte,
 hù hi sceoldon standan and þone stede healdan;
 20 bád þát hyra randas rihte heólden,
 fæste mid folnum, and ne forhtedon ná.
 þá he hæfde þát folc fægre getrymmed,
 he lihte þá mid leóðum þær him leófest väs,
 þær he his heorðverod holdôst viste:
 25 þá stôð on stæde, stíðlice clypode,
 vicinga ar, vordum mælde,
 se on beót ábeád brimlíðendra
 ärende tó þam eorle, þær he on öfre stôð:
 "Me sendon tó þe sæmen snelle,
 30 hêton þe secgan, þät þu môst sendan rade
 beágas við gebeorge. and eöv betere is,
 þät ge þisne gárræs mid gafolê forgildán
 þonne ve svá hearde hilde dælan.
 ne þurfe ve ús spillan, gif ge spêðað tó þam;
 35 ve villað við þam golde gríð fästnjan.
 gif þu þät gerædest, þe hér ricôst eart,
 þät þu þine leóða lýsan ville,
 syllan sæmannum on hyra silfra dóm
 feoh við freóðe and niman fríd át ús:
 40 ve villað mid þám sceattum ús tó scipe gangan,
 on flôt fêran, and eöv frídes healdan".
 Byrhtnôð madelôde, bord hafenôde,
 vand vâcne äsc, vordum mælde
 yrre and ánræd, ágeaf him andsvare:
 45 "Gehýrst þu, sælida, hvät þis folc seged?
 hi villað eöv tó gafole gáras syllan,
 ætrine ord and ealde svurd,
 þá heregeatu, þe eöv át hilde ne deáh.
 brimmanna hoda, ábeód eft ongean,
 50 sege þinum leóðum micle láðre spell,
 þät hêr stynt unforcúð eorl mid his verode,
 þe vile gealgjan êðel þisne,
 Ädelrædes eard, ealdres mines,
 folc and foldan. feallan sceolon
 55 hædene át hilde. tó heánlic me þynced,
 þät ge mid úrum sceattum tó scipe gangán
 unbefoltene, nú ge þus feor hider
 on úrne eard in becómon.
 ne sceole ge svá sófte sinc gegangan:
 60 ús sceal ord and ecg ær gesêman,

20. randan, *Th.* — heoldon, *Th.* — 32. forgyldon, *Th.* — 33. dælon,
Th. — 47. ætrynne, *Th.* — 48. deah, *Th.* — 50. miccle, *Th.* — 55. þynced,
Th. — 56. gangan, *Th.* — 58. earde, *Th.*

- grim gūðplega, ær ve gafol syllàn?
 Hèt þà bord beran, beornas gangan,
 þæt hi on þam eástede calle stódon.
 ne mihte þær for vátene verod tò þam óðrum,
- 65 þær com flóvende flóð áfter ebban,
 lucon lagustreámas, tò lang hit him þuhte,
 hvanne hi tò gúðere gáras bæron.
 hi þær Pantan streám mid prasse bestódon
 Eástseaxena ord, and se áschere;
- 70 ne mihte hyra ænig óðrum derjau,
 bútan hvá þurh flánes flyht fyl genáme.
 se flóð út gevát: þà flotán stódon gearove,
 vicinga fela viges georne.
 hèt þà háleda hleó healðan þà brycge
- 75 vigan vigheardne, se vás Vulfstán háten,
 cáfne mid his cynne. þæt vás Ceólan snuu,
 þe þone forman man mid his francan ofsecát,
 þe þær baldlicóst on þà brycge stóp.
 þær stódon mid Vulfstáne vigan unforhte,
- 80 Álfhere and Maccus, móðige twegen;
 þà noldon át þam forde fleám gevyrcan,
 ac hi fástlice vid þà fynd veredon,
 þe hvile þe hi væpna vealdan móston.
 Þà hi þæt ongeátou and georne gesávon,
- 85 þæt hi þær brycgveardas bitere fundou:
 ongunnon lytegjan þà láde gistas,
 bædon, þæt hi upgangán ágan móston,
 ofer þone ford faran, féðan læðan.
 Þà se eorl ongan for his ofer móðe
- 90 álýfan landes tò fela láðere þeóðe,
 ongean cealljan þà ofer cald vátene
 Byrthelmes bearn; beornas gehlyston.
 "Nu eóv is gerýmmed, gáð ricene tò ús,
 guman, tò gúðe. God ána vát
- 95 hvá þære vástóve vealdan móte".
 Vóðon þà vástvulfas (for vátene ne murnon
 vicinga verod) vest ofer Pantan,
 ofer scir vátene seildas vègon,
 líðmen tò lande línde bæron.
- 100 þær ongean gramum gearove stódon
 Byrhtnóð mid beornum; he mid bordum hèt
 vycan þone vibagan and þæt verod healðan
 feste vid feóndum: þà vás feohte nêð
 tír át getohte; vás seó tid cumen,
- 105 þæt þær fege men feallan seoldou.
 þà veard hreám áhafen, hremmas vuúðea,
 earu æses georn; vás on eorðan cyrn.
 Hi létou þà of folman feolhearde speru,

61. syllon, *Th.* — 74. bricge, *Th.* — 76. Ceolan, *Th.* — 78. bricge,
Th. — 85. bricgveardas, *Th.* — 86. gystas, *Th.* — 103. fohte, *Th.*

- goldè gegrundene gâras fleógan;
 110 bogan væron bysige, bord ord onfêng;
 biter vâs se beadurâes, beornas feóllon
 on gehvâdere hand, hyssas lågon.
 vund veard Vulfmær, vâlreste geceâs
 Byrhtnôdes mæg; he mid billum veard,
 115 his svuster suuu, svîde forheâven.
 þær veard vicingum vîderleân âgîfen:
 gehýrde ic, þât Eâdveard ânne slôge
 svîde mid his svurdè (svenges ne vyrnde),
 þât him ât fótum feóll fæge cempa.
 120 þâs him his þeóden þanc gesæde
 þam bûrþegne, þât he byre hâfde.
 svâ stemnetton stîðlungende
 hysas ât hilde; hogôdon georne,
 hvâ þær mid ordè ærôst mihte
 125 on fægëan men feorh gevinnan,
 vîgan mid væpuum: vâl feól on eordan,
 stôdon stedefâste: stîhte hî Byrhtnôð,
 bîd þât hyssa gehvylc hogôde tò vige,
 þe on Denum volde dôm gefeohtan.
 130 Vôð þâ vîges heard, væpen up âhóf,
 bord tò gebeorge, and víð þâs beornes stôp.
 eode svâ ânræd eorl tò þam ceorle,
 ægðer hyra ôðrum yfles hogôde.
 sende þâ se særinc stúderne gâr:
 135 þâ gevundôð veard vîgena hlâford.
 he sceáf þâ mid þam scilde, þât se sceaft tóbârst,
 and þât spere sprengde, þât hit sprang ougean.
 gegremôð veard se gûðrinc, he mid gârè stang
 vîanene vîcing, þe him þâ vunde forgeaf.
 140 frôð vâs se fyrðrinc, he lét his francan vadan
 þurh þâs hysses hals. hand vîsôde,
 þât he on þam færsceaðan feorh geræhte.
 þâ he ôðerne ôfstlice sceát,
 þât seó byrne tóbârst: he vâs on breóstum vund,
 145 þurh þâ bringlocan him ât heortan stôð
 æterne ord. se eorl vâs þe blîdra,
 hlôh þâ môðig man, sæde metode þanc
 þâs dægveorces, þe him dryhten forgeaf.
 forlêt þâ drenga sum darôð of handa
 150 fleógan of folman, þât se tò ford gevât
 þurh þone âdelan Æðelrædes þegen.
 him he healfe stôð hyse unveaxen,
 cniht on gecampe: se full câllice

109. goldè] *deest ap. Th.* — 121. bûrþegne, þât, *Th.*] byrþene, þa, *MS.* — 122. stemnetton] *Thorpius posuit verbum stemnettā, cui significationem dedit: to meet, sed cum signo interrogandi. equidem puto, stemnettā reducendum esse ad vocem stāf, unde quoque stefjan, stemnjan, derivatum est.* — 127. stedefâste, *Th.*] stæde fâste, *MS.* — 146. ætterne, *Th.* — 147. modiman, *Th.*

- bræd of þam beorne blōdigne gār,
 155 Vulfstānes bearn, Vulfmær se geōnga,
 forlēt forheardne faran eft ongean:
 ord in gevōd, þāt se on eorðan lāg
 þe his þeōden ær þearle geræhte.
 Eode þā gesyrved secg tō þam eorle,
 160 volde þās beornes beāgas gefecgan,
 reáf and hringas and gerēnōd svurd:
 þā Byrhtnōd bræd bill of scæde
 brād and brūnecg, and on þā byrnan slōh:
 hrafe hine gelette lidmanna sum,
 165 þā he þās eorles earm āmyrde.
 feōll þā tō foldan fealohilte svurd:
 ne mihte he gehealdan heardne mēce,
 væpnes vealdan. þā gīt þāt vord gecvād
 hār hilderinc, hyssas bylde,
 170 bād gangan ford gōde gefēran
 (ne mihte þā ou fōtum leng fæste gestandan,
 heard headurinc, he tō heofenum vlāt):
 “Ic gehauce þe, þeōða valdend,
 ealra þæra vynna, þe ic on vorulde gebād!”
 175 nu ic āh, milde meotud, mæste þearfe,
 þāt þu minum gāste gōdes genune,
 þāt min sāvul tō þe sidjan mōte
 on þinne geveald, þeōden engla,
 mid frīde fērjan: ic eom frymdig tō þe,
 180 þāt lū helsceadan hȳnan ne mōten?”.
 þā hine heōvon hædene scealcas,
 and begen þā beornas, þe him bigstōdon,
 Ālfnōd and Vulfmær þā on emne lāgon,
 begen hyra freán feorh gesealdon.
 185 Hi bugon þā fram beaduve þe þær beón noldon,
 þær vurdon Oddan bearn ærest on fleāme:
 Godric fram gūde beāg and þone gōdan forlēt,
 þe him mænigne oft near gesealde;
 he gehleóp þone eoh, þe āhte his hlāford,
 190 on þām gerædum, þe hit riht ne vās,
 and his brōdru mid him begen ārndon,
 Godrȳne and Godrig; gūde ne gȳmdon,
 ac vendon fram þam vige and þone vudu sōhton,
 flugon on þāt fāsten and hyra feore burgon,
 195 and manna mā, þonne hit ænig mæd være,
 gif lū þā gearnunga calle gemundon,
 þe he him tō dugude gedōn hāfde,
 svā him Offa on dāg ær āsæde

154. bræd = brægd. — 156. for heardne, *Th.* — 160. he volde, *Th.* — 162. scede, *Th.* — 164. raðe, *Th.* — 172. heard headurinc] *desunt ap. Th.* — 173. Ic] *deest.* — 178. þin, *Th.* — 179. frymdi, *Th.* — 183. Ā. a. V. begen lagon þa on emn, *Th.* — 184. begen, *deest ap. Th.* — 191. ārndon] *ærdon, Th.* — 192. Godrine and Godrig, *Th.*; *sed videas an non Godric et Godrig idem nomen sit. cf. tamen vox boreal. rigr, vel rigr.*

- on þam medelstede, þá he gemót háfde ;
 200 þát þær mōdlice manege spræcon,
 þe eft át þære þēnunge hi þoljan uoldon.
 Þá veard áfeallen þās folces ealdor,
 Áðelrædes eorl; ealle gesávon
 heordgeneátas, þát hyra hearra lág.
 205 þá þær vendon forð vlanca þegenas,
 unearge men éfston georne:
 hi voldon þá ealle óder tvega,
 lif forlætan oðfe leofne gevrecan,
 svá hi bylde forð bearn Álfrices,
 210 víga vintrum geóng, vordum mælde:
 “Álfvine, cvād he, on ellenspræce
 gemuna, þá mæla, þe ve oft át meodo spræcon,
 þomme ve on hence beót áhófon,
 háled on healle, ymbe heardgevinu;
 215 nu mág cunnjan hvá cēne si!
 ic ville mine ádelo callum geeýðan,
 þát ic vās on Myrcum micles cynnes:
 vās min caldfáder Ealhelm háten,
 vis ealdorman voruldgesælig:
 220 ne sceolon me on þære þeóde þegenas átvitau,
 þát ic of þisse fyrde fēran ville,
 eard gesécan, nu min ealdor liged
 forheáven át hilde. me is þát hearma mæst,
 he vās ægðer min mæg and min hláford”.
 225 Þá he forð eode, fæhde gemunde,
 þát he mid ordé áne geræhte
 flotan on þam folce, þát se on foldan lág
 forvegen mid his væpné. ongan þá vinas manjan,
 frýnd and gefēran, þát hi forð eodon.
 230 Offa gemælde, áscholt áscéoc:
 “Hvāt þu, Álfvine, hafast ealle gemanóde
 þegenas tó þearfe! nu úre þeóden lid,
 eorl on eorðan, ús is callum þearf,
 þát úre æghvyle óðerne bylde
 235 vígan tó víge, þá hvile þe he væpen mæge
 habban and healdan, heardne mēce,
 gár and góð svurd. ús Godric háld,
 earh Oddan bearn, ealle besvicene.
 vēnde þās formonig man, þá he on mearec rád,
 240 on vlanca þam víge, þát være hit úre hláford:
 forþan veard hēr on felda folc tótvæmed
 scildburh tóbrocen; ábreóde his angin,

200. manega, *Th.* — 201. þēnunge hi] *desunt ap. Th.* — 204. heorra, *Th.* — 211. cvād] þa cvād, *Th.* — ellenspræc gemuna, *Th.* — 215. sy, *Th.* — 216. vyle, *Th.* — 217. Myrcan, *Th.* — 218. caldfáder] ealda fáder, *Th.* — 224. *versus male formatus, cum ictus haudquaquam in voce miu sed potius in mæg et hláford collocari debeat; itaque pro hláford mandryhten legendum esse puto.* — 227. se] he? — 239. for moni, *Th.* — mearec, *Th.* — 242. scyldburh, *Th.* — ábreóte?

- þät he hér svä manigne man ällýmde!"
 Leófsunu gemælde and his linde ähöf,
 245 bord tö gebeorge, he þam beorne oncväd:
 "Ic þät gehäte, þät ic heonon nelle
 fleón fötes trym, ac velle furðor gän,
 vrecan on gevinne minne vinedrihten.
 ne þurfon me embe Sturmere stedefäste häled
 250 vordum ätvitän, nu min viue gecranc,
 þät ic hläfordleäs häm sidje,
 vende fram vige, ac me sceal væpen niman,
 ord and iren". He ful yrre vöd,
 feaht fästlice, fleám he forhogöde.
 255 Dunhere þä cväd, darod äcvehte,
 unorne ceorl ofer eall clypöde,
 bäd, þät beorna gehvyle Byrhtnöd vræce:
 "Ne mäg nä vandjan se þe vrecan þenced
 freán on folce, nè for feore murnan".
 260 Þä hi ford eodon, feores hi ne röhton,
 ongunnon þä hiredmen heardlice feohtan,
 grame gärberend, and god bædon,
 þät hi möston gevrecan hira vinedrihten
 and on hira feóndum fyl gevyrcean.
 265 him se gisel ongan geornlice fylstan:
 he väs on Nordhymbrum heardes cynnes,
 Ecgläfes bearn, him väs Äscferð nama:
 he ne vandöde nä ät þam viplegan,
 ac he fýsde ford fläna geneahe:
 270 hvilon he on bord sceät, hvilon beorn tæsdæ,
 æfre embe stunde he sealde sume vunde,
 þä hvile þe he væpna vealdan möste.
 þä git on orde stöd Eädvæard se langa,
 gearc and geornful, gilpvordum spræc,
 275 þät he nolde fleógan fötmæl landes,
 ofer bæc bügen, þä his betera läg.
 he bræc þone bordveall and vid þä beornas feaht,
 öd þät he his sincgifu on þäm sæmannum
 vurdlice vræc, ær he on väle læge.
 280 svä dide Êdelric, äðele gefera,
 füs and fordgeorn; feaht eornoste
 Sibyrhtes bröðor, and svide manig öder;
 clufon cëllödbord, cene hi veredon.
 bärst bordes lærig and seó byrne sang
 285 gryreleóða sum. þä ät gúde slöh
 Offa þone sælidan, þät he on eorðan feóll
 and þær Gaddes mæg grund gesöhte.
 hræde veard ät hilde Offa forheáven:
 he häfde þeah gefordöd, þät he his freán gehët,

255. Dunnere, *Th.* — 265. gysel, *Th.* — 266. Nordhymbrun, *Th.* —
 279. vrec, *Th.* — 280. Äderic, *Th. cum ä cum ä jungi non debeat*, Êdel-
 ric, *ahd. Uodalrih, scripsi.* — 285. gryre leode, *Th.* — 288. rade, *Th.*

- 290 svá he beótóde ær við his beáhgífan,
 þát hi sceoldon begen on burh ridan
 hále tó háme, odde on here crincgan,
 on vǽlstóve vundum sveltan:
 he lág þegenlice þeódne gehende.
- 295 Þá veard borda gebræc, brimmen vódon
 gúde gegremóde. gár oft þurhvóð
 fægges feorhhús. Ford þá eode Vístán,
 Þurstánes sunu, við þás secgas feaht.
 he vās on geþrange hyra þreora bana,
- 300 ær him Vigelines bearn on þam vǽle læge.
 þær vās stíð gemót, stódon fǽste
 vigan on gevinne, vīgend crungon
 vundum vèrige, vǽl feól on eordan.
 Ósvold and Ealdvold ealle hvile
- 305 begen gebróðru beornas trymedon
 hira vinemagas, vordum bædon,
 þát hi þær át þearfe þoljan sceoldon,
 unvǽlice vǽpna neótan.
 Byrhtvold maðelóde, bord hafenóde
- 310 (se vās ealdgeneát), ǽsc ácvehte,
 he ful baldlice beornas lærde:
 "Hyge sceal þe heardra, heorte þe cænre,
 móð sceal þe máre, þe ùre mǽgen lytlad!
 hær líð ùre ealdor ealle forheáven
- 315 góð on greóte. á mǽg gnornjan
 se þe nu fram þýs vígplegan vendan þenced!
 ic eom fróð feores: fram ic ne ville,
 ac ic me be healfe minum hláforde
 be svá leófan men liegan þence".
- 320 Svá hi Ádelgáres bearn ealle bylde,
 Godric tó gúde (oft he gár forlét,
 vǽlspere viudan on þá viciugas),
 svá he on þam folce fyrrest eode,
 heóv and býnde, óð þát he on hilde gecrauc.
- 325 nās þát ná se Godric, þe þá gúde forbeáh.

Cetera desiderantur.

(*Thorpe, Analecta Anglo-Saxonica* 121 — 130.)

J u d i d.

Hoc carmen, omnium hujus generis facile pulcherrimum, duodecim quondam habuit capita, quorum quodvis plus centum versus continuit. Temporum igitur injuria novem capita cum deperdita sint, integrum certe carmen mille versus et quadringentos numerasse, veri simillimum est.

. . . . . tveóde gifena
 in þýs ginnan grundé heó þær þá gearve funde

292. crintgan, *Th.* — 299. geþrang, *Th.* — 312. Hige, *Th.* — 315. greote, *Th.* — 319. leofan, *Th.* — 2. þys, *Thorptus.*

- mundbyrd üt þam mæran þeódne, þá heó áhte mæste þearfe,
 hylde þæs hēhstan dēman, þāt he hie vid þæs hēhstan brōgan
 5 gefridōde frymða valdend. hire þæs fāder on rōderum
 torhtmōd tidē gefremede, þe heó áhte trumne geleāfan
 ā tō þam ālmihhtigan. — Gefrāgn ic þā Olofernus
 vīn hātan vȳrcēan georne, and eallum vundrum þrymlic
 girvan up svāsendo. tō þam hēt se gumena baldor
 10 ealle þā yldestan þegnas, hie þāt ōfstum miclum
 ræfndon rondvigende, cōmon tō þam rican þeódne
 fēran folces ræsvan; þāt vās þȳ feórdan dōgorē
 þās þe Judid hine gleāv on geþonce,
 ides ālfscinu, ærest gesōhte.
 15 Hie þā tō þam symle sittan eodon, (X.)
 vlane tō vingedrince, ealle his veāgesīdas,
 bealde byrnvigende. þær vāeron bollan steāpe
 boren āfter bencum gelōme, svȳlce eāc bunan and orcas
 fulle fletsittendum. hie þāt fæge þēgon
 20 rōfe rondvigende, þeāh þās se rica ne vēnde,
 egesful eorla dryhten. — Þā veard Olofernus,
 goldvine gumena, on gȳtesalum;
 hlōh and hlȳdde, hlyneðe and dȳneðe,
 þāt mihten fira bearn feorran gehȳran,
 25 hū se stīdmōða styrnde and gȳlede
 mōdig and medugāl; manōde geneahbe
 bencsittende, þāt hi gebærdon vel.
 Svā se invidda ofer ealne dāg
 dryhtguman sine drencte mid vīne,
 30 svīdmōd sinces brytta, ōð þāt hie on sviman lāgon;
 oferdrencte his dugude ealle svȳlce hie vāeron deādē geslegene,
 āgotene gōða gehȳlces; svā hēt se gumena aldor
 fylgan fletsittendum, ōð þāt fira bearnum
 neālæhte niht seō þȳstre. hēt þā nīða geblonden
 35 þā eādigan māgd ōfstum fetigan
 tō his bedreste beāgum gehlāste,
 bringum gehrodene. hie hrade fremedon
 anbihtscealcas, svā him heora ealdor bebeād,
 byrnvigena brego. bearhtne stōpon
 40 tō þam gisterne, þær hi Judide
 fundon ferhdgleāve; and þā fromlice
 lindvigende læðan ongunnon
 þā torhtan māgd tō trāfe þam heān,
 þær se rica hine reste on symbol
 45 nihtes inne, nergende lād,
 Ōlofernus. Þā vās eallȳlden
 fleōhnet and fāger ymbe þās folctogan
 bed āhongan, þāt se bealofulla

4. hēhstan] *Sensum quamvis praebeat haec vox, tamen nescio, annon hæðenes, vel hæðenan legendum sit.* — 7. Gefrāgen, *Th.* — 11. 20. rondviggende, *Th.* — 17. byrnviggende, *Th.* — 21. Holofernus, *uti etiam v. 7, Th.* — 22. gȳtesalum *suggessit Th., quod tamen gȳstsalum scribendum esset.* — 32. anȳht, *Th.* — 42. viggende, *Th.*

- mihte vlitau þurh, vigena baldor,
 50 on æghvylcne þe þær inne com
 hāleda bearna, and ou hine nænig
 monna cynnes, nimde se mōdiga hvane
 niderōfra him þe near hēt
 rinca tō rūne gegangan. Hie þā on reste gebrohton
 55 snūde þā snoteran idese. eodon þā snelferhde hāled
 heora hearran cýðan, þāt vās seō hālige meovle
 gebroht on his búrgetelde: þā veard se brēma on mōde
 blide, burga ealdor, þohte þā beorhtan idese
 mid vidlè and mid vomme besmitan; ne volde þāt vuldres dēma
 60 geþāfjan þrymmes hirde, ac he him þās þinges gestýrde,
 dryhten, dugeda valdend. Gevāt þā se deófulcunde,
 gālferhd, gumena þreátē gārberendra
 healofull his beddes neōsan þær he sceolde his blæd forleōsan
 ādre binnan ānre nihte: hāfde he his ende gebidenne
 65 on eorðan unsvæslcne, svylcne he ær āfter vorhte,
 þearlmōd þeōden gumena, þenden he on þisse vorulde
 vunōde under volcna brōfe. Gefeól þā vinē svā druncen
 se rica on his reste middan svā he nyste ræda nānne
 on gevitlocan. vīgend stōpon
 70 ñt of þam inne ofstum miclum,
 veras vīnsade, þe þone vārlogan,
 lādne leódhatan læddon tō bedde.
 nehstan sidē. þā vās nergendes
 þeōven þrymful þearle gemyndig
 75 hū heō þone atolan eādōst mihte
 ealdre benēman, ær se unsfra
 vomfull onvōce. genam þā vundenlocc
 scippendes mǣgd scearpne mēce
 scūrum heardne and of sceāde ābræd
 80 svīðran folme. ongan þā svegles veard
 be naman nemnan, nergend ealra
 voruldbūendra, and þāt vord ācvād:
 “Ic þe, frymda god and frōfre gāst,
 bearn alvaldan biddan velle
 85 miltse þinre me þearsendre,
 þrinesse þrym! þearle is me nu þā
 heorte onhæted and hyge geómor svide,
 mid sorgum gedréfed. forgif me, svegles ealdor,
 sigor and sōdne geleāfan, þāt ic mid þýs sveordē mōte
 90 geheāvan þisne mordres bryttan; geunne me minra gesynta,
 þearlmōd þeōden gumena: nāhte ic þinre næfre
 miltse þon mārān þearfe. gevrec nu, mihtig dryhten,
 torhtmōd tires brytta, þāt me is þus torne on mōde,
 hāte on hrēdre minum”. Hi þā se hēhsta dēma
 95 ādre mid elne onbryrde, svā he dēd ānra gehvylcne

53. snelferhde] stercedferhde, *Th. contra alliterationis legem, quae
 sn et st jungere vetat.* — 62. gārberendra] *deest apud Th.* — 69. vīgend,
Th. — 76. benēman, *Th.* — 78. scyppendes, *Th.* — 86. þrinesse, *Th.* —
 nuða, *Th.* — 87. heorte ys onhæted, *MS.* — 90. mordres, *Th.*

- herbüendra, þe hine him tó helpe sêced
 mid ræde and mid rihte geleáfan. þa veard hire rúme on móde,
 háligre hylt genivód; genam þa þone hædenau mannan
 fæste he feaxe sinum, teáh hine folnum
 100 við hire veard bismelice, and þone healofullan
 listum álegde, lādne mannan,
 svá heó þás unlædan eádóst mihte
 vel gevealdan. slóh þa vundenlocc
 þone feónsceaðan fægum mecç
 105 hete þoncolne, þæt heó healfne forcearf
 þone sveoran him, þæt he on sviman lág
 druncen and dollvund. nās þa deað þa git,
 ealles orsávle. slóh þa eornoste
 ides ellenróf ódrè sidè
 110 þone hædenan hund, þæt him þæt heáfod vand
 forð on þá flóre. lág se fíla leáp
 gæsne he áftan: gæst ellor hvearf
 under neovelnes and þær geniderád vās
 suslè gesæled siddan æfre,
 115 vurmum bevunden, vitum gebunden
 hearde gehäfted in helle bryne
 áfter hinsíde. ne þearf he hopjan nò,
 þýstrum forþylmed, þæt he þonan móte
 of þam vurmsele; ac þær vunjan secal
 120 áva tó aldre bútan ende forð
 in þam heólstran hám hyhtvynna leás.
 Háfde þa gefohten foremærne blæd (X1.)
 Judid át gúde, svá hire god úde,
 svegles ealdor, þe hire sigores onláh.
 125 þa seó snotere mægð snúde gebrohite
 þás herevæðan heáfod svá blódig
 on þam fætelse, þe hire foregenga.
 bláchleór ides, hira begða nest
 þeávum geþungen þyder onlædde,
 130 and hit þa svá heólfrig hire on hond ágeaf
 hygeþoncolre hám tó beranne
 Judid gyngnan sinre. eodon þa gegnum þanone
 þa idesa bá ellenþriste,
 óð þæt hie becómon collenferhde,
 135 eáðhrédige mægð, út of þam herige,
 þæt hie sveótolllice geseón mihten
 þære vlitigan byrig veallas blican,
 Bethuliam. Hie þa beáhhrodene
 fêdelâste forð onetton,
 140 óð hie glædmóde gegán háfðon
 tó þam vealgate. vígend sæton,
 veras vâccende vearde heóldon

100. hyre — bismelice, *Th.* — 101. alede, *Th.* — 107. gyt, *Th.* —
 123. Judith, *Th.* — 124. onleah, *Th.* — 131. hige, *Th.* — berenne, *Th.* —
 132. gingnan, *Th.* — 139. onettan, *Th.* — 141. viggend, *Th.* — 142. heo-
 ildon, *MS.*

- in þam fästenne, svä þam folce ær
geómormóðum Judid bebeád,
145 searþoncol mägd, þá heó on sid gevát,
ides ellenrôf. väs þá eft cumen
leóf to leóðum, and þá lungre hêt
gleávhýdig víf gumena sumne
of þære giunnan byrig hire to geanes gán
150 and hi ófostlice inforlætan
þurh þäs vealles geat, and þät vord ácvád
to þam sigefolce: "Ic eóv secgan mæg
þoncyrde þing, þät ge ne þyrfen leng
murnan on móde: eóv is metoð bliðe
155 cyninga vuldor. þät gecýded veard
geond voruld vide, þät eóv is vuldorblæd
torhtlic toveard and tÿr gifede
þára læða þe ge lange drugon".
Þá vurdon bliðe burhsittende
160 sidðan hi gehýrdon, hú seó hálige sprác
ofer heáune veall. here väs on Iustum,
við þäs fästengeates folc onette,
veras víf somoð, vornum and heápum,
þreátum and þrymmum, þrungon and urnon
165 ongean þá þeóðnes mägd þúsenduælum
ealde ge geónge. æghvylcum veard
men on þære medobyrig móð áreted,
sidðan hie ongeáton, þät väs Judid cumen
eft to éðle, and þá ófostlice
170 hie mid eádméðum inforlæton.
Þá seó gleáve hêt goldé gefrätvóð
hire þinenne þancolmóde
þäs herevæðan heáfod onvriðan
and hit to bêhðe blóðig átÿvan
175 þám burhleóðum, hú hire át beaðve gespeóv.
sprác þá seó áðele to eallum þam folce:
"Hêr ge mægon sveótole, sigerófe haled,
leóða ræsvan, on þäs læðestan
hæðenes headorinces heáfod starjan,
180 Olofernes unlifigendes,
þe ús monna mæst mórðra gefremede,
sárra sorga, and svidôr git
ÿcan volde: ac him ne úðe god
lengran lifes, þät he mid læðum ús
185 eglan móste: ic him caldor óðþrong
þurh godes fultum. nu ic gumena gehvone
þissa burgleóða biddan ville
randvigendra, þät ge récen eóv
fÿsan to gefeohte. sidðan frymða god,

144. Judithe, *Th.* — 150. forlæton, *MS.* — 158. lædda, *Th.* — 160. syððan, *Th.* — 168. syððan, *Th.* — 179. starjad, *MS.* — 184. læðum, *Th.* — 188. viggendra, *Th.*

- 190 ærfæst cyning eástan sende
leóhtne leóman, berad linde ford,
bord for breóstum and byrnhomas,
scire helmas in sceadena gemong:
fyllán foletogan fægum sveordum,
- 195 fæge frumgáras; fýnd syndon eóvere
gedēmed tō deáde, and ge dōm ágon,
týr át tohtan, svá eóv getácnōd hafad
mihtig dryhten þurh mine hand".
Þá veard snelra verod snūde gegearevōd
- 200 eēnra tō campe. stōpon cynerōfe
seogas and gesidas, bæron sigepufas
fōron tō gefeohte ford on gerihte
háled under helmum of þære háligran byrig
on þát dágrēd sylf, dynedon scildas,
- 205 hlūde hlummon: þás se hlanca gefeah
vulf in valde, and se vanna hráfu,
vǣlgifre fugel; veston begen,
þát him þá þeódguman þohton tiljan
fylle on fægum; ac him fleáh on láste
- 210 ean ætes georn, úrigfedera,
salovigpáda, sang hildeleód,
hyrnednebbá. stōpon headorincas
beornas tō beadove bordum beþeahte,
hvealfum lindum, þá þe hvile ær
- 215 elþeódigra edvit þoledon,
hædenra hosp. him þát hearde veard
át þam áseplegan callum forgolden
Assyrium, síddan Ebréas
under gúdfanum gegán háfdon
- 220 tō þám fyrdvicum. hie þá fromlice
létan ford fleógau flána scúras,
hildenádran of hornbogan,
strælas stedehearde; styrmdon hlūde
grame gúdfrecan, gáras sendon
- 225 in heardra gemang; háled væron yrre
landbáende ládum cynne:
stōpon styrmōde, stercedferhde,
vrēhton unsófte ealdgenidlan
medovérige; mundum brugdon
- 230 scealcas of sceādum scirmæled svyrð
ecgum gecoste; slōgon eornoste
Assyria oretmægás
niðhyegende; náune ne sparedon
þás herefolces, heánnne ne rice
- 235 cvicera manna þe hie ofercuman milton.

194. fyllan, *Th. infinitivus locum habere non postest. cui non placuerit fyllan, i. e. caedanus, fyllad, i. e. caedite, ut legat necesse est.* — 201. sigepufas] pufas, *Th.*; sed alliteratio lapsa hac restitutione egebat. — 203. háligran] comparativum mendose positum esse arbitror. legas aut háligre, aut háligan. — 206. hrefn, *Th.* — 211. salovig pada, *Th.*

- Svā þā magoþegnas on þā morgentid
 ehton elþeóða ealle þrage
 æd þæt ongeáton þā þe grame væron
 þās herefolces heáfodveardas,
 240 þæt him svyrðgesving svidlic eávdon
 veras Ebrêisce; hie vordum þæt
 þām yldestan ealdorþegnum
 eýðan eodon; vreh-ton cumbolvigan
 and him forhtlice færsþel bodedon
 245 medovêrigum morgencollan,
 atolne ecgþlegan. Þā ic ædre gefrægn
 slegefæge haled slæpe tóbredan
 and vid þās bealofullan búrgeteldes
 veras videferhde hvearfum þringan
 250 Olofernes. hogödon áninga
 hira hláforde hýlðo bodjan
 ær þon þe him se egesa on ufan sæte,
 mägen Ebrêa; mynton ealle,
 þæt se beorna brego and seó beorhte mægd
 255 in þam vlitigan træfe væron át somne,
 Judið seó ædele and se gálmöda
 egesfull and afor: nās þeáh eorla nān
 þe þone vigend áveccan þorste
 odde gecunnjan, hū þone cumbolvigan
 260 vid þā hálgan mægd háfde gevorden,
 metodes meovlan. Mägen neálahte
 folc Ebrêa, fuhton þearle
 heardum heoruvæpnum; háftê guldon
 hira fyrngeslitu, fágum svyrðum
 265 ealle afþoncan. Assyria veard
 on þam dægeveorce dóm gesvidröd,
 bälc forþýged. beornas stödon
 ymbe hira þeódnes tríf þearle gebylde,
 sveorcendferhde. hi þā somod ealle
 270 ongunnon colhetan, cirman hlúde
 and gristþiljan gödê orfeorme,
 mid tódum torn þoligende. þā vās hira týres át ende,
 eádes and ellendæda. hogedon þā eorlas
 áveccan hira vinedryhten; him viht ne speóv.
 275 Þā veard sid and late sum tó þam arod
 þára beadorinea, þæt he in þæt búrgeteld
 nidheard nêdde, svā hine nýð fordráf:

240. eovdon, *Th.* — 243. vreh-ton] *incertum est, utrum vrēhton, accusaverunt, an vrēhton excitarunt, an rehton, narraverunt. Si vrēhton, vrēhton præferas, cumbolvigan tanquam accus., si rehton, tanquam nomin. sumi debet.* — 245. morgen collan, *Th.* — 247. slege fæge, *Th.* — tóbredon, *Th.* — 249. videferhde] ferhde, *Th.* ferhd, *adj. non nisi in compositis occurrit. pro hvearfum lege vornum.* — 258. viggend, *Th.* — 265. afþoncan] *Thorpius afþoncas legere vult; recte, procul dubio.* — 267. forþiged, *Th.* — 271. gödê] gode, *Th. lectio dubia. gödê orfeorme = substantiæ, opum expertes; godê orfeorme = dei expertes. cf. ad 1. aller güete bar; ad 2. von gote verläzen.* — 275. áræd, anræd?

- funde þá on hedde bláene ligan
 his goldgífan gæstes gæsenne,
 280 lífes belídenne. he þá lungre gefeólt
 freórig tó feoldan, ongan his feax teran,
 hreóh on móde, and his brágl somod,
 and þát vord ácvád tó þám vígendum
 þe þær unróte úte væron :
 285 "Hér is gesvntelód úre sylfra forvyrð,
 tóveard getácnód, þát þære tíde þá gít
 is mid nídum neáh geþrunge,
 þe ve lífê seulon losjan somod,
 át sácce forveorðan: hér líd sveordê geheáven,
 290 beheáfðód healdend úre!" Hi þá hreóvígmóde
 wurpon hira væpen of dúnne, geviton him vérigferhde
 on fleám sceacan. him man fealt on lást,
 mágeneáccen folc, óf se mæsta dæl
 þás heriges lág hilde gesæged
 295 on þam sígevonge, sveordum geheáven,
 vulfum tó villan and eác vālgífrum
 fuglum tó frófre. flugon þá þe lífðon
 láðra líndvígendra; him on láste fór
 sveót Ebréa sígorê geveordód
 300 dómê gedýrsód; him féng dryhten god
 fágre on fultum, freá almíhtig.
 Hi þá fromlíce fágum svyrðum
 háled hygerófe herepad vorhton
 þurh láðra gemong, línde heóvon
 305 scíldbúrh scæron; sceótend væron
 gude gegremede guman Ebréisce;
 þegnas on þá tíð þearle gelyste
 gárgevinnes. þær on greót gefeóll
 se hýhsta dæl heáfodgerimes
 310 Assyria ealdordugude;
 láðan cynnes lythvon becom
 evicera tó eýðde. cirdon cynerófe
 vígend on vídertrod vālseel on innan,
 reócende hræv. rúm vās tó nimanne
 315 londbúendum on þám láðestan
 hira caldfeóndum unlífígendum
 heólfríg herereáf, hyrsta, seýne bord
 and brád svyrð, brúne helmas
 dýre máðmas. háfðon dómlice
 320 on þam folestede fýnd ofervunnen,

279. gesne, *Th. adjectivum gæsen accusativum sing. g. masc. gæsenne format, non gæsnæ. sed vide, au non versus legi debet: gæstes gæsenne his goldgífan; in priore tantum versus parte duo vocabula inveniri solent, quæ eadem incipiunt litera.* — 283. víggendum, *Th.* — 286. þá gít] *abest.* — 288. lífê] *deest ap. Th.* — losjan *passive sumitur.* — 297. lífðon, *Th.* — 298. víggendra, *Th.* — 303. herpad, *MS.* — 305. væran, *Th.* — 310. ealdor dugude, *Th.* — 313. víggend, *Th.* — 314. hræv *si servari non debet, ræve legi potest. etiam cirdon (v. 312) mutandum videtur in tirdon (= tirigdon). offendit enim, quia tres voces tantum ab eadem litera in versu incipiunt. ræv angl. row, ordo, series; theod. reiha.*

- eðelweardas ealdhettende
 svyrdum ásvefede. hie on swade reston,
 þá þe him tó life lādōst væron
 cvicera cynna. Þá seó cneóris eall,
 325 mǣgða mǣrōst ānes mōnðes fyrst
 vlance vundenloce vāgon and læddon
 tó þære beorhtan byrig Bethuliam
 helmas and hupseax, hāre byrnau,
 gūdsceorp gumena goldē gefrǣtvōd,
 330 mǣrra mǣdma þonne mon ænig
 āsecgan mǣge searoþoncelra:
 eal þāt þá þeódguman þrymmē geeodon
 cēne under cumblum āt compvige
 þurh Judide gleāve lāre,
 335 mǣgð mōdigre. hi tó mēde hire
 of þam sidfate sylfre brohton
 corlas āscrōfe Olofernes
 sveord and svātigne helm, svylce eác side byrnau
 gerēnōde reādum goldē and eal þāt se rinca baldor
 340 sviðmōd sines āhte oððe sundoryrfes,
 beāga and beorhtra mǣdma: hi þāt þære beorhtan idese
 āgeāfon gearoþoncolre. ealles þās Judið sǣgde
 vuldor veroda dryhtne þe hire veorðmynte geaf,
 mǣrde on moldan rice svylce eác mēde on heofonum,
 345 sigorleán in svegles vuldre, þās þe heó āhte sōdne geleāfan
 tó þam ālmihtigan, hūru āt þam ende ne tveóde
 þās leānes þe heó lange gyrnde. Þās si þam leófan drihtne
 vuldor tó vidan aldre! he gesceóp vind and lyfte
 rōderas and rōme grundas svylce eác rēde streāmas
 350 and svegles dreāmas þurh his sylfes miltse.

Thorpe, Analecta Anglo-Saxon. 131 — 141.

A n d r e a s.

Grimm, v. 1068.

Þá gesamnedon side herigēas
 folces frungāras tó þam fāstenne,
 vārleāsra verod væpnum cōmon,
 hǣdne hildfreacan, tó þās þá hāftas ær
 under hlinseūvan hearm þrōvedon, 5
 vēndon and voldon viderhyegende,
 þāt hie on elþeódigum æt gevorhton
 veotude viste. Him seó vèn geleáh,
 siððan mid cordre carcernes duru
 eorre āscheberend opene fundon, 10

onhliden hamera geveorc, hirdas
 deāde.
 Hie þá unhydige eft gecyrdon
 lustē belorene lād spell beran;
 sǣgdon þam folce, þāt þær feorrcundra
 elreordigra ænigne tó lāfe 15
 in carcerne cviene ne gemētton,
 ah þær heorodreórige hirdas lægon
 gæsne on greóte, gāstē berofene
 fægra flæschaman. Þá veard forht
 manig

326. vlanc, *Th. ant* vlanc vundenlocc, *ant* vlance, vundenloce (vundenloccc) *legendum est.* — 333. āt] and, *Th.* — 337. Holofernes, *Th.* — 342. Judith, *Th.*

3. vārleāsra, *Gr.* — 9. siððan, *Gr. semper brevi vocali.*

for þam færspelle folces ræsva, 20
heán, hygegeómor, hungres on venum,
blátes beódgastes; nyston beteran
ræd,

þonne hie þá belidenan him tō lifnere
deáde gefeormedon. duruþegnum
veard

in áne tíð eallum átsomme 25
þurh heard gelæc hildbedd stýred.

Þá ic lungre gefrǣgn leóde tō somme
burgvaru bannan; beornas cōmon
viggendra þrǣat vīgum gangan
on mearum mōdige, mædel hegende 30
áscum dealle. Þá vās eall geador
tō þam þingstede þeód gesamnōd,
lêton him þá betveoum tǎn visjan
hvylcne hira ærest ôðrum sceolde
tō fōddurþege feores ongildan. 35
hluton hellerǣftum, hædengildum
teledon betvinum. Þá se tǎn gehveart
efne ofer ænne ealdgesíða:

se vās údveota eorla dugode
heriges on ôre. hraðe síddan veard 40
fetorvrásnum fást feores orvéna.

Cleopode þá collenferhd cearegan
reorde,

evǣð, he his sílfes sunu syllan volde
on æhtgeveald, eaforan geóngne
lifes tō lisse. Hie þá lác hraðe 45
þêgon tō þance. þeód vās oflysted,
metes mōdgeómre, nās him tō mādme
vynn,

hyht tō hordgestreónum. hungre væron
þearle geþrǣatōd, svá se þeódsceada
hreóv ricsōde. Þá vās rinc manig 50
gūdfrec guma ymb þās geórgan feorh
breóstum onbryrðed tō þam beaduláce.
vās þát veátácen vide gefræge,
geond þá burh bodad beorne mane-

gum,
þát hie þās cnihtes cvealm corðre
gesoh-ton 55

dugode and eógoðe, dæl onfêngon
lifes tō leofne. hie lungre tō þās
hædene herigveardas here samnōdon

ceastrevarena; cyrm upp ástáh,
þá se geónga ongann geómrán stefne
geháfed for herige hearnleóð galan,
freónða feásceaft frides vilnjan.

ne mihte earmsceapen áre findan,
freode át þam folce, þe him feores
volde,

ealdres geunnan. háfdon áglæcan 60
sáce gesoh-te, sceolde sveordes ecg.
scerp and scúrheard of sceadan folme,
fýrmælum fág, feorh ácsigan.

Þá þát Andréa earmlic þuhte
þeóðbealo þearlic tō geþoljanne, 70
þát he svá unscyldig ealdre sceolde
lungre linnan. vās se leóðhete
þrōhtheard and þrǣalic; þrymnum
sceócon

mōdige maguþegnas mōdres on luste,
voldon æniuga ellenrófe 75
on þam hysebeordre heafolan ge-
scéna,

gárum ágeótan. hine god forstōd
hálig of hêhdo hædenum folce;
hét væpen vera vexe gelicost
on þam orlege eall formeltan, 80
þý lās scyldhatan sceadan mihton
egle ondsacan ega þrydum.

Svá veard álýsed of leóðhete
geóng of gyrne. gode ealles þanc
dryhtna dryhtne, þás þe he dóm gi-
fed 85

gumena gehvyleum, þára þe geóce
tō him
sécéd mid snytrum. þær býð symle
gearu

freóud unhvilen þam þe hie findan
cann.

Þá vās vóp háfen in vera burgum,
hlúd heriges cyrm, hreópun fricean, 90
mændon meteleáste, mēðe stōdon
hungre geháfte. hornsalu vunedon
vêste vinræced, velan ne benohton
beornas tō brúcanne on þá bitran tíð,
gesæton searupancle sundor tō
ræne 95

21. hyge geómor, Gr. — 23. belidenan, Gr.] behlidenan, MS. — 24. deáde] *deest* MS. — 34. hvylcne — sceolde] *tractio*, pro “þone, hvyle”. — 50. ring, Gr. — 53. gefrege, Gr. — 64. volde] nolde? — 73. þrōhtheard . . . . . þrymman sceócan, Gr. — *non male lacunam explevisse mihi videor. quod ad þrymnum sceócon, violenter irruerunt, attinet, cf. Beov. 469. þrymnum cvehte.* — 77. ágeótan, Gr.] agetan, MS. — 85. gi-fed, Gr.

erudu eahtigan, nās him tō ēdle
vynn.
frāgn þā gelōme freca oðerne:
“ne hele se þe hābbe holde lāre,
on sefan snyttro; nu is sæl cumen,
þreá ormæte; is nu þearf micel, 100
þāt ve visfāstra vordum hýran”.
Þā for þære dugode deóful átývde
vann and viteleás, hāfde vēriges hiv.
ongan þā meldigan mordres brytta,
hellehinca, þone hālgan ver 105
viderhygende and þāt vord geevād:
“Hēr is gefēred ofer feorne veg
āðelinga sum innan ceastre
elpeódigra, þone ic Andréas
nemuan hērde, he eóv neón gesceód,
þā he āferede of fāstenne
manncynnes mā þonne gemet være.
nu ge māgon eāde oncýddæda
vrecan on gevyrhtum: lætad vīgspere,
iren ecgheard, eodorgeard sceoran 115
fæges feorhord; gād fromlice
þāt ge viderfeohend viges gehnægán”.
Him þā Andréas āgeaf andsvare:
“Hvāt þu þristlice þeóde lærest,
bealdest tō beadove! væst þe bæles
cvealm 120
hātne in helle, and þu here fýsest
fēðan tō gefeohte! eart þu fāg við
god
dugoda dēmend! hvāt þu deóflēs
stræl
ýcest þine ymðo! þe se ālmihtiga
heāne gehnægde and heólstor be-
sceáf, 125
þær þe se cyninga cyniŋ clammē
belegde
and þe siddan ā Sātan nemndon,
þā þe dryhtnes ā dēman cūdon”.
Þā git se vidermēda vordum lærde
fole tō gefeohte feóndes crāftē: 130
“Nu ge gehýrad hāleda gevinnan,
se þisum herige mæst hearma ge-
fremede:
þāt is Andréas, se me onflitē

vordum vrātlcum for vera menigo!”
Þā vās beācen boden burhsittendum,
āhleópon hildfreme heriges brehtme
and tō veallgeatum vigend þrunon,
cēne under cumblum cordrē miclē
tō þam orlege ordum and bordum.
Þā vordē cvād veoroda dryhten 140
meotud mihtum svið, sādge his ma-
goþegne:
“Seccalt þu Andréas ellen fremman,
ne mid þu for menigo, ah þinne mōd-
sefan
stadola við strangum. nis seó stuud
latu,
þāt þe vālrēove vitum beleggād, 145
cealdum clomnum; eýð þe silfne,
herd hyge þinne, heortan stadola,
þāt hie mīn on þe māgen oncnāvān.
ne māgon hie and ne mōton ofer mine
ēst
þinne lichaman lehtum scyldige 150
deāde gedælan, þeāh þu drype þolige,
myree manslaga; ic þe mid vuniŋe”.
Aftēr þām vordum com verod unmæte,
lysve lārsmeodas, mid lindgecrōde,
bolgenmōde, bæron út hrade, 155
and þam hālgan þær handa gebundon.
siddan geyppeð vās āðelinga vynn,
and hie andveardne eāgum meahton
gesión sigerōfne. þær vās secg ma-
niŋ
on þam vālvange viges oflysted 160
leóda dugude; lyt sorgōdon,
hylec him þāt edleán āfter vurde.
hēton þā læðan ofer landsceare
þragmælum teón torngeniðlan,
svā hie hit frēcnōst findan meahton. 165
drōgon deórmōde āfter dūnscreafum
ymb stānhleodo stearedferhde
efne svā vide svā vegas tō lāgon
enta ærgeveorc innau burgum,
stræte stānfāge. storm up arās 170
āfter ceasterhofum, cirm unlytel
hædnes heriges. vās þās hālgan lic
sārbennum soden, svātē bestēmed,

97. fregn, *Gr.* — 109. ellpeódigra, *Gr.* — 114. lætad . . . spor, *Gr.*
— 115. eodorgeard, *Gr.* — 116. feorhord, *Gr.* — 118. āgef andsvare, *Gr.*
— 120. bældest, *MS.* — 126. þe] *deest Gr.* — 127. Sāta, *Gr.* — 132. þis-
sum, *Gr.* — 143. þinne] *Gr. semper.* — 146. cealdan, *Gr.* — 152. mansla-
ga, *Gr.*] mǎnslaga, *MS.* — 155. hrade, *Gr.* — 166. dūnscreafum, *Gr.* —
170. upp, *Gr. semper brevi vocali.*

bánhūs ábrocen; blóð ýðum veóll
hát of heólfre; háfde him on inuan 175
ellen untveóðne; vās þát áðele móð
ásundráð fram synnum, þeah he sáres
svá feola

deópum dolgslægum dreógan sceolde.
Svā vās ealne dāg óð þát æfen com
sigetorht, svungen; sār est gevóð 180
ymb þās beornes breóst, óð þát beorht
gevát

sunne svegeltorht tō sete glídan.
Læddon þā leóde lādne gevinnan
tō carcerne; he vās Criste svā þeah
leóf on móðe; him vās leóht sefa 185
hálig heortan neh, hyge untyddre.

Þā se hálga vās under heólstorscāvan
eorl ellenheard ondlange niht
searoþancum beseted. snāv eordan
band

vintergevorpum. veder cōledon 190
heardum hāgelscūrum. svylce hrim
and forst,

háre hildstapan, háleða édel
lucon, leóða gesetu. land vāron
freórig
cealdum cýlegicelum. claug vāteres
þrym

ofer eástreámas, ís brycgāde 195
blæce brimráde. blidheort vunóde
eorl unforcūd, elnes gemyndig,
þrist and þrōhtheard in þreánédum
vintercealdan niht, nō on gevitte blon,
acol for þý egesan, þās þe he ær
ongann, 200

þát he á dómlicóst dryhten herede,
veordāde vordum, óð þát vuldres gim
heofon torht onhlād. þā com háleða
þreat

tō þære dimman ding, dugud unlytel,
vadan vālgifre veorodes brehtme. 205
hēton út hraðe áðeling lædan
in vrádra geveald vārfāstne háled.
þā vās est svā ær andlangne dāg

svungen sárslegum; svát ýðum veóll
þurh bāncofan, blóð lifrum svealg 210
hátan heólfre. hrā veorces ne sann
vundum vérig. þā evom vāpes bring
þurh þās beornes breóst blāt út faran,
veóll vaduman stream, and he vordé
cvād:

“Geseoh nu, dryhten god, drohtad
minne, 215

veoruda villgeofa; þu vāst and const
ánra gehvylces earfedsidas.

ic gelyfe tō þe, min liffruma,
þát þu mildheort me for þīnum mäg-
enspēdum,

nerigend fira, næfre ville, 220

éce álmihtig, áuforlætan,
svā ic þát gefremme, þendeu feorh
leafad

min on moldan, þát ic, meotud, þi-
num

lārum leófvendum lyt gesvice.

þu eart gescildend vid sceadan vep-
num, 225

éce eáðfruma, eallum þīnum;
ne læt nu bismrian banan mancynnes,
fācnes frumbearn, þurh feóndes crāft
leahtrum belegan þā þin lof berad!”

Þā þær átývde se atola gāst, 230
vrād vārloga, vígend lærde
for þam heremāgene, helle deóful,
ávérgeð on vítum, and þát vord ge-
cvād:

“Sleað synnigne ofer silfes mūd,
folces gevinnan; nu tō feola reor-
dad!” 235

Þā vās orlege eft ouhrēred
nivan stefne, nīd up árās,
óð þát sunne gevát tō sete glídan
under nīlan nās, niht helmāde, 239
brūvannu oferbrāgd beorgas steápe,
and se hálga vās tō hofe læded,
deór and dómgeorn, in þát dimme
rāced;

177. feala, Gr. — 180. sigetorht svungen, Gr. — 200. acol] Grimm scripsit acól, quod “alsit” vertit; sed verbum calan cōl nunquam legi; inveniuntur tantum caljan et cēlan. acol (cf. v. 272.) adjectivum est, ab ace (āce, ece) dolor, acan, dolere, derivandum. — 203. heofontorht, Gr. sed onhlidan detegere, aperire, requirit accusativum. heofon onhlād, cœlum aperit. — 204. dingl dýnige? ad obscuram speluncam (rupem)? — 207. vārfāstne, Gr. — 216. vāst, Gr. — 225. gescyldend, Gr. — 227. bysmrian, Gr. — 231. vārloga, Gr. — 235. feala, Gr. — 240. brūn vann oferbræd, Gr.

- seal þonne in neádcofan nihtlangne
first
- värfäst vunjan vic unsýfre.
- Þá com seofona sum tó sele gan-
gan 245
- atol äglæca, yfela gemyndig,
mordres mänfreá, myrce gescyrded
deóful deádreóv, dugudum bereáfóð;
ongann tó þam hálgan hospvord
sprecan:
- “Hvát hogódest þu, Andréas, hider-
cyme þinne 250
- on vrádra geveald? hvát is vuldor þin,
þe þu oferhygdum up árærddest?
þá þu goda ðssa gilp gehnægdest,
hafast nu þe ánum eall getihháð
laud and leóde, svá dide láreóv
þin, 255
- cyneþrym áhóf, þam väs Crist nama,
ofer middangeard, þenden hit mealte
svá;
- þone Heródes ealdre besnidede,
forcom át campe cyning Judæa,
rices berædde, and hine róde be-
fealg, 260
- þát he on gealgan his gást ónsende:
svá ic nu bebeóde bearnum minum,
þegnum þryðfullum, þát hie þe hnægán
gyngran át gúde. Lætad gáres ord,
earh átré gemæI, ingedúfan 265
- in fæges ferd! gáð fromlice,
þát ge gúðfreán gilp forbégán!”
- Hie væron reóve, ræsdon on sóna
gifrum grápum. hine god forstóð,
stadulfäst steórend, þurh his strangan
miht. 270
- Siddan hie oncneóvon Cristes róde,
mære tácen, vurdon hie þá acle
on þam onfenge, forhte, and on fleám
numen.
- Ongann eft svá ær ealdgenidla,
helle háftling, hearnleóð galan: 275
- “Hvát veard eóv svá rófum, rincas
mine,
- lindgesteallan, þát eóv svá lyt ge-
speóv?”
- Earmsceapen him ágeaf andsvare,
fáh fyrnsceada, and his fäder oncvád:
“Ne mágon ve him lungre láð átfá-
stan, 280
- svylt þurh searve; gá þe silfa tó,
þær þu gegninga gúde findest
fréne feohtan, gif þu furdur dearest
tó þam ánhagan aldre genédan.
ve þe mágon eáde, eorla leófófst, 285
- át þam secplegan sêlre gelæran,
ær þu gegninga gúðe fremme,
viges vóman; veald þu þe sæle
át þam gegnslege. uton gangan eft
þát ve bismrigen bendum fástne, 290
- óðvítan him his vræcsid; habbað vord
gearu
- við þam äglæcan eall getrahtóð!”
- Þá hleóðráde hlúdan stefne
vítum bevæled, and þát vord gecvád:
“Þu þe, Andréas, aclæccráftum 295
- lange feredes. hvát þu leóða feola
forleólce and forlærdest! nu leng ne
miht
- gevealdan þý veorcé. þe sind vitu
þás grim
- veotud be gevyrhtum. þu scealt vé-
rigmóð
- heán hródra leás hearm þróvigan, 300
- sáre svyltvcæle. secgas mine
tó þam gúðplegan gearve sindon,
þá þe æninga ellenveorcum
unlyru faca feorh áþþringan.
- hvyle is þás mihtig ofer middan-
geard, 305
- þát he þe ályse of leodubendum
manna cynnes ofer mine ést?”
- Him þá Andréas ágeaf andsvare:
“Hvát me eáde älmíhtig god
níða neregend, se þe in niédum iú 310
- gefástnóde fýrnum clómmum,
þær þu siddan á suslê gebunden
in vræc vunne, vuldres blunne,

243. fyrst, *Gr.* — 244. værfäst, *Gr.* — 245. geongan, *Gr.* — 257. þy-
den, *Gr.* — 258. besnydede, *Gr.* — 263. hnægán, *Gr.* — 264. gyngran, *Gr.*
— 267. gylp, *Gr.* — 274. eald genidla, *Gr.* — 278. him *deest.* ágef and-
svare, *Gr.* — 285. ve þe ne mágon? — 288. þu, *Gr.* þu, *MS.* — 294. be-
væled] bevealóð, bevealvóð? *ant:* bevæled (*cf.* at vola, *misere queri*,
voladr, *miser, egenus.*)? — 296. feala, *Gr.* — 304. faca, *MS.* — 309.
Hvát me eáde] *scil.* mäg älysan. — 313. vræc, *Gr.* vræce?

siddan þu forhogódes heofencyninges
 word: 315
 þær vās yfles or, ende næfre 315
 þines vrāces veorded. þu scealt vidan
 feorh
 ecan þine ymdu. þe þýð á symble
 of dāge on dāg drohtād strengra!"
 Pā veard on fleāme se þe þā fæhde iu
 vid god geara grimme gefremede. 320
 com þā on uhtan mid ærdāge
 hæðenra hlōd hāliges neōsan
 leōda veorude; hēton lædan út
 þrōthearde þegu þridan sidē,
 voldon āninga ellenrōfes 325
 mōd gemiltan; hit ne mihte svā.
 Pā vās neōvinga mid onhrēred
 heard and hete; grim vās se hālgā ver
 säre gesvungen, searvum gebunden
 dolgbennum þurhdrifen, þenden dāg
 lýhte. 330
 ongaun þā geómormōd tō gode cleop-
 jan
 heard of hāfte, hālgan stefne
 veóp vērigrēd and þāt word gecvād:
 "Næfre ic gefērde mid freān villan
 under heofonhvealfē heardran droht-
 nōd 335
 þær ic dryhtnes æ dēman sceolde.
 sint me leod tōlocen, lic säre gebrocen
 bānhūs blōdfāg; benne veallad,
 seono dolgsvātige. hvāt þu, sigora
 veard,
 dryhten hælend, on dāges tide 340
 mid Judēum geómor vurde,
 þā þu of gealgan, god lifigende,
 fyrnveorca freā, tō fāder cleopōdest,
 cyninga vuldor, and cvāde þus:
 ic þe, fāder engla, frignan ville, 345
 lifes leōhtfruma, hvāt forlættest þu
 me? —
 and ic nu þri dagas þoljan sceolde
 vālgrim vītu? bidde ic veoroda god,
 þāt ic gāst minne āgīfan mōte,

sāvla symbelgīfa, on þines silfes
 hand. 350
 þu þāt gehēte þurh þin hālig word,
 þā þu ūs twelfe trymman ongunne,
 þāt ūs heterōfra hild ne gesceōde,
 nē lices dæl lungre oðþeōdde,
 nē sinu nē bān on svade lāgon, 355
 nē loc of heāfde tō forlore vurde,
 gif ve þine lāre læstan voldon.
 nu sint sionve tōsloven, is min svāt
 āþroven,
 licgād āfter lande loccas tōdrifene,
 fex on foldan; is me feorhgedāl 360
 leōfre miclē þonne þeōs lifcearo!
 Him þā stefn oncvād stīdhycgendum
 vuldorcyninges, word hleōdrōde:
 "Ne vep þone vrācsīd, vine leōfesta,
 nis þe tō frēcne, ic þe frīdē healde, 365
 minre mundbyrde māgenē besette.
 me is miht ofer eallne middangeard,
 sigorspēd geseald; sōd þāt gecýded
 manig āt medle on þam miclan dāge,
 þāt þāt geveorded, þāt þeōs vlitige
 gesceaft, 370
 heofon and eorde, hreōsād tō gadore,
 ær āvāged sīe vorda ænig,
 þe ic þurh minne mūd medlan on-
 ginne.
 geseoh nu seolfes svade, svā þin
 svāt āgeāt,
 þurh bāngbrec blōdige stige 375
 liclælan. nō þe lādes mā
 þurh darōða gedrep gedōn mōton,
 þā þe heardra mæst hearma ge-
 fremedon.
 Pā on lāst geseah leōflīc cempa
 āfter vordcvidum vuldorcyninges, 380
 geseah he geblōvene bearvas standan
 blādum gehrodene, svā he ær his
 blōd āgeāt.
 Pā vordē cvād vīgendra hleó:
 "Sīe þe þanc and lof, þeōða valdend,
 tō vidan feore, vuldor on heofonum,

317. bið, Gr. — 319. iu, Gr. — 353. gesceōde, Gr.] geseolde, MS. — 354. oððeōded, MS. oðeode Gr. suggestit. — 358. tōsloven, āproven, MS.] Grimm vull: tōsloven — ādropen, quae emendatio bene quadrat; fortasse legendum est tōslaven — āpraven. āpraven — þreōv, ejicere; slavan, sleōv, vero monstrare non possum, cum verbum slavjan, slavōde pigrum esse, formetur. — 363. hleōdrōde, Gr.] hlōdrōde, MS. — 364. vrācsīd, Gr. — 365. frīde, Gr. — 366. māgene, Gr. — 367. eallne] eall, Gr. middangeard] deest in MS. — 374. āget, MS. — 381. geseh, Gr.

þás þu me on sære, sigedryhten min,
 elþeódigne an ne forlête".

Svá se dædfruma dryhten herede
 hálgan stefne, oð þát háðor sägl
 vuldortorht gevát under váðu scri-
 dan. 390

þá þá folctogan feórdan sidé,
 egle ondsacan, äðeling læddon
 tó þam carcerne, voldon cräfte ge-
 hygd

magorædendes mōd oncyrran
 on þære deorcum niht. þá com dryh-
 ten god 395

in þät hlinræced, häleda vuldor,
 and þá vine sinne vordum grëtte
 and frōfre gecvād fäder mancynnes,
 lifes läreóv, hêht his lichoman
 häles brúcun: "Ne scealt þu in heu-
 dum á leng 400

searo häbbendra sár þróvjan!"

Árás þá mägenê rôf, sägde meotude
 þanc,

hál of häfte heardra vita;
 nás him gevemmed vlite, ne vlōh of
 brägle

lungre álýsed, nè loc of heáfde, 405
 nè bán gebrocen, nè blōdig vund
 lic gelenge, nè lādes dæl
 þurh dolgslege dreóre bestēmed,
 ac vās eft svā ær þurh þá ädelan
 miht

lof lædende and on his lice trum. 410

Hvät ic hvile nu háliges läre
 leóðgiddinga lof þás þe vorhte,
 vordum vemde vurd undyrne
 ofer min gemet: micel is tō seeganne,
 langsum leornung, þät he in life
 ädreäg 415

eall äfter orde; þät sceall ægleávra
 mannu on moldan, þonne ic me tälige,
 fūndan on ferde, þät fram fruman
 cuune

eall þá earfedo, þe he mid elnê ädreáh
 grimra gūða. hvädre git sceolon 420
 lytlum sticcum leóðvorda dæl

furdur reccan. þät is fyrr sägen,
 hū he veorna feola vita gepolōde
 hcardra hilda in þære häðenan byrig.
 He be vealle geseah vundrum fäste 425
 under sælvange sveras unlytle
 stapulas standan storme bedrifene
 eald enta geveorc. he vid äne þære
 mihtig and mödrōf medel gehēde
 vis, vordum gleáv, vord stunde
 ahōf: 430

"Gehêr þu, marmanstān, meotudes
 rædum,
 fore þás onsýne ealle gesceafte
 forhte geveordad, þonne hie fäder
 geseóð
 heofonas and eordan, herigēa mæste
 on middangeard, mancynn sēcan. 435
 læt nu of þinum stadole streámas
 veallan
 eá on flēde. nu þe älmihhtig
 hāted heofona cyning, þät þu hrād-
 lice
 on þis fräte folc forð onsende
 väter vidryng tō vera cvealme, 440
 geofon geótende. hvät þu goldê cart!
 sincgife sylla on þe silf cyning
 vrät, vuldres god, vordum cýdde
 recene gerýno, and rihte æ
 getácnode on tyn vordum, 445
 meotud mihtum svíd, Moýse sealde,
 svā hit södfāste siddan heöldon
 mödige magoþegnas, magas sine
 godfyrhte guman Jōsua and Tobias.
 nu þu miht gecnāvan, þät þe cyning
 engla 450

gefrätvōde furdur miclê
 giofum geárdagum þonne eall gimma
 cynu;
 þurh his hálige hæz þu scealt hraðe
 cýðan,
 gif þu his ondgitan ænige häbbe".

Nás þá vord latu vihte þon märe, 455
 þät se stān tōgān, stream út äveóll,
 fleóv ofer foldan, fāmige valcan
 mid ærdäge eordan þetton;

387. elþeódigne, *Gr.* — 401. sár, *Gr.*] sas, *MS.* — 402. mägene, *Gr.*,
sed rôf aut genitivum aut instrumentalem (ablativum) requirit. — 405.
 álýsed, *Gr.*] älyside, *MS.* — 408. dreóre, *Gr.* — 411. Hvät, *Gr.*] þät, *MS.*
 — 416. ægleávra, *MS.* — 425. fæstne, *MS.* — 426. sveras, *Gr.*] speras,
MS. — 429. modrofe, *MS.* — 434. heofones? — 440. vidryng, *Gr.*] vid
 ryncg, *MS.* — 441. geofon] heofon, *Gr. cf. v. 464.* — 449. Josau, *MS.*

miclæde mereflōd, meodu scerpen
veard

āfter symbeldæge; slæpe tōbrugdon 460
searu hābbende; sund grunde onfeng
deōpe gedrēfed; dugud veard āfyrhted
purh pās flōdes fær; fæge svulton
geōnge on geotene; gūdræs fornam
purh sealtēs svēg. þāt vās sorg-
byrden, 465

biter beorþegu; byrlas ne gældon
ombeltþegnas. þær vās ælcum genog
fram dāges orde drync sōna gearu.
veox vāteres þrym, veras evānedon,
ealde āsberend, vās him ut myne, 470
fleon fealone streām, voldon feore
beorgan

tō dāuscrafum drohtād sēcan,
eordan and vist. him þāt engel for-
stōd,

se þā burh oferbrāgd blācan lȳgē
hātan heaðovealmē. hreoh vās þær
inne 475

beátende brim; ne mihte beorna hlōd
of þam fāstenne fleámē spōvan.
vægas veoxon, vudu blynsōdon
flugon fyrgnāstas, flōd ydum veoll.
þær vās ydfynde innan burgum 480
geómorgidd vrecen, gehdo mænan,
forht ferð manig, fūs leōð galen,
egeslic āled eāgsyne veard

heardlic hereteām, hleōðor gryrellic.
purh lyftgelac lēges blæstas 485
veallas ymbvurpon, vāter miclādon;
þær vās vop vera vide gehyred,

earmlíc ylda gedræg. þā þær ān ongann
feasceaft hāled folc gadorigēan,
hean, hygegeómor; heofende sprac: 490
“Nu ge māgon silfe sōð gecvāran,
þāt ve mid unrihte elpeōdigne
on carcerne clommum belegdon,
vitebendum. ūs seō vȳrd scȳded
heard and hetegrim, þāt is svā here-
cūd. 495

is lit miclē sētre, pās þe ic sōð talige,
þāt ve hine ālysān of leodobendum,
ealle ānmōde, ofost is sēlost,
and ūs þone hālgan helpe biððān,
geōce and frōfre; ūs byð gearu
sōna 500

sibb āfter sorge, gif ve sēcād tō him?”.
Þā þær Andrēa orgete veard
on fyrhdlocan folces gebæro,
þær vās mōdīgra māgen forbēged
vīgendra þrym. vāter fādmedon, 505
fleov firgenstreām, flōd vās on luste,
ōð þāt breost oferstāg brim veallende
eorlum ōð eaxe. þā se ādeling hēt
streām fare stillan, stormas restan
ymb stānhleodu. stōp ūt hrade 510
cēne collenferd, carcern āgeaf
gleāvmōd, gode lof. him gearu sōna
purh streāmraçe stræt vās gerȳmed,
smeolt vās se sīgevang, symble vās
dryge

folde fram flōde svā his fōt gestōp. 515
vurdon burgvare bliðe on mōde,
ferhd gefeōnde. þā vās forð cumen
geōc after gyrne; gefon svedrōde

465. sealtēs] scealtēs, MS. — *voces incipientes cum literis SC rarisime junguntur vocibus cum literis S, SL, SV etc. incipientibus; quare voci sealt notionem maris concedamus necessarium esse puto.* svealthes, abyssī, nīnium mīhi recedere videtur a voce libri MS. sealtēs. — 473. eordan and vist] *si vox anglosaxonica onvist, theodiscæ voci anauuit respondens reperiretur, eordan onvist, i. e. terræ naturam, longe præferrem lectioni libri MS.* eordan and vist, *i. e. terram et victum.* — 480—482. *corruptus locus. aut participia vrecen, galen in infinitivos vrecan, galan mutanda sunt, aut infinitivi mænan loco ponendum est participium mæned. Si infinitivos præfers, tanquam substantiva sumas necesse est, de quibus substantiva geómorgidd, gehdo, leōð dependeant. Ego quidem præfero infinitivos, ita vertens: in arcibus audire potuisti naeniūs canere, questum edere, timidam hominum mentem paratam, carmen cantare.* — 495. herecūd] cūd, MS. *Grimm alliterationem desideratam inserendo vocem hāledum restituere vult, locum tamen non indicit, ubi vox hāledum sit ponenda. lacunæ signum inter hetegrim et þāt posuit, quo in loco verum hāledum stare non potest. ante cūd etiam esse vocem hāledum ponendam apparet.* — 502. ongete? — 504. māgen, Gr.] *deest in MS.* — 518. svedrōde] svadrode. *hoc verbum invenitur scriptum sviderjan, sveoderjan, svederjan, svāderjan, anne sepa-*

þurh háliges hæð, hlýst ýst forgeaf, forht ferd manig folces on láste.
 brimráð gebáð, þá se beorg tóhláð, 520 vëndon hie vífa and vera cveal-
 eordscráf egeslic, and þær in forlét mes, 530
 flóð fædmjan, fealeve vægas, þearlra geþinga, þrage hnágrau,
 geótende gegrind. grund eall for- síððan mánè fáh mordorscyldige
 svealg, gúðgelácan under grund hruron.
 nalas he þær ýðe áne bisencte, Hie þá ánnóde ealle cvædon:
 ach þás veorudes eác þá vyrrestan, 525 "Nu is gesýne þæt þe sôð meotnd 535
 fá folcsceadan feóvertýne cyning ealvihta cráftum vealded,
 geviton mid þý vægè in forvyrd se þisne ar hider ús onsende
 sceacan þeóðum tó helpe. is nu þearf micel,
 under eordan grund. þá veard acol- þæt ve gumcystum georne hýrán!"
 móð

Andreas und Elene, ed. Jac. Grimm.

Elene, gedihied be Cynevulfe.

- Þá vās ágangen geara hvyrfum (Gr. I, 1.)
 tú hund and þreó geteledrimes,
 svylce þrittig eác þinggemearces
 vintra for vorulde, þás þe vealdend god
 5 ácenned veard cyninga vuldor
 in middangeard, þurh mennisc heo
 sôðfástra leóht; þá vās sixte gear
 Constantines cáserdómes,
 þæt he Rómvara in rice veard
 10 áháfen hildfruma tó heretëman.
 Vās se leóðhvata lindgeborga
 eorlum árfäst; áðelinges veóx
 rice under róderum; he vās riht cyning,
 gúðveard gumena; hine god trymede
 15 mærdum and mihtum, þæt he manegum veard
 geond middangeard mannum tó hróðre,
 verþeóðum tó vræce. síððan væpen áhóf
 við hetendum him; vās hild boden,
 viges vóma. verod samnódon
 20 Húna leóde and Hréðgotan,
 fóron fyrdhvate Francau and Húnas,
 væron hvate vcras, hildemeccas
 gearve tó gúde; gáras lixton,
 vridene vålhlencan, vordum and bordum
 25 hófon herecombol. þá væren hearingas
 sveótole gesamnóð and eal sveót geador.
 fór folca gedryht, fyrðleóð ágól
 vulf on valde, válrúne ne mæð,

randa sint svæðerjan, svæðerjan ab sviderjan, svederjan, sveoðerjan, ne- scio; significatio eorum eadem ubique esse videtur.

526. feovertýne, Gr. — 530. vëndon, Gr.] vendan, MS. — vífa] deest Gr. — 532. máne, Gr.

2. geteled rimes, Gr. — 7. syxte, Gr. — 19. samnodan, Gr. — 22. hildemeccas] deest Gr.

- úrigfedera earu uhtsang áhóf
 30 lādum on læste. lungre seýnde
 ofer burgenta beadþreáta mæst
 hergum tó hilde, svylce Húna cyning
 ymb sittendra áver meakte
 ábannan tó beadve burgvígendra.
 35 Fór fyrda mæst, fêðan trymedon
 eóredcestum, þät on álfylce
 dearedlácende on Dauúbie
 steareedfyrhde stáde vicedon
 ymb þäs väteres vylm verodes breaktme,
 40 voldon Rómvara rice geþriugan
 hergum áhýðan; þær veard Húna cyme
 cúd ceastervarum. þä se cásere hêht
 ongean gramum gúð gelæcan,
 under earhfäre ófstum mielum
 45 bannan tó beadve, beran út þræce
 rincas under róðerum. væron Rómvare,
 secgas sigerófe, sóna gegearvóð
 væpnum tó vigge, þeah hie verod læsse
 háfdon tó hilde þonne Húna cyning,
 50 ridon ymb rófne: þonne rand dynede,
 campvudu clynede, cyning þreátê fôr,
 hergê tó hilde. hráfen up ágól
 van and välfel; verod väs on tyhte,
 bleóvon hornboran, hreópon friccan,
 55 mearh moldan träd, mägen samnóde
 cäfe tó ceáse. cyning väs áfyrhted,
 egsan geaclád, síððan elþeódige,
 Húna and Hrêða here sceávedon,
 þät he on Rómvara rices ende
 60 ymb þäs väteres städ verod samnóde,
 mägen unrime. módsorge väg
 Rómvara cyning, rices ne vènde
 for verodlêste; háfde vigena tó lyt
 eaxlgestealna vid ofermägene,
 65 hróra tó hilde. here vicóde,
 eorlas ymb ädeling êgstreáme neáh
 on neáveste nihtlangue first
 þäs þe hie feónða gefär fyrrest gesægon.

29. uhtsang] sang, *MS. et Gr.* Si úrigfedera attributum sit aquilae, ut Grimm arbitratur, earu priori versus parti adscribi debet, quo efficitur, ut in altera versus parte alliteratio desideretur. Si vero úrigfedera substantivi instar sit positum, ad alteram prioris versus partem (välrüne ne mäd úrigfedera) trahendum est, et tunc earn saug áhóf sufficit. — 31. burgenta] Grimm conjicit burg enta; sed genitivus enta semper anteponitur regenti substantivo. igitur aut burgent accipi debet tanquam synonymum vocis simplicis burg, aut mutandum est in Burgendas, nisi forte praeferas aut búrgeatu, aut burgeatu. — 34. beadve, *Gr.*] beadre, *MS.* — 45. beadve, *Gr.*] beadre, *MS.* — 49. þonne, *Gr.*] þone, *MS.* — 54. hreovan, *MS.* — 55. samnóðe? — 57. geaclád? rex terrore perterritus? — 59. þät] = svá þät. — 68. þe] he. *MS.*

- På veard on slæpe silfum ätýved
 70 þam eásere, þær he on cordre sväf,
 sigeröfum gesegen svefnes vöma.
 þuhte him vliteseýne on veres hæde,
 hvit and hivbeorht häleða nãthvyle
 geýved ænlícra, þonne he ær odde sid
 75 gesége under svegle. he of slæpe onbrägd
 eoforcumblē beþeapt. him se ar hrade
 vlitig vuldres boda viðþingöde
 and he naman nemde, nihthelm tóglád:
 "Constantinus, hêht þe cyning engla
 80 vyrda vealdend väre beóðan
 duguða dryhten. ne ondræd þu þe
 þeah þe elþeóðige egesau hvópán
 heardre hilde. þu tó heofonum beseoh
 on vuldres veard, þær þu vráde findest
 85 sigores tácen!" — He väs söna gearu
 þurh þäs hãlgan hæse, hréðerlocan onspeón,
 up lóeáde, svá him se ar ábeád,
 fále fridovebba. geseah he frätvum beorht
 vlitig vuldres treó ofer volena hróf
 90 goldê geglenged, gimmas lixton,
 väs se bláca beám böcstafum ávriten
 beorhte and leohte. "Mid þýs beácnê þu
 on þam frécan färe feúnd ofersvidest,
 geletest lãd verod!" Þá þät leóht gevát,
 95 up sidóde, and se ar somod
 on clænra gemang. cyning väs þý blidra
 and þe sorgleásra secga aldor
 on fyrhdsefan þurh þá fãgerau gesihd.

II.

- Hêht þá onlice äðelinga hleo
 100 beorna beággifa, svá he þät beácen geseah,
 herna hildfruma, þät him on heofonum ær
 geiéved veard, ófstum miclum
 Constantinus Cristes róde
 tíreádig cyning tácen gevyrcan:
 105 hêht þá on uhtan mid ærdäge
 vigend vrecean, and væpenþræce,
 heorucumbul and þät hãlige treó
 him beforan ferjan on feónda gemang,
 beran beácen godes. þýman sungon
 110 hlúde for hergum; hrãfn veorecs gefeah,
 úrigfedra, earn sid beheóld
 vãlhreóvra vig; vulf sang áhóf,
 holtcs gehlêða; hildegesa stód.
 þær väs borda gebree and beorna gepree,

80. väre, *Gr.* — 82. hvópán, *Gr.* hvovau, *MS.* — 86. hæes, *Gr.* — 89.
 vlitig, *MS.* — 90. geglenged, *MS.* — 93. ofersviddest, *Gr.* ofersviddesd,
MS. — 95. somed, *Gr.* — 110. hrefn, *MS.* — 111. úrig fedra, *Gr.*

- 115 heard handgesving and herga ering,
 siððan heó earhfære ærest mêtton.
 on þæt fæge folc flæna scûras,
 gâras ofer geolorand on gramra gemang
 hetend heorugrimme, hilde nâdran,
- 120 þurh fingra geveald forð onsendou;
 stôpon stidhydige, stundum vræcon.
 bræcon bordhreóðan, bil indufon,
 þrungou þræchearde. þâ vâs þâf hafen.
 segen for sveótum, sigeleóð galen.
- 125 gylden grima, gâras lixton
 on herefelda, hædene crungon,
 feóllon friðeleáse. flugon instâpes
 Hûna leóde, svâ þæt hálige treó
 áræran hæht Rómvara cyning
- 130 heaðo fremmende. vurdon heardingas
 vide tóvrecene; sume vîg fornam,
 sume unsófte aldor generedon
 on þam hereside, sume healfevice
 flugon on fâsten and feore burgon
- 135 æfter stânclifum, stede veardôdon
 ymb Danûbie, sume drenc fornam
 on lagostreáme lifes üt ende.
 Þâ vâs môdigra mægen on luste,
 ehton elþeóða óð þæt æfen forð
- 140 fram dâges orde; darodâsc flugon,
 hilde nâdran. heáp vâs gescyrted,
 læðra lindverod, lythvon becvom
 Hûna herges bâm eft þanon.
 Þâ vâs gesýne, þæt sige forgeaf
- 145 Constantino cyning ælmihtig
 üt þam dægveorce dómveordunga,
 rice under rôderum þurh his rôdetreó.
 Gevât þâ heriga helm bâm eft þanon
 hûde hrémig (hild vâs geseccâden)
- 150 viggê geveordôd. com þâ vigena hleó
 þegna þreáte þryðbord scénan,
 beadurôf cyning burga neósan.
 Hæht þâ vigena veard þâ visestan
 snûde tó sionode, þâ þe snyttrocraeft
- 155 þurh fyrngevrito gefrigen hæfdon,
 heóldon hygeþancum hæleda rædas.
 þâ þâs fricgan ongan folces aldor,
 sigerôf cyning, ofer sid veorod:
 være þær ænig ylðra oððe gyngra,

115. gring, *MS.* — 120. onsendan, *MS.* — 122. bordhredan bil indufan, *MS.* — 124. sveótum, *Gr.*] sveótolum, *MS.* — 125. lixtan, *MS.* — 126. herafelda, *MS.* — grungon, *Gr.* — 140. darodâsc? âsc *alibi gen. masc. est.* — 141. heav vâs gescyrted, *MS. emendatio Grimmi est.* — 142. lindvered, *Gr.* — 147. rôde treó, *Gr.* — 151. scénan, *Gr.*] stenán, *MS.* — 156. hæleda, *MS.*] hæledas, *Gr.* — 157. fricgan, *Gr.* — 159. gingra, *Gr.*

- 160 þe him tō sōðe secgan meahste,
 galdrum cýðan, hvät se god vāre,
 holdes brytta, þe þis his beācen vās,
 "þe me svā leóht óðývde and mine leóde generede,
 tǣcna torhtóst, and me tír forgeaf,
 165 vigsþeð við vráðum, þurh þát vlitige treó?"
 Hie him andsvare ænige ne meahston
 ágifan tō gēnes, nē ful geare cūdon
 sveótole geseccan be þam sigebeācne.
 Þā þā visestan vordum cvædon
 170 for þam heremāgene, þāt hit heofoncýninges
 tǣcen vāre, and þās tveó nære.
 Þā þāt gefruggnon þā þurh fulvihte
 lærde væron, him vās leóht sefa,
 ferhd gefeóunde, þeáhl hira feá væron,
 175 þāt hie for þam cāsere cýðan mōston
 godspelles gife, hū se gāsta helm
 in þrinesse þrymme geveordād
 ācenned veard, cýninga vuldor,
 and hū on galgan veard godes āgen bearn
 180 āhangen for hergum heardum vitum,
 ālýsde leóða bearn of locan deófla,
 geómre gāstas, and him gife sealde
 þurh þā ylcan gesceaft þe him geýved veard
 silfum ou gesihde sigores tǣcnē
 185 við þeóða þrāce, and hū þý þridan dāge
 of byrgenne beorna vuldor
 of deáðe ārās, dryhten ealra,
 hāleða cynnes, and tō heofonum āstāh.
 Þus gleávlice gāstgerýnum
 190 sǣgdon sigerófum, svā fram Silvestre
 lærde væron; āt þam se leóðfruma
 fulvihte onfēng, and þāt forð geheóld
 on his dagana tid dryhtne tō villan.

XV.

- Þus ic fród and fūs þurh þāt fæcne hūs
 195 vorderāft vāf and vundrum lās,
 þragum þreóðode and gepanc reóðode
 nihtes nearve; nysse ic gearve
 be þære riht ærne rúmrān geþeahlt,
 þurh þā mæran miht on módes þeahlt
 200 vísdóm onvráh. ic vās veorcum fáh,

160. secgan, *Gr.* — 168. geseccgan, *Gr.* — 182. scealde, *MS.* — 190. Silvestre, *Gr.* — 198. *Primam hujus versus partem corruptissimam esse, nemo est qui non videat. Grimmi, V. Cl. conjectura, rihtearme, rihtārme rejicienda est, quā nimirum corruptela loci haudquaquam tollitur. Mihi legendum videtur: nysse ic gearve be þære rihtæ āreaht rúmrān geþeahlt; i. e. plane ignoravi per rectam fidem explanatam ampliorem cogitationem. tali enimvero ratione ομοιοπρωτον deperditum suo loco renovatur.* — 199. on] *legere mallet* óð. Nysse ic — óð vísdóm þurh þā m. m. módes þeahlt onvráh. *si vero: on módes þeahlt retinere velis, legendum censeo: óð ic þurh þā mæran miht etc.* — 200. onvraeh, *MS.*

- synnum ásæled, sældum bedæled,
 bitrum gebunden, bysgum beþrunge,
 ær me lare onlåg þurh leóhtne hād
 gamelum tō geóce gife unscynde.
- 205 mægencyning amāt and on gemyd begeat,
 torht ontýnde, tidum gerýmde,
 bāncofan onband, breóstlocan onvand,
 leóducrāft onleác, þās ic lustum breác
 villum in vorlde; ic þās vuldres treóves,
- 210 oft nales aene, hāfde ingemynd,
 ær ic þāt vundor onvrigen hāfde
 ymb þone beorhtan beám, svā ic on bōcum faud
 vyrda gangum on gevritum cýðan
 be þam sigebeáme. ā vās sác, óð þāt
- 215 cnyssed cearvelmum **C.** drūsende,
 þeáh he in medohealle mādmas þege,
 āplede gold. **Y.** geornóde
N. gefēra, nearusorge dreáh,
 enge rúne, þær him **E.** fore
- 220 milpadas māt, mōdig þrægede
 virum gevleuced. **V.** is gesvidrād,
 gomen āfter gearum, geógud is gecyrred
 ald onmēdla. **U.** vās geara
 geógodhādes gleám: nu sint geardagas
- 225 āfter firstmearce ford gevitene,
 lifvynne geliden, svā **L.** tóglided,
 flóðas gefýsde. **F.** æghvam býð
 læne under lyfte, landes frátva
 gevitād under volcnum vinde gelicōst,
- 230 þonne he for hāledum hlūdāst iged,
 vāded be volcnum, vėdende fāred,
 and eft semminga svige gevyrred,

201. sældum bedæled] *desunt haec verba in MS.; sed poetam ita scripsisse vix est dubium.* — 204. unscynde] *unseóce?* — 215—227. *Singulae literae, quae his versibus conspiciuntur, in libro manuscripto runarum formam habent. Formant collectae nomen Cynevulf, quod haud dubie viri nomen est, qui carmen hoc composuit. Ex Grimmii sententia literae C, Y, U literarum tantum vim atque notionem habent, literae autem N, E, V, L, F ita accipiendae sunt, ut harum literarum nomen propter sensum postuletur, nimirum Nead, necessitas, inopia, Eh, equus, Ven, superbia, Lagu, aqua, Feoh, pecunia. Quod si ita est, poetam tenuitate et inconstantia quadam laborare, certum est. Huc accidit, quod versus 215, 217, 223 omni sensu carent, nisi singulis literis C, Y, U, ut Grimm suadet, totius nominis (Cynevulfi) vim et notionem concedere velis. Omnes literae aut signorum tantum vim habere debent, aut nominum notionem. Literarum C, Y, U nomina, scilicet Cēn, Yr, Ūr (= fax, arcus, urus) sensum hoc loco non habere, negari quidem non potest, alia tamen vocabula si quis pro usitatis harum literarum nominibus substituere vellet, quamquam Etene, v. 1090 litera V (on vuldres V) non Ven, sed vealdend significat, justo fortasse audacior appareret. Ceterum voces Cempa, puginator, Yrming, pauper, Unne, favor, sensum optimum praebent. Sed ad alia. — 215. drūsende] aut supplendum est vās, aut legendum drūsóde. — 217. āplede] āfleda, Gr. āplede, MS. — 224. glēm, MS. — 228. frátve, Gr.*

- in nêdcleofan nearve geheadrôd,
 þreám forþrycced: svá þeós worlð eall gevited,
 235 and eác svá some þe hire on vurdon
 átydrede tiônlēg nimeð,
 þonne dryhten silf dôm gesêced
 engla veorudê. sceal æghvyle þær
 reordberendra riht gehýran
 240 dæda gehvylcra þurh þæs dêman mùd,
 and vorda svá same ved gesyllan,
 eallra unsnyttra ær gespreccena,
 þristra gehonca, þonne on þreó dæled
 in fýres feng folc ánra gehvyle
 245 þára þe gevurdon on vidan feore
 ofer sidne grund. sôdfæste biôð
 yfemest in þam áde eádigra gedryht,
 dugud dômgeorne, svá hie ádreógan mágon
 and hûtan carfedum eáde geholjan
 250 môdigra mägen; him gemetgud eall
 édles leóma, svá him êðost býð
 silfum gesêftost. synfulle beóð,
 mânê gemengde, in þam midle þreád,
 hâled hygegeómre, in hátne vylm
 255 þrósmê hceahhte. býð se þridða dæl
 ávyrgeðe vomsceadan in þæs vylmes grund,
 leáse leóðhatan, lige befæsted
 þurh ærgevyrht, árleásra sceólu
 in glêða gripe. gode nô siddan
 260 of þam mordorhofs in gemynd cumad,
 vuldorcyninge, ac hie vorpene beóð
 of þam headuvylme in helle grund
 torngnidlan. býð þám tvám dælum
 ungelice, môton engla freán
 265 geseón, sigora god; hie ásodene beóð
 ásundrôd fram synnum, svá smæte gold,
 þæt in vylme býð vomma gehvylces
 þurh ofnes fýr eall geclæusôð,
 ámered and gemylted; svá býð þára manna ælc
 270 áscyred and ásceáden scylda gehvylcre,
 deópra firena, þurh þæs dômes fýr:
 môton þonne siddan sibbe brúcan,
 êces eáðvelan; him býð engla veard
 milde and blide, þæs þe hie mána gehvyle
 275 forsávon, synna veorc, and tó suna metudes

248. *Grimm* duguddômgeorne *legere suadet*; *sed vox dugud mihi voci gedryht apposita videtur. cf. dugud and geogud, Beov. v. 309. — 253. þreád* *Grimm legere suadet dreogad, cum þreád hoc loco ut dicit sensu careat. Sed fallitur V. CI. þreád, vel rectius þreáde, castigati, pertinent ad beóð v. 252, ita ut mânê gemengde appositum sit voci synfulle. unde sequitur, vocem in, v. 254 non delendam esse sed in hátum vylme esse legendum. — 267. býð, vomma gehvylces, (ita Gr. interpunctionis signa posuit).*

vordum cleopódon; for þan hie nu on vliete scinað
 englum gelice, yrfes brúcað
 vuldorcyniges tò vīdan feore.

Amen.

Andreas und Elene, ed. Jac. Grimm.

Júliána, gediht fram Cynevulfe.

- Hvæt ve þæt hýrdon háled eahtjan (I.)
 ðéman ðædhvate, þátte in dagum gelamp
 Maximíanes, se geond middangeard
 árleás cyning eahtnisse áhóf,
 5 cvealde cristne men, circau fylde.
 geát on grásvong god hergendra
 hæden hildfruma háligra blóð,
 riht fremmendra. vās his rice brád,
 víd and veordlic ofer verþeóde,
 10 lytesná ofer ealne yrmenne grund.
 Færon áfter burgum, svá he bíboden háfde,
 þegnas þrýðfulle; oft hi þræce rærdon
 ðædum gedvolene, þá þe dryhtnes æ
 feódon þurh firencráft; feondscipe rærdon,
 15 hófon hædengield, hálge cvelmdon,
 hreotun bóceráftge, bárdon gecorenc,
 gáston godes ceimpan gárè and ligè.
 Sum vās æhtvelig áðeles cynnes
 rice geréfa, rondburgum veóld
 20 eard veardáde oftást simle,
 in þære ceastre Commed'a heóld
 hordgestreón. Oft he hædengield
 ofer vord godes veoh gesóhte
 neóðé geneabbè. vās him noma cenned
 25 Èlisèus, háfde ealdordóm
 micelne and mærne. Þá his móð ongon
 fæmnan lufjan (hine fyrvet bræc).
 Júliánu: hió in gæste bār
 hálge treóve, hogde georne,
 30 þæt hire mægðháð mána gehvylces
 fore Cristes lufan clæne geheólde.
 Þá vās sió fæmne mid hire fæder villan
 velegum biveddád; vurd ne ful cåde,
 freódrædenne hū heó fromhogde
 35 geóng on gæste; hire vās godes egsa
 mára in gemyndum þonne eall þæt máðumgesteald,
 þe in þás áðelinges æhtum vunáde.
 Þá vās se veliga þæra vífgifta
 goldspèdig guma georn on móðe,

276. forðan, *Gr.* — scined, *Gr.*

6. hergenda, *MS.* — 12. of, *MS.* — 16. bárdon, *MS.* — 25. Heliseus,
MS. (semper). — 30. ma na, *MS.* — 36. maððum, *MS.* — 38. þære, *MS.*

- 40 þät him mon fromlicäst fæmnan gegyrede
brýd tō bolde. heó þäs beornes lufan
fäste vidhogde, þeah þe feohgestreón
under hordlocan hyrsta unrim
æhte ofer eordan. heó þät eal forseah
- 45 and þät vord æcvād on vera mengu:
“Ic þe mæg gesecean, þät þu þec silfne ne þearft
sviðor svencan; gif þu sōdne god
lufast and gelýfast and his lof rærest,
ongietest gæsta hleo: ic beó gearo sōna
- 50 unvālice villan þines;
svylce ic þe secge, gif þu tō sæmran gode
þurh deāfolgield dæde biþencest,
hæfst hædenfeoh: ne meht þu habban mec,
nē gebreátjan þe tō gesinigan.
- 55 næfre þu þäs sviðlic sār gegearvast,
þurh hæstne nið heardra vita,
þät þu mec oavendē vorda þissa”.
- Þā se ādeling veard irrē gebolgen,
firendædum fāh; gehýrde þære fæmnan vord.
- 60 hēt þā gefetigan fērend snelle
hreoþ and hygeblind hāligre fāder
recene tō rūne. vord up āstāg,
siððan hi tō gādere gāras hlāndon
hildeþremman; hædne væron begen
- 65 synnum seāce, sveor and ādum.
    Þā reordōde rices hirde
vid þære fæmnan fāder frēcnē mōde
darad hebbende: “me þin dohtor hafad
geyped orvyrðu; heó me on ān sagad.
- 70 þät heó mæg lufan miure ne gýme,
freónðrædenne; me þā fracedu sind
on mōðsefan mæstē veorecē,
þät heó mec svā tornē tælē gereahte
fore þisum folce, hēt mec fremdne god
- 75 ofer þā oðre, þe ve ær cūdon,
velum veordjan, vordum lofjan,
on hyge hērgan, oððe hi nabban”.
- Gesveare þā sviðferð sveor āfter vorde,
þære fæmnan fāder, ferdlocan onspeón:
- 80 “ic þät gesverge þurh sōð godu,
svā ic āre āt him æfre finde,
oððe, þeoden, āt þe, þine hylðu
vinburgum in, gif þās vord sind sōð,
monna leofast, þe þu me sagast,
- 85 þät ic hi ne sparige, āc on spild giefe,
þeoden mæra, þe tō gevealde.
    dēm þu hi tō deāde, gif þe gedafen þynce,

- svà tò life læt, svà þe leófre si".
 Eode þà fromlice femnan tò spræce
 90 ðnræd and yreþveorg yrrè gebolgen
 þær he glædmòd geónge viste
 vie veardjan; he þà vordè eväd:
 "þu eart dohtor min seó ðýreste
 and seó svêteste in sefan minum,
 95 änge for eordan, minra eäгна leóht.
 Jüliäna, þu ongeäde hafast
 þurh þiu orlegu unbipyrfe
 ofer vitena dóm vísau gefongen;
 vidsäcest þu tò svide silfre rædes
 100 þinum brýdguman; se is betra þonne þu,
 ädelra for eordan, æhtspédigra
 feohgestreóna; he is tò freónde gód.
 forþon is þäs vyrde, þät þu þäs veres frige,
 ece eädlufan än ne forlæte".
- 105 Him þà seó eädge ägeaf andsvare, (11.)
 Jüliäna, hió tò gode häfte
 freóndrædenne fäste gestadeläd:
 "näfre ic þäs þeódnes þätþjan ville
 mägrædenne, nemne he mäгна god
 110 geornór bigonge, þonne he gen ðide,
 lufige mid lacum þone þe leóht gescóp,
 heofon and eordan and holma bigong,
 eodera ymbhvyrft; ne mäg he elles mec
 bringan tò bolde; he þà brýdlufan sceal
 115 tò óðerre æhtgestealdum
 idese scean; nafad he ænige hær".
 Hire þà þurh yrrè ägeaf andsvare
 fäder feóndlice; nales frätva onhöct:
 "ic þät gefremme, gif min feorh leofad,
 120 gif þu unrædes ær ne gesvices,
 and þu fremdu godu ford bigongest,
 and þà forlætest, þe ðs leófran sind,
 þe þisum folce tò fremre stondad,
 þät þu ungeara caldre scyldig
 125 þurh deóra gripe deaðè sveltest,
 gif þu gepätþjan nelt þingrædenne,
 mödges gemänan. micel is þät ongín
 and þreániédlie þinre gelican,
 þät þu forhycge hláford ðrne".
- 130 Him þà seó eädge ägeaf andsvare,
 gleáv and gode leóf, Jüliäna:
 "ic þe tò söðe secgan ville
 bi me lifgendre nelle ic lyge fremmau,
 næfre ic me ondræde dōmas þine;
 135 nè me veorce sind vitebrōgan,

88. sy, Th. — 90. irenþveorg? yre *idem esse, quod yrrè, dubito, quia vox eadem in eodem versu ita posita vix invenitur.* — 110. dyde, Th. — 116. ænig, MS. — 118. frätve, Th. — 124. ealdres?

- hildevóman, þe þu hæstlice
 mán fremmende tō me beótast;
 nē þu næfre gedēst þurh gedvolan þinne,
 þāt þu mec ácirre from Cristes lofe".
- 140 Þá vās ellenvōd yrre and rēde,
 frēcne and ferdgrim fāder vid dehter,
 hēt hi þā svingan, suslē þreágan,
 vitum vægan, and þāt vord ácvād:
 "onvend þec in gevitte and þā vord oncir-
- 145 þe þu unsnyttrum ær gespræce,
 þā þu goda ūssa giēld forhogdest".
 Him seó unforhte ágeaf andsvare
 þurh gæstgehygd Jūliāna:
 "næfre þu gelærest, þāt ic leásingum,
- 150 dumbum and deáfum deófolgiēldum.
 gæsta genidlum gaful onhāte,
 þām vyrrestum vites þegnum;
 ác ic veordige vuldres ealdor,
 middangeardes and mǣgenþrymmes.
- 155 and him ánum tō eal biþence,
 þāt he mundþora min geveorde,
 helpend and hælend vid hellsceadum".
 Hi þā þurh yrre Africānus
 fāder fæmnan ágeaf on feónda geveald
- 160 Élisēo: he in æringe
 gelædan hēt áfter leóhtes cyme
 tō his dōmsetle. dugud vafāde
 on þære fæmnan vlite, folc eal geador.
 Hi þā se ádeling ærest grētte,
- 165 hire brýdguma blidum vordum:
 "min se svētesta sunnan scima,
 Jūliāna, hvāt þu gleám hafast
 ginfāste giefe, geóguðhādes blæd!
 gif þu godum ūssum gēn gecvēmest,
- 170 and þe tō svā mildum mundbyrd sēcest,
 ildo tō hālgum; beóð þe ábyldeð fram
 vrāde gevorhtra vita unrim,
 grimra gyrna, þe þe gegearvād sind,
 gif þu onsecgan nelt sōdum giēldum".
- 175 Him seó ádele mæg ágeaf andsvare:
 "næfre þu geþreátast þinum beótum,
 nē vita þās fela vrādra gegearvast,
 þāt ic þeóðscipe þinne lufje,
 búton þu forlæte þā leásinga
- 180 veohveordinga, and vuldres god
 ongiete glcávlice gæsta scippend,
 meotud moncynnes, in þās meahtrum sind
 á bútan ende calle gesceafta".
 Þá for þam folce frēcnē móðe

- 185 beótvordum spræc, bealg hine svide
folcāgende, and þā fæmnan hēt
þurh niðvræce nacode þenjau
and mid sveopum svingau synna leāse.
āhlōg þā se hererinc, hospvordum spræc :
- 190 "þis is ealdordōm unces gevinnes
on fruman gefongen! gēn ic feores þe
unnan ville, þeáh þu ær fela
unvärlicra vorda gespræce,
onsōce tō svide, þāt þu sōd godu
- 195 lufjan volde; þe þā leān sceolon
viðerhygendre vita brōgan
āfter veordan, būtan þu ær vid hi
geþingige and him þonevyrde
āfter leahtorvidum lāc onsecge,
- 200 sibbe gesette. læt þā sace restau,
lād leōdgevin; gif þu leng ofer þis
þurh þinne dolvillan gedvolan fylgest,
þonne ic nīde sceal niðe gebæded
on þære grimmostan godscyld vrecan,
- 205 torne teōncvide, þe þu tælnissum
við þā sēlestau sacan ongunne
and þā mildestan þāra þe men viten,
þe þes leōdscipe mid him longe bicode".
Him þāt ādele mōd unforht oncvād :
- 210 "ne oudræde ic me dōmas þine,
āvyrgeð vomsceada, nē þinra vita bealo,
hābbe ic me tō hlyhte heofonrices veard,
mildne mundboran, mägna valdend;
se mec gescilled við þinum scinlāce,
- 215 of gromra gripe; þe þu tō godum tihhast,
þā sind gæsne gōða gehvylces,
idle, orfeorme, unbipyrfe.
nē þær fremme mēted fira ænig,
sōde sibbe, þeáh þe sēce tō him
- 220 freōndrædenne: he ne findeð þær
dugude mid deōflum. ic tō dryhtne minum
mōd stadelige, se ofer mägna gehvyle
valdeð vide ferh, vuldres āgend,
sigora gehvylces: þāt is sōd cyning!"
- 225 Þā þam folctogan fracudlic þuhte, (III.)
þāt he ne meahte mōd oncirran
fæmnan foreþonc; he bi feaxe hēt
āhōn and āhebban on heānne beām,
þær seó sunsciēne slege þrōvāde,
- 230 sace singrimme sex tida dāges,
and he ādre hēt eft āsettan,

187. þennan, MS. — 196. viðerhygende vite, Th. — 202. þinne dolvillan, Th.] þin dolvillen, MS. — 203. niðe, Th. niða, MS. — 214. gescylded, Th. — 218. metet, MS. — 219. þeáh þe he sēce *legere suadet* Th. — 221. minum] min, Th. — 227. he hi bi? — 228. heānne = heāhne.

- lād genidla, and gelædan bibeád
 tō carcerne. Hire vās Cristes lof
 in ferdlocan fāste bivunden,
 235 mildē mōðsefan māgen unbrice.
 Pā vās mid clūstrē carcerne duru
 behliden, homra geveorc, hālig þær inne
 vārfāst vunāde; simle heō vuldorcyning
 hērede āt heortan, heofonrices god
 240 in þam nýðleofan nergend fira,
 heólstrē bihelmād; hire vās hālig gāst
 singal gesīd. Pā evom semninga
 in þāt hlinrāced hāleda gevīma
 yfeles andvis, hāfde engles hiv
 245 gleāv gyrnstafa; gæstgenidla,
 helle hāftling tō þære hālgan sprāc:
 “hvāt dreōgest þu, seō dýreste
 and seō veordeste vuldorcyninge,
 dryhtne ūssum! þe þes dēma hafad
 250 þā vyrrestan vītu gegearvād,
 sār endeleās, gif þu onsecgan nelt
 gleāvhycgende, and his godum evēman.
 ves þu on ofeste, svā he þec ūt heonan
 lædan hāte, þāt þu lāc hraðe
 255 onsege sigortifrē ær þec svilt nīme,
 deād fore dugude, þý þu þās dēman scealt,
 eādhrēdig mæg, yrre gedygan”.
 Frāgn þā fromlice seō þe forht ne nās,
 Criste gecvēme, hvonan his cyme vāre?
 260 Hire se vrācmācga vidþingāde:
 “ic eom engel godes ufan sīdende,
 þegn gefungen and tō þe sende
 hālig of heāhdum; þe sind heardlicu
 vundrum vālgrim vītu geteohhād
 265 tō gringvrāce; hēt þe god beóðan,
 bearn valdendes, þāt þe burga þā”.
 Pā vās seō fæmne for þam færspelle
 egsan geaclād, þe hire se aglæca
 vuldres viderbrecca vordum sāgde.
 270 ongan þā fāstlice ferd stadeljan
 geóng grondorleās tō geddjanne:
 “ic þec beorna hleó biddan vīlle,
 ēce ālmihtig, þurh þāt ādele gesceap
 þe þu fāder engla āt fruman settest,
 275 þāt þu me ne læte of lofe hveorfan
 þīnre eādgife, svā me þes ār bodad
 frēcne færspell þe me fore stoned.
 svā ic þe bilvitne biddan vīlle,
 þāt þu me gecýde, cyninga vuldor,

240. nyðleofan, *Th.* nyðclafan, *MS.* — 253. ōn, *MS.* — 263. heahdu, *MS.* — 264. velgřim, *MS.* — 266. þāt þu þe *legere suadet Th.* — 271. geddjanne] cleopjanne, *MS.*

- 280 þrymmes hirde, hvät þes þegn si
lyflácende, þe mec læred from þe
on stearne veg". Hire stefn oncvád
vlitig of volcnum, vord hleódráde:
"forfòh þone frätgan and fäste geheald,
285 óð þät he his sídfät secge mid rihté
ealne from orde, hvät his ædelu si".
Þá väs þære fæmnan ferð geblissád
dómeádigre; heó þät deófol genom
* * * * *
ealra cyninga cyning tò cvale syllan.
- 290 Þá gèn ic gecrafte, þät se cempa ongan
valdend vundjan, veorud tò sègon,
þät þær blòd and väter bùtù ät gädre
eorðan sòhtun; þá gèn ic Heróde
in hyge bispeón, þät he Iohannes bibeád
295 heáfðé biheávan, þá se hálga ver
þære vißlufan vordum stýrde
unrihtre æ; eác ic gelærde
Simón searþoncum, þät he sacan ongon
við þá gecorenan Cristes þegnas,
300 and þá hálgan veras hospè gereachte
þurh deópne gedvolan, sägde dryas væron;
nêdde ic nearobregdum, þät ic Nerón bisvác
þät he ácvellan hêt Cristes þegnas
Pétrus and Paulus; Pilátus ær
305 on rôde áhèng ródera valdend,
meotud mehtigne minum lárnum;
svylce ic Egias eác gelærde,
þät he unsnytrum Andréas hêt
áhón háligne on heánne beám,
310 hât he of galgan his gæst onsende
in vuldres vlite. Þus ic vrádra fela
mid minum bróðrum bealva gefremede,
sveartra synna, þe ic ásecgan ne mäg,
rúme áreccan, nê gerim vitan
315 heardra heteþonca". Him seó hálge oncvád
þurh gæstes giefe Jülüana:
"þu seealt furdor gèn, feónd monecynnes,
sídfät secgan, hvá þec sende tò me?"
Hire se aglæca ágeaf andsvare,
320 forht áfongen, frídes orvéna:
"hvät mec min fäder on þás fôre tò þe,
hellvarena cyning hider onsende
of þam engan hám! se is yfla gehväs
in þam grornhofe geornfulra þonne ic.
325 Þonne he úsic sendeð, þät ve sódfástra
þurh misgedvield móð oncirren,

286. syu, *Th.* — 288. domeadigra, *Th.* — genom] *folium codicis deperditum esse, dicit Th.* — 294. bispeop, *MS.* — 313. asengan, *MS.* — 325. ve] se, *MS.*

- áhvyrfen from hâlor; ve beóð hygegeómre,
 forhte on ferðe. ne býð ùs freá milde,
 egesful ealdor, gif ve yfles nôht
 330 gedôn habbað; ne durren ve síððan
 for his onsýne ôhver geféran.
 þonne he onsended geond sidne grund
 þegnas of þýstrum, hâted þræce ræran:
 gif ve gemête sin on moldvege,
 335 odðe feor odðe neáh fundne veorden,
 hæet hi ùsic bindan and in bælvylme
 sùslum svingan. gif sóðfâstra
 þurh myrrelsan môð ne ôðcirred,
 hâligra hyge, ve þá heardestan
 340 and þá vyrrestan vitu geþoljad
 þurh sárslege. Nu þu silfe meaht
 on sefan þinum sóð gecnâvan,
 þæt ic þisse nôðe vâs nýðe gebæded,
 þragmælum geþreád, þæt ic þe sóhte".
 345 Þá gen seó hâlge ongon hâleda gevinnan (IV.)
 vrôhtes vyrhtan vordum frignan,
 fyrnsynna fruman: "þu me furdôr scealt
 secgan, sâvla feónd, hû þu sóðfâstum
 þurh synna slide svidâst scedde
 350 fâcné bifongen". Hire se feónd oncvâd,
 vræcca värleás vordum mælde:
 "ic þe eáðe mæg ylla gehvylces
 ôr gecýðan ôð ende forð
 þára þe ic gefremede, nalâs feám sindon
 355 synna vundum, þæt þu þý sveótolllicôr
 silf gecnâve, þæt þis is sóð nales leás.
 ic þæt vênde, and vitôð tealde
 þriste geþoncê, þæt ic þe meahte
 bûtan earfedum ânes crâftê
 360 áhvyrfan from hâlor, þæt þu heofoncynige
 vidsôce, sigora freán, and tô sâmran gebûge
 onsâgde synna fruman. þus ic sóðfâstum
 þurh mislic bleó môð oncirre.
 þær ic hine finde ferd stadeljan
 365 tô godes villan: ic beó gearo sôna,
 þæt ic him monigfealde môdes gælsan
 ongean here, grimra geþonca,
 ðyrnra gedvilda; þurh gedvolena rim
 ic him gesvête synna lustas,
 370 mæne môðlufan, þæt he minum brade
 leahtrum gelenge lârum hýred;
 ic hine þâs svide synnum onâle,
 þæt he birnende from gebede sviced,
 steped stronglice, stadolfâst ne mæg

331. over, *MS.* — 338. neod cyrred, *MS.* — 352. ead mæg, *MS.* ead-
 mède *legere suadet Th.* — 353. gecyde, *Th.* — 354. feá *Th. legere vult.*
 — 371. hyrad, *Th.* — 374. stepped *legere vult Th.*

- 375 fore leahtra lufan lenge gevuñjan
in gebedstôve. Svà ic brôgan tó
lådne gelæde þam þe ic lifes ofonu,
leóhtes geleáfan, and he lårum vile
þurh môdes myne minum hýran,
- 380 synne fremman; he siððan sceal
gôdra gumcysta gæsue hveorfan;
gif ic ænigne ellenrôfne
gemète môdigne metodes cernpan
vid flânþræce, nele feor þonan
- 385 bùgan from beaduve, àc he hord ougean
hefed hygesnottor, hâlgigne scild
gæstlic gûdreáf, nele gode svican,
àc he heald in gebede bidsteal gifed,
fâste on fêðan: ic sceal feor þonan
- 390 heánmôð hveorfan hrôðra bidæled,
in glêða gripe gehðu mænan,
þât ic ne meahthe mægnes crâftê
gûde vidgongan; àc ic geómor sceal
sêcan ôðerne ellenleásran
- 395 under cumbolhagan cernpan sâernan,
þe ic onbryrdan mæge beorman minê,
âgælan àt gûðe; þeáh he gôdes hvät
onginne gæstlice: ic beó gearo sôna,
þât ic ingehygd eal geondvlite,
- 400 hû gefâstnâð si ferd innanveard,
vidsteall gevorht: ic þæs vealles geat
ontýne þurh teónan; býð se torr þyrel,
ingong geopenâð: þonne ic ærest him
þurh eargfare in onsende
- 405 in breóstsefan bitre geþoncas,
þurh mislice môdes villan,
þât him silfum sêlle þynced
leahtras tó fremman ofer lof godes,
lices lustas; ic beó læreov georn,
- 410 þât he mânþeávum minum lifge,
âcirred cûðlice from Cristes æ,
môð gemyrred me tó gevealde
in synna seáð; ic þære sávle má
geornôr gýme ymb þæs gæstes forvyrd
- 415 þonne þæs lichoman, se þe on legre sceal
veorðan in vorulde vyrme tó hrôðor
bifolen in foldan". Þá gien seó fæmne sprâc:
"saga, earmsceapen, unclæne gæst,
hû þu þec gehýde þýstra stihend
- 420 in clænra gemong? þu vid Criste geó
vårleás vunne and gevin tuge,
hogdest vid hâlgum; þe veard helle seáð

381. geasne, *Th.* — 386. scyld, *Th.* — 395. sâernan, *MS.* — 401. vig-
steall *Th.* *legere suadet.* — 407. sêlle = sêlre. — 410. mânþeávum, *Th.* |
monþeávum, *MS.*

- þurh áttres ord eagna leóman,
 sveartum scúrum, and ic sumra fét
 forbræc bealosearvum; sume in bryne sende.
 in líges locan, þät him læsta veard
 475 sidást gesýne; eác ic sume gedide,
 þät him bânlocan blôðe spióvedon,
 þät hi færinga feorh âlêton
 þurh ædra vylm; sume on ýdfare
 vurdon on veg vâtrum bisencte
 480 on mereflôde minum crâftum
 under reone streám; sume ic rôde bifeall,
 þät hi hira dreóрге on heán galgan
 lif âlêton; sume ic lârur geteáh.
 tó geflite fremede, þät hi færinga
 485 ealde âþþoucan ednivedon
 beórè druncne; ic him byrláde
 vróht of væge, þät hi on vinsele
 þurh sveordgripe sâvle forlêton,
 of flæschoman fege scyndon
 490 sârum gesólhte; sume þa ic funde
 hûtan godes tâcne, gýmeleáse.
 ungeblêtsáde, þa ic bealdlice
 þurh mislic evealm minum bondum
 searoþoncum slôg. Ic âseegan ne mäg,
 495 þeah ic gesitte sumorlongne dæg,
 eal þa earfeðu þe ic ær and sid
 gefremede tó fâcne, sidðan furdum vâs
 rôdor âræred and ryne tungla,
 folde gefâstnâd, and þa forman men,
 500 Adam and Eve, þam ic ealdor ôðþrong
 and hi gclærde, þät hi lufan dryhtnes,
 êce eádgiefe ânforlêton,
 beorhtne boldvelan, þät him bæm geveard
 yrnðu tó ealdre and hira eaferum svâ,
 505 mirecást mânveorca! hvât sceal ic mã rimau
 yfel endeleás? ic calle gebâr
 vráde vróhtas geond verþeóde,
 þa þe gevurdon vidan feorè
 from fruman vorulde fira cynne,
 510 eorlum on eorðan. ne vâs ænig þára,
 þät me þus þriste, svâ þu nu þa,
 hâlig, mid hondum hrinan dorste;
 nâs ænig þâs môdig mon ofer eorðau
 þurh hâlge meahht, heáhfâdera nân
 515 né vitgena, þeah þe him veoruda god
 ouvrige vuldres cýning visdómes gæst,
 giefe unmæte, hvâdre ic gong tó þam
 ágan môste; nâs ænig þára

481. rýnestreám? *aut* = hreóhue streám? — 486. drucne, *MS.* — 487.
 vege, *Th.* — 492. þeah ic, *MS.* — 506. eall, *MS.* — 508. gevordun, *MS.*
 — 511. þät he me?

- þät mec þus bealdlice bendum bilegde,
 520 þreám forþrycte, ær þu nu þä
 þä mielan meahht min ofersviðdest,
 fäste forfenge, þe me fäder sealde,
 feönd moncynnes, þä he mec fëran hët
 þeöden of þýstrum, þät ic þe sceolde
 525 synne svetan. þær mec sorg bievom,
 helig hondgevinu; ic bihlíhan ne þearf
 äfter sárvræce sidfät þisne
 magum in gemonge, þonne ic mine seal
 ägiefan gnorucearig gafulrædenne
 530 on þam reöngan hám". — Þä se gerëfa hët
 gealgmöd guma Jülüänan
 of þam engan hofe üt gelædan
 on hyge hällige hædnum tö spræce
 tö his dömsetle. Heö þät deöfol teah
 535 breöstum inbryrde bendum fästne
 hällig hædenne. Ongan þä hreövecarig
 sidfät seöfjan, sár evänjan,
 vurd vänjan, vordum mäelde:
 "ic þec hällsige, hlæfdige min,
 540 Jülüäna, fore godes sibbum,
 þät þu furdur me fracedu ne vyrce,
 edvit for eorlum, þonne þu ær didest,
 þä þu ofersviðdest þone snotrestan
 under hlinscöan helvarena cynig
 545 in feönda byrig: þät is fäder úser,
 mordres mánfrea. hvät þu mec þreädes
 þurh sárslege! ic tö söde vät,
 þät ic ær në sid ænig ne mette
 in voruldrice vid þe gelic,
 550 þristran gepohtes në þveorhtimbran
 mägdä cynnes. is on me sveötul,
 þät þu unscange æghväs vurde,
 on ferde fröd". Þä hine seö femne forlët
 äfter þrächvile þýstra neösjan
 555 in sveartne grund sävla gevinna,
 on víta forvyrd. viste he þý gearvör
 mánes melda magum tö seccan,
 süsles þegnum, hū him on síde gelomp.
 * * * * * (VI.)
 . . . . . georne ær
 560 hëredon on heähðum and his hällige meahht,
 sägdon södlice, þät he sigora gelväs
 ofer ealle gesceaft äna valde,
 êcra eädgiefa. Þä com engel godes
 frätvum blican and þät fýr tösceáf,

519. bennum, MS. — 521. mielan, MS. — 545. his, MS. — 546. þreädes = þreädest. — 555. gevinnan *legere suadet Th.*; non assentio. gevinna est gen. plur. vocis gevinu. — 559. plura haud dubie folia deperdita sunt. — 560. meahht deficit.

- 565 gefreóde and gefreodáde fícnas chene.
leahtra leáse, and þone lig tóvearp
heorogiferne, þær seó háilige stóð
mágdá bealdor on þam midle gesund.
Þát þam veligan vās veorc tó þoljanne,
- 570 þær he hit for vorulde vendan ne meahthe.
sôhte synnum fáh, hù he sárlicást
þurh þá vyrrestan vitu meahthe
feorhevale findan. nās se feónd to lát,
þe hine gelærde, þát he læmen fát
- 575 biyrcan hét vundorcrafté,
viges vómum and vudubeámum,
holte bihlænan. Þá se hearda bibeád,
þát mon þát lámfüt leádes gefylde
and þá onbárnan hét bælfýra mæst,
- 580 ád onálan; se vās æghvonan
ymbboren mid brondum; bād háte veól.
hét þá ófeslice yrré gebolgen
leahtra leáse in þás leádes vylm
scúfan bútan scyldum: þá tósceáden veard
- 585 lig tólýsed, leád vide sprong
hát, heorogifre; háled vurdon acle
árásád for þý ræse. þær on ríme forborn
þurh þás fýres fnæst fif and hundseofontig
hædnes herges. Þá gen seó hálge stóð
- 590 ungevemdé vlité; nās hire vlóh né hrágl,
né feax né fel fýrre gemæled,
né lic né leodu; heó in lige stóð
æghvās onsund, ságde ealles þonc
dryhtna dryhtne. Þá se dēma veard
- 595 hreóh and hygegrim, ongon his hrágl teran,
svylce he grenuáde and gristbitáde,
védde on gevitte svá vilde deór,
grimetáde gealgmód and his godu tælde,
þás þe hi ne meahtrum mágné vídstondan
- 600 vifes villan; vās seó vuldres mæg
ánræd and unforht, eafóða gemyndig,
dryhtnes villan. Þá se dēma hét
ásvebban sorgcearig þurh sveordbite
on hyge hálge, heáfde bineótan
- 605 Criste gecorene: hine se cvealm ne þáh,
síððan he þone fintan furdór cūde.
    Þá veard þære hálgan hyht genivád (VII.)
and þás mágdnes mód miclum geblessád,
síððan heó gehýrde háled eahhtjan
- 610 iuvitrúne, þát hire endestáf
of gevindagum veordan sceolde,
lif álýsed. Hét þá leahtra ful

569. veorce? — 570. venden meahthe, *MS.* vēnan meahthe *Th. mavult; male.* — 577. bilecgan *legere suadet Th.* — hearda, *Th.] deest.* — 586. æled, *MS.* — 599. hyne meahtrum, *Th.* — 605. þeah, *MS.*

- clæne and gecorene tō ewale lædan,
synna leáse: þá eovm semninga
- 615 heán hellegæst, hearmleóð ágól,
earn and unlæd, þone heó ær gebond
ávigedne and mid vitum svong;
cleopæde þá for cordre ceargealdra full:
“gildad nu mid gyrne, þæt heó goda ðssa
- 620 meahht forhogde and mec svidæst
geminsæde, þæt ic tō meldan veard:
lætad hi lædra leána hleoðan
þurh væpnes spor; vrecad ealdne nīd,
synne gesóhte! ic þá sorge gemon,
- 625 hū ic bendum fæst hysga unrfm
on anre niht earfeda dreág,
yfel ormætt”. Þá seó eádge biseah
ongean gramum Jūliána;
gehýrde heó hearm galau helledeófol:
- 630 feónd moncynnnes ongon þá on fleán sceacan,
vita neósan, and þæt vord æcvād:
“vā me forvorhtum! nu is vên micel,
þæt heó mec est velle earmne gehýnan
yflum yrmðum, svā heó mec ær dide!”
- 635 Þā vās gelæded londnearce neáh
and tō þære stöve, þær hi stearcferde
þurh cumbolhete cvellan þohtun.
ongon heó þá læran and tō lofe trymman
fole of firenum and him frófre gehét,
- 640 veg tō vuldre, and þæt vord æcvād:
“gemunad vigena vyn and vuldres þrym,
háligra hyht, heofonengla god!
he is þās vyrde, þæt hine verþeóda
and eal engla cynn up on rôderum
- 645 hêrgen, heáh mægen: þær is help gelong
ece tō ealdre þam þe ágan sceal.
forþon ic leóf veorud læran velle,
æ fremmende, þæt ge eóver hūs
gefæstnigēan, þý læs hit færblædum
- 650 vindas tōveorþan. veal sceal þý trymra
strong vidstandan storma scūrum
leáhtra gehygdum! ge mid lufan sibbe,
leóhté geleáfan tō þam lifgendan
stāne stidhygde stadol fæstnjad;
- 655 sode treóve and sibbe mid eóv
healdad át heortan, hálge rúne
þurh módes myne; þone eóv miltse giefed
fāder álmihtig, þær ge águn át
mägna gode mæste þearfe
- 660 áfter sorgstafum. forþon ge silfe neton

617. avygedne, *MS.* *Thorpian scripsit avyrgedne; sed conf. abd. ar-*
vigan conficere. — 620. forhogd, *MS.* — 628. Julianan, *MS.* — 630. fleám?
— 649. gefæstnige, *MS.* gefæstnian *tegere suadet Th.* — ferblædum, *Th.*

- ðtgong heonau, ende lifes.
 vārlīc me þynced, þāt ge vāccende
 vid hettendra hildevōman
 vearde healdān, þý lās eōv viderfeohentd
 665 veges forvyrnān tō vuldres byrig.
 biddað bearn godes, þāt me brego engla.
 meotud moncynnes milde geveorde
 sigora sellend. sibb si mid eōvic
 simle sōd lufu!" þā hire sāvul veard
 670 ālæded of lice tō þam langan gefeāu
 þurh sveordslege. — Þā se synscada
 tō scipe sceōhmōd sceadena þreātē
 Ælisēus ēhstreām sōhte,
 leōlc ofer lagufōd longe hvile
 675 on svonrāde: svilt ealle fornom
 secga hlōde and hine silfne mid,
 ær þon hi tō lande geliden hāfdon
 þurh þearlic þreā. þær þrittig vās
 and feōvere eac feores onsōhte
 680 þurh væges vylm vigena cynnes
 heāne mid hlāforde hrōdra bidæled,
 hyhta leāse helle sōhton.
 Ne þorfton þā þegnas in þam þýstran hām
 seō geneātscolu in þam neovlan scrāfe
 685 tō þam frumgāre feohgestealda
 vitōdra vēnan, þāt hf in vinsele
 ofer beōrsetle beāgas þēgon
 āpplede gold. — Ungelice vās
 læded lofsongum lic hāligre
 690 miclē māgnē tō moldgrāfe,
 þāt hi hit gebrohton burgum in innau
 sif fole micel, þær siddān vās
 geāra gongum godes lof hafen
 þrymmē miclē ōd þisne dāg
 695 mid þeōdscipe. — Is me þearf micel,
 þāt seō hālgē me helpe gefremme,
 þonne me gedælad deōrast calra,
 sibbe tōslitad sinhivan tū
 micle mōdlufan, min sceal of lice
 700 sāvul on sidfāt, nāt ic silfa hvider;
 eardes uncýddu of sceal ic þisum
 sēcan ōðerne ærgevyrhtum
 gongan iūdædum. geōmor hveorfad
C. E. and **N.**; cýning býð rēde
 705 sigora sellend, þonne synnum fāh
E. V. and **U.** acle biddað,
 hvāt him āfter dædum dēman ville

687. beorsele, *Th.* — 701 — 703. *locus obscurus; forsitan voces ita
 construi possunt:* "þonne ic sceal of þisum earde gongan, sēcan ōðerne,
 uncūðne, ærgevyrhtum, iūdædum". — 703. hveorfed, *Th.* — 704 — 708. *li-
 terae in versibus his tantummodo literarum vim habere videntur.* — 707.
 he him?

- lifes tō leáne; **L. F.** beofad,
 seomad sorgcearig; sār eal gemon,
 710 synna vunde, þe ic sið odde ær
 gevorhte in vorulde: þāt ic vōpig sceal
 tearum mænan; vās ān tid tō lāt,
 þāt ic yfeldæda ær gescomede,
 þenden gæst and lic geador sidedon
 715 onsund on earde; þonne ārna biþearf,
 þāt mec seó hálge vid þone hýhstan cyning
 geþingige. mec þās þearf monað,
 micel mōdes sorg. bidde ic monna gehvone
 gumena cynnes, þe his gied sprece,
 720 þāt he mec neóðful bi noman mínum
 gemyne mōdig and meotud bidde,
 þāt me heofona helm helpe gefremme,
 meahtha valdend, on þam miclan dāge
 fāder, frōtre gæst, in þā frēcnan tid
 725 dæda dēmend and se deóra sunu,
 þonne seó þrinis þrymsittende
 in ānnesse ealda cynne
 þurh þā sciran gesceaft scrifed bi gevyrhtum
 meorðe monna gehvam. Fōrgif ús mǣgna god,
 730 þāt ve þine onsýne, ādelinga vyn
 milde gemēten on þā mæran tid. amen.

Cod. Exon., ed. Thorpius.

C æ d m o n I.

1. Hvý se engel ofermōdes gode vidsōc, and hvý he síddan
 his vræcsid giddōde.
 Háfde se ealvalda engelcynna (IV. *Thorpe, pag. MS. 14.*)
 þurh handmǣgen hálig drihten
 týne getrymede, þæm he getrúvōde vel,
 þāt hie his gióngorscipe fulgān volden,
 5 vycēan his villan, for þon he him gevit forgeaf
 and hie mid his handum gesceōp hálig drihten.
 gesette hāfde he hie svā gesæliglice, ænne hāfde he svā svīdne ge-
 vorhtne
 svā mihtigne on his mōdgebōhte; he lēt hine svā micles vealdan,
 hēhstne tō him on heofona rice; hāfde he hine svā hvitne gevorhtne,
 10 svā vynlic vās his vāstm on heofonum, þāt him com from veroda
 drihtne,
 gelic vās he þam leóhtum steorrum, lof sceolde he drihtnes vycēan,
 dýran sceolde he his dreámas on heofonum and sceolde his drihtne
 þancjan
 þās leánes, þe he him on þam leóhte gesccerede, þonne lēte he his hine
 lange vealdan;

727. ælda, *Th.*

4. fulgān] fyligan, *Th. contra allit. legem.* — 6. hie] abest. — 7. gesett, *Th.*

- ac he ävende hit him tō virsan þinge, ongan him viun up ähebban
 15 vid þone hēhstan heofnes vealdend þe sited on þam hālgan stōle.
 deóre vās he dryhtne ūrum: ne mihte him bedyrned vyrðan,
 þāt his engil ongan ofermod vesan,
 āhōf hine við his hearran, sōhte hetespræce
 gilpvord ongean, nolde gode þeóvjan,
 20 cvād þāt his lic vāre leóht and scēne,
 hvit and hiovbeorht; ne mihte he ät his hyge lindan,
 þāt he gode volde geóngerdomē
 þeódne þeóvjan; þuhte him silfum,
 þāt he mǣgin and crǣft mǣran hāfde,
 25 þonne se hālgā god habban mihte,
 folgestealna. fela vorda gespræc (15.)
 se engel ofermodes; þohte þurh his ānes crǣft,
 hū he him strenglicran stōl gevorhte,
 heáhran on heofonum; cvād þāt hine his hyge speóne,
 30 þāt he vest and norð vycēan ongunne,
 trymede getimbro; cvād him tveó þuhte,
 þāt he gode volde geóngra veordan.
 "Hvāt sceal ic vinnan? cvād he, nis me vihte þearf,
 hearran tō habbanne; ic mǣg mid handum svā fela
 35 vundra gevycēan; ic hābbe geveald micel
 geara to gyrvanne gōdlicran stōl,
 heárran on heofne: hv̅̅ sceal ic āfter his hylde þeóvjan,
 būgan him svylces geóngordōmes? ic mǣg vesan god svā he!
 bigstandad me strange geneátas, þā ne villad me ät þam stride gesvican,
 40 hāledas heardmōde, hie habbad me tō hearran gecorene,
 rōfe rincas: mid svylcum mǣg man ræd gefencēan,
 fōn mid svylcum folgesteallan: frýnd sind hie mine georne,
 holde on hira hygeseaftum: ic mǣg hira hearra vesan,
 rædan on þ̅̅s ricē. svā me þāt riht ne þynced,
 45 þāt ic óleccan āviht þurfe
 gode āfter gōde ænigum: ne ville ic leng his geóngra vurðan!"
 Þā hit se allvalda eall geh̅̅rde,
 þāt his engil ongan ofermede micel
 ähebban við his hearran, and spræc heālic vord
 50 dollice vid drihten sinne, sceolde he þā dæd ongildan,
 veorc þās gevinnes gedælan, and sceolde his vīte habban
 ealra mordra mæst. — Svā dēd monna gehvyle (16.)
 þe við his valdend vinnan onginneð,
 mid mǣnē vid þone mǣran drihten. — Þā veard se mihtiga gebolgen,
 55 hēhsta heofones valdend, vearp hine of þam heān stōle.
 hete hāfde he ät his hearran gevunnen, hylð hāfde his ferlorene;
 gram veard him se gōða on his mōde, forþon he sceolde grund gesēcan
 heardes hellevites, þās þe he vann vid heofnes valdend.
 äcvād hine þā fram his hylde and hine on helle vearp,

17. engyl, *Th.* — 21. hige, *Th.* — 24. mǣgyn, *Th.* — 26. folgestælna, *Th.* — 31. tveo-þuhte, *Th.* — 33. vihtæ, *Th.* — 36. geara] *deest ap. Th.* — godlicran "diviner" *Th.* — 37. heárran = heáhran. — 40. gecorene, *Th.* — 48. engyl, *Th.* — 49. healig, *Th.* — 51. vorc, *Th.* — 53. ongyuned, *Th.*

- 60 on þá deópan dalas, þær he tó deófle veard.
 se feónd mid his gefèrum eallum feóllon þá ufon of heofnum
 þurhlouge svá þreó niht and dagas
 þá englas of heofnum on helle, and hi ealle forseöp
 drihten tó deóflum; forþon hi his dæd and vord (17.)
- 65 noldon veordjan, forþon þe hi on vyrse leóht
 under eordan neoðan álmihtig god
 sette sigeleáse on þá sveartan helle.
 þær habbad hi on efen ungemet lange
 ealra feónda gehvyle fýr edneóve,
- 70 þonne cymð on uhtan eásterne viud
 forst fyrnum cald, symble fýr odde gár:
 sum heard gesviuc habban sceoldon.
 vorhte man hit him tó vite; hira vorold vás gehvyrfed
 forman side; fylde helle
- 75 mid þam andsacum; heóldon englas ford
 heofonrices hêhde, þe ær godes hyldo gelæston.
 lágon þá ódre fýnd on þam fýre, þe ær svá feala háfðon
 geviannes vid heora valdend. vite þoljad,
 hátne headovelm helle tó middes,
- 80 brand and bráde ligas, svylce eác þá biteran rêcas, (18.)
 þrósm and þýstro, forþon hie þegnscipe
 godes forgýmdon: hie hira gál besvác,
 engles oferhygd; noldon alvealdan
 vord veordjan: háfðon vite micel,
- 85 væron þá befeallene fýre tó botme,
 on þá hátan helle þurh hygeleáste
 and þurh ofermetto: sóhton óder land,
 þát vás leóhtes leás and vás liges full,
 fýres fær micel. feónd ongeáton
- 90 þát hie háfðon gevrixled vita nurim
 þurh heora miclan móð and þurh miht godes
 and þurh ofermetto ealra svidóst.
 Þá sprác se ofer móða cyning, þe ær vás engla scýnóst,
 hvittóst on heofne and his hearran leóf,
- 95 drihtne dýre, óð hie tó dole vurdon,
 þát him for gálscipe god silfa veard
 mihtig on móðe irre, vearp hine on þát morder innan
 niðer on þát neáðbedd and sceöp him naman siddan,
 eväd þát se hêhsta hátan sceolde
- 100 Satan siddan; lét hine þære sveartan helle
 grundes gýman, nalles vid god vinnan. —
 Satan máðelóde, sorgjende sprác,
 se de helle ford healdan sceolde,
 gýman þás grundes. vás ær godes engel
- 105 hvit on heofne, óð hine his hyge forseön
 and his ofermetto eallra svidóst.

60. dala, MS. — 62. þurh louge, Th., *contra aliterationis legem*. — 63. þá englas *posuit Th. ad finem versus antecedentis; male*. — heo alle, Th. — 64. heo his, Th. — 65. heo on, Th. — 68. on æfyn, Th. — 89. fær micel, Th. — 97. yrre, Th. — morderinnan, Th. — 98. nióðbedd, Th.

- þæt he ne volde vereda drihtnes
 vord vurdjan. veóll him on innan
 hyge ymb his heortan; hát vās him útan
- 110 vrádlíc vite; he þá vordè evād:
 “Is þes enga stede ungelíc svide
 þam óðrum þe ve ær eadon,
 heān on heofonrice, þe me min hearra onlāh, (19.)
 þeāh ve hine for þam alvealdan āgan ne móston,
- 115 rómigan ūres rices. nāfd he þeāh riht gedon,
 þæt he ūs hāfd befyllad fýre tō botme,
 helle þære hātan, heofonricè benumen;
 hafad hit gemearcōd mid moneynnè
 tō gesettanne. þæt me is sorga mæst,
- 120 þæt Adam sceal, þe vās of eorðan gevorht,
 minne stronglican stōl behealdan,
 vesan him on vynnē, and ve þis vite þoljan,
 hearm on þisse helle. Vā lā āhte ic minra handa geveald,
 and móste āne tid ūte veordan,
- 125 vesan āne vintarstunde, þonne ic mid þýs verodè —
 āc liegad me ymbe irenbendas,
 rided racentan sāl: ic eom rices leās!
 habbað me svā hearde helle clommas
 fāste befangen! hēr is fýr micel
- 130 ufān and neodone, ic ā ne geseah
 lādran landscipe: lig ne āsvāmað
 hāt ofer helle; me habbað bringa gespong,
 slidhearda sāl sīdes āmyrred,
 āfyrred me min fēde; fēt sint gebundene,
- 135 handa gehāfte; sint þissa heldora
 vegas forvorhte, svā ic mid vihtè ne mæg
 of þisum liodobendum; liegad me ymbūtan
 heardes irenes hāte geslāgene
 grindlas greāte, mid þý me god hafad
- 140 gehāfted be þam healse. svā ic vāt he minne hyge eade
 and þæt viste eāc veroda drihten,
 þæt sceolde unc Adame yfele gevardan
 ymb þæt heofonrice, þær ic āhte minra handa geveald.
 ac þoljad ve nu þreā on helle, þæt sindon þýstro and hæto, (VII.) (21.)
- 145 grimme, grundleāse; hafad ūs god silfa
 forsvāpen on þās sveartan mistas: svā he ūs ne mæg ænige synne
 gestælan,
 þæt ve him on þam lande lād gefremedon: he hāft ūs þeāh þās leóhtes
 beseyrede,
 bevorpen ou ealra vīta mæste: ne māgon ve þās vrāce gefremman

113. onlag, *Th.* — 122. þoljen, *Th.* — 131. asvamað, *Th.* svāman = *bor. sveima, circumferri; sed aut pro ne nu legas, aut āsvānad, necesse videtur.* — 137. þissum, *Th.* — 143. geveald] *inter hunc versum et sequentem Thorpius, V. Cl. lacunae signa posuit sua in carminis editione, sed mate me iudice. þær ic āhte geveald scilicet verto “siquidem haberem potestatem” nou “ubi habui potestatem”. cf. v. 551.* — 144. syndon, *Th.* — 146. gestalan? *sed hic et Beov. 2680 gestælan cum acuto invenitur.*

- geleánjan him mid ládes vihté, þát he ús hafad þás leóhtes bescyrede.
 150 he háfð nu gemearcód áne middangeard, þær he háfð mon gevorhtne
 áfter his onlicnesse, mid þam he vile eft gesettan
 heofona rice mid hlutrum sávlum. ve þás sculon hycgan georne,
 þát ve on Adame, gif ve æfre mægen,
 and on his eafrum svá some andan gebétan,
 155 onvendan him þær villan sines, gif ve hit mægen vihté áþencan.
 ne gelyfe ic me nu þás leóhtes furdör, þás he him þeneed lange niótau,
 þás eádes mid his engla cráfte. ne mágon ve þát on aldre gevinnan,
 þát ve mihtiges godes môd onvæcen: uton ódvendan hit nu monna
 bearnum,
 þát heofonrice, nu ve hit habban ne móton, gedón, þát hie his hyldo
 forlæten,
 160 þát hie þát onvendan, þát he mid his vordé beþeád: þonne veord he
 him vrád on móde,
 áhvét hie from his hyldo: þonne sculon hie þás helle sêcan
 and þás grimman grundas, þonne móton ve hie ús tò gióngnum habban,
 fra bearn on þisum fástum clonme! onginnad nu ymb þá fyrde þencëan,
 gif ic ænigum þegne þeódenmádmás (22.)
 165 geara forgeáfe, þenden ve on þam góðan rice
 gesælige sæton and háfdon úrra setla geveald:
 þonne he me ná on leófan tid leánum ne meahthe
 mine gife gildan, gif his gién volde
 mínra þegna hvyle gepáfa veordan,
 170 þát he ur heonon úte mihte
 cuman þurh þás clústro and háfde cráft mid him.
 þát he mid federhoman fleógan meahthe,
 vindan on volcne, þær gevorht stondad
 Adam and Eve ond eordrice
 175 mid velan bevunden — and ve sind ávorpene hider
 on þás deópan dalo! — Nu hie drihtne siut
 vurðran miele and móton him þone velan ágan,
 þe ve on heofonrice habban sceoldon,
 rice mid rihte, is se ræd gescyred
 180 monna cynne! Þát me is on mínum móde svá sár,
 on mínum hyge hreóved, þát hie heofonrice
 ágan tò aldre! gif hit eóver ænig mæge
 gevendan mid vihté, þát hie vord godes,
 láre forlæten, sóna hie him þe láðran beód.
 185 gif hie brecad his gebodscipe, þonne he him ábolgen vurded,
 síððan býð him se vela onvended and vurd him vite gegearvóð,
 sum heard hearmscearn. hycgað his ealle,
 hū ge hi besviken: síððan ic me feste mæg
 restan on þisum racentum, gif him þát rice losad.
 190 se þe þát gekæsted, him býð leán gearo
 áfter tò aldre, þás ve hêr inne mágon
 on þisum fyre ford fremena gevinnan:
 síttan læte ic hine vid me sílfne, svá hvá svá þát secgan cymed
 on þás hátan helle, þát hie heofoncyniges

195 unvurdlice vordum and dædum
lære forlêton — him byð leán gearo!''

2. Hvÿ se feónd Adam and Euan forspón.

- Angan hine þá gyrvan godes andsaca (23.)
fús on frätvum, hæfde fæcne hyge.
helm on heáfod ásette, and þone full hearde geband,
200 spènn mid spangum. viste him spræca fela,
vôra vorda. vand him up þanon,
hvearf him þurh þá helldora, hæfde hyge strangue
(leólc on lyfte), ladvende môd,
svang þæt fÿr on tvá feóndes cræftè:
205 volde dearnunga drihtnes geóngran,
mid mándædum menn besvican,
forlædan and forlæran, þæt hie vurdon lād gode.
He þá gefærde þurh feóndes cræft,
ôddät he Adam on cordrice,
210 godes handgesceaft, gearone funde,
vislice gevorht, and his vif somed,
freó fägröste, svá hie fela eúdon
gôdes gegearvigëan, þá him tó gyngran seil
metod mancynnes mearcöde selfa —
215 and him bi tvegen beámas stódon:
þá væron útan ofátes gchladene,
gevered mid västmè, svá hie valdend god,
heáh heofoncýning, handum gesette,
þæt þær ylðo bearn móste onceósau
220 gôdes and yfeles, gumena æghvylc
velan and vávan. nás se västm gelic
ôðrum, väs svá vnylic, vlitig and scènc,
lif and lofsom: þæt väs lifes beám.
móste on écnisse áfter libban,
225 vesan ou vorulde, se þäs västmes onbát,
svá him áfter þÿ ylðo ne derede,
ne suht svære; ac móste symle vesan
lungre on lustum and his lif ágan,
hyldo heofoncýninges hér on vorulde [habban];
230 him tó væron vitöde . . . . . geþingdo
on þone heán heofon, þonne he heonou vende. (24.)
þonne väs se ôðer eallenga sveart,
ðim and þÿstre: þæt väs deáðes beám.
se bär bitres fela: sceolde bú vitau
235 ylða æghvylc yfles and gôdes.
gevanöd on þisse vorulde sceolde ou vite á
mid svátè and mid sorgum siddau libban,
svá hvá svá gebyrgde þäs on þam heáme geveox;

196. forlêton — him byð leán gearo] *desunt ap. Th.* — 201. vora] *vradra, in margine codicis.* — 209. Adam, *Th.* — 213. gingran, *Th.* — 222. ôðrum] ôðer, *Th.* — 230. post vitöde *deesse videtur verbum, e. gr. vynna.* — 231. he] heo, *Th.*

- sceolde hine yldo beniman ellendæda,
 240 dreames and drihtscipes and him beón deað scyred;
 lytle hwile sceolde he his lifes niótan,
 sēcan þonne landa sveartōst on fýre,
 sceolde feōndum þeōvjan, þær is ealra frēcna mæste
 leodum tō langre hwile. þæt viste se lāda georne,
 245 dyrne deōfles boda, þe wið drihten vann. —
 Vearp hine þā on vyrmes lic, and vaud him þā ymbūtan (25.)
 þone deādes beám þurh deōfles crāft;
 genam þær þās ofātes, and vende hine eft þanon
 þær he viste handgeveore heofoncyniges;
 250 ongan hine þā frinan forman vordē
 se lāda mid lygenum: “Langað þe āvuht,
 Adam, up tō gode? ic eom on his ærende hider
 feorran gefēred; nē þæt nu fyrn ne vās,
 þæt ic wið hine sylfne sāt: þā hēt he me on þisne sid faran,
 255 hēt þæt þu þises ofātes æte, cvād, þæt þin abal and crāft
 and þin mōdsefa māra vurde,
 and þin lichoma leohtra micle,
 þin gesceapu scēnran; cvād, þæt þe æniges sceates þearf
 ne vurde on vorulde, nu þu villan hāfst
 260 hyldo gevorhte heofoncyniges,
 tō þance gepēnōd þinum hearran,
 hāfst þe wið drihtne dýrne gevorhtne; ic gehýrde hine þine dæd and
 vord
 lofjan on his leōhte and ymb þin lif sprecan,
 svā þu læstan scealt þæt on þis land hider
 265 his bodan bringað. — Brāde sind on vorulde
 grēne geardas, and god vited
 on þam hēhstan heofna rice
 ufan alvalda; nele þā earfedu
 sylfa habban, þæt he on þisne sid fare
 270 gumena drihten, āc he his gyngran sent
 tō þinre spræce. nu he þe mid spellum hēt
 listas læran, læste þu georne
 his ambyhto, nim þe þis ofāt on hand,
 bið hit and byrge: þe veord on þinum breōstum rūm,
 275 vāstm þý vlitēgra. þe sende valdend god
 þin hearra þās helpe of heofourec”. (26.)
 Adam madelōde þær he on eorðan stōd,
 selfsceafte guma: “Þonne ic sigedrihten,
 mihtigue god, mādlan gehýrde
 280 strangre stemme, and me hēr stōdan hēt,
 his bebodu healdan, and me þas brýd forgeaf,
 vlitesciēne víf, and me varujan hēt,
 þæt ic on þone deādes beám bedroren ne vurde,
 besvicen tō svide: he cvād, þæt þā sveartan helle
 285 healdan sceolde se þe bi his heortan vuht
 lādes gelæde. Nāt, þeáh þu mid lygenum fare

þurh dyrne geþanc, þe þu drihtnes eart
 boda of heofnum. hvät ic þinra bysna ne mäg
 vorda ne visna vuht oncnävan,
 290 sides nê sagona. ic vät hvät he me self bebedd
 nergend ñser, þä ic hine nêhst gescäh:
 he hêt me his vord veordjan aud vel healdan,
 læstan his läre. þu gelic ne bist
 ænegum his engla þe ic ær geseah,
 295 nê þu me ðdiévest ænig tacen,
 þe he me þurh treöve tō onsende,
 min hearra þurh hyldo: þý ic þe hýran ne can;
 äc þu meahht þe fordfaran: ic häbbe me fästne gelcäfan
 up tō þam älmihtegum gode, þe me mid his earmum vorhte,
 300 hêr mid handum sinum; he mäg me of his heän rice
 geofjan mid göda gehvylcum, þeäh he his gyngran ne sende".

Vende hine vrädmöd þær he þät víf geseah
 on eordrice Evan stonda
 sceöne gesceapene, eväd þät sceadena mæst
 305 eallum heora eaforum äfter síddan
 vurde on vorulde: "Ic vät inc valdeud god
 äbolgen vyrð, svä ic him þisne bodscipe
 selfa secge, þonne ic of þýs sidê cume
 ofer langne veg, þät git ne læston vel
 310 hvylc ærende svä he eästen hider
 on þisne síð sendeð. nu sceal he sylf faran
 tō incre andsvare; ne mäg his ærende
 his boda beödan: þý ic vät þät he inc äbolgen vyrð,
 mihtig on möde! gif þu þeäh minum vilt,
 315 víf villende, vordum hýran,
 þu meahht his þonne rüme ræd geþeucan.
 gehyge on þinum breóstum, þät þu inc bäm tväm meahht
 vitê bevarigan, svä ic þe visje:
 et þisses ofetes, þonne vurdad þine eágan svä leöhte,
 320 þät þu meahht svä vide ofer voruld ealle
 geseón síddan and selfes stól
 herran þines, and habban his hyldo ford;
 meahht þu Adame eft gestýran,
 gif þu his villan häfst, aud he þinum vordum getrývd,
 325 gif þu him tō söde sägst, hvylce þu selfe häfst
 bysne on breóstum, þäs þu gebod godes,
 läre læstes. he þone lādau strid,
 yfel andvyrde änförleted
 on breóstcofan, svä vit him bütü
 330 an spêd sprecad; span þu hine georne,
 þät he þine läre læste, þý læs git lād gode,
 incrum valdende veordan þyrfeu.
 gif þu þät angin fremest, idesa seó betste,
 forhele ic incrum herran, þät me hearmes svä fela

301. gingran, *Th.* — 319. ät, *Th.* — þin — leoht, *Th.* — 325. selfa,
Th. — 326. bisne, *Th.*

- 335 Adam gespræc, eargra vorda;
 tihð me untrióvða, cvið, þæt ic seo teónum georn
 gramum ambihtsecg, nales godes engel;
 æc ic cann calle svà geare engla gebyrdo,
 heáhheofona gehliðu. väs seo hvil þäs laug,
- 340 þæt ic geornlice gode þegnóde (28.)
 þurh holdne hyge herran minum,
 drihtne selfum: ne eom ic deófle gelic".
 Lædde hie svà mid lygenum and mid listum: speón (XI.)
 idese on þæt unriht, óð þæt hire on innan oigan
- 345 veallan vyrmes geþeapt (háfde hire vácran hyge
 metod gemearcód), þæt heó hire móð oigan
 lætan áfter þám lærum, forþou heó át þam ládan onfeng
 ofer drihtnes vord deádes beámes
 veoresumne vástm. Ne veard virse dæd
- 350 momum gemearcód! þæt is micel vundor,
 þæt hit éce god æfre volde
 þeóden þoljan, þæt vurde þegn svà monig
 forlæded be þám lygenum, þe for þám lærum com. — (29.)
 Heó þa þäs ofátes át, alvaldan bræc
- 355 vord and villan: þa meahthe heó vide geseón
 þurh þäs ládan læn, þe hie mid lygenum besvác,
 dearnenga bedrôg, þe hire for his dædum com,
 þæt hire þuhte hvitre heofon and eorðe
 and eall þeós voruld vlitigre, and geveore godes
- 360 micel and mihtig, þeáh heó hit þurh monnes geþeapt
 ne sceávóde, æc se sceaða georne
 svicóde ymb þa sávle þe hire ær þa siéne onláh,
 þæt heó svà vide vlitan meahthe
 ofer heofonrice. Þa se forhátena spræc
- 365 þurh feónscipe, nalles be hie fremre lærde:
 "Þu meahthe nu þe self geseón, svà ic hit þe secgan ne þearf,
 Eve seo góde, þæt þe is ungelic
 vlitte and vástmas, siddan þu minum vordum getrónvódest,
 læstes mine lære. nu scined þe leóht fore
- 370 gládllic ongean, þæt ic from gode brohte,
 hvit of heofonum. — Nu þu his hrinan meahthe,
 ságe Adame, hvylce þu gesihde háfst,
 þurh minne cyme cráfta; gif get þurh cúscne siodo
 læst mína lára, þonne gife ic him þäs leóhtes genóg,
- 375 þäs ic þe svà gódes gegyred hábbe.
 ne vite ic him þa vomevidas, þeáh he his vyrde ne sie
 tó álætaune þäs fela he me ládes spræc.
 Svà his eaforan sculon áfter libban,
 þonne hie lād gedōð, hie sculon lufe vyreān,
- 380 bétan heora hearran hearmcviðe ond habban his hylido ford".
 Þa giéng tó Adame idesa scēnóst, (XII. Th.)

336. tyhd, Th. — untryovda, Th. — 353. forlædd, Th. — 373. cime, Th. — 378. his, Th.] hire, MS. — *Me his tribus versibus, etiam si his pro hire ponas, non nihil offendit, fateor; inepta enimvero Satani commemoratio de Adami propagine mihi videtur.* — 381. gien, Th.

- vifa vlitegost þe on voruld cōme,
forþon heó vās handgeveorc heofoncyniges, (30.)
þeáh heó þá dearnenga fordōn vurde,
385 forlæd mid lygenum, þæt hió lād gode
þurh þās vrādan geþauc veordan sceolde,
þurh þās deofles searo dōm forlætan,
hierran hylde, hefonrices þoljan. —
Monige hvile býð þam men full vā
390 þe hine ne varnad, þonne he his geveald hafad. —
Sum heó hire on handum bār, sum hire üt heortan lāg
āppel unsælga, þone hire ær forbeād
drihtna drihten, deādbeāmes ofet,
and þæt vord ācvād vuldres aldor,
395 þæt þæt micle mord menn ne þorfton
þegnas þoljan, ac he þeóða gehvam
heofourice forgeaf hālig drihten,
vidbrādne velan, gif hie þone vāstm ānne
lætan voldon, þe þæt lāde treóv
400 on his bogum bār bitre gefylled:
þæt vās deādes beām, þe him drihten forbeād.
Forlēc hie þá mid lygenum se vās lād gode
on hete heofoncyniges, and hyge Evan,
vīfes vāc geþoht, þæt heó ongan his vordum trūvjan,
405 læstan his lāre and geleāfan nom,
þæt he þá bysene from gode brungen hāfde,
þe he hire svā vārlice vordum sāgde,
iévde hire tācen and treóva gehēt,
his holdne hyge: þá heó tō hire hearran sprāc:
410 “Adam, freá min, þis ofet is svā svēte,
blīð on breóstum, and þes boda sciēne
godes engel gōd! Ic on his gearvan geseó,
þæt he is ærendsecg nūces hearran,
heofoncyniges: his hylde is unc
415 betere tō gevinnaune, þonne his vidermēdo!
gif þu him heóðāg vuht hearmes gesprāce,
he forgifð hit þeáh, gif vit him geóngordōm
læstan villað. hvāt scal þe svā lādlic strið (32.)
vid þines hearran bodan? unc is is hylde þearf,
420 he mäg unc ærendjan tō þam alvaldan
heofoncynige! — Ic mäg heonon geseón,
hvær he sylf sited, þæt is sūdeāst,
velan bevunden, se þās voruld gesceōp.
geseó ic him his englas ymbe hveorfau,
425 mid federhaman, ealra folca mæst,
vereda vynsmāst. hvā mealte me svēlc gevit gifau
gif hit gegnunga god ne onsende,
heofones valdend? gehýran mäg ic rūme
and svā vide geseón on voruld ealle

385. hie, *Th.* — 386. sceoldon, *Th.* — 391. sumne heó? — 398, 399. vāstm anlætan, *Th.* — 399. lād, *Th.* — 416. heo dæg, *Th.*

- 430 ofer þās sidan gesceaft: ic mæg svegles gamen
 gehýran on heofnum: veard me on hyge leóhte,
 utan and innan, sidðan ic þās ofetes onbát.
 nú hähbe ic his hér on handa, herra se göða,
 gife ic hit þe georne: ic gelýfe, þät hit fram gode eóme
- 435 broht from his bysene, þās me þes boda sägde
 værum vordum. hit nis vuhte gelic
 elles on eorðan, bútan svä þes är säged,
 þät hit gegnunga from gode eóme".
 Hió spräc him þicce tó and speón hine ealue däg (XIII.)
- 440 on þä dimman dæd, þät hie drihtnes heora
 villan bræcon. stóð se vráða boda,
 legde him lustas on, and mid listum speón,
 fylgde him frêne; väs se feónd full neah,
 þe on þä frêcnan fyrd gefaran häfde
- 445 ofer langne veg. leóde hogóde
 on þät micle mord men forveorpan,
 forlæran and forlædan, þät hie læn godes
 älmihhtiges gife änsforlêten
 heofonrices veveald. Hvät se heltsceada (33.)
- 450 gearve viste, þät hie godes yrre
 habban sceoldon and hellgeþvin,
 þone nearvan nið niéde onfón,
 sidðan hie gebod godes forbrocen häfdon.
 þä he forlærde mid lygenvordum
- 455 tó þam unræde idese sciéne,
 vífa vlitegóst, þät heó on his villan spräc,
 väs him on helpe, handveorc godes tó forlæranne.
 Heó spräc þä tó Adame idesa sceónóst
 ful þiclice, óð þam þegne ongan
- 460 his hyge hveorfan, þät he þam gehäte getrúvóde
 þe him þät víf vordum sägde.
 heó díde hit þeah þurh holdne hyge; niste þät þær hearma svä fela
 firenearfeda fylgean sceolde
 monna eynne; þäs heó on móð genam,
- 465 þät heó þäs láðan bodan lárum hýrde:
 äc vände, þät heó hyldo heofonecninges
 vorhte mid þam vordum, þe heó þam vere svêlce
 täcen ódiévide and treóve gehét,
 óð þät Adame inuan bréostum
- 470 his hyge hvyrfde, and his heorte ongann
 vendan tó hire villan. He ät þam vífe onfêug
 helle and hinsid, þeah hit nære hâten svä,
 äc hit ofetes noman ägan sceolde:
 hit väs þeah deádes svefn and deóflles gespon,
- 475 hell and hinsid and häleda forlor,
 menniscra mord, þät hie tó mete dædon,
 ofet unfäle, svä hit him on innan eom,
 hrán ät heortan. Hlöh þä and plegóde

- boda bitre gehugôð, sâgde begra þanc
 480 hearran sînum. "Nu hâbbe ic þine hylðo me
 vitôðe gevorhte and þinne villan gelæst
 tō ful monegum dâge: men sint forlædde
 Adam and Eve; him is unhylðo
 valdendes vitôð, nu hie vorðevide his (34.)
 485 lâre forlêton; forþon hie leng ne mægon (35.)
 healdan heofonrice, âc hie tō helle sculon
 on þone sveartan sið. Svâ þu his sorge ne þearft
 beran on þinum breôstum þær þu gebunden ligst,
 murnan on môðe, þât hêr men bûn
 490 þone heân heofon, þeáh vit hearmas nu
 þreáveore þoljad and þýstre land,
 and þurh þin micle môð monig forlêton
 on heofonrice heáhgetimbro,
 gôðlice gearðas. unc veard god yrre,
 495 forþon vit him noldon on heofonrice
 hnîgan mid heáfðum hâlgan drihtne
 þurh geóngordôm; âc unc gegenge ne vâs,
 þât vit him on þegnscipe þeóvjan volden.
 forþon unc valdend veard vrâð on môðe,
 500 on hyge hearde, and ûs on helle bedráf,
 on þât fýr fylde folca mæste,
 and mid handum his eft on heofonrice
 rihte rôðorstôlas, and þât rice forgeaf
 monna cyune. mæg þin môð vesan
 505 bliðe on breôstum, forþon hêr sint bûtu gedôn,
 ge þât hâleða hearn heofonrice sculon
 leóðe forketan and on þât lig tō þe
 hâte hveorfan. eác is hearn gode,
 môðsorg gemacôð; svâ hvât svâ vit hêr mordres þoljad,
 510 hit is nu Adame eall forgolden
 mid hearran hetê and mid hâleða forlorê,
 monnum mid mordres cvealmê. forþon is min môð gehæled,
 hyge ymb heortan gerûme: ealle sint uncre hearmas gevrecene,
 lâdes þât vit lange þoledon. — Nu ville ic eft þam lige neâr,
 515 Satan ic þær sêcan ville; he is on þære sveartan helle
 hâft mid bringa gesponne". — Hvearf him eft nider
 boda bitresta, sceolde he þâ brâðan ligas sêcan, (36.)
 helle gehlido, þær his hearra lâg (37.)
 sînum gesæled. — Sorgesdon bâ tvâ
 520 Adam and Eve, and him oft betuh
 gnornvord gengdon: godes him ondrêdon
 heora hearran hete, heofoncyninges nið
 svide onsæton; selfe forstôdon
 his vord onvended. þât vif gnornôðe,
 525 heáf hreóvigmôð, hâfde hylðo godes

506. heofonrices, *Th.* — 519. sînum, *Th.* — 520. ádam and éve, *Th.*
 — 525. heáf] hóf, *Th.* hóf (*ab* hebban, hefjan) *sensum non praebet; sed*
 heáf (*ab* heófan) *bene cum ceteris convenit.*

- lære forlæten, þá heó þät leóht geseah
 ellór scriðan, þät hire þurh untreóva
 tæcen iéwde se him þone teónau gerèd,
 þät hie helle mid habban sceoldon
- 530 hýnda unrim; forþam him hygesorga
 burnon on breóstum: hvilum tò gebede feóllon
 sinhívan somed and sigedrihten
 góðne grétton and god nemdon,
 heofones valdend, and hine bædon,
- 535 þät hie his hearmscære habban mösten,
 georne fulgangan, þá hie godes háfdon
 bodscipe ábrocen. bare hie gesávon
 heora lichaman; náfdon on þam lande þá giet
 sælda gesetena, nè hie sorge viht
- 540 veorces viston, ác hie vel meahton
 libban on þam lande, gif hie volden lære godes
 forweard fremman. Þa hie fela spræcon
 sorhvorda somed sinhívan tvá,
 Adam gemælde and tò Evan spræc:
- 545 ‘Hvät þu, Eve, háfst yfele gemearcód
 uncer silfra sid! gesihst þu nu þá sveartan helle,
 grædige and gifre? nu þu hie grimman meadt
 heonane gehýran! nis heofonríce
 gelic þam lige: ác þis is landa betst,
- 550 þät vit þurh uncres hearran þanc habban möston
 þær þu þam ne hýrde, þe unc þisne hearm gerèd,
 þät vit valdendes vord forbræcon
 heofoncýninges! nu vit hreóvige mágon (38.)
 sorgjan for his side, forþon he unc self bebeád,
- 555 þät vit unc vite varjan sceolden,
 hearma mæstne. nu slit me hunger and þurst
 bitre on breóstum, þás vit begra ær
 væron orsorge on ealle tid.
 hú sculon vit nu libban odðe on þýs lande vesan,
- 560 gif hær vind cymd vestan odðe eástan,
 súðan odðe nordan gesveorc up fáred,
 cymed hægles scúr heofone getenge,
 fáred forst on gemang, se býd firnum ceald?
 hvilum of heofnum háte seined,
- 565 blicd þeós beorhte sunne, and vit hær baru standad,
 unvered væde. nis unc viht beforan
 tò scúrscæde, nè sceattes viht
 tò mete gemearcód; ác unc is mihtig god,
 valdend vrádmód. tò hvon sculon vit veorðan nu?

528. geræd, *Th.* — 539. selda? — 551. þær þu þam ne hiede, *MS.*
Thorpinus suggestit: þás þu þam gehýrde, hæc verba cum sequentibus:
nu ve hreóvige mágon, cet. conjungeus; male; vertendum est: dummodo
tu ei non obedivisses, qui, cet., et nihil mutandum. cf. v. 143. —
 557. þás — begra] *memorabilis singularis numeri cum plurali conjunctio.*
expectamus aut þara vit begra aut þás vit bá tvá; nihil tamen mutandum
videtur. — 566. vædo, Th.

- 570 nu me mæg hreóvan, þät ic bäd heofnes god,
valdend þone góðan, þät he þe hēr vorhte tō me
of líðum mínum, nu þu mē forlæred hæfst
on mínes herran hete; svā me nu hreóvan mæg
æfre tō aldre, þät ic þe mínum eágun geseah!"
- 575 Þā sprāc Eve eft, idesa sciénōst, (XIV.)
vifa vlitigōst — hió vās geveorc godes,
þeáh heó þā on deóflēs crāft bedroren vurde —:
“Þu meahht hit me vitan, vine mín Adam,
vordum þínum: hit þe þeáh vīrs ne mæg
- 580 on þínum hyge hreóvan, þonne hit me át heortan dēd”.
Hīre þā Adam andsvarode:
“Gif ic valdendes villan cūde,
hvät ic his tō hearmseære habban sceolde,
nu gesāve þu nō sníómōr, þeáh me on sæ vadan (39.)
- 585 hēte heofones god, heonone nu þā
on flōd faran; nære he firnum þās deóp,
merestreám þās miccl, þät his ó mín móð getvéode;
ác ic tō þam grunde gēnge, gif ic godes meahhte
villan gevyrcēan. nis me on vorulde móð
- 590 æniges þegnscipes, nu ic mínes þeóðnes hafa
hyldo forvorhte, þät ic hie habban ne mæg.
ác vit þus baru ne mágon bítū ätsomme
vesan tō vuhte: uton gān on þisne veald innan,
on þises holtes hleó!” Hwurfon hie bā tvā tō,
- 595 gengdon gnorgende on þone grēnan veald, (40.)
sæton on sundran bíðan selfes gesceapu
heofoncyniges, þā hie þā habban ne móston,
þe him ær forgeaf älmihhtig god:
þā hie heora lichaman leáfum beþeah-ton,
- 600 veredon mid þý vealdē, væða ne hæfdon;
ác hie on gebed feóllon bítū ätsomme
morgena gehvylce, bædon mihhtigne,
þät he ne forgeate, god älmihhtig,
and him gevisade valdend se góða,
- 605 hú hie on þam leóhte ford libban sceolden.
Þā com fēran freá älmihhtig
ofer midne dæg, mære þeóðen,
on neorxnavang neóðē sínē;
volde neósjan nergend úser,
- 610 bilvit fäder, hvät his bearn didon;
viste forvorhte þā he ær vlitē sealde.
geviton him þā gangan geómermode
under beámsceade blæðē bereáfōð;
hýddon hie on heólstre, þā hie hálig vord
- 615 drihtnes gehýrdon and ondrēdon him.
þā sōna ongann svegles aldor
veard áhsjan voruldgesceafta,
hēt him recene tō rice þeóðen

- his sunu gangan. him þá silfa oncvād,
 620 heán bleódræde hrægles þearfa:
 "Ic vreó me hêr væða leásne,
 liffréa min, leáfum þeccc
 scyldfull mine sceame; sceaðen is me sære
 frêne on ferhde; ne dear nu forð gån
 625 for þe andveardne: ic eom eall nacod". (42.)
 Him þá ädre god andsvaróde: (XV.)
 "Saga me þät, smu min, for hvon sêcest þu
 sceade sceomjende? þu sceonde ät me
 furdum nā fênge, äc gefeán eallum:
 630 for hvon väst þu veán and vrÿhst sceome,
 gesihst sorge and þin silf þecest
 lic mid leáfum, sagast lifceare
 heán hygegeómor, þät þe sie hrægles þearf,
 nimde þu äppel ænne byrgdest
 635 of þam vudubeáme, þe ic þe vordum forbeád?"
 Him þá Adam eft andsvaróde:
 "Me þá blæða on hand brÿd gesealde,
 freólicu fæmne, freádrihten min,
 þe ic þe on teónan geþäh. nu ic þäs täcen vege
 640 sveótul ou me selfum: vät ic sorga þÿ mä".
 Þá þäs Evan gefrægu älmihstig god:
 "Hvät druge þu, dohtor, dugeda genôhra,
 nivra gesceafta neorxnavauges,
 grövendra gifá, þá þu gitsjende
 645 on beám gripe, blæða nāme
 on treóves telgum, and me on teónan
 æte þá unfreme, Adame sealdest
 västmé, þe me væron vordum minum
 fäste forbodene". Him þá freólicu mägd,
 650 ides æviscmöd, andsvaróde:
 "Me nādre besvác and me neódlíce
 tó forseape scyhte and tó scyldfrece
 fäh vurm þurh fägir vord, öd þät ic fracodlice
 feóndræs gefremede, fähde gevorhte
 655 and þá reáfóde, svá hit riht ne väs,
 beám on bearve and þá blæða ät".
 Þá nādran sceöp nergend usser
 fréa älmihstig fägum vurme
 vide sidas and þá vordé cvād:
 660 "Þu scealt vide ferhd, vearg, þinum breóstum,
 bearmé tredan bræde eordan, (43.)
 faram fêdeleás, þenden þe feorh vunad,
 gäst on innan; þu scealt greót etan
 þine lifdagas, svá þu lādlice
 665 vröhte onstealdest; þe þät vif feód,
 hatad under heofnum and þin heáfod treded

- fah mid fótum sinum; þu scealt fiersna stecan
tohtan niwe; tuddre býð gemæne
inerum orlegnið à þenden standeð
670 voruld under volcnum. nu þu väst and canst,
läð leódsceada, hü þu lifjan scealt".
Þá tó Evan god irringa spræc: (XVI.)
"Vend þe fram vynne! þu scealt væpuedmen
vesan on gevealde, mid veres egsan
675 hearde genearväd heän þrövjan,
þinra dæda gedvyld, deádes bídan
and þurh vöp and heáf on voruld ceunan
þurb sár micel sunu and dohtor".
Ábeád eác Adame êce drihten,
680 lifes leóhtfruma läð ærende:
"Þu scealt óðerne êdel sêcan,
vynleásran vic, and on vræc hveorfau
nacod niédvädla, neorxnaviges
dugedum bedæled; þe is gedäl vitöd
685 lices and sávle; hvät þu läðlice
vröhte onstealdest! forþon þu vinnan scealt
and on eorðan þe þine andlifne
selfa geræcan, vegan svätig hleór,
þinne hláf etan, þenden þu hêr leofast,
690 óð þät þe tó heortan hearde griped
ädl unlide, þe þu on äple ær
selfa forsvulge, forþon þu sveltan scealt!" (45.)
Hvät ve nu gehýrad, hvär ús hearmstafas
vræde onvócon and voruldyrmö!
695 hie þá vuldres veard vædum gyrede
scippend usser, hêt heora sceome þeccan
freá frumhräglê; hêt hie from hveorfau
neorxnavige on nearore lif.
him on läste beleác lisa and vynna
700 hyhtfulne hám hällig engel
be freán hæse fyrenê sveordê.
ne mäg þær invitfull ænig geféran
vomscyldig mon, äc se veard hafad
miht and strengdo, se þät mære lif
705 dugedum deóre drihtne healded. (46.)
nó hvädre älmihig ealra volde
Adam and Evan ärna ofteón,
fäder ät frymde, þeäh þe he him fromsvíce;
äc he him tó fröfre lét hvädre forð vesan
710 hyrstedne hróf hällgum tunglum,
and him grundvelan ginne sealde;
hêt þäm sinhivum sæs and eorðan
tuddor teóndra teobha gehvylcere
tó voruldnytte västmas fêðan.

667. stecan] sætan, *Th.* — 668. tuddor, *Th.* — 694. onvöcan, *Th.* —
700. hihtfulne, *Th.*

715 Gesæton þá áfter synne sorgfulre land
 eard and éðil unspédigran
 fremena gehvylre þonne se frumstól vās,
 þe hie áfter dæde of ádrifen vurdon.

C æ d m o n II.

*Ex altera Cædmonianae paraphraseos quae dicitur parte
 capita selecta.*

Carmen hoc, ni forte, uti equidem puto, duo vel plura sint carmina, undecim capita continet. Orditur a mundi creatione et angelorum rebellantium poenis querelisque (I—IV). Continuantur his querelis iteruti daemonum questus (V—VII). Christi ad inferos descensus celebratur (VIII—IX, mutila et miserrime lacerata sunt haec duo capita). Christi in Galilea apparitio et in coelum ascensus narratur (X). De supremo denique iudicio agitur (XI).

- Þæt veard tndyrne eorðebūendum, (I. p. 213 MS.)
 þæt metod hæfde miht and strengdo,
 þá he gefestnāde foldan sceátas.
 seolfa he gesette sunnan and mōnan,
 5 stānas and eorðan, streām ūtan sæ,
 vāter and volcen þurh his vuldra miht.
 deópne ymblyt clāne uphealded
 meotod on mihtum and alne middangeard.
 he selfa mæg sæ geondvlitan,
 10 grundas in heofene, godes āgen bearn,
 and he āriman mæg regnes scūran,
 dropena gehvelcne; daga enderim
 seolfa he gesette þurh his sōðan miht.
 Svā se vyrhta þurh his vuldres gāst
 15 serede and sette on six dagum
 eorðan dalas and upheofon,
 heāhne holm: hvā is þæt þe cunne
 orþanc clāne, nimde ēce god?
 dreāmas he gedælde dugude and geþeode.
 20 Adam ærest scōp and þæt ādele cyn
 engla orðfruma, þæt þe eft forveard.
 þuhte heom on mōde, þæt hit mihte svā,
 þæt hie væron seolfe svegles brytan
 vuldres valdend: him þær vors gelamp,
 25 þá hie on helle hām stadelōdon,

716. edyl, Th.

1. underne, Th. — 6. sævāter, Th. — sæ *haud dubie super vocem* vāter *quondam scriptum, post cum voce vāter contra alliterationis legem conjunctum est. ad vers. antecedentem pertinet.* — 7. ymbhalded, Th. — 11. rægnas, Th. — 13. seolua, Th. — 16. dalas, Th.] dæles, MS. — 17. and upheofon, Th.] up on heofonum, MS. — 19. and geþeode, MS.] Thorpius suggestit geteode; *mate. dugud proceres significat, geþeode populum. saepissime occurrit in Beov. dugud and geogud. itaque si locus emendari debeat, dugude and geogode legendum esse arbitror.* — 20. scōp] *deest ap. Th.* — 21. orðfruman, Th. — 25. hie] *leo, Th.*

- ân æfter ôdrum in þæt atole scrâf,
 þær hie brynevelme bidan sceoldon.
 sâran sorge, nales svegles leôht
 habban in heofnum heahgetimbrâd,
 30 æc gedûfan sceoldun in þone deópan vâlm,
 niðer under nâssas, in þone neovlan grund,
 grêdige and gifre. god âna vât,
 hû he þæt scyldige verud forscrifen hæfd.
 Cleopad þonne se alda út of helle,
 35 vriced vordevedas veregán reorde,
 eisegan stefne: "Hvær com engla þrym,
 þá þe ve on heofnum habban sceoldon?
 þis is þeóstre hám, þearle gebunden
 fâstum fýrclommum. flór is on velme
 40 áttre onâled. nis nu ende feor,
 þæt ve sceolun âtsomme sûsel þróvjan
 veán and vergum, nalles vuldres blæd
 habban in heofnum, hêhselda vyn.
 hvât ve for dryhtne iú dreámas hæfdon, (214.)
 45 song on svegle sêlrum tidum,
 þær nu ymb þone êcan ádele stonad
 hâled ymb hêhseld, hêrigað drihten
 vordum and vercum, and ic in vite sceal
 bidan in bendum, and me bättran hám
 50 for oferhygdum æfre ne vêne!"
 Þá him andsvaradon atole gâstas,
 svarte and synfulle, sûslê begrorene:
 "Þu ús gelærdest þurh lyge þinne,
 þæt ve hælende hêran ne sceoldon;
 55 þúhte þe ánum, þæt þu áhtest alles gevald,
 heofnes and eorðan, være hâlig god,
 scipend seolfa: nu eart tu earm sceada
 in fýrlocan fâste gebunden;
 vêndes þu þurh vuldor, þæt þu vorulda áhtest
 60 alra onvald, and ve englas mid þec.
 atol is þin onseón, habbað ve alle svâ
 for þinum leásungum Iyðre gefêred;
 sâgdest ús tó sôðe, þæt þin sunu være
 meotod moncynnnes: hafas tu nu mâre sûsel!"
 65 Svâ firenfulle fâcnum vordum
 heora aldorþegn onreordadon
 on cearam evidum. Crist hie áfirde,
 dreánum bedælde; hæfdon dryhtnes leôht
 for oferhygdum ufan forlêten;
 70 hæfdon him tó hyhte helle flóras,
 beornende bealo; bláce hvurfon

26. scraf, *Th.* — 27. sceolden, *Th.* — 30. sceolun, *Th.* — 31. niðær undær nêssas, *Th.* — 33. hefde, *Th.* — 37. sceoldan, *Th.* — 38. þeóstræ, *Th.* — 44. dryhtene, *Th.* — hefdon, *Th.* — 51. andsvaradan, *Th.* — 52. begrorenne, *Th.* — 53. gelærdæst, *Th.* — 54. helende, *Th.* — scealdon, *Th.* — 59. voruld, *Th.* — 64. hafus, *Th.* — 66. þâgn, *Th.* — unreordadon, *Th.*

- scinnan forseþene; sceadan hvearfdon
 earme äglæcan geond þæt atole scräf
 for þam anmêðlan þe hie ær drugon.
- 75 Eft reordåde ôdrê sidê (11.)
 feônda aldor (väs þå forvorht ägên,
 seodþan he þäs vites vorn gefêlde;
 he sveartåde, þonne he spreocan ongan,
 fyre and ättrê; ne býð svelc fäger dreám,
- 80 þonne he in vitum vord indræfed):
 "Ic väs iú in heofnum hålig engel,
 dryhtne deóre; häfde me dreám mid gode,
 micelne for meotide, and þeós menego svå some:
 þå ic in môde minum hogåde,
- 85 þæt ic volde tôverþan vuldres leóman,
 bearn hælandes, ägan me burga gevald (215.)
 eall tô æhte, and þeós earme heáp,
 þe ic hebbe tô helle hám gelædde.
 vène ge þæt tácen, teónfulle gästas,
- 90 svütol and vârgðu, þå ic of äseald väs
 nider under nässas, in þone neovlan grund?
 nu ic eóv häbbe tô häftum hám gefêrde
 alle of earde! nis hêr eädiges tÿr,
 vloucra vinsele, nè vorulde dreám,
- 95 nè engla þreat; nè ve upheofon
 ägan ne móton. is þes atola hám
 fyre onäled: ic eom fäh við god!
 éce ät helle dura dracan eardigað
 hâte on hrêdre: hie ús helþan ne mágon.
- 100 is þes vâllica hám vites äfýlled
 någon ve þäs heólstres, þæt ve ús gehÿðan mágon
 in þisum neovlan genipe; hêr is nåðran svêg,
 vyrmas gevnúade; is þes vites clom
 fäste gebunden; feóud seondon rêde,
- 105 dimme and deorce; nè hêr däg lÿhted
 for sceades scüvan, sceppendes leóht.
 iú ähte ic gevald ealles vuldres,
 ær ic môste in þeosum atolan édele gebidan,
 hvät me drihten god dêman ville,
- 110 fägum on flôre. nu ic ferjan com
 deófla menego tô þisum dimman hám:
 äc ic sceal on flyge and on flyhte þragum
 earda neósan and eóver mã,
 þe þäs oferhygdes ord onstaldon.

73. scraf, Th. — 78. sveartade] *quum sv cum sp non bene jungatur*,
 spearçade *fortassis legendum est. cf. v. 162, 163.* — 80. indraf, Th. —
 81. ängel, Th. — 82. hefde, Th. — 85. vulres, Th. — helendes, Th. — 88.
 geledde, Th. — 89. teónfulle gästas] *desunt ap. Th., qui post vârgðu lacu-*
nam putat. — 95. ängla, Th. — 96. moten, Th. — 99. redre, Th. — heo,
 Th. — 101. nagan, Th. — 103. þis, Th. — 106. scüvan, Th.] *sciman, MS.*
 — 108. ær] *þær, Th., qui post môste lacunam putat.* — 110. flora, MS.
 — 114. þes oferhydes, Th.

- 115 ne þurfon ve þās vėnan, þāt ős vuldorcyning
 æfre ville eard ălėfan,
 ędel tō æhte, svā he ær dide,
 ęcne onvald: āh him alles gevald
 vuldres and vita valdendes sunu.
- 120 for þon ic sceal heān and earm hveorfan þý vídōr,
 vadan vrāclāstas, vuldrē benēmed,
 dugudum bedæled, nēnigne dreām āgan
 uppe mid englum, þās þe ic ær gecvād,
 þāt ic vāre seolfa svegles brytta
- 125 vihta vealdend, āc hit me virse gelomp". (216.)
 Svā se vėrega gāst vordum sæde (III.)
 his earfōdo ealle āt somne
 fāh in firnum (fýrleoma stōd
 geond þāt atole scrāf āttre geblonden):
- 130 "Ic eom limvāstmum, þāt ic gelūtjan ne mǎg
 on þisum sidan sele, synnum forvundōd.
 hvāder hāt and ceald hvilum mengađ,
 hvilum ic gehēre helle scealcas,
 gnornjende cynn, grundas mēnan
- 135 nider under nāssum; hvilum nacode men
 vinnad ymbe vyrmas; is þes viudiga sele
 eall innevcard atolē gefylled.
 ne mōt ic hyhtlicran hāmes brūcan,
 burga nē bolda, nē on þā beorhtan gescāft
- 140 ne mōt ic æfre mā eāgum starjan.
 is me nu virse, þāt ic vuldres leóht
 uppe mid englum æfre cūde,
 song on svegle, þær sunu meotodes
 habbad eādigne bearn ealle ymbfaugen
- 145 seolfan mid sange; nē ic þām sāvulum ne mōt
 ænigum sceđđan, būtan þām ānum
 earmum, atolum, þe he tō āgan nyle:
 þā ic mōt tō hāftum hām geferjan
 bringan tō bolde in þone biteran grund.
- 150 ealle ve sindon ungelice,
 þonne þe ve iū in heofnum hāfdon ærrōr
 vlite and veordmynt; ful oft vuldres
 brohton tō bearme bearn hælendes,
 þær ve ymb hine ūtan ealle hófon
- 155 leomu ymb leófne, lofsouga vord
 drihtne sædon: nu ic eom dædum fāh,
 gevundōd mid vommum; sceal nu þisne vites clom
 beran beornende in bāce minum
 hāt on helle, hyhtvillan leás".
- 160 Þā git feola eвідē firna hērede

123. ānglum, *Th.* — 125. me] him, *Th.* — 131. þyssum, *Th.* — 136. vinnad] vindađ *manult Thorpius; male.* — 141. vyrse, *Th.* — 144. eādigne] "The acc. masc. is here singularly applied to the neuter subst bearn" ait *Thorpius; sed eadigne pertinet ad suu.* — 147. post nyle *Th. lacunam putat; nihil deficit.*

- atol äglæca út of helle
 vítum vérig. vord spearcum fleáh
 áttre gelícóst, þonne he út þurhdráf:
 "Eálá drihtnes þrym, eálá duguda helm,
 165 eálá meotodes miht, eálá middaneard,
 eálá dæg leóhta, eálá dreám godes,
 eálá engla þreát, eálá upheofon,
 eálá þát ic eom ealles leás écau dreámes,
 þát ic mid handum ne mäg heofon geræcau,
 170 nê mid eágum ne mót up lócjan
 nê huru mid eárum ne sceal æfre gehêran
 þære byrhtestan bêman stefne, (217.)
 þás ic volde of selde sunu meotodes,
 drihten ádrifan and ágan me þás dreámes gevald,
 175 vuldres and vynne: me þær virse gelamp,
 þonne ic tó hyhte ágan móste.
 nu ic eom ásceáden fram þære sciran dryht,
 álæded fram leóhte in þone láðan hám.
 ne mäg ic þát gehycgan, hù ic in þam becvom
 180 in þis neovle genip, nearove gebunden,
 seóc and sorhfull, mid synnum fáh,
 ávorpen of vorulde. vát ic þát nu þá,
 þát býð alles leás écan dreámes
 se þe heofoncyuinge hêran ne þenced,
 185 meotode evêman. ic þás mordres sceal
 veán and vítu and vræce dreógan
 góða bedæled, geódædum fáh,
 þás þe ic gepohte ádrifan drihten of selde,
 veroda valdend; sceal nu vrácláostas
 190 settan sorhcearig sidas vide".
 Hvearf þá tó helle, þá he gehêned väs (IV.)
 godes andsaca, didon his gyngran svá,
 gifre and grædige, þá hig god bedráf
 in þát háte hof, þam is hel nama.
 195 for þan sceal gehycgan háleða æghvylc,
 þát he ne ábelge bearn valdendes;
 læte him tó bysne, hù þá blácan feónd
 for oferhygdum ealle forvurdon;
 neomán ús tó vynne veoroda drihten,
 200 upne écne gefeán, engla valdend.
 he þát gecýdde, þát he cráft háfde,
 mihta micle, þá he þá mánego ádráf,
 háftas of þam heán selde. gemunán ve þone hálgan drihten,
 écne in vuldre ealdor; hêran ve þone álmihhtigan
 205 mid alra gescáfta mánego; ceósán ús eard in vuldre

176. hihte, *Th.* — 179. gehicgan, *Th.* — 180, 181. nearove gebunden, seóc and sorhfull] *desunt ap. Th.* — 187. iudædum, *Th.* — 189. vreclastas, *Th.* — 190. sidas, *MS.* — 192. gingran, *Th.* — svá] *supra scriptum est* some. — 196. abælige, *Th.* — 201. geccydde, *Th.* — mágeneráft, *Th.* — 204. hêran ve þone álmihhtigan] *desunt ap. Th.* — 205. mánego] *deest ap. Th.*

- mid ealra cyninga cyninge, se is Crist genemned;
 beorán on breóstum blide geþohtas,
 sibbe and snytero; gemunan sôð and riht,
 þonne ve tó heáhselde hnigan þencad
 210 and þone alvaldan ára biddan,
 þonne behófad se þe hér vunad
 veorulda vynnun, þat him vlite scine,
 þonne he óder lif eft geséced
 mycele fägerre land, þonne þeós folde is.
 215 þær vlitig and vynnun vástmas scinad
 beorhte ofer burgum; þær is bráde land,
 byhtlicra hám iu heofonrice
 Criste gecvémra. uton ácerran þider,
 þær he silfa sit sigora valdend,
 220 drihten hælend, in þam deóran hám,
 and ymb þat heáhsetl hvite standad
 engla fêðan and eádigra,
 hálige heofenþreatas, hêrigad drihten
 vordum and veorcum. heora vlite scined
 225 geond ealra vorulda voruld mid vuldorcynunge.
 Väs þat engelcynn ær genemned, (VIII.)
 Lucifer hâten leóhtberende
 on geárdagum in godes rice:
 þá he in vuldre vróhte onstalde,
 230 þat he oferhygda ágan volde.
 Satanus svearta searvum geþohte,
 þat he volde on heofonum heáhselð vyrcean
 uppe við þam écan: þat väs ealdor heora,
 yfeles ordfruma: him þat eft gehreáv,
 235 þá he tó helle hnigan sceolde,
 and his hired mid hine in tó hêndo geglidan,
 nergendes mid, and nô seoððan,
 þat hi mósten in þone écan andvilitan sceávjan
 á buton ende. Þá him egsa becom
 240 dyne for dêman, þá he duru in helle
 brác and bégde. blis veard mannum,
 þá hi hælendes heáfod gesávon:
 þonne väs þám atolan, þe ve ær nemdon,
 fágum folce, forht gevorden:
 245 þá væron mid egsan ealle áfyrhte.
 vide geond vindsele vordum mændon:
 "Þis is stronglic strid, nu þes storm becom,

214. fāgre, *Th.* — is] *deest ap. Th.* — 215. seó is vlitig, *Th. sed supra seo is scriptum est þær, ut Th. monet.* — 226. post genemned *Thorpius maximam lacunam putat, quamvis in libro MS. nullum ejus sit vestigium. Sed nihit omnino deficere videtur, cum cynn non solum genus significet, sed etiam unum ex genere.* — 230. oferhyda, *Th.* — 231. svearte geþohte, *MS.* svearte gesohte, *Th.* searvum *deest.* — 232. behseld, *Th.* — 233. mid, *Th.* — 234. ordfrumañ, *MS.* — 236. hêndo] *deest ap. Th.* — 237. seoððan] *subaudi cuman.* — 238. hêndo] *deest ap. Th.* — 239. á] *deest.* — 244. fágum folce forht gevorden] *desunt.* — 247. strid] *abest.*

- þegen mid þreáte, þeóden engla.
 him beforan fêred fâgerre leóht,
 250 þonne ve æfre ær eáguum gesávou,
 bútan þá ve mid englum uppe væron.
 vile nu îre vitu þurh his vuldres crâft
 eall tóveorpan! nu þes egsa com,
 dyne for drihtne; sceal þes dreórga heap
 255 ungeára nu atol þróvjan.
 hit is se seolfa sunu valdendes,
 engla drihten, vile uppe heonan
 sávla lædan, and ve seoddan á
 þás yrreveorces hêndo gepoljad".
 260 Hvearf þá tó helle hâleda bearnum
 meotod þurh mihte; volde manna rim
 fela þúsenda ford gelædan
 up tó êdle. þá com engla svég
 dyne on dâgrêd; hâfde drihten seolf
 265 feónd oferfohten; vás seó fâhde þá git
 open on uhtan, þá se egsa becom.
 Lêt þá up faran eádige sávla,
 Adames cyn; ac ne móste Efe þá git
 vlitan in vuldor, ær heó vordum evâd:
 270 "Ic þe æne ábealh, êce drihten,
 þá vit Adam tvá äples þigdon
 þurh nâddran nid, svá vit ná ne sceoldon.
 gelærde unc se atola, se þe æfre nu
 beorned on bendum, þät vit blæd ähten,
 275 hâligne hâm, heofon tó gevalde:
 þá vit þás ävärgdan vordum gelyfdon,
 nâmon mid handum on þam hâlgan treó
 beorhte blæda: unc þás bitere forgeald,
 þá vit in þis hâte scräf hveorfan sceoldon,
 280 and vintra rim vunjan seoddan,
 þúsenda feolo þearle onâled.
 nu ic þe hâlsige, heofonrices veard,
 for þam hirede þe þu hider læddest,
 engla þreátas, þät ic up heonon
 285 mæge and móte mid minre mägde fêran.
 * * * * *
 and ymb þreó niht com þegu hælendes
 hâm tó helle. is nu häftum strong
 vitum vêrig, svylce him vuldorcynig
 for onmêdlan eorre gevorden
 * * * * *
 290 sâgdest ðs tó sôde, hâtte seolfa god
 volde helvarum hâm gelihtan".
 Árás þá änra gehvyle and vid earm gesät,
 heonâde vid handa, þeah helle gryre

249. fâgere, *Th.* — 259. hêndoj earfôdu? — 267. sávle, *Th.* — 268.
 ac, *Th.*] and, *MS.* — 269. vuldor, *Th.*] vuldre, *MS.* — 274. ähton, *Th.* —
 285. fêrau] *deest ap. Th.* — 290. sâgde?

- egeslic þuhte; væron ealle þæs
 295 fāgene in firnum, þāt heora freādrihten
 volde him tō helpe helle gesêcan.
 * * * * *
 ræhte þā mid handum tō heofoncyninge.
 bād meotod miltse þurh Marian hād:
 "Hvāt þu fram mīnre dehter, drihten, onvōce
 300 in middangeard mannum tō helpe.
 nu is gesêne, þāt þu eart silfa god,
 êce ordfruma ealra gescafta".
 Lêt þā upfaran êce drihten —
 vuldre hāfde vites clommas
 305 feōndum ôdfāsted, and hie furdor scaf
 in þāt neovle genip nearve gebêged,
 þær nu Satanus svearta þingad,
 earm āglæca, and þā atolan mid him,
 vitum vêrige. nalles vuldres leóht
 310 habban mōton, āh in helle grunde
 * * * * *
 nè hi edcerres mōton æfre vënan,
 seodðan him vās drihten god, dugeda aldor,
 vrād gevorden, sealde him vites clommas
 atole tō æhte and egsan gryre
 315 ðimne and deorcne deādes scūvan,
 hātne helle grund, hinsides gryre.
 Þāt lā vās fāger, þā se fêða com
 up tō earde, and se êca mid him,
 meotod mancynnes, in þā mæran burh.
 320 hófon hine mid handum hālige vitigan
 up tō êdle, Abrahames cynn.
 hāfde þā drihten seolf deād ofervunnen,
 feōnd geflêmed, þāt in fyrndagum
 vitegan sædon, þāt he sāvla volde
 325 fram helle grundum hām gelædan.
 Þis vās on uhtan eall gevorden
 ær dāgrêde, þāt se dyne becom
 hlūd of heofonum, þā he helle duru
 forbrāc and forbêgde; bān veornōdon,
 330 þā hie svā leóhtne leóman gesāvon.
 Gesāt þā mid þære fyrde frumbearn godes
 sæde sōðevīdum: "Snotre gāstas,
 ic eov þurh mine mihte gevorhte,
 Adam ærest and þāt āðele vif:
 335 þā hie begêton on godes villan
 feóvertig bearna, þāt forð þonon

295. freādrihten] drihten, *Th. qui post firnum lacunam putat.* — 304. vuldor? — clommas, *Th.] clomma, MS.* — 307. svearte, *Th.* — 312. dugeda aldor] *apposui.* — 314. clom, *Th.* — 315. ðimne, *MS.* — 316. hinsides, *Th. in sid, MS.* — 317. þāt se, *MS.* — 320. mid him handum, *Th.* — 325. *ap- posui.* — 329. bān] bendas *vult Th. legere; male. de daemonum et damnatorum ossibus poeta loquitur.*

- on middangearde menigo onvôcon,
 and vintra feola vunjan môston
 eorlas on êdle, ôð þät eft gelamp,
 340 þät he äfyrhte eft . . . . .
 feónd in firenum: fäh is æghvâr!
 ic on neorxnavege nive äsette
 treóv mid telgum, þät þá tãnas up
 äpla bæron, and git æton þá
 345 beorhtan blæda, svâ inc se baleva hêt
 handþegen helle: häfdon forþon hátue grund,
 þäs git oferhýrdon hælandes vord,
 æton þá egsan: vãs se atola beforau,
 se iuc bãm forgeaf baleve geþohtas.
 350 Þá me hearde gereáv, þät min handgeveorc
 þäs carcernes clommas þrövåde:
 nãs þá monna gemet, nê mägen engla,
 nê vitegena veorc, nê vera snytro,
 þät eóv mihte helpau, nimde hælend god,
 355 se þät vite ær tó vrâce gesette.
 fêrde tó foldan þurh fæmnan háð
 ufán from êdle, and on eordan gebáð
 tintregan fela and teónan micelne;
 me seredon ymb seccas monige
 360 dâges and nihtes, hú hie me deádes cvealmé
 rices borau ræfnan mihten:
 þá vãs þäs mæles mearc ágangen,
 þät on vorulde vãs vintra gerimes
 þreó and þritig geára ær ic þrövóde.
 365 gemunde ic þäs mænego þá munau hãm lauge:
 þäs þe ic of háftum hie hãm gelædde
 up tó earde, þät hie ágán þær
 drihtnes dômas and dugude þrym. —
 Vunjad nu in vynnun, habbað vuldres blæd
 370 þäsendmælum: ic eóv þingáde,
 þá me on beáme beornas sticódon,
 gárum on galgum, heóv se giungá þær,
 and ic eft up becom tó êdle minum,
 êce dreámas tó háligum drihtne".

Cædmon, ed. Benj. Thorpe.

Vreccan þeóðnes ærend tó his brýde.

* * * * *

Hvät þec þonne biddan hêt se þisne beám ágróf,

---

337. middangeard, *MS.* — 339. *post* gelamp *Th. lacunam putat.* —
 340. þät hie äfýrróde eft se feorhsceada,? — 347. ofergýmdon, *MS.* — 350.
post handgeveorc *Th. lacunam indicat.* — 351. þäs] *abest.* — clom, *Th.*
 — *post* þrövåde *iterum lacunam demonstrat.* — 352. nãs þá monna
 gemôt? — 355. vrece, *Th.* — 358. and ante fela, *MS.* — 360. heo me, *Th.* —
 361. hrefnan, *Th.* — 365. mænego and þá minan nãm, *MS.* — 366. hie]
abest. — 367. heo, *Th.* — 369. nu] *abest.*

- þät þu sinchroden silf gemunde
 on gevitlocan vordbeótunga,
 þe git on ærdagum oft gespræcon,
 5 þenden git mōston on meodoburgum
 eard veardigan, ān land būgan,
 freōndscipe fremman. hine fæhðo ádrāf
 of sigeþeode; hēht nu silfa þe
 lustum læran, þät þu lagu drēfde,
 10 siddan þu gehýrde on hlides oran
 galan geómorne geác on bearve.
 Ne læt þu þec siddan sídes getvæfau,
 láde gelettan lifgendne mon;
 ongin mere sēcan, mæves éðel;
 15 onsite sēnacan, þät þu súð heonan
 ofer mereláde monnan findest,
 þær se þeóden is þin on vennum.
 Ne mäg him on vorulde villa mára
 beón ou gemyndum, þäs þe he me sägde
 20 þonne inc gemune alvaldend god,
 . . . . . ät somne siddan mōton
 secgum and gesídum . . . . .
 . . . . . ätledede beágas.
 he genoh hafad fæðan go . . . . .
 25 . . . . . elþeode éðel healde,
 fāgre foldan . . . . .
 . . . . . ra hāleda, þeah þe hēr min v . . . . .
 . . . . .
 nýðe gebæded nacan út áþrong
 30 and on ýða gong āna sceolde
 faran, on flotveg, forðsides georn,
 mēgan merestreāmas. nu se mon hafad
 veán ofervunnen; nis him vilna gād,
 né meara né mādma né meododreāma,
 35 ænges ofer eordan eorlgestreōna,
 þeóðnes dohtor, gif he þin beneah
 ofer eald gebeót incer tvega.
 Gecyre ic ät somne **S. R.** geador,
EA. V. and **M.** áðe benemnan,
 40 þät he þā vāre and þā vinetreóve
 be him lifgendum læstan volde,
 þe git on ærdagum oft gespræcon".

Cod. Exon., ed. Thorpe. (123 a.)

9. læram, MS. — 18. on *abest.* — 19. beón *abest.* — 21. þät git ät-somme? — 22. gesidum on sælum sceávan? — 23. eorlgestreōna, äplede? — 24. *inter* hafad *et* fæðan *etiam* verba aliquot excidisse videntur. — fættan goldes? — 25. þeah þe he on elþeode? — 27. viancra hāleda? — min vinedryhten? — 30. āna] *apposui.* — 38—39. *singularum literarum notio mihi incognita est.* — 39. M.] *vel D.*; *nimirum illam exhibet liber manuscr. runam, quae et M et D exprimit. Stat carmen hoc, fragmentum haud dubie heroici carminis, pari modo atque subsequens de arce ever-sa (v. p. 213), media inter aenigmata, quem locum carmen utrumque runis intermistis debere videtur.*

B. Leódvyrhtan.

Hvÿ Ädelstán cyning and Eádmund his bróðor læddon fyrde tō
Brunanbyrig and þær gefuhton við Anláf and sige háfdon.

(*a. p. Chr. n. 938.*)

Ädelstán cyning, eorla drihten,
beorna beáhgifa, and his bróðor eác
Eádmund ädeling aldorlangne tÿr
geslōgon ät secce sveorda eegum
5 ymbe Brunanburh. Bordveal clufon,
heovon heafolinda hamora läfum
easoran Eádveardes. svá him geädele väs
from cneómægum, þät hie ät campe oft
við lädra gehvone land geealgōdon,
10 hord and hámas. Hettend crungun,
Scotta leóde, and sciplotan
fæge feóllon. feld dennōde
seega sväte, siddan sunne up
on morgentid, mære tungol,
15 glád ofer grundas, godes candel beorht,
ēces dryhtnes, öd þät seó ädele gesceaft
säh tō setle. Þær läg secg maug
gärum ägeted, guma norðerna
ofer scild scoten, svylce Scyttisc eác
20 verig, viges säd. Vestseaxe ford
ondlongne däg, eórodeystum
on läst legdum lädum þeóðum,
heóvon hereflÿman hindan þearle
mécum myluscearpum. Myrce ne vyrndon

.2. bróðer, *Cotton. Tib. A. VI, B. IV.* — 3. ealdor langne, *Mss. Cotton. et Cantabr.* — 4. geslōhgon, *Cant.* — sake, *Cant.* — 5. embe Brunanb., *Cant.* — lufan, *Cant.* — 6. heovon, *Cotton., Cant.* — heafolinde, *Cant.* — lafan, *Cotton., Cant.* — 7. asaran, *Cant.* — 9. ealgōdon, *Gibson.* — 11. Seeotta, *Cotton.* — leóða, *Cant.* — 12. fæger, *Cant.* — dynōde, *e conjectura Gibsonii*; dennāde, *Tib. A. VI, B. I*; dennōde, *B. IV.* — 13. seegas hvate, *Gibson.* — 16. ödð seó, *Gibson.* — 18. gärum forgrunden, *guman norðerne, Cant.* — 20. viggas, *Cant.* — 21. eoredeystum, *Cant.* — 22. lägdon, *Cotton, Tib. A. VI.* — 24. mylen scearpan, *Cant.*

- 25 heardes hondplegan hāleda nānum
þāra þe mid Anlāfe ofer āra geblond
on lides bōsme land gesōhtun,
fæge tō gefeohte. Fife lægun
on þam campstede cyningas geōunge
- 30 sveordum āsvefede, svylce seofone eac
eorlas Anlāfes, unrim heriges,
flotena and Scotta. Þær geflēmed veard
Nordmanna bregu, nýde gebæded
tō lides stefne. lytlē veredē
- 35 (creād cnear on flōd) cyning ūt gevāt
on fealone flōd, feorh generede.
Svylce þær eac se frōda mid fleāmē com
on his cydde nord Constantinus:
hār hilderinc hrēman ne þorfte
- 40 mēcēa gemānan: he vās his mæga sceard,
freōnda gefylled on folcstede,
heslāgen āt secce, and his sunu forlēt
on vālstōve vundum forgrundenne,
geōngne āt gūde. gilpan ne þorfte
- 45 beorn blandenfeax bilgeslehtes
eald invidda, nē Anlāf þȳ mā
mid heora herelāfum hlihhan ne þorfston,
þāt hie beaduveorca beteran vurdon
on campstede cumbolgehnāstes,
- 50 gārmittinge gumena gemōtes,
væpengevrixles, þās þe hie on vālfelda
við Eādveardes eaforan plegōdon.
Geviton him þā Nordmen nāgledcnearrum,
dreórig darada lāf, on dinnes mere,
- 55 ofer deóp vāter Dyllin sēcau,
eft Īra land æviscōde.
svylce þā gebrōder begen āt somne
cyning and ādeling cydde sōhton,
Vestseaxna land viges hrēmige,
- 60 lēton him behindan hrāv bryttigēan
salu vigpādan and þone sveartan hrāfn,
hyrnednebban, and þone hāsvēan

26. æra, *Gibson*. eargeblond, *Cant.* — 28. tō feohte, *Warton*. legun, *Gibson*; lagou, *Cant.* — 30. sveolce seofon, *Cotton. Tib. A. VI.* — 32. flotan, *Gibson et Warton.* — 33. brego, *Cant.* nēde, *Cant.* — 35. creat, *Cant.* — flot, *Cant.* cyning ūt gevāt on fealone flōd *desunt in cod. Cant.* — 39. hāl, *Cant.* — 40. mēca, *Cottonn.* — hēr, *Cant.* — 42. forslagen, *Cant.* — 43. vālstole, *Gibson.* — forgrunden, *codd. omnes.* — 44. geonge, *omnes.* — 45. bilgeslihtes, *Cant.* — 46. invitta, *Cant.* — 49. cumbol genādes, *Cottonn.* — 54. dinges, *Cant.* *Editores vertunt: "in mare procellosum" et Bosworth exhibit adjectivum dinne, hoc solo loco fultum. Sed dinnes (gen.) cum accus. (mere) jungi non potest. Legendum igitur videtur, nisi Dinnes mere nom. propr. sit, aut "on dinne (vel dynne) mere" aut quod optime mihi placeret "on dynes merum", in strepitūs equis, i. e. in navibus.* — 56. and heora land, *codd. Cottonn.* — 57. at runne, *Cant.* — 59. vigges, *Cant.* hreāmige, hreāmie, *codd. Cottonn.* — 60. hrāfn brittjan, *Gibson.* — 62. hāsvēan] hasean padan, *codd. Cottonn.* hasopadan, *Cant.*

- earn äftan hvit æses brücan,
 grædigne gúdhafoc, and þæt græge deór,
 65 vulf on valde. Ne veard vâl mære
 on þýs iglandè æfre gita
 folces gefylled beforan þisum
 sveordes ecgum, þæs þe ùs secgað béc,
 ealde ùdvitau, síddan eástan hider
 70 Engle and Seaxan up becómon,
 ofer bráde brimu Britene sóhton,
 vñance vígsmíðas Veallas ofercómon,
 eorlas árhvate eard begeáton.

Warton *hist. of english poetry et Chron.*
Saxon. ed. Edmund Gibson.

Annotatio.

Egregium hoc carmen a monacho illo, qui in seculo decimo Saxonum res gestas scripsit, cujusque liber Chronici Saxonici nomine insignitur, haud quaquam factum, sed tamquam opus alienum libro suo in-nexum esse, nemo negabit, qui monachi hujus, viri optimi, carmina etiam primis tantum labiis gustaverit. Conferantur tria ejus carmina ad annum DCCCCXLII, DCCCCLXXIII, DCCCCLXXV.

- I. Hér Eádmund cyning, Engla þeóden
 maga mundbora Myrce geode,
 dýre dædfruma, svá dor scádeð
 Hvitau vylles geat and Humbran eá
 5 bráða brimstreám. Burga fife,
 Ligoraceaster and Lindcylne,
 Snotingahám, svylce Stánford eác
 and Deorahý Denum væron ærór
 under Nordmannum nýðe gebéðe,
 10 on hæðenra háfte clamnum
 lange þrage, óð þæt hie álýsde eft
 for his veorðscipe víggendra hleó
 eafera Eádveardes Eádmund cyning.
- II. Hér Eádgár vās Engla valdend
 cordre miclum tó cyngre gehálgóð
 on þære ealdan byrig Acemannesceastre,
 ac hie égbüend ódrê vordè,
 5 beornas Badon nemnað. Þær vās bliss mycel
 on þam eádigan dáge eallum gevorden,
 þoue níða bearn nemnað and eigað
 Pentecostenes dæg. Þær vās preósta heáp

63. äftan hvit] earn *cum sit nomen substantivum masculini generis, legendum videtur hvitne.* earn äftan hvit *i. e. Haliaetus albicilla,* "the white-tailed sea-eagle" *ex Wartonii sententia.* — 67. áfýlled, *Cant.* — 70. Seaxe, *codd. Cotton.* — 71. brimum bráð, *Gibson.*

I, 3. svador, *Gibson.* — 5. Burhga, *G.* — 8. Denum væron ærór, *Cant.] Dene væran ær, Gibs., perperam.* — 9. gebæded, *Cant.* — 10. hæðenum, *Cant.* — 11. óððe hie, *Gibs.*

II, 2. miclum, *Cant.] micelre, Gibs.* — 4. égbüend, *Cant.]* büend, *Gibs.* — 5. Badan, *Cant.* — 7. cêgëað, *Cant.*

- micel muneca þreát minê gefrægê
 10 gleávra gegadród. And þá ágangen vās
 tū hund vintra getāledrimes
 fram gebyrtdide brēmes cyninges,
 leóhta hirdes, búton þær tō lāfe þá
 ágean vās vintergetāles, þās þe gevritu secgað,
 15 seofon and tvēntig — svā þeáh vās sigora freán
 þūsend áurnen, þá þá þis gelamp;
 and him Eádmundes eafora hāfde
 nigon and tvēntig nidveorca heard
 vintra on vorulde, þá þis gevorden vās.

- III. Hēr geendōde eorðan dreámas
 Eádgár, Engla cyning, ceás him óder leóht
 vlitig and vynsum, and þis váce forlét
 lif, þis læne. nemnað leóða bearn,
 5 men on moldan, þone mōnād gehvār
 on þisse êdelyrf þá þe ær væron
 on rimcräfte rihte getogene,
 Julius-mōnād, þær se geónga gevát
 on þone cahtateóðan dæg Eádgár of life,
 10 beorna beahgifa, and fēng his bearn siddan
 tō cynerice, cild unweaxen,
 eorla ealdor, þam vās Eáðveard nama.
 And him tȳrfāst hāled tȳn nihtum ær
 of Brytene gevát biscop se gōða
 15 þurh gecyndne crāft, þam vās Cyneveard nama.
 Þá vās on Myreum minê gefrægê
 vide and velhvār valdendes lof
 áfyllen on foldan: feala veard tōdræfed
 gleávra godes þeóva: þæt vās gnornung micel
 20 þam þe on breóstum væg birnende lufan
 metodes on móde. þá vas mārða fruma
 tō svide forseven, sigora valdend,
 rōdora rædend, þá man his riht tōbrāc.
 And þá veard eác ádræfed deórmōd hāled
 25 Óslāc of earde ofer ŷða geveale,
 ofer ganotes bād, gamolfeax hāled,
 vis and vordsnotor, ofer vātera geþring,
 ofer hvāles êdel, hāma bereáfōd.
 And þá veard átȳved uppe on rōderum
 30 steorra on stadole, þone stidferhde
 hāled hygegleáve hātād vide
 cometa be naman, crāftgleáve men
 vise vōðboran: vās geond verþeóde
 valdendes vrācu vide gefræge,

14. agan, *Gibs.* — 18. heardra?

III, 3. vīsum, *Gibs.* — 4. þis, *Cant.*] þas, *Gibs.* — 8. nomað, *Gibs.*
 — þær] þæt, *Gibs.* vār, *Cant.* — 9. eahtoðan, *Cant.* — 16. veard, *Cant.*
 — Myrce, *Gibs.* — 33. soðboran, *Gibs.*

35 hungor ofer hrusan, þät eft heofona veard
gebëtte, brego engla, geaf eft blisse gehvam
ëgbüendra þurh eorðan västm. *)

Vidsides spell Myrginga scöpes.

Vidsid madoläde, vordhord onleác, (Cod. Exon. 84b.)

- se þe mæst gemunde mærdra ofer eorðan,
folca geondfërde. oft he flette gepah
mynelicne mädum; hine from Myrgingum
5 ädele onvöcon; he mid Ealhilde,
fälre freoduvebban, forman sidè
Hrëdcyninges hām gesöhte
cástan of Ongle, Eormanrices,
vrádes värlogan. ongan þá voru sprecan:
10 "Fela ic monna gefrāgn mägðum vealdan —
sceal þeóða gehvyle þeávum lifjan,
eorl äfter öðrum ëdle rædan,
se þe his þeódenstöl geþeón ville —
þára väs Hvala hvilesëlást,
15 and Alexandrëas calra ricöst
monna cynnes, and he mæst gepah
þára þe ic ofer foldan gefrāgen hābbe.
Ätla veöld Hūnum, Eormanric Gotum,
Becca Baningum, Burgendum Gifca
20 Cäsere veöld Creacum and Cælic Finnum,
Hagena Holmricum and Heoden Glommm.
Vitta veöld Svæfum, Vada Hālsingum,
Meáca Myrgingum, Mearcealf Hundingum.
Þeódric veöld Froncum, Þyle Rendingum,
25 Breoca Brondingum, Billing Vernum.
Ösvine veöld Eóvum and Ytum Gefvulf,
Fin Folcvalding Fresna cynne.
Sigehere lengest Sædenum veöld,
Hnäf Höcingum, Helm Vulfingum,
30 Vold Vöingum, Vöd Þyringum,

*) *In codice, quem Guilelmus Laud, archiepiscopus Cantuariensis, bibliothecae Bodleianae donavit, his pro versibus ii leguntur, qui e cantu plebeio videntur transscripti:*

Hēr Eädgār geför, Angla reccent,

Vestseaxena vine, ...

Myree mundbora. . . . .

cüd väs þet vide geond feala þeóða,

þät aforan Eádmundes ofer ganotes bād

cyningas [hine] vide vurdödon side,

bugon tö cyninge: svä väs him gecynde.

Näs se flota svä rang, nè se here (l. fëða) svä strang,

þät on Angelcynne æs him gefetede,

þá hvile þe se ädela cyning cynestöl gerehte.

2. gemunde] *deest in cod.; Kemblius fandöde supplevit.* — 4. mädum,
K. — 14. Vala, K. — selest, K. — 21. Holmrycum, MS. — Holmrygum?
— Henden, K. — 23. Mearchealf, K.

- Sæferð Sycgum, Sveóm Ongenþeóv,
 Sceaþthere Ymbrum, Sceáfa Longbeardum,
 Hûn Hâtverum, and Holen Vrôsnum.
 Hringveald vâs hâten Herefarena cyning.
- 35 Offa veóld Ongle, Alevih Denum;
 se vâs þára manna môdgâst ealra,
 nô hvâdre he ofer Offan eorlscipe fremede,
 ac Offa geslôh ærest monna,
 cuiht vesende, cynerîca mæst;
- 40 nænig efeneald him eorlscipe mârân
 âfnde on orette; âne sveordê
 mearce gemærde við Myrgingum
 bi Fifeldore: heóldon ford síddan
 Engle and Svæfe svâ hit Offa geslôh.
- 45 Hróðvulf and Hródgâr heóldon lengest
 sibbe at somne suhtorfádran,
 síddan hi forvræcon Vicinga cyn,
 and Ingeldes ord forbýgdon,
 forheóvon ât Heorote Heaðobeardna þrym.
- 50 Svâ ic geondfêrde fela fremdra londa,
 geond ginne grund; gôdes and yfles
 þær ic cunnôde, enôslê bidæled,
 freómægum feor folgæde viðe:
 for þon ic mæg singan and secgan spell,
- 55 mænan fore mengo in meoðuhealle,
 hû me cynegôde cystum dohton.
 Ic vâs mid Hûnum and mid Hrédgotum,
 mid Sveóm and mid Geátum and mid Súddenum,
 mid Venlum ic vâs and mid Vârnum and mid Vicingum,
- 60 mid Gefðum ic vâs and mid Vinedum and mid Gelflegum,
 mid Englum ic vâs and mid Svæfum and mid Ænenum,
 mid Seaxum ic vâs and mid Sycgum and mid Sveordverum,
 mid Hronum ic vâs and mid Deánum and mid Heaðoreámum,
 mid Pýringum ic vâs and mid Þróvendum
- 65 and mid Burgendum, þær ic beáh gebah:
 me þær Gúðhere forgeaf gláðne máðum
 sanges tó leáne: nâs þât sæne cyning.
 Mid Froncum ic vâs and mid Frisum and mid Frumtingum,
 mid Rugum ic vâs and mid Glomnum and mid Rumvalum;
- 70 svylce ic vâs on Eatule mid Älfvine:
 se hâtde moncynnes, minê gefrægê,
 leóhteste hond lofes tó vycanne,
 heortan unhnæáveste hringa gedâles,
 heorhtra beága, bearn Eáðvînes.
- 75 Mid Sercingum ic vâs and mid Seringum,
 mid Creácum ic vâs and mid Finnum and mid Cásere
 se þe vynburga geveald âhte,

31. Ongendþeóv, *K.* — 33. Hunhæt Verum, *K.* — 38. geslóg, *K.* — 41. âfnde *deest apud K.* — 42. merce, *K.* — 44. geslóg, *K.* — 48. forbigdan, *MS.* — 56. dohten, *MS.* — 61. Anênum? — 77. vinburga, *MS.*

velena and vilna and Vala rices.

- Mid Scottum ic vās and mid Peohtum and mid Scridefinnum,
 80 mid Lidvicingum ic vās and mid Leónum and mid Langheardum,
 mid Hædnum ic vās and mid Hæledum and mid Hundingum,
 mid Israhælum ic vās and mid Exsyringum,
 mid Ebrêum and mid Indëum and mid Egyptum,
 mid Moidum ic vās and mid Persum and mid Myrgingum,
 85 and Mofdingum and ongend Myrgingum,
 mid Amothingum ic vās and mid Eástþyringum,
 and mid Eolum and mid Istum and mid Idumingum.

And ic vās mid Eormanrice ealle þrage:

þær me Gotena cyning góðe dohte,

- 90 se me beáh forgeaf, burgvarena fruma,
 on þam six hund vās smætes goldes
 gescyred sceatta scillingrimé:
 þone ic Eádgilse on æht sealde,
 minum hleódryhtne, þá ic tó hám bievom,
 95 leófum tó leáne þæs þe he me lond forgeaf,
 mínes fæder édel, freá Myrginga:
 and me þá Ealhild óðerne forgeaf,
 dryhtevên duguðe, dohtor Eádvines:

hire lof lengde geond landa fela,

- 100 þonne ic be songe secgan sceolde.
 hvár ic under svegle sêlast visse
 goldhrodene evên gife bryttjan.
 Þonne vit Scilling sciran reorde
 for uncrum sigedryhtne song áhófon,

- 105 hlúde bi hearpan hleóðor svinsáde:
 þonne monige men móðum vlace
 vordum spræcon þá þe vel cúðon,
 þát hi næfre song sêlran ne hýrdon.
 Þonan ic calne geondhvearf édel Gotena,

- 110 sôhte ic á gesíða þá sælestan:
 þát vās innveorud Eormanrices.
 Hedcan sôhte ic and Beádecan, and Hereingas
 Emercan and Fridlan, and Eástgotan
 fróðne and góðne, fæder Unvènes.

- 115 Seccan sôhte ic and Beccan, Seafolan and Peóðric,
 Headoric and Sifecan, Hliðe and Ingenþeóv;
 Eádvine sôhte ic and Elsan, Ágelmund and Húngár
 and þá vloncan gedryht, vine Myrginga;
 Vulfhere sôhte ic and Vyrnhere: ful oft þær víg ne álæg,

- 120 þonne Hræda here heardum sveordum
 ymb Vistlavudu vergan sceoldon
 ealdne édelstól Átlan leóðum.

Ræðhere sôhte ic and Rondhere, Rùmstán and Gislhere,

78. velena, *Gr.*] violane, *MS.* — 85. ongend, *MS.* — 86. ic vās *post* Eástþyringum, *MS.* — 92. scilling rime, *MS.* — 101. svegl, *MS.* — 102. gife, *MS.* — 104. áhófan, *MS.* — 107. spræcon, *K.*] sprecan, *MS.* — cúðon, *K.*] cúðan, *MS.* — 108. sêllan, *MS.* — 110. á síða, *MS.* — 113. Emercan sôhte ic and, *MS.* — 118. vine] víð, *MS.* — 120. Hræda, *MS.*

Vidergild and Freoderic, Vudgan and Hāman :

- 125 ne væron þæt gesida þā sæmestan,
 þeah þe ic hi ānġhst nemnan sceolde.
 Ful oft of þam heāpe hvinende fleāg
 gellende gār on grome þeōde;
 vrecan þær veōldon vundnum golde,
 130 verum and vīfum, Vudga and Hāma.
 Svā ic þæt symle onfond on þære fēringe,
 þæt se hȳð leófast londbūendum,
 se þe him god syleð gumena rice
 tō gehealdanne, þenden he hēr leofað.
 135 Svā scridende gesceapum hveorfad
 gleómen gumena geond grunda fela,
 þearfe secgad, þonevord sprecad,
 symle sūð odde nord sumne gemétad,
 gidða gleávne, geofum unhnēávne,
 140 se þe fore duguðe vile dóm aræran,
 eorlscipe āfnan oð þæt eal seacēð
 leóht and lif somod; lof se gevyrcēð,
 hafad under heofonum heāhfāstne dóm.

*Kemble, additamentum ad Beorulf.
 et Thorpe, Cod. Eron.*

Carmen hoc aut episodium est, aut etiam catalogus heroum populatorumque in carminibus theodiscis olim celebratorum; additu sunt populatorum nomina quae in scriptis sacris leguntur. Discimus ex eo, quot carmina temporum injuriā nos amisimus. Desiderantur tamen hoc in carmine Anglosaxonico heroum etiam nomina, quae poetae prorsus incognita fuisse vix credibile est, scilicet Sigmund, Sigefrid, Hagen (Burgundio), Hildebrand, Vulfheard, cetera.

Hū Deór hine silfne frēfrōde, Heodeninga scōp.

- Vēland him be vurman vrāces cunnāde,
 ānhydig eorl earfōða dreāg,
 hāfde him tō geside sorge and longād,
 vinterealde vrāce, veān oft onfond,
 5 siddan hine Nīdhād on nēde legde
 svoncrē seonobendē, nusyllan mon:
 þās ofereode, þises svā mæg!
 Beadohilde ne vās hire brōdra deād
 on sefan svā sār, svā hire silfre þing,
 10 þā heó gearolice ongeten hāfde,
 þæt heó eācen vās; æfre ne meahste
 þriste geþencan, hū ymb þæt sceolde:
 þās ofereode, þises svā mæg!

124. Vidergield, MS. — 126. hy ānġhst, MS. — 128. giellende, MS. — 129. veoldan vundum, K. — 139. gydda, K.

1. bevrman, MS. — 3. gesidde, Th. C. — 6. nusyllan] = onsellan, onsēllan. — 7. þisses, Th. C. (semper). — 8. 9. hyre, Th. C. — 9. sylfre, Th. C. — 10. þā, Th.] þæt, MS. — 12. þriste, C.

- Ve þát Mædhilde monge gefrugnon,
 15 vurdon grundleáse Geátes frige,
 þát him seó sorglufu slæp ealne biðom:
 þás ofereode, þises svá mæg!
 Peódríc áhte þritig vintra
 Mæringa burg: þát vās monegum eud:
 20 þás ofereode, þises svá mæg!
 Ve geáscódon Eormenrices
 vylfenne geþoht; áhte vide folc
 Gotena rices: þát vās grim cyning!
 Sāt secg monig sorgum gebunden,
 25 veán on vénan, vȳscte geneahhe,
 þát þás cynerices ofercumenen være:
 þás ofereode, þises svá mæg.
 Sited sorgcearig sælum biðæled,
 on sefan sveorced, silfum þynced,
 30 þát si endeleás earfóða dæl.
 mæg þonne geþencan, þát geond þás voruld
 vitig dryhten vended geneahhe;
 eorle monegum áre gesceávað,
 vislicne blæd, sunnum veána dæl.
 35 Þát ic hi me silfum secgan ville,
 þát ic hvile vās Heodeninga scóp,
 dryhtne dȳre, me vās Deór nama;
 áhte ic fela vintra folgáð tilne,
 holdne hláford, óð þát Heorrenda nu,
 40 leódcráftig mon, londriht geþah,
 þát me eorla hleo ær gesealde:
 þás ofereode, þises svá mæg!

(Cod. Exon. ed. Thorpe; Conybeare, *Illustr.*
of Anglo-Sax. poetry.)

14. mæð hilde, C. — 15. frige, Th. C. — 16. him, Th.] hi, MS. — ealne, Th.] calle, MS.

In his verbis (v. 14 — 16) *dijudicandis exponendisque Thorpii sententiam secutus sum; quæ tamen longe aliter exponi posse bene scio. W. Grimm e. gr., in libro suo "Die deutsche heldensage" pag. 21, Conybearium secutus, ea ita vertit: "Dieses schicksal, manchen kampf wir vernahmen; wurden laudesberaubt die freien Geates, dass sie die sorge und der schlaf alle wegnahm". Sed mæð, sors, gen. fem. est, et si mæð etiam h. l. gen. neutrius esset; tamen hilde melius tamquam genit. quam accusat.; monge autem tamquam nominat. plur. acciperetur. Vertendum esset igitur: Nos plurimi illam belli sortem (þát mæð hilde) cognovimus: possessionum privati sunt Geati liberi (frige), ita ut (quo factum est, ut) eos (hi) cura et somnus (= mors) omnes auferret.*

18. áhte] Si Mæringa burg Italiae urbs est, ne áhte legendum est. cf. *Glossarium*. — þritig, Conyb. — 25. vigsete, Conyb. vȳscte, Th. — 26. þát he, scil. Eormenric? — 29. sveorced, Conyb. — þynced, Th. C. — 30. deal, Conyb. — 31. þon, Th. þon, Conyb. — 33. gesceaved, Conyb. — 35. hy, Th. Conyb. — 36. Heo Deninga, Conyb. heo-deninga, Th. Heodeningas = boreat. Hiadningar, theodisc. Hetaninga, mhd. Hegelinge (nomen corruptum). — 39. Heorrenda = Horant in carmine theodisco; boreat. Hiarrandi. Secundum Boreatium narrationem Hiarrandi Hedini pater; secundum carmen theodiscum Horant consanguineus Heteli (Hetele = Hetan) est; carmen Anglosaxonicum peregrinum eum prædicat, quippe qui indigenarum jura (londriht) accipisse perhibeatur.

Pät gebrocene burhræced.

- Vrätlic is þes vealstán! Vyrde gebrecum (*Cod. Exon. 124a.*)
 burhstedas burston. brósnjad euta geveorc,
 hrófas sind gehrorene, breóрге torras,
 hrymgeat behrofen, hrim on lime,
 5 scearde scúrbeorga, seorene, gedrorene;
 äldo under Eótonum eordgráp hafad,
 valdendvyrhtan forveorene, geleorene
 heardgripe hrusau; óð hund cnea
 verþeóda geviton! Oft þes vag gebád
 10 Räggar and Readfáh, rice áfter ódrum,
 ofstonden under stormum steáp geáp gedreað.
 Vonad giet . . . . . num geheáven
 fel on . . . . .
 15 grimme gegrunde . . . . .
 scán heo . . . . .
 . . . . .
 orþonc ær sceaft . . . . .
 . . . . . lam rindum beág
 20 móð mo . . . . .
 . . . . . ue, sviþne gebrágd
 Hvätred in hringas, hygeróð gebond
 veallvalan vírum vundrum tó gádre.
 Beorht væron burgræced, burnsele mouige
 25 heáh, horngestreón, heresvæg micel,

1 — 2. gebræcon burhstede, *MS. Thorpius verba* "Vyrde gebræcon burhstede burston" *integra existimavit et interpretatus est ita: "The factes have broken it, have burst the burghplace". Sed errasse V. Cl. videtur, cum, quod equidem sciam, berstan semper frangi, rumpi, nunquam vero frangere, rumpere significet. Itaque, si recte fortassis dicis "Vyrda gebræcon burhstede", nullo tamen modo dicere potes "Vyrda burston burhstede". Sed Anglo-Saxones an dixerint "Vyrda gebræcon" etiam dubito, cum Vyrð sane quidem fatum significet, Vyrda tamen *Parcas* exprimere non possit, quia sc. Vyrð unius ex *Parcis* nomen est proprium. cf. tamen p. 218, 107. Stede in lingua Anglos. semper, quod sciam, gen. masc., hoc tamen loco, veluti illud Saxonium stedi gen. fem. est; nihilo minus stedas emendavi, non steda. Mutavi dein gebræcon in gebrecum, quia non nunquam dativi pluralis apud recentiores in -on, -an desinunt; non minus tubenter tamen scriberem: Vrätlic is þes vealstán, Vyrde gebrocen. — 3. hreorge, *Thorpe*; hreosge, *Conybeare*. — 4. hrimgeat-behrofen, *Conyb.*; hrim (hrimige) geattorras behrofen *Thorpius* exprimi curavit literis. Vox torras, etiamsi in libro manuscripto legeretur, tamen non nisi scribae incuria e versu priori repetita videtur. libentissime scriberem: hrymgeatu behrofenu. — 5. scúrbeorge, *Th. et C.* — 6. Eotone, *Th. et Conyb.*; Eóton, *substantivum est, non adjectivum* (eótonisc); neque vox Eóton, Eótene invenitur, quae significet Eotonia, veluti Breoton, Breotene Britannia. under Eótone igitur verti debet: sub Juta; sed praefero Eótonum: äldo under Eótonum, viri Jutarum. — 7. valdende vyrhtan? valdendes vyrhtan? — 8. cnea] cneá? cneóva? — 9. geviton, *MS.* — þæs væg, *Conyb.* — 10. Räggar, i. e. Rägghere; nominis forma cum theodiscâ magis convenit: Raginohari. — Rædfáh scribere mallet. — 11. gedrea, *MS.* — 13. geheapen, *Th.* — 22. hvätred, *Th.* nomen proprium esse mihi videtur. — 24. burhsele? beornsele *Th.* suggestit.*

- meodoheall monig mandreáma full,
 ðð þät onvende Vyrð seó sviðe:
 crungon valo vide, evömon völdagas,
 sviilt ealle fornóm secgröfe veras.
- 30 vurdon hira vigsteal vësten stadolas,
 brösnæde burgsteal, bétend crungon
 hergas tó hrusan. forþon þäs hofu dreörgjad,
 and þäs teafor geápu tigelum sceáded
 hröst, beáges róf. hryrc vong gecrong,
 35 gebroccen tó beorgum, þær iú beoru monig
 glædmöd and goldbeorht, gleámé gefrätved
 vlonc and vingál víghyrstum scáu,
 seah on siuc, on silfor, on searogimmas,
 on eád, on æht, on eorcanstán,
 40 on þäs beorhtan burg bráðan rices.
 Stánhofu stödon: streám háté vearp
 vidan vylmè; veal ealne befæg
 beorhtan bösmè: þær þá badu værou
 hát on hréðre: þät väs hýðelic.
- 45 Læton þonne geótan . . . . .
 . . . . . stán
 háté streámas . . . . .
 . . . . .
 þät hringmere hát . . . . .
 50 . . . . .
 . . . . . badu værou
 þonne . . . . .
 . . . . . re
 þät is cynelic þing . . . . .

Cod. Exon. ed. Thorpe.

Vreccan vífes ged.

- Ic þis gied vrece bi me ful geómorre,
 minre silfre sid; ic þät secgan mæg,
 hvät ic yrmda gebád siddan ic up ávöx,
 nives odde ealdes: nó má þonne nu.
- 5 Á ic vite voun minra vræcsida:
 ærest min hláford gevät heonan of leóðum
 ofer ýða gelác; háfde ic nhtceare,
 hvar min leóðfruma londes værc.
 Þá ic me féran gevät, folgád sæcan,
 10 vineleás vrecca, for minre veáþearfe:
 ongunnon þät þäs monnes magas hyegan
 þurh dyrne gepóht, þät hi tódældon unc,

26. M. dreáma, MS. — 28. valo, MS.] vále, Th. — 29. secgrofveras, Th. secgrofvera, MS. — 33. þæs, Th. — 36. gleoma, Th. — 43. eall befæg, MS.

2. minne silfes Thorp. suggestit; male, quia femina loquitur, ut jam-jam e dalivo geómorre patet. — 3. up veóx, Th. — 5. Á] a, C. Th. — 6. ærest Conyb. in fine versus antecedentis posuit. — 12. dyrne] tyrne, C.

- þät vit gevidöst in voruldrice
lifdon lādlicöst, and mec longāde.
- 15 Hēt mec hlāford min, Herheard, nimau:
āhte ic leófra lyt on þisum londstede,
holdra freónda: forþon is min hyge geómor. —
Þät ic me ful gemācne monnan funde,
heardsæligne, hygegeómorne,
- 20 mōd midendne, mordor hycgendne,
blide gebæro! Ful oft vit beótōdon,
þät unc ne gedælde, nemne deād āna,
ōviht elles: eft is þät onhvorfen,
is nu svā hit nō vāre: nīð tōdælde
- 25 freóndscipe uncer; sceal ic feor geneah
mīnes fela leófan fahda dreógan!
Hēht mec man vunjan ou vudubearve,
under āctreó, in þam eordscrafe.
cald is þes eordsele, eal ic eom oflongād,
- 30 sindon dena dimme, dūna upheá,
bitre burgtūnas brērum beveaxne,
vic vynna leás. Ful oft mec hēr vrāde begeat
frowsīd freán. Frýnd sind ou eordan,
leófe lifigende leger veardjad.
- 35 Þonne ic on uhtan āne gouge
under āctreó geond þās eordscrafu,
þær ic sittan mōt sumorlangne dæg,
þær ic vepan mæg mine vrācsidas,
earfōða fela, forþon ic æfre ne mæg
- 40 þære mōdceare minre gerestan,
nē ealles þās longādes, þās mec on þisum life begeat.
Å scyle geóng man vesan geómormōd,
heard heortan geþoht, svylc habban sceal
bliðe gebæro, eac þon breóstceare
- 45 sinsorgna gedreág? sī āt him siflum gelong
eal his vorulde vyn? si ful vide fah
feorres folcloude? Þær min freónd sited
under stānbliðe, stormē behrimed,
vīne vērigmōd, vātrē bellōven
- 50 on dreórsele, dreóged se min vīne
micle mōdceare: he gemon tō oft
vynlicran vic. — Vā hýð þam þe sceal
of langōde leófes ābidan!

(Cod. Exon. ed. Thorpe; Conybeare, *Illustr.*
of *Anglo-Sax. poetry.*)

15. hēt] hat, C. — her heard, C. — 18. þät] þa, C. Th. — 20. hycgen-
de, C. — 21. bliðe gebæro] sc. midendne? seu: Blide gebærum ful oft? —
24. nīð tōdælde] desunt. — 25. sceal is, C. — 26. fahdu, Th. — 27. vuda
bearve, C. — 29. cald, C.] eald, Th. — 30. uphean, C. — 31. burgtānes, C.
— 34. leof, C. — 35. āna, Th. C. — 36. eordscrafa, C. — 43. heardheortan,
Thorpius, qui post geþoht exclamandi et post geómormōd interrogandi
signum posuit. svylc, C.] svylce, MS. — 45. sorgna, MS. sorga Thorp.
legere vult, sed genit. ab ceare dependet. — 46. vyn] vin, i. e. labor,
molestia, miseria? — 47. þær, Th.] þät, MS. — 48. stānhliðu, Conyb.

Eardstapan gid.

(E codice Exoniensi 76 b.)

- Oft him anhaga are gebided,
 metudes miltse, þeah þe he mōdcearig
 geond laguſāde longe sceolde
 hrēran mid hondum hrimealde sæ,
 5 vadan vrāclāstas. vurd bȳð ful āræd!
 Svā evād eardstapa earfēða gemyndig.
 vrādra vālslehta, vīnemæga hryre:
 "Oft ic sceolde āna uhtna gehvylce
 mīne ceare evidan; nis nu cvicra nān,
 10 þe ic him mōdsefan minne ðurre
 sveōtule āsecgan; ic tō sōde vāt,
 þāt bȳð on eorle indryhten þeāv,
 þāt he his ferdcōfan fāste binde,
 healde his hordcōfan, hycge svā he vīlle.
 15 Ne mæg vērīg mōd vyrde vīðstondan,
 nē se hrcō hyge helpe gefremman;
 forþon dōmgeorne dreōrigne oft
 iu hira brēostcōfan bindað fāste.
 Svā ic mōdsefan minne sceolde
 20 oft earmcearig, ēdlē bidæled,
 frēomægum feor, fetetum sælan,
 siddan geara iu goldvine minne
 hrusan heōlster bivreāh, and ic heān þonær
 vōd vintercearig ofer vadema gebind,
 25 sōhte sele dreōrig sinces bryttan,
 hvār ic feor oðde neāh findan mehte
 þone þe in meoduhealle mine mæd visse.
 oðde mec frēondleāsne frēfran volde,
 vēman mid vynnum. vāt se þe cumnað,
 30 hū sliden bȳð sorg tō gefēran
 þam þe him lyt hafað leōfra geholena;
 varad hine vrāclāst, nales vunden gold;
 ferdloca frēorig, nalās foldan blæd;
 gemon he selescegas and sincpege,
 35 hū hine on geōgudc his goldvine
 venede tō viste: vyn eal gedreās.
 forþon vāt se þe sceal his vīndryhtnes
 leōfes lārcvidum longe forþoljan,
 þonne sorg and slæp somod ūt gādere
 40 earmne ānhogan oft gebīnadað;
 þynced him on mōde, þāt he his mōndryhten
 clyppe and cysse and on cneō lecge
 honda and heāfod, svā he hvīlum ær
 in geārdagum giefstōles brēc:
 45 þonne onvācneð eft vīnleās guma,

14. healde, *Thorpe*] healdne, *MS.* — 22. minc, *MS.* — 23. heolstre bivrah, *MS.* vadema, *Th.]* vadena, *MS.* — 27. mæd] *abest in MS.* — 28. frēondleāse, *MS.* — 41. þīnced, *MS.* — 44. giefstōles, *Th.]* giefstolas, *MS.*

- gesihð him biforan fealve vegas,
 badjan brimfluglas, brædan fedra,
 hreósan hrim and snâv haglê gemenged;
 þonne beóð þý hefigran heortan beune,
 50 sár áfter svefne, sorg býð genivád
 þonne maga gemynd mōd geonðhveorfed,
 grêted glivstafum, georne geondsceávad:
 secga geseldan svimmað eft on veg.
 fleótendra ferð nó þær fela bringed
 55 cūdra evidegiedda; cearo býð genivád
 þam þe sendan sceal svīde geneahhe
 ofer vaðema gebind vërigue sefan;
 For þon ic geþencan ne mæg geonð þás voruld,
 for hvan mōd sefan minne gesveorce,
 60 þonne ic eorla lif eal geonðþence,
 hū hi færlice flet of geáfon
 mōdge maguþeguas. Svá þes middangeard
 ealra dōgra gehvam dreósed and fealled;
 for þou ne mæg veordan vis ver, ær he áge
 65 vintra dæl in voruldrice. vita sceal geþyldig,
 ne sceal nó tō hâtheort, nê tō hrād vyrde,
 nê tō vác viga, nê tō vanhydig,
 nê tō forht, nê tō fâgen, nê tō feohgifre,
 nê næfre gielpes tō georn, ær he geare cunne.
 70 beorn sceal gebídan, þonne he beót spriced,
 óð þát collenferð cunne gearve,
 hvider hrédra gebygd hveorfan ville.
 ongietan sceal gleáv hâle, hū gâstlic býð,
 þonne eall þisse vorulde vela vëste stoned,
 75 svá nu missenlice geonð þisne middangeard
 vindê bivávne veallas stonad
 brimê bihrorene; hryðge þá ederas
 vörjad þá vinsalo; valdend licgað
 dreámê bedrorene; dugud eal gecrong
 80 vlonc bi vealle: sume vig fornom,
 ferede on forðvege; sumne fugel óðbâr
 ofer heáhne holm; sumne se hára vulf
 deáðe gedælde; sumne dreórightleór
 in eorðscráfe eorl gehýdde.
 85 ýdde svá þisne eardgeard álda scippend,
 óð þát burgvara breahntma leáse
 eald enta geveorc idlu stódon.
 Se þonne þisne vealsteal vise geþohte,
 and þis deorce lif deópe geonðþenced,
 90 fród in ferde feor oft gemon
 vâlslehta vorn, and þás vord ácvíð:

50. sare, *MS.* — svæsne, *MS.* — 51. þon, *MS.* — 53. svimmað, *MS.*
 svimð, *Th.* — 60. þon, *MS.* — 64. veardan, *MS.* — 66. vyrde] *Th.*
mavult legere vorde. — 67. þanhydig, *MS.* — 74. ealle, *Th.* — 76. bivau-
 ne, *MS.* *Thorpius suggestit:* bivogue. — 82. heanne, *Th.* — 89. deorce,
MS.

- “hvár evom mearg? hvár evom mago? hvár evom máðungifa?
 hvár evom symbla gesetu? hvár sindou seledreámas?
 eálá beorht bune, eálá byrnviga,
 95 eálá þeódnes þrym! hú seó þrag gevát,
 genáp under nihthelm, svá heó nó være!
 Stoded nu on láste leófre dugude
 veal vundrum heáh vurmlicum fáh.
 eorlas fornomon asca þryðe
 100 væpen vǣlgifru, Vyrð seó mære,
 and þás stánhleodu stormas cnyssað,
 hréðe hreósende; hrusan binded
 vintres vóma þonne von cymed,
 niped nihtscúa, nordan onsended
 105 hreó háglfare háledum on andan.
 Eall is earfóðlic eorðan rice,
 onvended vyrða gesceaft veoruld under heofonum;
 hēr býð feoh læne, hēr býð freond læne,
 hēr býð mon læne, hēr býð mæg læne;
 110 eal þis eorðan gesteal idel veorded!”
 Svá evād snottor on móde, gesát him sundor át rúne.
 til býð se þe his treóve gehealded, ne sceal næfre his torn to
 ricene
 beorn of his breóstum ácýðan, nemðe he ær þá bóte cuune
 eorl mid elnê gefremman. vel býð þam þe him áre séced,
 115 frófre to fäder on heofonum, þær us eal seó fástung stoded!
Cod. Exon. ed. Thorpius.

Særinces gid.

(E codice Exoniensi 81b.)

- Mæg ic be me silfum sôð gied vrecan,
 sidas secgan, hú ic gesvincdagum
 earfóðhvile oft þrôvæde,
 bitre breóstceare gebiden hâbbe,
 5 gecunnâd in ceóle cearselda fela,
 atol ýða gevealc! þær mec oft begeat
 nearo nihtvaco át nacan stefnan,
 þonne he be elifum enossâde. calde gefrunge
 væron mine fêt, forstê gebunden,
 10 caldum clommum. þær þá ceara scófedun
 hât ymb heortan; hungor innan slât
 merevêrges môd. þât se mon ne vât,
 þe him on foldan fâgnôst limped,
 hú ic earmcearig iscealdne sæ
 15 vinter vunæde vrecan lástum,
 . . . . . vinemægum bidroren,

93. evomon? — 102. hridhreósende, *MS.* hredhreósende *Thorp. legere suadet.* — hrusan, *Th.*] hruse, *MS.* — 107. Vyrde? — 112. rycene, *Th.*

5. cearsælda? — 7. nihtvacol *Thorpius legere suadet; forsitan nihtvaco legi potest.* — 10. ceare, *Th.* — 16. lacuna expleri potest verbis vyunum beloren.

- bihongen hringicelum: hāgl scūrum fleāg.
 Þær ic ne gehýrde bútan hlimman sæ,
 iscaldne væg, hvilum ylfetes song;
 20 dide ic me tō gomene ganetes hleódor
 and hvilpan svêg fore hleahtor vera,
 mæv singende fore medodrince.
 Stormas þær stānclifu beóton, þær him stearn oncvād,
 isigfedera; ful oft þāt earn bigeal
 25 úrigfedra . . . . .
 . . . . . nænig hleómæga,
 feásceartig ferð fêran meahte;
 forþou him gelýfed lyt se þe āh lifes vyn
 gebiden in burgum bealosida hvon,
 30 vlonc and vīngāl, hū ic vêrig oft
 in brimlāde bidan sceolde.
 Nāp nihtscūa, nordan snivde,
 hrim hrusan bond, hāgl feól on eorðan
 corna caldāst; for þon cnyssad nu
 35 heortan geþohtas, þāt ic heāhstreāmas
 sealtýða gelāc silf cunnige;
 monað mōdes lust mæla gehvylce
 ferð tō fêran, þāt ic feor heonan
 elþeódigra eard gesêce.
 40 Forþon nis þās mōdvlanc mon ofer eorðan,
 nē his gifena þās gōd, nē in geóguðe tō þās hvāt,
 nē in his dædum tō þās deór, nē him his dryhten tō þās hold,
 þāt he ā his sæfore sorge nābbe,
 tō hvon hine dryhten gedōn ville.
 45 Ne býð him tō hearpan hyge, nē tō hringþege,
 nē tō vife vyn, nē tō vorulde hyht,
 nē ymbe óhviht elles nefne ymb ýða gevealc;
 āc ā hafad longunge se þe on lagu fundad.
 Bearvas blōstmum nimað, byrig lāgrjad,
 50 vongas vlitigad, voruld onetted:
 ealle þā gemonjad mōdes fūsne
 fêran tō side. þam þe svā þenced
 on flōdvegas feor gevitan
 svylce geāc monað geómran reorde,
 55 singed sumeres veard, sorge beóded
 bitter in breósthord. þāt se beorn ne vāt
 êsteādīg secg, hvāt þā sume dreógad,
 þe þā vrāclāstas vidōst lecgad!
 For þon nu mīn hyge hveorfed ofer hrēderlocan,
 60 mīn mōdsefa mid mereflōde
 ofer hvāles êðel, hveorfed vide
 ofer eorðan sceátas; cymed eft tō me
 gifre and grædig, gielled ānfloga,

21. hu-ilpan, *Th.* — 24. bigeal] *cf. ahd.* gellan, gal, gullumēs. — 35. bean streāmas, *MS.* — 43. ā, *MS.*; *sed fortassis* ó = on *legendum est.* — 49. tōnimað *Th. legere vult.* — 53. gevitan, *Th.*] gevitað, *MS.* — 57. êst-, *Th.*] eft, *MS.* — 59. nū, *MS.* — 62. ofer] *abest.*

- hveted on hválveg hveder unwearnum
 65 ofer holma gelagu. For þon me hátran sind
 dryhtnes dreámas þonne þis deáde lif,
 læne on londe. ic gelýfe nò,
 þät him eorðvelan éce stonðad.
 Simle þreora sum þinga gehvylcum
 70 ær his tide ge tò tveón veorðed:
 ádl odde ylðo odde ecghete
 fægum fromveardum feorh óðþringed.
 For þon þät eorla gehvam áftercvedendra
 lof lifgendra last vorda betst,
 75 þät he gevyrcce, ær he on veg scyle.
 fremman on foldan við feónða mid
 deórum dædum deófle tò geanes,
 þät hine ealda bearn áfter hêrgen,
 and his lof síddan lifge mid englum
 80 áva tò ealdre, écan lifes blæd,
 dreám mid dugedum. Dagas sind gevitene,
 ealle oumédlan eorðan riceas.
 ne sindon nu cyningas nê cáseras
 nê goldgiefan sylce jú væron,
 85 þonne hi mæst mid him mærdá gefremedon,
 and on dryhtlicestum dôme lifdon.
 gedroren is þeós duguð eal, dreámas sind gevitene,
 vunjad þá vácran and þás voruld healdad,
 brúcad þurh bysgo; blæd is gehnæged,
 90 eorðan indryhto, ealdad and seárad
 svá nu monna gehvylc geond middangeard.
 ylðo him onfared, onsýn blácad,
 gomelfeax gnornad, vát his júvne,
 áðclinga bearn eorðan forgiefene;
 95 ne mæg him þonne se flæschoma, þonne him þät feorh losad,
 nê svête forsvelgan, nê sár gefêlan,
 nê hond onhrêran, nê mid hygê þencan:
 ác þeah þe gráf ville goldé strêgan
 bróðor his geborenum, byrgan be deáðum
 100 máðmum mislicum, vát ic, þät he mid nylle:
 ne mæg þære sávle, þe býð synna ful,
 gold tò geóce for godes egsan,
 þonne he hit ær hýðed, þenden he hér leofað.

Cod. Exon. ed. Thorp.

Heófsang.

Me lifes onláh se þis leóht onvráh, *(Cod. Exon. 94a.)*

64. hvál-, *Th.*] väl-, *MS.* — 68. stonðed, *Th.* — 69. gehvylce, *Th.* — 70. ge] geó? — *Thorpius tegere vult*: ær hit tidige, *quod mihi non placet.* — 78. ælda, *Th.* — 80. blæð, *MS.* — 83. ne sindon] næron, *Th.* — 84. iu, *Th.* — 93. iuvine, *MS.* = geóvine. — 98. ác] *deest.* — gebróðrum? — 100. ville, *Th.*

Heófsang] *Carmen hoc intellectu difficillimum esse, nemo qui legerit negabit. Lubenter igitur partim Thorpio, Viro Cl., assentio dicenti:*

- and þát torhte geteáh tillice onvraéh.
 Glád vás ic glivum, glenged hivum
 blissa blivum, blöstma hivum.
- 5 Secgas mec sægon: symbel ne älägon,
 feohgiefe gefægon, frätvedvægum.
 Vic ofer vongum, véna on gongum,
 lis mid longum, leóma getongum.
- Þá vás västmum äveaht voruld äspreaht,
 10 under rôderum äreaht, rædmägné oferþeaht.
 Gistas gengdon, gëpscipe mengdon,
 lisse lengdon, lustum glengdon.
 Scrifen scräd, glád þurh gescäd in bräd,
 vás on lagustreáme läd, þær me leodu ne bigläd.
- 15 häfde ic heähne häd, ne vás me in healle gäd,
 þát þær rôf veorud räd: oft þær rinc gebäd,
 Þát he on sele sæge sincgevæge;
 þegnum gëþyhte, þenden vás ic mägenhyhte.
 Horsec mec heredon, hilde generedon,
- 20 fägre feredon, feóndum biveredon.
 Svä mec hyhtgifu heöld, higedryht befeöld,
 stadol æhtum steöld, stepegongum veöld.
 Svylice eorde ôl ähte ic ealdorstól,
 gealdorvordum göl, gomel sibbe ne ofól:
- 25 Ac vás gefest gear, gellende snear,
 vunjende vär vilbec bescär.
 Scealcas væron scearpe, scyl vás hearpe,

"This poem I do not understand. It seems to me that the final words are in numerous instances altered from their true orthography, for the purpos of forming a rime, and that it is by no means void of blunders". *Praeterire tamen carmen hoc insigne nolui, quippe quod unicum est omnium carminum in dialecto Anglosaxonica paucorum, quod ego sciam, ὁμοιοτέλευτος ubique et ex toto ornatum.*

2. geteáh? cf. *theod.* gezavi. — onvrah, *Conyb. et Th.* — 4. bleoum, *CTh.* — 5. segon — alegon, *CTh.* — 6. gefegon, *CTh.* — feorhgiefe, *CTh.* — frätva ätvægon? — 7. vic] *scil.* ic vás. — véna on] vennan, *CTh.* — 8. lisse, *CTh.* — 9. voruld, *CTh.* — onspreht, *CTh.* — 10. areaht, *Th.*] aveaht, *C.* — 11. gëpscipe] *i. e.* geäpscipe, *fraus, nugae, lusus.* gumscipe aut geäcscipe *etiam conveniret cum ceteris. Thorpius libri manuscriptori lectionem gerscipe (r et v saepe commutantur) defendere conatus est, vocem gërscipe e gefërscipe contractam putans, cui non assentio.* — 12. luftum, *C.* — 13. inbrad, *Th.* — 14. ne] *Thorpius ne male scriptum pro neá arbitratur; minime, mea sententia.* — 15. hæanne, *C.*, heanne, *Th.* — 16. veord, *C.*, vord, *Th.* — 18. gëþyhte] *altera, sequioris conjugationis, praeteriti forma a verbo þeón, proficere, esse vix potest; hyhte ex conjectura adposui. si tamen adjectivum hyhtig inveniretur, "þegnum gëþyhtig, þenden vás ic mägenhyhtig", equidem legerem.* — 20. feondon, *CTh.* — 21. hyge dryht, *CTh.* hígedryht = hivedryht, *familia, domesticá.* — 22. steald, *CTh.* stealdan, *possidere, cf. goth. gastaldan.* — 24. neof oll, *C.* ne of oll, *Th.* — 25. gatest, gäfest? *ab adj. gaf, cf. gaffetan deridere.* — snear, *CTh.* — 26. vær, *CTh.* bescær, *CTh.* — 27. scyl] *adjectivum procul dubio est, cum tō hlūd conveniens, cf. theodisc. schallen. Mirum in modum Thorpius Scyl pro nomine proprio sumit, Scyl manifeste patrem esse Scillinges, poetae illius, qui in carmine alio (p. 210, v. 103.) commemoretur. Nomen proprium si stare hoc in loco deberet pro scyl vás Scilfes legendum esset; hearpe tamen nullo modo in hearpere mutandum est.*

- hlūde hlynede, hleóðor dynede.
 Svegelrād svinsāde svīde ne minsāde,
 30 burgsele bifāde, beorht hlifāde.
 Ellen eācnāde, eād beācnāde,
 freāum frōdāde, fromum gōdāde.
 Mōd mǣgnāde, myne fāgnāde,
 treov telgāde, tȳr velgāde.
 35 Blæd blissāde, bleó glissāde,
 gold gearvāde, gim hvearfāde,
 sinc searvāde, sib nearvāde.
 From ic vās in frātūm, freólic in geatūm,
 vās min dreām dryhtlic, drōhtād hyhtlic.
 40 Foldan ic freóðōde, folcum ic leóðōde;
 lif vās min longe leóðum in gemonge,
 tȳrum getonge, teala gehonge:
 Nu min hrēder is hrcōh, heófsidum sceōh.
 nȳdbysgum neāh gevitod nihtes infleāh:
 45 se ær in dāge vās dȳre, scrided nu deóp fȳre.
 Bronðhord is geblōven, breóstum in forgrōven,
 flyhtum tōflōven; flāh is geblōven
 Miclum in gemynde, mōdes gecynde
 grated on grynde: grornofen pynde.
 50 bealofūs birned, bittre tōirned.
 Vêrig vinned, vidsid onginned,
 sār ne sinnid, sorgum cinnid,
 blæd his blinnid, blis seó linnid,
 listum linnid, lustum ne tinnid.
 55 Dreāmas svā hēr gedreósad, dryhtscipe gehreósad,
 lif hēr men forleósad, leahtras oft geceósad.
 Treóv þrag is tō þrag, seó untrume genag,
 steápum steadole misþāh and eal stund gehnāh.
 Svā nu voruld vended, vyrde sended
 60 and hetes hented, hāleðas scended!
 Vercyn gevited, vālgār slited,
 flāh mǣh flited, flān mǣn hvited,
 borh sorh bited, bald ald þvited.
 Vrāc fāc vridad, vrād āð smidad,
 65 syngryn sidad, searo fearo glidad.

30. beofade, *CTh.* — 31. beācnade, *Th.* | eācnade, *C.* — 33. mine, *Th.*
 — 34. tīr, *Th.* — 35. bleó glissāde *e conjectura apposui.* — 38. in in geatūm, *MS.* — 43. heovsidum, *Th.* heohsidum, *C.* — 44. gevited, *C.* gevited, *Th.* *gevitod mihi substantivum esse videtur "conscientia sui".* — 45. deop feor, *MS.* *Thorpius feor defendit et dȳre mutandum putat in deór, male, mea sententia.* — 46. is] *e conjectura apposui.* — 49. grated, *CTh.* — ongrynde, *C.* ungrrynde, *Th.* — grorn ofen vynde, *Th.* grornofen = hellefȳr, *infernum, gehenna, tartarus.* — 50. tō yrned, *Th.* | vyrned, *C.* — 51. vêrig vinned *desunt apud C.* — 55. dryhtscipas? *aut hic si fem. aut neutr. generis sit haecce vox, dryhtscipa, dryhtscipu? singularis dryhtscipe defendi non potest.* — 58. steadole] *catole, CTh.* — gehnāh] *genag, CTh.* — 60. hālede scyended, *CTh.* — 61. ver cyngre vited, *C.* vengyn, *Th.* — 63. burg sorg, *CTh.* — 64. smited, *CTh.* — 65. sin grynd, *CTh.* — searo] *særa, Th.* — glided, *Th.*

- Grorn torn gräfed, gräft häft hafad,
searo hvit sólad, sumur hát colad.
Folcvela fealled, freóndscipe vealled,
eordmágen ealdad, ellen cealdad.
- 70 Me þát Vyrð geváf and gevyrc forgeaf,
þát ic grófe gráf, and þát grimme geráf
fleón flæscé ne mæg. Þonne fleáh bred dæg,
nýðgrápum nimeð, þonne seó neaht becymed,
seó me édles ofonn, and mec hêr eardes onconn.
- 75 Þonne lichoma liged, limu vurm frited,
ac him ven ne geviged, and þá vist geþiged,
ôð þát beóð þá bân . . . . . ân,
and ät nýhstan nân. Nefne se nêða tâu
balavum si hêr gehloten, ne býð se hlýsa äþroten.
- 80 Ær þát éadig gepenced, he hine þe oftôr svenced;
hyrged him þá bitran synne, ne hogad tó þære betran vynne,
ne gemon myrða lissa: hêr sindon miltsa blissa
hyhtlice in heofona rice. Utou nu halgum gelíce
scyldum bescerede, scyndum generede,
- 85 vommum biverede, vuldrê gefereðe,
þær moncyn môt for meotude rôð,
sôðne god geseón and ä in sibbe gefeón.

(Cod. Exon. ed. Thorpe, et Conybeare *Illustr.*
of A.-S. poetry.)

L o f s a n g.

- Þát is þäs vyrðe, þätte verþeóða (Cod. Exon. 16 b.)
seggen dryhtne þonc duguda gehvylere,
þe ús síð and ær simle gefremede
þurh monigfealdra mágna gerýno.
- 5 He ús æt giefed and æhta spêð,
velan ofer vid lond and veder lide
under svegles hleó. Sunne and móna,
äfeläst tungla eallum seinad
heofoncondelle häledum on cordau;
- 10 dreósed deáv and ren, dugude veccad
tô feorhnere fira cynne,
iécað eordvelan: þäs ve ealles sculon
seggan þonc and lof dryhtne ússum.
- And huru þære hælo, þe he ús tó hyhte forgeaf,
15 þá he þá yrmdu eft oncirðe

66. grom, CTh. — häft] *e conjectura apposui.* — 68. fold fela, C. — 69. cealdad] colad, CTh. — 70. gehvyrt, Th. — gevyrt, C. — 71. geráf] gráf, CTh. — 72. fleáh] flah, C. flah, Th. — 73. neah, CTh. — 74. onfonn, CTh. — 76. ven, verruca. — geþyged, Th. — 77. post ân CTh. lacuam notaverunt; sed ân ad versus finem pertinere mihi videtur. Fortassis poeta scripsit: "ôð þát beóð þá bân of þam beorne þát ân,". — 79. balavum, Th. balavan, C. — si] *e conjectura posui.* — adroren, CTh. — hlisa, CTh. — 81. ne] *deest apud CTh.* — 82. ne] *deest.* — myrða lissa] mórða lisse, CTh. — blisse, CTh. — 84. scyndan, Th. — 85. vuldre gefereðe *desunt apud C.* generede, Th. — 87. gefean, CTh.

æt his upstige þe ve ær drugon,
and geþingáde þeóðbændum
vid fæder svæsne fæhða mæste.

Cyning anboren cvide eft onhvearf

- 20 sávlum tó sibbe, se þe ær sungen vās
þurh yrne hyge ealdum tó sorge:

lc þec ofer eorðan gevorhte, on þære þu scealt yrmdum lifgan,

- vunjan in gevinne and vræce dreógan
feóndum tó bróðor fúsleóð galan,
25 and tó þære ylcan scealt eft geveorðan
vyrnum áveallen; þonan vites fýr
of þære eorðan scealt eft gesècan!"

Hvæt ùs þis se ádeling ýdre gefremede

- þa he leomum onfeng and lichoman,
30 monnes magutudre, síððan meotudes snuu
engla édel upgestigan

volde, veoruda god. ùs se villa biecom,
heánum tó helpe on tå hálgan tíð,
bi þon gíedd ávræc Jób svá he cúde,

- 35 herede helm vera, hælend lofóde
and mid siblufan suna valdendes
freónoman cende and hine Fugel nemde,
þone Judêas ongietan ne mehton
in þære godcundan gâstes strengðu.

- 40 Vās þās fugles flyht feóndum on eorðan
dyrne and dēgol, þam þe deorc gevit
háfdon on hrēdre, heortan stænne;
noldon hi þá torhtan tæcnu oncnávan,
þe him beforan fremede freóbearu godes

- 45 monig mislic geond middangeard.

Svå se fála fugel flyges cunnóde,

hvilum engla eard up gesóhte
móðig, meahum strang, þone máran hám;
hvilum he tó eorðan eft gestylde,

- 50 þurh gâstes gíefe grundsceát sóhte,
vende tó vorulde, bi þon se vitga song:

He vās upp hafen engla fædmum

in his þa miclan meahra spède
heáh and hálíg ofer heofona þrym".

- 55 Ne mehton þa þās fugles flyht gecnávan
þe þās upstiges andsác fremedon
and þæt ne gelýfdon, þátte liffrma
in monnes hiv ofer mægna þrym
hálíg from hrusan áhafen vurde.

- 60 Þa ùs geveordáde se þās worlð gescôp,
godes gâstsunu, and ùs gíefe sealde
uppe mid englum éce stadelas,
and éac monigfealde módes snyttru

- seóv and sette geond sefan monna.
 65 Sumum vordlāde vise sended
 on his mōdes gemynd þurh his mūdes gæst,
 ādele andgiet: se mæg eal fela
 singan and secgan; þam býd snyttru crāft
 befolhen on ferde. Sum mæg fingrum vel
 70 hlūde fore hāledum hearpan stýrjau,
 gleóbeám grētan. Sum mæg godcunde
 reccan rihte æ. Sum mæg ryne tungla
 secgan, sīde gesceaft. Sum mæg searolice
 vordevide vritan. Sumum vīges spēd
 75 giefed āt gūde, þonne gārgetrum
 ofer scildhreóðan secótend sendad,
 flacor flāngeveorc. Sum mæg fromlice
 ofer sealtne sæ sundvudu þrifan,
 hrēran holmþrāce. Sum mæg heáhne beám
 80 stælgne gestigan. Sum mæg styled sveord,
 væpen gevyrcan. Sum con vonga bigong,
 vegas vidgielle. — Svā se valdend ūs
 godbearn on grundum his gīefe bryttad:
 nyle he ængum ānum calle gesyllan
 85 gæstes snyttru, þý lās him gielp scedde
 þurh his ānes crāft ofer ódre ford.
 Þus god mehtig geofum unhnēavum
 cyning alvihta crāftum veordad
 eordan tuddor; svylce cādum blād
 90 seled on svegle, sibbe ræred
 ēce tō ealdre engla and monna.
 Svā he his veorc veordad bi þon se vitga cvād,
 þāt āhafen væren hāge gimmas,
 hædre heofontungol heālice up,
 95 sunne and mōna: hvāt sindon þā
 gimmas svā scýne, buton god silfa?
 He is se sōdfāsta sunnan leóma,
 englum and eordvarum ādele scīma.
 Ofer middangeard mōna lixed:
 100 svā seó godes cyrce, gæstlic tungol,
 þurh gesomninga sōdes and rihtes
 beorhte bliced, svā hit on bōcum cvīd,
 sīddan of grundum godbearn āstāg
 cyning clæura gehvās; þā seó cyrce hēr
 105 æfyllendra eahtnisse bād
 under hædenra hīrda gevealdum,
 þær þā synsceadan sōdes ne giēmdon
 gæstes þearfe, āc hi godes tempel
 bræcon and bārndon, blōdgyte vorhton,
 110 feódon and fylton: hvādre ford bicvom

65. vordlāpe, *MS.* *Thorpius suggestit* vordlace. *male, cf. ahd.* wortleita. — 70. stírjan, *Th.* — 72. ryhte, *Th.* — 76. scildhreadan, *MS.* — 83. him] hi, *MS.* — 99. lixed, *MS.* — 105. èhtnisse?

- þurh gæstes giefe godes þegna blæd
 áfter upstige écan dryhtnes,
 bi þon Salomôn song, sunu Davides
 giedda gearo snottor, gæstgerýnum,
 115 valdend verþeóða, and þät vord ácväd :
 Cüd þät geveorðed, þätte cyning engla,
 meotud meahum svíd munt gestylled,
 gehleápeð heáðúne, hyllas and enollas
 bevríð mid his vuldre, voruld álýsed,
 120 ealle eorðbúend þurh þone ádelan stylle.
 Väs se forma hlýp, þá he on fæmnan ástäg
 máged unmæle, and þær mennisc liv
 onfeng bútan firenum; þät tó frófre gevearð
 eallum eorðvarum. Väs se óder stiehl
 125 bearnes gebyrdo, þá he in binne väs
 in cildes hiv cláðum bivunden,
 ealra þrymma þrym. Väs se þridða hlýp,
 rôðorcyninges ræs, þá he on rôde ástäg.
 fäder frófre gäst. Väs se feórða stiehl
 130 in byrgenne, þá he þone beám ofgeaf,
 foldárne fäst. Väs se fifta hlýp,
 þá he hellvarena heáp forbýgde
 in cvicsúsle, cyning inne gebond
 feónða foresprecan fyrnum teágum
 135 gromhydigne, þær he gen ligen
 in carcerne clommum gefästnád,
 synnum gesæled. Väs se siexta hlýp,
 háliges hyhtplega, þá he tó heofonum ástäg
 on his ealdeýððe: þá väs engla þreát
 140 on þá hálgan tid bleahtré blide
 vynnun gevorden; gesávon vuldres þrym,
 ádelinga ord éðles neósan
 beorhtra holda. Þá veard burgvarum
 eáðgum éce gefeá ádelinges plega.
 145 Þus hér on grundum godes éce bearn
 ofer heáh hleoðu hlýpum stylde,
 móðig áfter muntum; Svá ve men seculon
 heortan gehygdum hlýpum stylan
 of mágne in mágen mærdum tiljan,
 150 þät ve tó þam hýhstan hrófe gestigán
 hálgum veorcum, þær is hyht and blis,
 gepungen þegnveorud. Is ús þearf micel,
 þät ve mid heortan hælo secán,
 þät ve mid gæste georne gelyfað,
 155 þät þät hælobearn heonan upstige
 mid ússê lichoman, lifgende god.
 Forþon ve á seculon idle lustas
 synvunda forseón, and þäs selran gefeón.
 Habbad ve ús tó frófre fäder on rôðerum,

- 160   älmeahtigne: he his áras þonan
          hálig of heáhdum hider onsended,
          þá ús gescildad við sceddendra
          eglum earhfarum, þý læs unholdan
          vunde gevyrcen, þonne vróhtþora
- 165   in folc godes forð onsended
          of his bráðgbogan biterne stræl.
          Forþon ve fäste sculon við þam færseyte
          simle vārlice vearde healdan,
          þý læs se áttres ord ingebûge,
- 170   biter bordgelác, under bānlocan,
          feónða færsearo: þát býð frēne vund
          blátást henna. Uton ús beorgan þá,
          þenden ve on cordan eard veardigen!
          Utan ús tó fāder freoda vilnjan,
- 175   biddan bearn godes and þone blidan gæst,
          þát he ús gescilde við sceadan væpnum,
          ládra lygesearvum. Se ús lif forgeaf,
          leomu, lic and gæst, si him lof simle
          þurh voruld vorulda vuldor on heofonum.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Beóð gifole!

- Vel býð þam eorle, þe him on innan hafad (*p. 467 Th.*)
          rédehygdig ver rúme heortan;
          þát him býð for vorulde veordmynda mæst
          and for ússum dryhtne dóma sélást.
- 5 Efne svá he mid vātré þone veallendan
          lêg ádvāsceð, þát he leng ne mæg
          blācbyrnende burgum sceððan:
          svá he mid ālnessan ealle tōscūfed
          synna vunda, sávle læcnad.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Se dreórga.

- Hvāt ic āna sāt innan bearve,
          mid helmé beþeáht, holte tó middes,
          þær þá svēte burnan svēgdon and urnon,

163. eglum, *Th.*] englum, *MS.*

6. advāsce, *Th.* — 9. vunde, sávla, *Th.*

Hvāt ic] *Initium hoc est paraphraseos carminis Bedae latini de die
 iudicii, quod ita incipit:*

*Inter florigeras foecundi cespitis herbas
 flamine ventorum resonantibus undique ramis.*

*quos duos versus poeta Anglosaxonicas transtulit et amplificavit. Inve-
 nitur carmen Anglosaxonicum in libro manuscr. Bibl. Coll. Corp. Chr.
 Cantabr.*

3. svēte] vāter, *Conyb. aut vāterburnan vægdon, aut si svēgdon tueri
 velis, svēte burnan legas necesse est.*

- on middan gehäge, svá ic mágdum secge.
 5 Eác þær vynnun vyrta veóxon and bleóvon
 innon þam gemonge on ænlicum vouge,
 and þá vudubeámas vagedon and svégdon
 þurh vinda geryne, voleen vās gehrēd
 and min earme mōd eal vās gedrēfed.

Conybeare LXXX.

*Paraphrasis Anglo-Saxonica rythmica doxologiae ad triumphum deum
 confitendum solitae. E cod. Junian. in biblioth. Bodl.*

- Sí þe vuldor and lof vide geopenōd
 geond ealla þeóða, þanc and villa,
 mægen and mildse and ealles mōdes lufu,
 södfästra sib, and þines silfes dóm
 5 vorulde gevlitegōd, svá þu vealdan miht
 eall eorðan mægen and uplyfte,
 vind and volenu: vealdest eall on riht.
 þu eart frófra fäder and feorhhyrde
 lifes lätteov, leóhtes vealdend,
 10 äsyndrōd fram synnum, svá þin sunu mære,
 þurh clæne geeynd cyning ofer calle
 beald geblētsōd, bóca læreóv,
 heáh hygefrófre and hálig gäst.
 Svá vās on fruman freá mancynnes
 15 eallre vorulde vlite and frófre,
 clæne and eräftig. þu geeýddest þæt
 þá þu, éce god, äna gevorhtest
 þurh hálige miht heofonas and eorðan,
 eardes and uplyft and eallu þing.
 20 þu settest on foldan svide feala cynna,
 and tōsyndrōdōst hig siddan on mänego.
 þu gevorhtest, éce god, ealle geseafta
 on six dagum, and on þone seofodan þu gerestest.
 þá vās gefordād þin fägere veorc,
 25 and þu sunnan dæg silf hālgōdest,
 and gemærsōdest hine manegum tō helpe.
 þone heáhan dæg healdad and freodjād
 ealle, þá þe cunnon cristene þeávas,
 hāligne heortlufan and þæs lēhstan gebod.
 30 on drihtnes namon se dæg is gevurdōd
 and nu and simble. þine sōðan veorc
 and þin micle miht manegum svýtelād,
 svá þine eräftas heó eýðad vide
 ofer ealle voruld. éce standeð

4. mágdum *i. e. populis, e conjectura apposui; legi quoque potest seu monnum seu häledum.* — 5. vynnun] *vyn, Conyb.* — 8. gryne, *Conyb.*
 7. volena, *H. verbum vealdan h. l. accusativum regit.* — 13. hyge
 frófre, *H.* — 17. gevorhtest, *H.* — 19. eardes] *genitivus locum habere non potest; poetam eás scripsisse puto.*

- 35 godes handgeveorc, græved svá þu hête.
 calle þe herjad hâlige dreámas
 clæure stefne and cristene béc,
 eall middangeard, and ve men evedad
 on grunde hêr gode lof and þanc.
- 40 and þin ágen dóm . . . . .
 and on vorulda voruld vunad and rixad
 cyning innan vuldre, and his þá gecorenan,
 heáhdriñesse hâliges gâstes,
 vlitige englas and vuldorgife,
- 45 sôde sibbe, sávla þancung,
 môdes miltse. þær is seó mæste lufu,
 hâlige dômas. heofonas sindon
 þurh þine écan æghvâr fulle,
 svá sindon þine mihta ofer middangeard
- 50 svútele and gesýne, þât þu hi silf vorhtest.

Hickes Thes. I.

Symboli apostolici alia versio.

(Cod. Jun. 121. Bibl. Bodleian. fol. 46.)

- Álmihtig fâder up on rôdore,
 þe þá sciran gesceaft sceôpe and vorhtest,
 and eordau vang ealne gesettest,
 ic þe écne god ænne gecenne,
- 5 lustum gelýfe. þu eart lifes freá,
 engla ordfruma, eordau vealdend,
 and þu gârseeges grundas gevorhtest,
 and þá þu manega cannst mærra tungla.
 Ic on sunu þinne sôdne gelýfe,
- 10 hælendne cyning hider ásendne
 of þam uplican engla rice,
 þone Gabriél, godes ærendraea,
 sanctan Marian silfe gebodóde:
 ides unmaene heó þât ærende
- 15 onfeng freólice, and þe, fâder, silfne
 under breóstcôfan bearu ácende.
 nás þær gefremmed firen át giftum,
 ác þær hâlig gâst handgift sealde,
 þære fæmnau bôsm fylde mid blisse,
- 20 and heó cúdlice cende svá mærne
 eorðbûendum engla scippend,
 se tó frófre geveard foldbûendum,
 and ymb Bethlêem bodódon englas,
 þât ácenned vās Crist on eordan.
- 25 Þá se Pontisca Pilátus veóld
 under Rómvarum rices and dôma,
 þá se deóra freá deád þrôvâde,

- on gealgan stáh gumena drihten,
 þone geómormód Jôsep byrigde,
 30 and he of helle hûde gefette,
 of þam sùslhofe sávla manega,
 hêt þá uplice édel sêcan.
 Þás þý þriddan dâgê þeóða vealdend
 ârâs, rices freâ, recene of moldan,
 35 and he feúvertig daga folgeras sine
 rûnum ârêtte, and þê his rice began,
 þone uplican édel sêcan,
 cvâð, þât he nolde nænne forlætan,
 þe him forð ofer þât fylgjan volde
 40 and mid fâstum sefan freode gelæstan.
 Ic hâligne gâst hyhte belúce,
 emne svâ êcne svâ is âdôr gecveden
 fâder oððe freóbearn folca gereordum.
 Ne sint þât þreó godas þriva genemned.
 45 ac is ân god, se þe ealle hafad
 þâ þrî naman þinga gerýnum
 sôð and sigefâst ofer side gesceaft,
 vereda vuldorgifa vlanc and êce.
 Eâc ic gelýfe, þât sin leófe gode
 50 þe þurh ænne geþanc ealdor herjad.
 heofona heáheýning hér for life.
 and ic gemânscipe mærne getreóve
 þinra hâligra hér for life.
 lisse ic gelýfe leahtra gehvylees,
 55 and ic þone ârist ealra getreóve,
 flæsces on foldan, on þá forhtan tid,
 þær þu êce lif eallum dælest,
 svâ hér manna gehvyle metode geccvêmað.

*Wanley, Catalogus libror. manuscript.
 septentr. p. 48.*

Orationis dominicæ versio metrica.

(E cod. Jun. fol. 45. Bibl. Bodl.)

- Fâder manna cynnes, frófres ic þe bidde.
 hâlig drihten, þu þe on heofonum eart,
 þât si gebâlgód hygecrâftum fâst
 þin nama nu þá, nerjende Crist,
 5 in úrum ferhdlocan feste gestadelôð.
 Cume nu tô mannum, mihta vealdend,
 þin rice tô ús, rihtvis dêma,
 and þin geleáfa in lifdâge
 on úrum móde mære þurhvunige.
 10 And þin villa mid ús veorde gelæsted

- on eardunge eorðan rices,
 svá hlúttor is in heofonvuldre
 vynnum gevlitigôð á tô vorulde forð.
 Syle ús nu tô däge, drihten gumena,
 15 heofena heáhcyning, hláf úserne,
 þone þu onsendest sávlum tô hæle
 on middaneard manna cynnes:
 þæt is se clæne Crist, drihten god.
 Forgif ús, gumena veard, gyltas aud synna
 20 andþûre leahtras álat, lices vunda
 and mándæda, svá ve mildum við þe
 álmihdigum gode oft ábelgead,
 svá svá ve forlætad leahtras on eorðan
 þám þe við ús oft ágyltad,
 25 and him vomdæda vitan ne þencað
 for earnunge écan lifes.
 Ne læd þu ús tô vite in veán sorge,
 né in costunge, Crist nerjende,
 þý læs ve árleáse ealra þinra mildsa
 30 þurh feóndscipe freunde veorðán.
 And við yfela gefreó ús eac nu þá
 feónda gehvylces. Ve in ferhdlocan,
 þeóden engla, þanc and vuldor,
 sôð sigedrihten, seegað georne
 35 þás þe þu ús milde mihtum álýsdest
 fram háftuýde hellevites.
 Amen, veorde þæt.

Wanley, *Catalog. pag.* 48.

Orationis dominicæ alia versio.

(*E cod. Coll. Corp. Christi Cantabr. S. 18. p. 167.*)

- Þu eart úre fæder, ealles vealdend,
 cyning on vuldre, for þam ve clyppjad tô þe,
 áre biddað, nu þu ýðost miht
 sávle álýsan; þu hig sendest ær
 5 þurh þine ádelan hand in tô þam flæsce:
 ác hvar cymð heó nu, cyning vuldres,
 bútan þu, engla god, eft hig álýse
 sávle of synnum þurh þine sôðan miht?
 Þu eart on heofonum hyht and frófor,
 10 blissa beorhtost; ealle ábúgað tô þe,
 þinra engla þrym, áne stefne
 clyppjad tô Criste, cvedað ealle þus:
 "Hálig eart þu, hálig, heofonengla cyning,
 drihten úre, and þine dómas sind

15. úserne] urne, *W.* — 20. aletlices vunda, *W.* — 22. abygeat, *W.*
 — 24. þa in þe við, *W.* — 25. þenceð, *W.*

6. cyning vuldres] *desunt apud W.* — 10. ealla, *W.* — 11. engla]
 gásta, *W.*

- 15 rihte and rúme; ræcað efne gehvaim
æghvylcum men âgên gevyrhta;
vel býð þam þe vycð villan þinne".
Svá is gehâlgôð þin heáhuama
svide mærlíce manegum gereordum,
- 20 tvá and hundseofontig, þás þe secgað bêc,
þát þu, engla god, ealle gesettest
ælcere þeóde þeáv and visan:
þá vurdjað þin veorc vordum and dædum,
þurh gecynd clypjað and Crist herjað
- 25 and him lof lædað: lifigenda god,
svâ þu eart geâdelôð geond ealle world!
Cum nu and mildsa, mihta valdend,
and ðs þin rice âlyf, rihtvis dēma,
earða sēlost, and ēce lif,
- 30 þær ve sibbe and lufu samod gemêtað,
eâgena beorhtnis and ealle myrðe,
þær býð gehýred þin hâlige lof
and þin micele miht mannum tō frôfre,
svâ þu, engla god, eallum blissast.
- 35 Gevyrðe þin villa svâ þu valdend eart
ēce geopenôð geond ealle world,
and þu þe silf eart sôðfâst dēma,
rice rædbora geond rûmne grund.
svâ þin heáhsefl is heáh and mære,
- 40 fâger and vurdlic, svâ þin fâder vorhte
âdele and ēce, þær þu on sittest
on sinre svidran healfe. þu eart sunu and fâder
âna ægðer, svâ is þin âdele gecynd
miclum gemærsôð, and þu monegum helpst,
- 45 ealra cyninga þrym; clypast ofer ealle,
býð þin vuldorvord vide gehýred,
þonne þu þine fyrde fâgere geblessast,
selast miht and mund miclum herige;
and þe þancjað þusenda fela,
- 50 eal engla þrym, ânre stefne.
svâ þe on heofonum, heáhþrymnesse,
âdele and ēce â þancjað
clæne and gecorene Cristes þegnas,
singað and biddað sôðfâstne god
- 55 âre and gifnesse ealre þeóde;
þonne þu him tidast, týreâdig cyning,
svâ þu eádmôð eart ealre worlde,
si þe þanc and lof þinre mildse,
vuldor and villa! þu gevurdôð eart
- 60 on heofonrice heáh cæsere,
and on eorðan ealra cyninga

15. ræcað, W. — 16. menagen, W. — 22. þeov, W. — 30. sib, W.
— 32. þor, W. — 41. etc, W. — 42. on þinre, W. — 43. âdela, W. —
50. stâfne, W. — 55. ealra, W.

help and heáfod, hálig læce
rede and rihtvis, rúmheort hláford.

- Þu geádelódest þe ealle gesceafta
65 and tósýndródest hig síddan on manega,
sealdeþ ælcra gecynde ágene visan,
and á þine mildse ofer manna bearn:
svá þu mid sibbe senst úrne hláf
dāghvamlice dugude þinre,
70 rihtlice dælest, rúmheort hláford,
mete þinum mannum, and him máre gehæst.
áfter fordsíde þines fāder rice
(þāt vās on fruman fāgere gegearvōd),
earða sēlōst, and ēce lif,
75 gif ve sōd and riht symle gelæstād.
syle ús tō dāg, dryhten, þine
mildse and mihta, and úre mōd gebýg,
þanc and þeávas on þin gevil.
bevyrc ús on heortan hāligne gāst,
80 frōfre on innan, and ús fultum syle,
þāt ve mōton vycran villan þinne,
and þe betæcan, týreádig cyning,
sávle úre on þines silfes hand.
Forgif ús úre synna, þāt ús ne scamige eft,
85 dryhten úre, þonne þu on dōme sitst,
and ealle men upārisad,
þe fram vífe vurdon and fram vere áccennede,
beōd þā gebrōsnōdan hān mid þam flæsce
ealle ansunde eft gevorden;
90 þær ve svūtolllice síddan oncnāvad
eal þāt ve gevorhton on voruldrice,
betere and vīse: þær beōd bātū geara.
ne māgon ve hit nā dyrnan, for þam þe hit dryhten vāt,
and þær gevitnesse beōd vuldormiccle
95 heofonvaru and eordvaru, helvaru þridde.
þonne beōd egsa geond ealle vord,
þær man ús tylhad on dāg tvegen eardas,
dryhtnes āre oððe deōfles þeōvet,
svā hvāder ve geearnjad hēr on life,
100 þā hvīle þe úre mihta mæste væron.
ác þonne ús álýsād lifigende god
sávle úre, svā ve hēr forgifad
earman mannum, þe við ús āgylton.
And nā ús þu ne læt lāde besvican
105 on costnunga, cvellan and hārnān
sávla úre, þeah ve synna fela
didon for úre dysige dāges and nihtes,
idele spræce and unriht veorc,

66. ælce gecynd, W. — 70. rúmheort hláford *desunt ap. W.* — 77. gebig, W. — 80. frōfre *deest ap. W.* — 87. vífe and fram vere vurdan, W. — 100. nihta, W. — 102. her gifad, W. — 103. agilt, W.

- þine bodu bræcon. ve þe biddað nu,
 110 ãlmihtig god, ãre and gifnesse,
 ne læt svã heãnlíce þin handgeveorc
 on endedãge eal forveorðan;
 Ac ãlÿs ãs of yfele! ealle ve þeþurfon
 godes gifnesse; ve ãgylt habbað
 115 and svïde gesyngôð. — Ve þe sóðfãstan god
 hærxjað and lofjað, svã þu hælend eart,
 cynebearn gecÿðeð evecum and deãdum,
 ãdele and êce ofer ealle þing.
 þu miht on ãnre hand eãde befealdan
 120 ealne middaneard: svyle is mære cyning!
 si svã þu silf vilt, sóðfãst dëma,
 ve þe, engla god, ealle herjað
 svã þu eart gevurdôð ã on vorulda forð.

Wanley, *Catalog.* p. 147.

Hvÿ seó fordône sãvl cleopað við þam lichoman.

- Huru þãs behôfað hæleða æghvyle, (367 *Th.*)
 þãt he his sãvle sid silfa bevitige,
 hã þãt býð deóplíc, þonne se Deãd cymed,
 ãsundrað þã sibbe, þã þe ær somað væron,
 5 lic and sãvle. long býð siddan
 þãt se gãst nimed ãt gode silfum
 svã vite svã vuldor, svã him in vorulde ær
 efne þãt eorðfãt ær gevorhte.
 Sceal se gãst cuman, gehdum hrêmig,
 10 simle ymb seofon niht sãvl findan
 þone lichoman, þe heó ær longe vãg,
 þreó hund vintra, ...
 bútan ær vyrce êce dryhten,
 ãlmihtig god, ende vorulde.
 15 cleopað þonne svã cearful caldan reorde,
 spriced grimlice gãst tó þam duste:
 Drugu þu, dreórga, tó hvon dreahtest þu me,
 eorðan fylnes eal forvisnãð,
 læmes gelicnes? Iyt þu geþohates,
 20 tó hvon þinre sãvle sid siddan vurde,
 siddan heó of lichoman læded være.
 hvãt vite þu me vërga, hvãt þu huru vyrma gifl
 Iyt geþohates, hã þis is long hider,
 and þe þurh engel ufan of rôðerum
 25 sãvle onsende þurh his silfes hond

110. gifnes, *W.* — 117. gecyðd, *W.*

12. *lacunam Thorpius non notavit; scribi fortassis potest: þreó hund vintra siddan þonan gevãt.* — 16. se gæst, *Cod. Vercel.* — 17. hvãt druh þu, *Cod. Vercel.* Druguþu, *Cod. Exon.* sine hvãt. drugu = dróge, *stercus?* cf. *bor. dróg, -ar f. 1) vestis detrita, 2) homuncio, 3) equa vitissima, effoeta.* — Forsitan drógu scribi debet. — dreahtest] dréhtest? cf. *Andr.* 39 (*Grimm* p. 95). — 18. forvisnãð, *Cod. V.] forveoruast, Cod. E.* — 20. sid| þing, *V.*

meotud álmihtig of his mægenþrymme
 and þe þá gebohte blóde þý hálgan,
 and þu me þý heardan hungre gebunde
 and gehäftnædest helle vitum!

- 30 Eardóde ic þe on innan, nó ic þe of mehte
 flæscé bifongen, and me firenlustas
 þine geþrungon, þát me þuhte ful oft,
 þát være þritig þúsend vintra
 tò þínum deáddäge. Hvät ic unces gedáles bád
- 35 earfóðlice: nis nu se ende tò góð!
 være þu þe viste vlone and vnes sád,
 þrymful þu nêðdest, and ic ofþyrsted vās
 godes lichoman, gæstes drinces;
 forþan þu ne hogódest hêr on life,
- 40 þenden ic þe on vorulde vunjan sceolde,
 þát þu være þurh flæsc and þurh firenlustas
 stronge gestýred, and gestadelád þurh mec,
 and ic vās gæst on þe from gode sended.
 Næfre þu mec svá heardra helle vita
- 45 ne generedest þurh þinra neóða lust:
 scealt þu nu minra gescenta scome þróvjan
 on þam miclan däge, þonne monna cyn
 se áncenda calle gegádráð.
 Ne eart þu nu þon leófre nængum lifgendra
- 50 menn tò gemæccan, nê mèder nê fäder,
 nê nængum gesibbra, þonne se svearta hráfn,
 siddan ic ána of þe út sídáde
 þurh þás silfes hond, þe ic ær onsended vās.
 Ne mágon þec nu heonan ádón hyrsta þá reáðan.
- 55 nê gold nê silfor, nê þinra góða nán;
 ac hêr sculon ábidan bân bireáfóð,
 besliten seonvum, and þec þin sávl sceal
 minum unvillan oft gesécan,
 venman mid vordum, svá þu vorhtest tò me.
- 60 Eart þu dumb and deáf, ne sindon þine dreámas viht;
 sceal ic þe nihtes sé þeáh nýde gesécan
 synnum gesárgád, and eft sóna from þe
 hveorfan on honcréd, þonne hálege menn
 gode lifgendum Iofsong dóð,
- 65 sécan þá hámas, þe þu me ær scrife,
 and þá árleásan eardungstóve.
 and þec sculon moldvyrmas monige ceóvan,
 seonovum beslitan svearte vihta
 gifre and grædige. ne sindon þine geohða viht,

30. eardóde] *Exon. omit.* — nó — mehte] ne mehte ic þe of cumau, *V.* — 37. nêdest, *EV.* — 39. forþan — hogódest] þær þu þon hogode, *Ex.* — 42. strange gestryned, *V.* — 44. me mid (*l. vid*) svá heardum helle vitum, *V.* — 45. generedest, *V.] gearvode, Ex.* — nieda, *V.* — 46. scealt þu minra gesynta, *V.* scealt þu nu hváðre minra gescenta, *Ex.* — 50. medder, *Ex.* — *post v. 55 inserit V.:* ne þinre brýde beág. ne þin goldvela (*l. boldvela*). nê nán þára góða. þe þu iú áhtest. — 68. slitan sárlice, *Verc.* — 69. geahde, *Exon.* æhta, *Verc.*

- 70 þá þu hêr on moldan monnum eávdest;
forþon þe vâre sêlle sviðe micle,
þonne þe vâren ealle eorðan spêða,
bûtan þu hi gedælde dryhtne silfum,
þât þu vurde át frumsceafte fugel, odde fisc on sæ.
- 75 odde eorðan neáf ætes tiolôde,
feldgoungende feoh bûtan snyttro,
ge on véstenne vildra deóra
þât grimmete þær svâ god volde,
ge þeah þu vâre vurmcyra þât vyrreste,
- 80 þonne þu æfre on moldan mon gevurde,
odde æfre fulvihte onfôn sceolde,
þonne þu for unc bû ondvyrdan scealt
on þam miclan dâge, þonne eallum monnum beód
vunda onvrigene, þá þe in vorulde ær
- 85 firenfulle men fyrrn gevorhton,
þonne vile dryhten silf dæda gehýran
ât calra monna gehvam mûdes reorde,
vunda viderleán. — Ac hvât vilt þu þær
on dômdâge dryhtne secgan,
- 90 þonne ne býð nænig tó þæs lytel lid on lime geveaxen,
þât þu ne scyle for æghvylc ánra on suodran
riht ágielðan, þonne rêde býð
dryhten át dôme? ac hvât dô vit nuc,
þonne he unc hafad geedbyrðed ôdrê sidê?
- 95 sculon vit þonne át somne siddan brúcan
svylcra yrmda svâ þu unc ær scrife!
firenad þus þât flæschord, sceal þonne fêran onveg,
sêcan helle grund, nales heofondreámas,
dædum gedréfed! liged dust þær hit vâs.
- 100 ne mäg him andsvare ænige secgan
ne þær edryne ænigne gehátan
gæste geómrum geóce odde frófre.
býð þât heáfod tóhliden, honda tólidôde
geallas tóginene, góman tóslitene
- 105 sconva beód ásogene, sveora bicoven,
rib reáfjád rêde vyrmas,
druncon hlôdum hrá, heólfres þurstige;
býð seó tunge tótoegen on tûn healfa
hungrum tó hrôðor; forþon heó ne mäg horslice
- 110 vordum vrixlan vid þone vêrgan gæst.
Gifer hátte se vurm, þam þá geallas beód
nâdle scarpran, se genêded tó
ærest ealra on þam eordscræfe,

74. þât, *Th.*] þær, *Ex. Verc.* — 84. vunde, *Th.* — 88. viderleánjan *suggessit Th. sed mihi illæp̄is illa esse videtur poetis usitata, ita ut settan, seu gifan aut aliud verbum supplendum sit.* — 101. edryne ænigne, *Th.*] edringe ænge, *Ex.*; in *Verc. versus totus omittitur.* — 103. tohleodode, *Exou.* — 107. drincad *Thorpius legere suadet, bene.* — 108. healfe, *Ex. Verc.* — 109. tó hrôðre? — horslice, *Th.* — 112. tó me, *Verc.*

he þá tungan tótýhd, and þá tóðas þurhsmýhd
 115 and þá eagan þurhited ofon on þät heáfod,
 and tó ætvelan óðrum gerýmed
 vyrnum tó viste; þonne býd þät vèrige
 lic acólád, þät he longe ær
 verede mid vædum; býd þonne vyrmes giefl.
 120 æt on eorðan: þät mæg æghvylcum
 men tó gemyndum móðsnotterra!

Cod. Exon. et Cod. Vercell., ed. Thorpe.

---

114. *post 115 in Exon.* — 115. eagan þurhited, *Exon.* — 118. acólád
suggessit Th., vertens "cool'd", ab acóljan, frigescere; acóljan = ter-
rore percillere; sed legendum esse puto: lic atol, lād, cet. — he| se mon?

C. Peóðvitan.

Bédae Venerabilis verba ultima.

(Cod. Sancti Galli 254. sec. IX.)

Canebat (Béda) autem sententiam Sancti Pauli Apostoli dicentis "horrendum est incidere in manus Dei viventis" et multa alia de sancta scriptura, in quibus nos a somno animae exsurgere, praecogitando ultimam horam, ammonerat. et in nostra quoque lingua, ut erat doctus in nostris carminibus, de terribili exitu animarum e corpore.

Cod. Sti. Galli 254, p. 253.

Multa de scripturis sacris et in nostra quoque lingua, hoc est Anglicana, ut erat doctus in nostris carminibus, nonnulla dixit: nam et tunc hoc dictum Anglico sermone componens multum compunctus aiebat.

Conybeare, ex literis Cuthberti ad Cuthvinum datis.

Illustr. of Anglosaxon poetry, p. 6.

Fore the' neidfaerae naenig ni nurthit
thonc snotturra, than him tharf sie,
tò ymbhycganne aer his linjongae,
huaet his gâstae gôdaes aeththa yllaes
aester deóthdaege doemid uneorthae.

Quae Conybearius ita exhibet:

For þam neódfere nænig vyrðed
þonces snotttra, þonne him þearfe si,
to gehycganne ær his heonangange,
hvät his gâsta gôdes other yrdes
äfter deåde heonan dëmed vurde.

Uterque codex vitiosus passim apparet, melioris tamen notae est codex Sti. Galli, qui carmen in Northanhymbrorum dialecto exhibet scriptum. In vulgari Westsaxonum sermone ita legeretur:

Fore þam neádfäre nænig ne veorðed
þonces snotturra, þonne him þearf si,
tò ymbhycganne ær his hingonge,
hvät his gâste gôdes oððe yfles
äfter deáddäge dëmed veorde.

*E dialogo inter Saturnum et Salomonem.**(In the red book of Derby.)*

Salomon cvād:

- Lytle hvile leáf beóð grēne,
 þonne hit eft fealevad, fealled on eordan,
 an forveornad, veorðeð tō duste.
 Svá þonne gefeallað þá þe firena ær
 5 lange læstað, lisjað him on máne,
 hýdað heahgestreón, healdað georne
 on fāstenne feóndum tō villan
 and vēnað vanhogan, þāt hie vile vuldorcýning.
 älmhtig god, êce gehýran.

Conybeare, pag. LXXXIV.

Cynevulfes leóðcviðe

Be þam dōmes dāge.

- Ne þearf him ondrædan deólla strælas (L.) (p. 49 Th.)
 ænig on eorðan alda cynnes
 gromra gārfare, gif hinc god scilded
 duguda dryhten! Is þam dōme neáh,
 5 þāt ve gelice sceolon leánum hleótan,
 svá ve vide feorh veorcum hlōdun
 geond sidne grund. Ūs secgad hēc,
 hū ät ærestan eádmōd ästāg
 in middangeard māgna goldbord,
 10 in fæmnan fāðm, freóbearn godes
 hālig of heáhðum. Huru ic vēne me
 and eác ondræde dōm þý rēðran,
 þonne eft cymed engla þeóden,
 þe ic ne heóld teala þāt me hælend min
 15 on bōcum bibeád. ic þās brōgan sceal
 geseón synvræce, þās þe ic sōð talige,
 þær monig beóð on gemōt læded
 fore onsýne êces dēman;
 þonne C. cvacað, gehýred cýning mādlan,
 20 rōdora rihtend sprecað rēde vord
 þām þe him ær in vorulde váce hýrðon,

2. fealeviad, C. — oñ, C. — 3. forveorniað, C. — veorðað, C. — 4. þá þe| dæde firenc, C. — 5. læsted, C.

2. ælda, Th. semper fere. — 11. heahdu, MS. — v. 19—29. *Literae singulae, runarum characteribus in libro manuscripto depictae, poetae nomen formant collectae, scil. Cynvulf. Thorpius, quia nomen hoc in commune Cynevulf scribi solet, post "vita" (v. 26.) versus unius defectum deplorat, sed immerito, ut mihi videtur. Sensus certe mancus non est, cum "rōdora rihtend" subjectum sit verbi "dēman ville", et scribae incuriā versum runicā literā insignitum perditum esse, vix credi potest. Literam E. igitur, si abesse nequeat, post literam N. inserendam censeo, et scribendum "þenden Y., N. and E. ýðastv" etc. — Quod autem pertinet ad literarum notionem, Thorpius literam C., cuius nomen Cēn interpretatus est voce: bold, i. e. fortis, acer; literas Y. et N., quarum*

- þendan **V.** and **N.** ýdast meahton
frófre findan; þær sceal forht monig
on þam vongstede vërig bidan,
25 hvät him äfter dædum dëman ville
vrädra vita; býð se **V.** scacen
eordan frätva. **U.** väs longe
L. flödum bilocen lifvynna dæl,
F. on foldan. þonne frätva sculon
30 birnan on bæle; bläc räsceted
rëcne rëada lig, rëde scrided
geond voruld vide. vongas hreósad,
burgstede herstað, brond býð on tyhte
äled ealdgestreón unmunlice
35 gästa gifräst þät geó guman heöldon,
þenden him on eordan unmedla väs.
Forþon ic leófra gehvone læran ville,
þät he ne ägæle gæstes þearfe,
në on gilp geóte, þenden god ville,
40 þät he hër in vorulde vumjan möte,
somed sidjan sävl in lice
in þam gästhofe. Scyle gumena gehvyle
on his geärdagum georne biþencan,
þät üs milde bicvom meahta valdend
45 ät ærestan þurh þäs engles vord.
Býð nu corneste, þonne eft cymed
rëde and rihtvis, rödor býð onbrëred
and þäs miclan gemëtu middangeardes
beheólfjäd, þonne beorht cyning leánad,
50 þäs þe hi on eordan eargum dædum
lifdon, leahtrum fä: þäs hi longe sculon
ferdvërige onfön in fýrbade
velmum bivrecene vrädlic andleán.
Þonne mäгна cyning on gemöt cymed
55 þrymma mæstë; þeódegsa býð
hlúd gehýred, bi heofonvöman
cvánendra cirm. cearge reótað
fore onsýne êces dëman,
þä þe hira veorcum väce trüvjäd.
60 Þær býð ödýved egsa mära,
þonne from frungesceape gefregen vurde
æfre on eordan; þær býð æghvylcum
synvyrendra on þä snüdan tíð

*nomen Yr (arcus) et Neäd (necessitas, vinculum) vocibus: misery (mis-
seria yrmd) et need; literam V., cui nomen Ven (spes) voce wain
(plaustrum); literam U., cui nomen Ur (taurus) vocibus of old (= ör,
ab initio); literam L., cui nomen Lagu (aqua) voce water; literam
denique F., quae nomen habet Feoh (pecus, pecunia) voce wealth (po-
testas, opes). Literae deficientis nomen est Eh, ejusque notio: equus. —
30. bläcra setted, MS. textum emendavit Kemblius. — 47. ryhtvis, Th. —
52. fyr bade, MS. — 53. velmum, Th. — bivrecene] Thorpius bevrigenec
vel bevrogene legere suadet. — 57. cvánendra, MS., i superscripto. —
cerge, Th. —*

- leófre micle þonne eal þeás læne gesceaft,
 65 þät he hine silfne on þam sigeþreäte
 behýðan mæge, þonne herga fruma,
 ädelinga ord, eallum dæmed
 leófum ge lādum leán äfter rihte,
 þeóða gehvylcre. Is üs þearf micel,
 70 þät ve gæstes vlite ær þam gryrebrögau
 on þás gæsnan tid georne bipencen.
 Nu is þon gelicóst, svä ve on lagullóde
 ofer cald väter ceólum lidän,
 geond sidne sæ sundhengestum,
 75 flóðvudum færgen: is þät fræne streám
 ýða ofer mæta, þe ve hér on lácäd
 geond þás väcan voruld, vindge holmas
 ofer deóp geläd. væs se dróhtäd strong
 ær þon ve tö londe geliden häfdon
 80 ofer hreöne hrycg: þä üs help bicvom,
 þät üs tö hælo býde gelædde
 godes gæstsunu and üs giefe sealde,
 þät ve oncvávan mágum ofer ceóles bord,
 hvar ve sælan sceolon sundhengestas,
 85 ealde ýðmearas anerum fæste.
 Útan üs tö þære býde hyht stadeljan,
 þä üs gerýmde róðera valdend
 hálge on heáhdum, þä he heofonum ästäg.
 Þonne mid fære foldbúende (H.)
 90 se micla dæg meáhtum dryhtnes
 ät midre niht mägnê bihlæmed,
 seire gesceaft, svä oft sceada fæne
 þeóf þristlice, þe on þýstre færed,
 on sveartre niht sorgleáse häled
 95 semninga forfêhd slæpê gebundne
 eorlas ungearve yfles genæged:
 svä on Sýne beorg somod cymed
 mägenfolc micel meotude getrýve,
 beorht and blide; him veorðed blæd gifen.
 100 Þonne fram feóverum foldan sceátum,
 þám ýtemestum eorðan rices,
 englas älbeorhte on efen bläväd
 býman on brehtme; beofäd middangeard,
 hruse under häledum blýðad tósomme;
 105 trume and torhte vid tungla gong
 singad and sviusjad súðan and norðan.
 eástan and vestan ofer ealle gesceaft,
 veccad of deáde dryhtgumena bearn,
 eall monna cynn tö meotudsceaft,
 110 egeslic of þære ealdan moldan, hätad hi uppástandan
 sneóme of slæpê þý fästan. Þær mon mäg sorgende foic

64. leofra, *Th.* — 65. þær he, *Th.* — 75. flodvudu, *Th.* — 88. tö heofonum? — 91. bihlæmed, *Th.*] bihlæmed, *MS.* — 107. healle, *MS.*

- gehýran hygegeómor, hearde gefýsed,
 ceorum euidende cvicra gevyrhtu
 forhte áferde. Pät býð foretæna mæst
- 115 þára þe ær odde síð æfre gevurde
 monnum óðýved: þær gemengde beóð
 unhælo gelác engla and deófla
 beorhtra and bláera; veorðed bega cyme
 hvitra and sveartra, svá him is hama sceapen
- 120 ungelice, englum and deóflum.
 Þonne semninga on Sýne beorg
 súdaneástan suunan leóma
 cymed of scippende scinan leóhtór,
 þonne hit men mægen môðum áhyrgan,
- 125 beorhte blican, þonne bearn godes
 þurh heofona gehleodu hider óðýved,
 cymed vundorlic Cristes onsýn,
 ádelcyninges vlite eástan fram róðerum
 on sefan svête sinum folce,
- 130 biter bealofullum, gebleóð vundrum,
 eádgum and earmum ungelice.
 He býð þám góðum gládmót on gesihde,
 vlitig, vynsumlic veorude þam hálgan,
 on gefeán fæger, freónd and leóftæl,
- 135 lufsum and lide leófum mannum
 tó sceávanne þone seýnan vlite,
 véðne mid villum, valdendes cyme,
 mægencyninges, þám þe him on móðe ær
 vordum and veoreum vel gecevéndum.
- 140 He býð þám yflum egeslic and grimlic
 tó geseóðne synnegum monnum,
 þám þe mid firenum cumad forð forvorhte.
 Pät mæg vites tó vearninge þám þe habbad visne gepoht,
 pät se him callunga óviht ne ondræded,
- 145 se for þære onsýne egsan ne veorðed
 forht on ferde, þonne he freán gesihð
 ealra gesceafta andveardne faran
 mid mægenvundrum mongum tó þinge
 ond him on healfa gehvore heofonengla þreat
- 150 ymbútan farad álbeorhtra scolu,
 hergas háligra heápum geneahhe.
 Dyned deóp gesceaft and fore dryhtne færed
 velmfýra mæst; ofer vidne grund
 hlemmed háta lég; heofonas berstad,
- 155 trume and torhte tungol ofhreósad;
 þonne veorðed sunne sveart gevended
 on blódes hiv, seó þe beorhte scân
 ofer ærvoruld ealda bearnum.

125. beorhtre? — 135. býð lufsum? — 143. vearninga, *MS.* — 149. healfa gehvore] healfa gehvone *Thorpinus legere suadet, sed conf. pag. 247, 74.* — 153. velmfýra, *Th.* — 158. ælda, *Th.*

- Móna þát silfe, þe ær moncynne
 160 nihtes lýhte, nider gehveorfed,
 and steorran svâ some stredað of heofone
 þurh þá strongan lyft stornum ábeátne:
 vile álmihtig mid his engla gedryht
 mägencyniga meotud on gemôt cuman,
 165 þrymfäst þeóden. Býð þær his þegna eac
 hrédeádig heáp, hálge sávla
 mid hira freán farað. Þonne folca veard
 þurh egsan þreá eorðan mägde
 silfa geséced; veorðed geond síðne grund
 170 hlúd gehýred heofonbýman stefu,
 and on seofon healfa svógad vindas,
 blávad breccende bearhtma mæsté,
 veccad and vonjad voruld mid stormé.
 fyllad mid feoré foldan gesceafta:
 175 þonne heard gebrec hlúd unnæte
 svâr and svidlic, svêgdynna mæst
 ealdum egeslic eáved veorðed.
 Þær mägenvêrge monna cynnes
 vornum hveorfad on vidne lêg,
 180 þá þær cvice mêtad cvealmende fýr,
 sume up sume nider áldes fullé.
 Þonne býð untveó, þát þær Adames
 cyn cearena full evided gesárgad,
 nales fore lytlum, leóde geómre,
 185 ac fore þám mæstum mägenearfedum.
 Þonne eall þreó on efen nimeð
 von fýres velm vide tó somne,
 se svearta lig, sæs mid hira fiscum,
 eorðan mid hire beorgum, and upheofon
 190 torhtne mid his tunglum; teónlêg somod
 þrýðum bärned þreó eal on án;
 grimme tó gádre grornad gesárgad
 eal middangeard on þá mæran tíð.
 Svâ se gifra gäst grundas geondséced, (III.)
 195 hýðende lêg heápgetimbro,
 fýlled on foldvong fýres egsan
 vidmære blæst voruld mid eallé
 hát, heorogifre. Hreósad genealihe
 tóbrocene burhveallas, beorgas gemeltad
 200 and heáhcleofu, þá við holme ær
 fäste við flóðum foldan sceldun
 stíð and stáðfást stádelas við væge,
 vátre vindendum. Þonne vihta gehvylce

159. se silfa *Thorp. legere vult; equidem*, si þát silfe "*item, pariter*" *exprimere non posset* (cf. þát án = *solum*), móna, þát silfe leóht, *legerem*. — 166. sávle, *MS.* — 174. fýrê? — *gesceafta, MS.* — 181. fýlle *legere vult Thorpius; non assentio*. — 182. untreó, *Th.* — 183. gesárgad, *MS.* — 187. vælm, *Th.* — 195. híðende, *Th.* — 200. þu, *MS.* — 201. sceldun, *Th.] sceldun, MS.* — 203. vinnendum *legere suadet Th.*

- deóra and fugla deádlæg nimeð,
 205 færed áfter foldan fýrsvearta læg,
 veallende víga, svá ær väter fleóvun,
 flódas áfýsde: þonne on fýrbade
 svêlað sæfiscas sundes getvæfde,
 vægdeóra gehvylc vërig svelted,
 210 birneð väter svá veax. þær býð vundra má,
 þonne hit ænig on móde mæge áþencan,
 hû þæt gestûn and se storm and seó stronge lyft
 brecað bráde gesceaft. beornas grætað,
 vëpað vānende vërgum stefnum
 215 heāne, hygegeómre, breóvum gedreahte.
 Seóded svearta læg synne on fordõnum,
 and goldfrätva glêða forsvelgað
 eall ærgestreón êdelecyninga.
 Þær býð cirm and cearu and cvicra gevin,
 220 gehreóv and hlûd vöp bí heofonvóman,
 earmlic calda gedreag; þonau ænig ne mæg
 firendædum fāh frifð gevinnan
 lægbryne losjan londes óhver;
 æc þæt fýr nimeð þurh foldan gehvāt,
 225 grāfed grimlice, georne ásceð
 innan and útan eordan sceátas,
 óð þæt eall hafað äldes leóma
 vorulldvidles vom velmê forbärned.
 Þonne mihtig god on þone mæran beorg
 230 mid þý mæstan mägenþrymmê cymed,
 heofonengla cyning; hālig scined
 vuldorlic ofer veredum valdende god,
 ond hine ymbûtan ädeldugud betäst
 hālge herefêðan hlûtre blicað,
 235 cādīg engla gedryht, ingeþoncum
 forhte beofjad fore fāder egsan.
 For þon nis ænig vundor, hû him voruldmounna
 seó unclæne gecynd ceorum sorgende
 hearde ondræde, þonne sió hālge gecynd
 240 hvit and heofonbeorht, heāgengla mägen
 for þære onsýne beóð egsan áfyrhte.
 Bidað beofjende beorhte gesceafta
 dryhtnes dōmes; daga egeslicāst
 veorded in vorulde, þonne vuldorecyning
 245 þurh þrym þreáð þeóða gehvylce,
 hāted ārisan reordberende
 of foldgrafum, folc ānra gehvylc,
 cuman tō gemôte monocynnes gehvone.
 Þonne eall hraðe Adames cynu
 250 onfehð flæsce, veorded foldrāste
 eardes ät ende; sceal þonne ānra gehvylc

213. gretað, *Th.* — 216. synne on fordõnum| synnum fordõnc? — 217.
 frätve, *Th.* — 221. gedræg? — 239. ondrede, *Th.* — 242. gesceafte, *Th.*

- fore Cristes cyme cvic árisan,
 leodum onfön and lichoman,
 edgeóng vesan; hafad eall on him,
 253 þäs þe he on foldan in fyrndagum
 godes odde gales on his gæste gehlöd.
 geára gongum; hafad át gädre
 bú lic and sävle; sceal on leóht cuman
 sinra veorca vlite and vorda gemynd
 260 and heortan gehygd fore heofona cyniug.
 Þonne býð geýced and geedniväd
 mucyn þurh meotud; micel árised
 dryhtfolc tö döme, sidðan deádes bend
 tölcesed liffruma. Lyft býð onbärned,
 265 hreósad heofonsteorran; hýðad vide
 gifre gléda; gæstas hveorfad
 on écne eard; opene veordad
 ofer middangeard monna dæda,
 ne mágon hord veras heortan geþohtas
 270 fore valdende vihte hemidan;
 né sindon him dæda dyrne, ac þær býð dryhtne cüd
 on þam miclan däge, hû monna gehvylc
 ær earnöde éces lifes,
 and eall andveard, þät hi ær odde sid
 275 vorhtuu in vorulde. Ne býð þær viht forholen
 monna gehygda; ac se mæra dæg
 hréðerlocena hord, heortan geþohtas
 ealle átýved. Ær sceal geþencan
 gæstes þearfe se þe gode mynted
 280 bringan beorhtue vlite, þonne bryne costad
 hát heorugifre, hû gehealdne sind
 sävla við synnum fore sigedëmap;
 þonne sió býman stefen and se beorhta sega
 and þät hate fýr and seó heá dugud
 285 and se engla þrym and se egsau þreá
 and se hearda dæg and seó heá röð,
 riht, áræred rices tö beácne,
 folcdryht vera biforan bounad,
 sävla gehvylce þára þe sid odde ær
 290 on lichoman leodum onfëngen;
 þonne veoroda mæst fore valdende
 éce and edgeóng andveard gæð
 neóde and nýde, bi nomau gehátue
 berad hreósta hord fore bearn godes
 295 feores frätva. Vile fäder eahtjau,
 hû gesunde suna sävle bringen
 of þam éðle þe hi on lifdon.
 Þonne beód bealde þa þe beorhtue vlite
 meotude bringad; býð hira meah and gefeá

261. fruman, MS. — 278. dæde, Th. — 279. vera, MS. — geþohta, gen. plur. ab hord dependens, mihi placeret. — 292. sävle, Th.

300 svide gesæliglic sævlum tō gielde
vuldorleán veorca. — Vel is þam þe mótun
on þá grimman tid gode liejan!

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Fäder lárcevidas.

- Þus fród fäder freóbearn lærde, (p. 300 *Th.*)
módsnottor mon magacystum eald,
vordum visfástum, þát he vel þunge.
“Dó á þátte dage! deág þin gevyrhtu,
5 god þe býð simle góða gehvylces
freá and fultum, feónd þam óðrum
virsan gevyrhta; vene þec þý betran:
efu elnè þis á þenden þu lifge.
Fäder and módor freó þu mid heortan,
10 maga gehvylcne, gif him sí meotud on lufan.
ves þu þinum ylðrum árfást simle,
fäger vordè, and þe in ferde læt
þine lárceóvas leófe in móde,
þá þec geornást tō góde trynmen”.
- 15 Fäder eft his sunu fród gegrètte
ódrè sidè: “heald elnè þis:
ne efne nò firene, nè næfre freónde þinum,
mæge mán ne gefafa, þý læs þec meotud oncunne,
þát þu si vommes gevita; he þe mid vitè gielded,
20 svylce þam óðrum mid eáðvelan”.
- Priddan sidè þoncsnottor guma
breóstgehygdum his bearn lærde:
“ne gevuna vyrsan vidan feorè
ængum æhta, ac þu þe áune geim
25 tō gesprecau simle spella and lára
rædhycgendne, sí ymb rice svá hit mæge”.
- Feórdan sidè fäder eft lærde
módleófne magan, þát he gemunde þis:
“ne ásvic sundorvine, ac á simle geheald
30 rihtum gerisnum; ræfn elnè þis,
þát þu næfre fæcne veorde freónde þinum”.
- Fiftan sidè fäder eft ongou
breóstgeþoncum his bearn læran:
“druncen beorg þe and dollig vord,
35 mán on móde and in múde lyge
yrre and éfeste and idese lufan;
for þon sceal ævisemód oft sidjan
se þe gevited in vifes lufan,
fremdre meovlan: þær býð á firena vén,

2. maga cystum, *Th.* — 7. feónd] *scilicet* býð. — 12. vorde, *Th.* |
vyrde, *MS.* — 13. leófe] *scil.* beón. — 17. nefre me firene ne næfre freónde
þinum] *MS.* *Thorpius legere vult:* næfre mid feónde ne næfre freónde,
ne þinum mæge, *cet.* — 23. vyrsan, *Th.*] vyrsa, *MS.* — 24. eahta, *MS.* —
26. -hycgende, *MS.* — 36. æfeste, *Th.*

- 40 lādlicre scome, long nið við god,
geótende giclp. ves þu giedda vis,
vār við villan, vorda hirde".
- Siextan sidê svæs eft ongon
þurh blidne geþoht his bearn læran:
- 45 "ongiet georne, hvāt si gód odle yfel,
and tósceád simle seearpê môðe
in sefan þinum, and þe á þät sêlle geeoós;
á þe býð gedæled: gif þe deáh hyge,
vunad visdóm in, and þu vást geare
- 50 andgit yfles: heald þe elnê vid,
feorma þu simle in þinum ferde gód".

Seofodan sidê his sunu lærde

- fäder, fród guma, sägde fela geóngum:
"seldan snottor guma sorgleás blissad,
- 55 svylce dol seldon drýrmed sorgful
ymb his fordgesceaft, nefne he fæhde vite.
vār vyrde sceal visfäst hāle
breóstum hycgan, nales breahtmê hlūd".

Eahtodan sidê eald fäder ongon

- 60 his mago monjan mildum vordum:
"teorna lære lærgedêfe,
vene þec in visdóm: veoruda scippend
hafa þe tó hyhte, hāligra gemynd,
and á sôð tó sage, þonne þu sege hvāt".

- 65 Nigedan side nāgde se gomola,
eald údvita sägde eaforan voru:
"nis nu fela folca, þätte fyrngevritu
healdan ville; ac him hyge brósnad,
ellen cōlad, idlad þeódscipe;
- 70 ne habbad viht for þät, þeáh hi vom dōn
ofer meotudes bibod. monig sceal ongieldan
sāvelsūsles; ac læt þinne sefan healdan
ford fyrngevritu and freān dōmas,
þā þe hēr on māgde gehvære men forlætad
- 75 svīdōr āsīgan, þonne him si silfum riht.

Teóðan sidê tornsorgna ful

- eald eft ongon eaforan læran;
"snyttro brūced þe fore sāvle lufan
varnad him vommas vorda and dæda
- 80 on sefan simle and sōð fremed;
býð him geofona gehvyle godê geýced
meahum spēdig, þonne he mán flýhd.
Yrre ne læt þe æfre gevealdan
heáh in hrêdre, heorovorda grund
- 85 vylmê besmītan, ac him varnad þät

49. þus, MS. — 53. geogum, MS. — 55. drymed, Th. drýman, *exultare lætitiā, sensu hoc loco caret.* — 56. Thorpius post fordgesceaft punctum posuit, post vite comma; male, mea sententia. — 57. ver vord sceal Thorpius legere suadet, male. — 64. sage| syge, MS. — 73. fyrnford-gevritu, Th. — 78. snyttra, Th. — 82. mon, MS. — 85. varnad, MS. varnjan Thorpius proponit; male.

- on geheortum hyge. hāle secal visfāst
 manþvære and gemetlic, mōdes snottor,
 gleāv in gehygdum, georn visdōmes :
 svā he vid ālda māg eādes hleótan.
 90 Ne beó þu nō tō tælende nē tō tveóspræce,
 nē þe on mōde læt men tō fracode,
 ac beó leófvende, leóht on gehygdum
 ber breóstcōfan. svā þu, min bearn, gemyne
 frōde fāder lāre, and þec ā vid firenum geheald!"
Cod. Exon., ed. Thorpe.

Be monna mōde.

- Þonne monige beóð mādelergendra (p. 314 *Th.*)
 vlonce vīgsmīdas vinburgum in,
 sittad āt simble, sōð gied vrecad,
 vordum vrixlad, vitan fundjad,
 5 hvylc āscstede inne in rācede
 mid verum vunige: þonne vin hveted
 bearnes breóstsefan, brealtem stigeð,
 cirm on cordre, cvidescral lētad
 missenlice. Svā beóð mōdsefan
 10 dālum gedæled; sindon dryhtguman
 ungelice: sum on oferhygdo
 þrymme þringeð, þrinteð him in innan
 ungemete madmōd (sindon tō monige þāt).
 býð þāt āfþonca eal gefylled
 15 feōndes flygeþilum, fæcensearvum;
 breodað he and hālcet, bōd his silfes
 svidor micle þonne se sēlla mon,
 þenced þāt his vīse velhvam þynce
 eal unforcūð. Býð þās oðer svīce:
 20 þonne he þās fācnes fintan sceāved,
 vrencet he and blencet, voru geþencet
 hinderhōca: hygegār lēted,
 scūrum sceóted (he þā scylde ne vāt,
 fehðe gefremede), feohð his betran
 25 eorl fore c̅fstum, læted invitflān
 brecan þone burgveal, þe him bebecād meotud,
 þāt he þāt vīgsteal vergan sceolde.
 Sited simbelvlonc, searvum læted
 vīnē gevæged vord út faran,
 30 þræfte þringan, þrymmē geþyrmed,
 c̅festum onāled, oferhygda ful,
 nidum, nearovrencum. Nu þu cunnan mealt,
 gif þu þýslicne þegn gemēttest

87. manþvære] *abest*. — 89. ælda, *MS.* ældu *Th.* — 91. læt] *scil.* beón.
 5. āscstede] āscstede, āscstæde? *cf. theod. stāti, non, ut Th. vertit,*
"battleplace" sed "hastā confisus". — 24. feoh, *Th.* — 25. c̅fstum,
Th. — 30. þræfte] þriste *Th. proponit; non est quod mutetur. cf. boreal.*
 at þrifa (*preis*); at þreifa *cet.* — 33. gemittest, *MS.* gemete *Th. proposuit.*

- 35 vunjan in vicum, vite þe be þissum
 feávum forðspellum, þæt he býð feóndes bearn,
 flæscé bifongen, hafað fráte lif,
 grundfúsne gäst, gode orfeormne. —
 Þonne býð þam óðrum ungelice,
 40 se þe hêr on eorðan eáðmôð leofað
 and við gesibbra gehvone simle healded
 freóde on folce and his freónd lufad,
 þeáh þe he him ábylgnesse oft gefremede,
 villum in þisse vorulde: se môt vuldres dreám
 in háligra hyht heonan ástigan.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Be manna vurdum.

- Ful oft þæt gegonged mid godes mealtum, (*p. 327 Th.*)
 þátte ver and vif in voruld cennad
 bearn mid gebyrdum and mid bleóm gyrvad,
 temjad and tæcad, óð þæt seó tid cymed,
 5 gegæd geárrimum, þæt þa geórgan leomu,
 liffastan leodu geloden veordad:
 fergad svá and fêdad fæder and mōdor,
 giefad and giervad: god ána vát,
 hvát him veaxendum vinter bringad.
 10 Sumum þæt gegonged, on geógudfeore,
 þæt se endestáf earfêdmægum
 veálic veorded: sceal hine vulf etan,
 hár hædstapa; hinsid þonne
 mōdor bimurned: ne býð svyle monnes geveald.
 15 Sumne sceal hungor áhýðan, sumne sceal hreóh forðritan,
 sumne sceal gár ágêtan, sumne gûð ábreótan.
 Sum sceal leómæna leás lifes neótan,
 folmum átfæhtan; sum on fêðe lif
 seonobennum seóc sár cváujan,
 20 murnan meotudgesceaft mōðe gebysgād.
 Sum sceal on holte of heán beáme
 fíðerleás feallan; býð on flyhte sê þeáh,
 láced on lyfte, óð þæt lengre ne býð
 västem vudubeámes, þonne he on vyrtrumán
 25 siged svoncenferð sávle bireáfôð,
 fealled on foldan, feorð býð on side.
 Sum sceal on fêðe on feorvegas
 nýde gongan and his nest beran,
 tredan úriglást elpeódigra,
 30 frêcne foldan; áh he feormendra
 lyt lifendra; láð býð æghvār
 fore his vonsceaftum, vineleás hāle.

37. of feorme, *MS.* — 42. abalnesse? yfelnesse?

4. tennad and tædad, *MS.* — 21. heálbeáme *Thorpius e conjectura scripsit.* — 24. vestem, *Th.*

- Sum sceal on geápum galgan ridan,
 seomjan át sville, ód þát sávlhord
 35 bāncôfa blódig ábrocen veorðed,
 þær him hráfn nimeð heáfodsýne,
 sliteð salvígpað sávelleásne;
 nôðer he þý fácnê mæg folnum bivergan
 láðum lyftsceadan; býð his lif scacen
 40 and he fêleleás feores orvêna,
 bláe on beáme, hided vyrde
 bevegen vālniste; býð him vearg noma.
 Sumne on bæle sceolun brondas þeccan,
 fretan frêcne fægne monnan,
 45 þær him lifgedāl lungre veorðed,
 reað rêde glêd. reóted meovle,
 seó hire bearn gesihð brondas þeccan.
 Sumum mēces eeg on meodubence
 yrrum ealvosan ealdor óðþringed,
 50 vere vinsadam: býð ær his vorda tó hrad.
 Sum sceal on heóre þurh byreles hond
 meodugāl mægga, þonne he gemet ne con
 gemearcean his mùde módê sínê,
 ac sceal ful earmlice ealdre linnan
 55 dreógan dryhtenbealo dreánum bescired;
 and hiue tó silfevale seccas nemnad,
 mænad mid mùðê meodogales gedrinc.
 Sum sceal on geógude mid godes meahnum
 his earfósid calne forspildan
 60 and on yldo eft eádig veorðan,
 vuujan vyndagum and velan þiegau,
 máðmas and meoduful mægburge on,
 þás þe ænig fira mæge feorh gehealdan.
 Svá missenlice meahlig dryhten
 65 geond eorðan sceát eallum dæfed
 scired and scrifed and gesceapo healded:
 sumum eáðvelan, sumum earfêða dæl,
 sumum geógude glæd, sumum gúde blæd,
 gevealdenne vigplegan; sumum vyrp odde scyte
 70 torhtlicne týr, sumum tälle cráft
 bleóhordes gebregd. Sume bóceras
 veorðad visfáste; sumum vundorgiefe
 þurh goldsmide gearvåd veorðed;
 ful oft he gehyrðed and gehyrsted vel
 75 Brytencyninges beorn, and he him bráð syled

36. hrefn, *Th.* — 40. felleás *suggestit Th.* — 42. bevirgen *legere vult Th., male.* — vearg| verig, *Th.* — 43. sum on bæle sceal brondas, *Th.* — þeccan, *MS.* — 44. liffægne, *MS.* | liffástne *Th. male.* — 50. býð| vās? — 59. earsósid, *MS.* — 63. sorh, *MS.* — 68. glæde *Th. legere vult.* — 69. vyrpe *Th. suadet legere.* — 75. Brytencyninges| *sicuti Brytenvalda (Ecgbryht vās se eahþeda cyning, se þe Brytenvalda vās Chron. 827) dicitur, sic Brytencyning (= Brytta cyning) haud dubie dici potest. Thorpinus vertit "a powerful king", sed adjectivum bryten, valens, potens, non nosco. Brytencyning significat Britorum, vel potius Britanniae rex. Celtarum*

- lond tó leáne; he hit on lust þiged.
 Sum sceal on heápe bāledum cvēman.
 blissan āt beóre beocsittendum;
 þær býð drincendra dreám se micla.
 80 Sum sceal mid hearpan āt his hlāfordes
 fótum sittan, feoh þigean
 and ā snellice snēre vræstan,
 hlūdan scral lætan; gearo se þe hleápet,
 (nūgl sneóme cende), býð him neód micel.
 85 Sum sceal vildne fugel vloncne ātemjan
 hafoc on honda, ōð þāt seó heorosvealve
 vynsum veorðed. dēd he vyrplas on,
 fēded svā on feterrum fidrum dealne,
 leped lyftsviftne lytlum gieflum,
 90 ōð þāt se vālisca vārdum and dādum
 his ætgiefan eádmōd veorðed,
 and tó hagostealdes honda gelæred.
 Svā vrātlice veorod ānes god
 geond middangeard monna crāftas
 95 sceóp and scyrede, and gesceapo ferede
 æghvylcum on eordan eormencynnes;
 forþon him nu ealles þonc æghvā secge
 þās þe he for his miltsum monnum scrifed.

Cod. Eron., ed. Thorpe.

Boëtius leóðevidas, of Lēdene on Englisc gevended he Älfrēde Vestseaxna cýninge.

Älfrēd cuning vās vealhstōd þisse bēc and hie of Bōclēdene on Eng-
 lisc vende, svā hió nu is gedōn. hvilum he sette vord be vorde, hvilum
 andgit of andgite, svā svā he hit sveótolōst and andgitfullicōst gereccan
 mihte for þæm mistlicum and manigfealdum veoruldhyssgum, þe hine oft
 ægder ge on mōde ge on lichoman bysgōdon. Þā bysgu ūs sint svide
 earfōdrime, þe on his dagum on þā ricu becōmon þe he underfangen hāfde;
 and þeah, þā he þās bōc hāfde geleornōde and of Lēdene tó Engliscum
 spelle gevende, þā gevorhte he hi efter tó leóde, svā svā heó nu gedōn
 is. And nu bit and for godes naman healsað ælcne þāra þe þās bōc rēdan
 lyste, þāt he for hine gebidde and him ne vite, gif he hit rihtlicōr ongite,
 þonne he mihte; for þam þe ælc mon sceal be his andgites mæde and be
 his æmettan sprecan þāt he spreced, and dōn þāt þāt he dēd.

(Boethius, Cardale.)

1. Hū Boëtius on þam carcerne his sār seóffjende vās.

(Carmina qui quondam studio florente peregi. L. I. 1.)

Hvāt ic lióða fela lustlice geó

sang on sælum: nu sceal ic sióffjende,

equites auro variisque coloribus splendentes omnibus sunt cogniti. cf. Polyb. II, 17. seq. Diodor. V, 24. seq. Liv. XXXVI, 40. Niebuhr, Röm. Geschichte, II, pag. 251.

83. hlūdan, *Th.*] lætan, *MS.* — 84. sneóme] neome, *MS.* nūgel neomol (= numol) *unquīs rapax, etiam legi posset, si non nimis inusitate dictum videretur.* — 89. leped] læred *Th. legere snadet; male; leþjan ad boreal. lap, sorbillum; leþþr, iltecebrae, pertinet.* — 93. veoroda god?

- vopè gevæged vreccea giómor
 singan, sárcevidas! me þíós siccetung
 5 hafad ágæled, þes geocsa, þæt ic þá ged ne mæg
 gefêgëan svá fægre, þeah ic felu gió þá
 sette sódevida, þonne ic on sælum vās.
 Oft ic nu miscirre cūde spræce,
 and þeah uncūdre ær hvilum fand me.
 10 þas voruldsælda vel hvās blindne
 on þis dimme hol dysigne forlæddon,
 and me þá berýpdon rædes and frêfre
 for heora untreóvum, þe ic him æfre betst
 trúvjan sceolde. hi me tóvendon
 15 heora bacu bitere and heora blisse from.
 For hvam volde-ge, veoruldfrynd mine,
 secgan odde singan, þæt ic gesællíc mon
 være on veorulde? ne siut þá vord sód,
 nu þá gesælda ne mægon simle gevuigan.

Hickes Thesaur. p. 183.

2. Be sveorcendum móde.

(Heu quam præcipiti mersa profundo. Lib. I, 2.)

- Eála on hū grimmum and hū grundleásum
 seáde svinced þæt sveorcende móð,
 þonne hit þá strongan stormas beátad
 veoruldbysgunga, þonne hit vinnende
 5 his ágen leóht áforlæted,
 and mid vá forgit þone écan gefeán,
 þringð on þá þýstro þisse vorulde
 sorgum gesvenced: svá is þisum nu
 móde gelumpen; nāt hit mære, ne vāt
 10 for gode gódes búton gnornunge
 fremdre vorulde: him is frêfre þearf.

Hickes Thesaur. p. 177.

3. Þæt ealle gesceafta búton men ánum gode gehýrsonjád.

(O stelliferi conditor orbis, Lib. I, 5.)

- Eála þu scippend scirra tungla,
 heofones and eordan, þu on heáhsetle

5. þes] þæs, *H.* — 11. dysine, *H.* — 12. berypdon, *Rawl.* beryvdon, *H.* — 19. gesælde, *H.*

Proonium, quod oratione soluta cum lectoribus communicavimus, metricè quoque redditum invenitur. Exhibet id ita Congbearius:

Þus Álfred ús eald spell reahte
 cyning Vestseaxna, cráft meldóde
 leódyrhtan list. him vās lust micel,
 þæt he þíosum leóðum leóð spellóde,
 monnum myrgen, mislice evidas
 þý lās álinge út ádrife
 selflicne secg, þonne he svelces lyt
 gýmd for his gilpe. Ic sceal get sprecau
 fón on fitte folcécúðne ræd,
 haledum seegëan: hlýste se þe ville!

6. vāj uua, *Hi.* — *an non sit legendum "mid callé" videas.*

2. hefones, *H.*

- ecum ricsast, and þu ealne hraðe
 heofon ymbhveorfest, and þurh þine hálige miht
 5 tunglu genêdest, þât hi þe tóhêrad!
 Svylce seó sunne sveartra nihta
 þióstro advâsced þurh þine mealt;
 blâcum leohtê beorhte steorran
 mōna gemetgað þurh þinra meahtha spêd;
 10 hvílum eác þá sunnan sines hereáfad
 beorhtan leohtes, þonne hit gebyrgan mæg,
 þât svâ geneáhsne nêde veorðað;
 svelce þone maran morgensteorran,
 þe ve ódrê naman æfensteorran
 15 nemnan hêrad, þú genêdest þone,
 þât he þære sunnan sið bevitige;
 geára gehvelce he gongan sceal,
 beforan fêran. Hvât þu fâder vercest
 sumorlange dagas, svide hâte,
 20 þam vinterdagum vundrum sceorte
 tíða getiohhast! þu þam treovum selest
 sūðan and vestan, þá ær se svearta storm
 norðan and eástan benumen háfde
 leáfa gehvelces þurh þone láðran vind.
 25 Eálâ hvât on eorðan calle gesceafta
 hýrað þinre hæse, dôð on heofonum svâ some
 mōðe and mügenê, bûtan men anum,
 se vid þinum villan vyrced oftôst.
 Vel lá þú éca and þú älmihtiga,
 30 ealra gesceafta sceppend and recend
 ára þinum earmum eorðan tudre,
 monna cynne þurh þinra meahtha spêd.
 Hvý þu, éce god, æfre volde,
 þât sió Vyrð on gevill vendan sceolde
 35 yflum monnum ealles svâ svide?
 hió ful oft dered unscyldegum,
 sittað yfele men gionð eorðricu
 on heáhsetlum, hálige þryccað
 under heora fótum; firum is uncūð,
 40 hvý sió Vyrð svâ vó vendan sceolde.
 Svâ sint gehýdde hêr on vorulde
 geond burga fela beorhte crâftas;
 unrihtvise eallum tidum
 habbað on hospe þá þe him sindon
 45 rihtes visran, rices vyrðran;
 býð þât leáse lôt lange hvile
 bevrigen mid vrencum; nu on vorulde hêr
 monnum ne derjad máne áðas.
 Gif þu nu, valdend, ne vilt Vyrde steóran,
 50 ác on selfville sigan lætest,

þonne ic vát, þátte vilen voruldmenn tveógan
geond foldan sceát búton feá áne.
Eála min drihten, þu þe ealle ofersihst
vorulde gesceafta, vlit nu on moncyu
5 mildum eágum, nu hi on monegum hér
vorulde ýdum vinnad and svincad
earne eordvaran, ára him nu þá!

Hickes Thesaur. p. 185.

4. Þát on veorulde nánuhit fástlice ne vunad.

(Nubibus atris. Lib. I, 7.)

Þá se Visdóm eft vordhord onleác,
sang sóðevidas and þus selfa cvád:
Þonne sió sunne sveótolósth scined,
háðróst of hefone, hraðe bióð aþýstróð
5 ealle ofir eorðan óðre steorran,
for þam hiora birhtu ne býð áuhit
tó gesettanne við þære sunnan leóht.
þonne smolte blævd súðan and vestan
vind under volcum, þonne veaxað hraðe
10 feldes blóstmán fäger þát hi móton.
áe se stearca storm, þonne he stronge cymd
nordan and eástan, he genimed hraðe
þære rósan vlite, and eác þá rúman sæ
norderne ýst nede gebæded
15 þát hió strange geondstýred, on stáðu beáted.
Eála þát on eorðan áuhit fástlices
veorces on vorulde ne vunad æfre!

Hickes Thesaur. p. 182.

5. Þát se visdóm ná ne mæge gemenged beón við ofermetta.

(Quisquis volet perennem. Lib. II, 4.)

Þá ongan se Visdóm his gevunan fylgjan,
glióvordum gól, gid êcte spellê,
song sóðevidas, sumne þá geta,
cvád, he ne hérde, þát on heáne munt
5 monna ænig meahthe ásettan
healle hróffáste; ne þearf eác háleda nán
vénan þás veorces, þát he Visdóm mæge
við ofermetta æfre gemengan.
Hérdes þu æfre, þátte ænig man
10 on sondbeorgas settan meahthe
fáste healle? ne mæg eác fira nán
visdóm timbran þær, þær voruldgitsung
beorg oferbræded. Baru sond villad
rên forsvelgan: svá ded ríca nu
15 grundleás gitsung gilpes and æhta,
gedrinceð tó dryggum dreósendne velan,

9. veaxed, *H.* — 10. fagen, *H.* — 11. strong, *H.* — 13. þær, *H.*
2. êcte, *Prosa*] æst, *C.*

- and þeah þæs þearfan ne býð þurst acēled.
 Ne mæg hāleda gehvam hūs on munte
 lange gelæstan, for þam him lungre on
 20 swift vind svāped; ne býð sond þon mā
 við micelne rēn manna ængum
 hūses hirde; ac hit hreósan vile,
 sigan sond āfter rēne. Svā biód āura gehvās
 monna mōdsefan miclum āvegede,
 25 of hiora stede stýrede, þonne he stroug drēced
 vind under volenum voruldearfōða.
 odde hit eft se rēða rēn onhrēred,
 sumes ymbhogan ungemet gēmen;
 ac se þe þā ēcan āgan ville
 30 sōdan gesælda, he sceal svide flion
 þisse vorulde vlite; vyre him siddan
 his mōdes hūs, þær he mæge findan
 eādmētta stān ungemet fāstne,
 grundveall gearone, se tōglidan ne þearf,
 35 þonne hit vege vind voruldearfōða,
 odde ymbhogena ormæte rēn;
 for þam on þære dene drihten selfa
 þāra eādmētta eardfāst vunigad,
 þær se visdōm ā vumad on gemyndum;
 40 for þon orsorg lif ealnig lædad
 voruldmēn vise būton vendinge,
 þonne he eall forsihd eordlicu gōd,
 and eac þāra yfela orsorgh vumad,
 hopad tō þām ēcum, þe þær āfter cumad;
 45 hine þonne æghvonan ālmihtig god
 singallice simle gehealded
 anvunigendne his āgenum
 mōdes gesældum þurh metodes gife,
 þeah hine se vind voruldearfōða
 50 svide svence and hine singale
 gēmen gæle, þonne him grimme
 on voruldsælda vind vrāde blāved,
 þeah þe hine ealnig se ymbhoga
 þissa voruldsælda vrāde drēce.

Conybeare, Illustr. p. 264.

6. Be Nerōne þam cāsere.

(Novimus quantas dederit ruinas. Lib. II, 6.)

- Hvāt ve ealle viton, hvelce ærleāste
 ge neáh ge feor Nerōn vorhte,
 Rómvara cyning, þā his rice vās
 hēhst under heofonum! tō bryre monegum
 5 vālhreóves gevéd vās ful vide eād,
 unriht hæmed, árleāsta fela,
 mán and mordor, misdæda vorn,

- unrihtviseð invidþoncas!
 He hêt him tò gamene geara forbârnau
- 10 Rómânaburig; seó his rices vâs
 calles êdelstól; he for unsnyttum
 volde fandjan, gif þât fýr meahthe
 lixan svâ leóhte and svâ lange eác
 reádra settan, svâ he Rómâne
- 15 secgan gehêrde, þât on sume tide
 Troiaburig ofertogen háfde
 léga leóhtost, lengest burne
 háma under heofonum. nâs þât hærlic dæd,
 þât hine svelces gamenes gilpan lyste.
- 20 Þâ he ne carnâde elles vuhte,
 bûton þât he volde ofer verþeóde
 his ânes huru anvald cýðan.
 Eác hit gesælde át sumum cierre,
 þât se ylca hêt ealle ácvellan
- 25 þâ ricóstan Rómâna vitan,
 and þâ ádelestan eorlas gebyrdum,
 þe he on þam folce gefrigen háfde,
 and on uppan ágenne bróðor,
 and his môðor eác mid méca eegum,
- 30 billum ofbeátan. he his brýðe ofslóg
 self mid sveordê, and he symle vâs
 micle þê blidra on breósteáfan,
 þonne he svylces mordres mæst gefremede.
 nalles sorgóde, hvâðer siddan á
- 35 mihtig drihten ámetan volde
 vræce he gevyrhtum vòh fremmendum,
 ác he on ferðe fâgnóde fâcnes and searuva,
 vâlhrióv vunóde; víóld emne svâ þeáh
 calles þises mæran middangeardes,
- 40 svâ svâ lyft and lagu land ymbclyppað,
 gârsecg ymbegyrt gumena rice,
 secga sitlu súð eást and vest,
 óð þâ nordmestan nássan on eorðan.
 eall þât Neróne nêðe odðe lustum
- 45 headorinca gehvylc hêran sceólde.
 he háfde him tò gamene, þonne he on gylp ástâg,
 hû he eorðeyningas yrnðe and evelmde. —
 Vênst þu, se anvald eácðe ne meahthe
 godes álmihhtiges þone gelp scáðan,
- 50 ricê beræðan, and bereáfjan eác
 his anvaldes þurh þâ écan meahth,
 odðe him his yfeles elles gestióran?
 Eálá gif he volde, þât he vel meahthe
 þât unriht him eácðe forbióðan!

14. reádra] *scil.* léga? — 26. eorl, *H.* — 28. agene, *H.* — 29. eác *deest apud H.* — 32. þê] þa, *H.* — 36. vræce, *H.* — 37. fâgn acnes, *H.* — 42. secge, *H.* — 50. eác *deest.*

- 55 Eávla þát se hláford hefig gióc slæpte
 svære on þá svyran sinra þegena,
 ealra þára hāleda, þe on his tidum
 geond þas lænan voruld libban sceoldon!
 He on unscyldigum eorla blóde
 60 his sveord seledede svīde gelōme;
 þær vās svīde sveótol, þāt ve sædon oft,
 þāt se anvald ne dēd āviht gōdes,
 gif se vel nele, þe his geveald hafad.

Hickes Thesaur. p. 184.

7. Be manna ādelo.

(Omne humanum genus in terris. Lib. III, 6.)

- Hvāt eordvaran calle hāfdon
 foldbūende fruman gelicne;
 hi of ānum tvæm calle cōmon,
 vere and vīfe, vlance and heāne.
 5 Nis þāt nān vundor, for þam viton calle,
 þāt ān god is ealra gesceafta
 freā moncynnnes fāder and scippend:
 se þære sunnan leóht seled of heofonum,
 mōnan and þisum mærum steorrum;
 10 se mid his mihte gesceōp men on eorðan,
 and gesamnōde sāvle tō lice.
 Ät fruman ærest folc under volcnum
 emne ādele gesceōp, æghvylcne mou:
 hvý ge þonne æfre ofer ódre men
 15 ofermodigen bútan andveorce?
 ænigne ne mētað unādelne!
 hvý ge eóv for ādelum upāhebbān nu?
 on þam mōde býð monna gehvylcum
 riht ādelo, þā ic þā recce ymb,
 20 nales on þam flæsce foldbūendra.
 Äc nu æghvylc mon, þe mid eallē býð
 his unþeāvum underþióded,
 he forlæt ærest lifes frumsceaft,
 and his āgene ādelo svā selfe,
 25 and þone fāder eác þe hine ät fruman gesceōp:
 for þam hine unādelad ālmihtig god,
 þāt he unādele ā ford þanan
 vyrð on vorulde, tō vuldre ne cymd.

Rawlinson pag. 171.

8. Be þam ēcum gōde, tō þam æghvylc man fundjan sceal.

(Huc omnes pariter venite capti. Lib. III, 10.)

Vel lâ monna bearn geond middangeard,

55. slepte, *H.* — 58. liban, *H.*

1. Hvāt] Þāt, *R.* — 4. vife on voruld cumað vlance, *R.* — 9. þisum] þys, *R.* — 10. mid his mihte] *desunt apud R.; e prosaica versione adposui.* — 16. ænig, *R.* — unādelne] *e prosaica versione adjecti.* — 19. riht ādelo] *e pros. vers. attuli.* — 25. and eác þone fāder, *R.* — 26. anādelad, *R.*

- fríora æghvyle fundje georne
 tó þam ecum góde, þe ve ymb sprecad,
 and tó þæm gesældum, þe ve secgad ymb.
- 5 Se þe þonne nu sie nearve gehefted
 mid þises mæran middangeardes
 unnyttre lufe, sece him eft brade
 fulne friódom, þät he forð cumc
 tó þæm gesældum sávla rædes;
- 10 for þam þät is sió án räst ealra gesvinca,
 hyhtlicu hýð heáum ceólum,
 módes usses meresmíla vic;
 þät is sió án hýð, þe æfre býð
 äfter þam ýðum úra gesvinca.
- 15 ýsta gehvelcra ealníg smilte;
 þät is sió frídstöv and sió frófor án
 ealra irminga äfter þisum
 veoruldgesvincum; þät is vynsum stöv
 äfter þisum irmdum tó äganne.
- 20 Äc ic georne vät, þätte gylden mádm,
 silofren sinc, stán, searogimma,
 nán middangeardes vela módes eágum
 æfre ne oulyhtad, äht ne gebétad
 hiora scarpnesse tó þære sceávunge
- 25 sódra gesælda; äc hi svidör get
 monna gehvelces módes eágan
 äblendad on breóstum, þonne hi hi beorhtran gedön.
 For þam æghvyle þing, þe on þýs andveardan
 lifè licad, lænu sindon,
- 30 eordlicu þing, á fleóndu;
 äc þät is vundorlic vlite and beorhtnes,
 þe vulta gehväs vlite geberhted,
 and äfter þæm eallum vealded.
 Nele se valdend, þät forveordan seýlen
- 35 sávla usse; äc he hi selfe vile
 leóman onlióhtan, lifes valdend.
 Gif þonne häleda hvyle hlútrum eágum
 módes sínes mäg æfre ofsión
 hiofones leóhtes hlútre beorhto:
- 40 þonne vile he secgan, þät þære sunnan sie
 beorhtnes þjóstru beorna gehvylecum
 tó metanne vid þät micle leóht,
 godes älmihtiges, þät is gästa gehvam
 ece bútan eude cádigum sávlum.

Rawlinson p. 181 — 182.

9. Hyý Aulixes þegnas vurdon forseapene tó vildeórum.

(Vela Neritii ducis. Lib. IV, 3.)

Ic þe mäg cáde ealdum and leásnum
 spellum andreccan spræce gelíenes,

2. georne *deest apud R.* — 4. gesældum, *R.* — 15. gehvelcra, *R.* —
 24. sceávunga, *R.* — 28. þis, *R.* — 33. eallum æfre? 2. gelíene, *C.*

- etne þisse ylcan, þe vit ymb sprecað.
 Hit gesælde gió on sunne tide,
 5 þät Aulixes under häfde
 þam cásere cynericu två:
 he vās Prácia þjóða aldr
 and Rétie rices hirde;
 vās his freádrihtnes folccúð nama
 10 Agamemnon, se ealles veóld
 Crêca rices. Cúð vās vide,
 þät on þa tide Troiána gevin
 veard under volcnum: för viges heard
 Crêca drihten campstede sêcan;
 15 Aulixes him mid án hund scipa
 lædde ofer lagustreám; sät longe þær,
 tyn vinter full: þa sió tid gelomp,
 þät hi þät rice geraeht häfdon:
 dióre gecêpte drihten Crêca
 20 Troiaburh tilum gesíðum;
 þa þa Aulixes leáfe häfde,
 Prácia cyning, þät he þonau môte.
 he lét him behindan hyrnde ciólas
 nigon and hund nigontig; nænigne þonau
 25 merehengesta má þonne ænne ferede
 on fifelstreám fámighordan,
 þriórêdre ceól; þät býð þät mæste
 crêcisera scipa. — Þa veard ceald veder,
 stearc storma gelác; stunede sió brúne
 30 ýð vid óðre; út feor ádráf
 on vendelsæ vigendra scola
 up on þät ígland, þær Apollines
 dohtor vunóde dágrimes vorn.
 Vās se Apollinus ádeles cynnes,
 35 Jóbes eafora: se vās gió cyning,
 se licette litlum and miclum
 gumena gehvylcum, þät he god være,
 hêbst and hálgóst: svá se hláford þa
 þät dysige folc on gedvolan lædde,
 40 óð þät him gelýfde leóða uurim,
 for þam he vās mid rihtê rices hirde
 hiora cynecynnes: cúð is svide,
 þät on þa tide þeóða æghvylc
 häfdon heora hláford for þone hêhstan god,
 45 and veordódon svá svá vuldres cyning,
 gif he tó þam rice vās on rihtê horen.
 Vās þas Jóbes fäder god eác svá he,
 Saturnus þone sundbúende hêton,
 häleda bearn; häfdon þa mägða

7. þracia, C. — 15. him *deest*. — 17. þe, C. — 21. Aulixes — leáfe] *hic unicus versus est, in quo nomen Aulixes non est conjunctum cum voce a vocali incipiente*. — 26. famig bordon, C. — 30. adrea, C.

- 50 ælcne áfter óðrum for écne god.
 sceolde eác vesan Apollines dohtor
 diórboren dysiges folces
 gumrinca gyden: cúde galdra fela
 drifan, drýcraftas; hió gedvolan fylgde
- 55 manna sviðóst manegra þjóða
 cyninges dohtor: sió Circe vās
 hátæn for herigum; hió ricsóde
 on þam iglonde, þe Aulixes
 cyning Þracia com anê tó
- 60 ceólê lifðan; cúd vās sona
 ealre þære mánige, þe hire mid vunóde,
 áðelinges sið. hió mid ungemetê
 lissum lufóde lifðmonna freán,
 and he eác svá same eallê mágnê
- 65 efne svá sviðe hí on sefan lufóde,
 þát he tó his earde ænige nyste
 módes mynlau ofer mágd giunge;
 ác he mid þam vife vunóde siððan,
 óð þát him ne mehte monna ænig
- 70 þegenra sinra þær mid vesan,
 ác hí for þám yrmðum eardes lyste,
 mynton forlætæn leófnê hláford.
 Þá ongunnon vercan verþeóða spell,
 sædon, þát hió sceolde mid hire sciulacê
- 75 beornas forbredan, and mid halocráftum
 vráðum veorpan on vildeóra lic
 cyninges þegnas, cyspan siððan
 and mid racentan eác ræpan mánigne.
 Sume hí tó vulfum vurðon: ne meah-ton þonne vord ford
 bringan,
- 80 ác híe þragmælum þjótan ongunnon;
 sume væron eoforas: á grimetedon,
 þonne hí sáres hvät siófjan scioldon;
 þá þe león væron, ongunnon láðlice
 yrrenga rýnan, þonne hí á sceoldon
- 85 clyppjan for cordre. cnihtas vurðon
 ealde ge giunge ealle forhverfde
 tó sumum dióre, svelcum he ærór
 on his lifdagum gelicóst vās,
 búton þam cyninge þe sió cvén lufóde.
- 90 Nolde þára óðra ænig onbitan
 mennisces metes; ác hí má lufódon
 dióra drohtáð, svá hit gedêfe ne vās.
 náðdon hí máre monnum gelices,
 corðbúendum, þonne ingeþonc;
- 95 háfde ánra gehvylc his ágen móð:
 þát vās þeáh sviðe sorgum gebunden

- for þam earfóðum þe him onsæton.
 Hvät þá dysegan men þe þisum drýcráftum
 long lifðou, leásum spellum;
 100 visson hváðre, þät þät gevit ne mäg,
 môð onvendan monna ænig
 mið drýcráftum, þeah hió gedou meahthe,
 þät þá lichoman lange þrage
 onvended vurdon. Is þät vundorlic
 105 mägencráft micel móða gehvylces
 ofer lichoman lænne and sænne.
 Svylcum and svylcum þu meahthe sveótole ongitan,
 þät þás lichoman listas and cráftas
 of þam móðe cumað monna gehvylcum
 110 anlêpra ælcum; þu meahthe eáde ongitan,
 þätte má dered monna gehvylcum
 móðes unþeáv þonne mettrymnes
 lænes lichoman. ne þearf leóða nán
 vënan þære vyrde, þät þät vërige læsc
 115 þät môð mihtum monna æniges
 callunga tó him æfre mäg onvendan;
 æc þá unþeávas ælces móðes
 and þät ingeþone ælces monnes
 þone lichoman læt þider hit vile.

Cardale, Älfrêdes Boethius, appendix, p. 398.

Be þam hvæle.

- Nu ic litte gëu ymb fisea cynn,
 ville vóðcráfte vordum cýðan
 þurh móðgemynd bi þam miclan hvæle,
 se býð unvillum oft gemeted
 5 frêne and ferdgrim faredlæcendum
 nida gehvylcum; þam is noma cenned
 firgenstreáma geflotan Fastitocalon.
 Is þás hiv gelic hreófum stáne,
 svylce vorje bi vades ôfre,
 10 sondbeorgum ymbseald særyrica mæst,
 svá þät vënað væglidende,
 þät hi on eálonð sum eágum vliton.
 And þonne gehýðað heáhstefnscipu
 tó þam unlonde ancorrápum,
 15 setlad sæmearas sunðes át ende;
 and þonne in þät eglonð up gevitad
 collenferðe, ceólas stonðað

98. be| þe, C. — 99. lyfðou, C. — 104. onvend, C. — 110. ælcum | ælc, C. — 115. mihtum *deest*. — 119. læt| lit, C.

3. hvæle, Th. — 6. niþþa, Th. — 7. fyrnstreáma, MS. — 9. vorje| Th. *non bene intellexit vocem hanc, versum vertens: "it, as it were, roves"*. vorje (vorige) = var, *holländ. wier, alga marina. non igitur trahenda vox vorje est ad vorjan, vagari.* — 13. gehýðað, MS. — 14. oncyr-, Th.

- bi stæde fæste, streámè bivunden;
 þonne gevicjad vérigferde
 20 farodlácende, frécnes ne vênad,
 on þam eálonde áled veccað,
 heah fyr áled, háled beóð on vynnun,
 reónigmóde, ráste gelyste;
 þonne gefeled fácnes cráftig,
 25 þát him þá fêrend on fæste vunjad,
 vic veardjad vedres on luste:
 þonne semninga on sealtæ væg
 mid þá noðe nider gevited
 gârsecges gást, grund geséced,
 30 and þonne in deaðsele drencè bifásted
 scipu mid scealcum. Svá býð scinna þeáv
 deófla vise, þát hi drohtjende
 þurh dyrne meahht duguðe besvicad
 and on teosu tyhtað tilra dæda,
 35 vênad on villan, þát hi vrade sêcen,
 frótre tó feóndum, óð þát hi fæste þær
 át þam vârlogan vic geceósad;
 þonne þát gecnáved of cvicsúste
 flábféond gemah, þátte fira gehvylc
 40 háleða cynnes on his hringe býð
 fæste geféged: he him feorgbona
 þurh slidan searo siddan veorðeð,
 vloncun and heánum, þe his villan hér
 firenum fremmad; mid þam he færinga
 45 hcolóðhelmè bipeahht helle sêced
 góða gæsne, grundleásne vylm
 under mistglóme. Svá se miela hväl,
 se þe bisenced sælidende
 corlas and ýðmearas. He hafad óðre gecynd
 50 vâterþysa vlone, vrátlicran gién:
 þonne hine on holme hungor bysgað,
 and þone aglæcan ætes lysted,
 þonne se mereveard mûð ontýned
 vide veleras: cymed vynsum stenc
 55 of his innóde, þátte óðre þurh þone
 sæfisca cynn besvicen veorðad,
 svimmad sundhvate þær se svéta stenc
 út gevited; hi þær in farað
 unvarè veorudè, óð þát se vida ceall
 60 gefylled býð: þonne færinga
 ymbe þá herehúde hlemmed tó gâdre
 grimme góman. Svá býð gumena gehvam

23. geliste, *Th.* — 31. scip *legere suadet Th.*; cf. *tamen ceólas v. 17.*
 — 32. drohtende, *MS.* — 35. veman, *non vemanad codex praebebet. verba*
veman atlicere (sed veman = corrumpere) et voman perdere forsitan
ad vocem vom, souns, voma, terror, trahenda sunt. — 42. sliden, *Th.*
 — searo = searvu (*acc. plur.*). — 46. geasne (*from good cut off!*) *Th.*
gæsne, acc. sing. ad helle pertinens. — 50. þisa, *Th.* — gién, *Th.*

- se þe ottóst his unvārlice
 on þæs lænan tid lif beseeávad.
- 65 lætel hine besvican þurh svētnē stene,
 leāsne villan, þāt he býð leahtrum fāh
 vid vuldorecning: him se ávyrgeða ongeán
 áfter hinside helle ontýned
 þam þe leáslice lices vynne
- 70 ofer ferhðgereahht fremede on unræd.
 Þonne se fæcna in þam fāstenne
 gebroht hafad bealves crāftig
 āt þam hætvylme þā þe him oncleofad
 gyltum gehrodene, and ær georne his
- 75 in hira lifdagum lārum hýrdon:
 þonne he þā grimman góman bihlemmed
 áfter feorhevale fāste tō gādre,
 helle hlinduru. — Nāgon hvyrft nē svicc,
 útsid æfre þā þær in cumad,
- 80 þon mā þe þā fiscas farodlācende
 of þæs hvāles fenge hveorfan mōton.
 for þon is eallinga . . . . .
 . . . . .
 dryhtna dryhtne, and ā deóflum vidsacān
- 85 vordum and veorcum, þāt ve vuldorecning
 geseón mōton. Uton ā sibbe tō him
 on þæs hvilnan tid hælu sēcan,
 þāt ve mid svā leófne in lofe mōtan
 tō vidan feore vuldres neótan.

Cod. Exon. ed. Thorp. p. 360.

Be þam fēnice.

Paraphrasis carminis de Phœnice quod Lactantio adscribitur. — Numerorum signa Arabica, in versuum sine posita, respondent numeris versuum Latini carminis.

- Hābbe ic gefrugnen, þātte is feor heonan (1.)
 eástðælum on ādelāst londa
 firum gefræge. nis se foldan seeāt
 ofer middangeard mougum gefēre
- 5 sofe āgendra; ac he āfyrred is
 þurh meotudes meahht mǎn fremmendum.
 vlitig is se vong eall, vynnium geblessad,
 mid þām fāgestum foldan stencum;
 ænlic is þāt íglond, ādele se vyrhta,
- 10 mōðig, meahhtum spēðig, se þā moldan gesette.
 Þær býð oft open eād gum tō geanes

70. ferhtgereahht, *MS.* — 77. *male Th. punctum posuit post gādre, helle hlinduru ad verba sequentia trahens.* — 82. *lacunu expleri potest fortassis his verbis:*

forþon is eallinga ūs ófest sēlāst,
 þāt ve gecvēmǎn cyninga vuldre, etc.
 84. vidsace, *Th.*

- onhliden hleóðra vyn, heofonrices duru.
 þät is vynsum vong, vealdas grêne
 rûme under rôderum: ne mäg þær rēa ne snāv,
 15 nē forstes fnæst, nē fýres blæst,
 nē hægles hryre, nē hrimes dryre
 nē sunnan hætu, nē sincaldu
 nē vearm veder, nē vinterscūr
 vihte gevyrdan; ac se vong seomad
 20 eádig and onsund. Is þät ädele lond
 blöstmum geblöven; beorgas þær nē muntas
 steápe ne stondað, nē stönclifu
 heáh ne hlifjad svá hēr mid ús;
 nē dene nē dalu nē dūnscafu,
 25 hlævas nē hlincas; nē þær hleonad ó
 unsmēdes viht: ac se ädela feld
 vridað under volcnum vynnum geblöven.
 Is þät torhte lond tvelfum herra
 folde fädmrimes, svá ús gefreogum gleáve
 30 vitgan þurh visdóm on gevritum cýðað,
 þonne ænig þára beorga, þe hēr beorhte mid ús
 heáh hlifjad under heofontunglum.
 Smilte is se sígevong, sunbearo lixēð,
 vuduholt vyulic; västmas ne dreósad
 35 beorhte blæda: ac þá beámas á
 grêne stondað, svá him god bibeáð;
 vintres and sumeres vudu býð gelice
 blædum gehongen; næfre brösujað
 leáf under lyfte, nē him lig sceded
 40 æfre tó caldre ær þon edvenden
 vorulde geveorde. Svá iú vätres þrym
 ealne middangeard mereflöd þeahte,
 eorðan ymbhvyrft: þá se ädela vong
 æghväs onsund við ýðfare
 45 gehcalden stöd hreóra væga,
 eádig unvenne þurh ést godes;
 bideð svá geblöves óð bæles cyme,
 dryhtnes dômes, þonne deáðræced,
 häleda heólstorcöfan, onhliden veorðad.
 50 nis þær on þam londe læd genidla,
 nē vóp nē vræcu, veátácen nán,
 ildu nē irmðu, nē se enga deáð,
 nē lifes lyre ne lædes cyme,
 nē syn nē sacu, nē sár nē vræcu,
 55 nē vädla gevin, nē velan onsýn,
 nē sorg nē slæp, nē svár leger,

15. fnæst, MS. — 25. óo, Th. — 29. folde] Th. fealde *legendum esse putat; non assentio; legendum esset*: scaldum. sed vox folde voci lond *apposita est. pro herra tamen hearre (= heáhre) legendum videtur.* — gefreogum] gefreogun, Th.; male; *casus instrum. ad vocem gleáve pertinet.* — 35. blæde, Th. — 38. blædum, Th. — 40. edvenden] Thorpius *quaeritur, an non legendum sit üt ende? minime; cf. germ. "ende noch wende".* — 48. dómé?

- né vintergeveorp, né vedra gebrêgd
 hreóh under heofonum, né se hearda forst
 caldum cýlegicelum cnysed ænigne,
 60 þær né hägl né hrim breósad tô foldan,
 né vindig volcen, né þær väter fealled
 lyfte gebysgd: äc þær lagustreámas,
 vundrum vrätlice vyllan onspringad,
 fägrum foldvylmum foldan leccad;
- 65 väter vynsumu of þäs vuda midle
 þä mōnda gehvam of þære moldan tyrft
 brimcaldu brecað, bearo ealne geondfarad
 þragum þrymlice. is þät þeóðnes gebod,
 þätte twelf síðum þät týrfäste
- 70 lond geondläce laguflóða vynn.
 Sindon þä bearvas blædum gehongene,
 vlitigum västmum; þær nō vanjad ó
 hálge under heofonum holtes frätva;
 ne feallað þær on foldan fealve blōstman,
- 75 vudubeáma vlite; äc þær vrätlice
 on þäm treovum simle telgan gehladene
 ofet ednive in ealle tid
 on þäm gräsvange grēne stōndað
 gehroden hyhtlice háliges meahnum
- 80 beorhtäst bearva. nō gebroccen veorded
 holt on hive, þær se hálga stenc
 vunad geond vynlond; þät onvended ne hýð
 æfre tō caldre, ær þon endige
 fród fyrngeveorc se hit on frymde gescöp. (30)
- 85 Þone vudu veardað vundrum fäger (II.)
 fugel, fedrum strong, se is Fēnix hāten.
 þær se ānhaga eard bihealded,
 deórmōd drohtād; næfre him deáf sceded
 on þam villvonge, þenden voruld stōded.
- 90 Se sceal þære sunnan síð bihealdan
 and ongean cuman godes condelle,
 glädum gimme, georne bevitigan,
 hvonne up cyme ädeläst tungla
 ofer ýðmere eástan lixan,
- 95 fäder fyrngeveorc frätvum blícan,
 torht tácen godes; tungol beóð ähýded
 geviten under vademān vestdælas on
 bedêglād on dāgréd, and seó deorce niht
 von gevited: þonne vādum strong
- 100 fugel fedrum vlouc on firgenstreám,
 under lyft ofer lagu lōcað georne,
 hvonne up cyme eástan glidan
 ofer sidne sæ svegles leóma.
 Svä se ädela fugel ät þam ärspringe

- 105 vlitig fäste vunað vyllestreámas,
þær se týreádgá tvef síðum hine
bibadað in þam burnan ær þæs beácnes cyme,
svegelcondelle, and simle svá oft
of þam vilsuman vylgespringum
- 110 brimcald beorgeð át baða gehvylcum:
siddan hine silfne áfter snudplegan
heáhmód hefeð on heáhne beám,
þonan ýðást mág on eástvegum
sið bihealdan, hvonne svegles tapur
- 115 ofer holmþræce hædre blice,
leóhtes leóma; lond beóð gefrätvåd,
voruld gevlitigåd, siddan vuldres gim
ofer geofones gong grund gescined
geond middangeard, mærost tungla.
- 120 Sona svá seó sunne sealte streámas
heá oferhlifað; svá se hasva fugel
beorht of þæs bearves beáme gevited,
fareð fedrum snell flyhte on lyfte,
svinsað and singed svegle tó geanes;
- 125 þonne býð svá fāger fugles gebæru,
onbryrdeð breóstsefa blissum rēmig,
vrixleð vóðcräfte vundorlicôr
beorhtan reorde, þonne æfre byre monnes
hýrde under heofonum, siddan heáh cyning,
- 130 vuldres vyrhta voruld stadelóde
heofon and eorðan. býð þæs hleóðres svég
eallum songcräftum svëtra and vlitigra
and vynsumra vrenca gehvylcum.
ne mágon þam breahme býman né hornas
- 135 né hearpan hlyn, né hāleða stefu
ænges on eorðan, né organonsvæg,
leodres gesvin, né svanes fedre,
né ænig þāra dreáma þe dryhten gescôp
gumum tó glive in þās geómrāu voruld.
- 140 singed svá and svinsað sælum geblissād,
óð þāt seó sunne on súðrôdor
sæged veordeð: þonne sviad he
and hlyst geféhð, heáfde onbrygded
þrist, þonces gleāv and þriva āsceaced
- 145 fedre flyhthvate; fugol býð gesvigeð.
Simle he tvef síðum tíða gemearcād
dāges and nihtes: svá gedēmed is
bearves bigenga, þāt he þær brūcan mót

105. fäst, *Th.* — 112. heanne, *MS.* — 115. holmvræce, *MS.* — 121. tó heanes, *MS.* — 137. leodres gesvin] *obscura et, ut mihi videntur, corrupta verba. Thorpius hleóðres legerē suadet; sed mira hleóðres cum svanes fedre conjunctio est, praesertim cum hleóðor jam v. 131 de phœnice ipso dictum sit; etiam leódes legi non potest. Vocem sleodor, quam lubentissime acciperem, ignoro. Boreales habent slidr, f. lamina, et Anglosax. slidor, m. cylindrus ligneus, sliddor labina. Pro voce gesvin fortassis gesvins (cf. svinsjan) legendum est.*

- vonges mid villum and velan neótan,
 150 lifes and lissa, londes frátva,
 óð þát he þúsendo þises lifes
 vudubearves veard vintra gebided:
 þonne býð gehefgád hasvigfeðra,
 gomol, geárum fróð grène eorðan
 155 áflýhd fugla . . ., foldan geblóvene,
 and þonne geséced side rice
 middangeardes, þær nó men búgáð
 eard and éðel, þær he ealdordóm
 onféhd foremhtig ofer fugla cynn
 160 gepungen on þeóde, and þrage mid him
 vèsten veardáð. þonne vádum strong
 vest gevited vintrum gebysgád
 fleógan feðrum snel. fuglas þringáð
 útan ymbe ádelne; æghvylc ville vesan
 165 þegn and þeov þeóðne mærum,
 óð þát he geséced Syrvara lond
 cordra mæstè. him se clæna þær
 óðscúfed scarplice, þát he in scade veardáð
 on vudubearve vèste stove
 170 biholene and bihýdde háleda monegum,
 þær he heábne beám on holtvuda
 vunáð and veardáð vyrtum fástne
 under heofunhrófe, þone hátað men
 fénix on foldan of þæs fugles noman.
 175 Hafáð þam treove forgiefen týrmehtig cyning
 meotud moncynnes minè gefrægè,
 þát he ána is ealra beáma
 on eorðvege uplædendra
 beorhtást geblóven. ne nág him bitres viht
 180 scyldum sceddán; ác gescilded á
 vunáð ungevyrded, þenden voruld stondeð. (72)
 Þonne vind liged, veder býð fäger. (III.)
 hlúttor heofones gim hálig scined,
 beóð volcen tóvegen, vátra þryða
 185 stille stondað, býð storma gehvylc
 ásvefed under svegle, súðan bliced
 vedercondel vearm, veorudum lýhted:
 þonne on þam telgum timbran onginned,
 nest gearvjan, býð him neód micel,
 190 þát he þá ildu ófestum móte
 þurh gevittes vylm vendan tó life,
 feorh geóng onfón: þonne feor and neáh
 þá svêtestau somnað and gáðrað
 vyrtá vynsume and vudublæda
 195 tó þam eardstede ádelstenca gehvone
 vyrtá vynsumra, þe vuldorcýning

154. grène, *Th.*] rene, *MS.* — 155. fugla betst? — 156. side, *Th.* — 167. cordrè mæstè? — 175. tireáðig, *Th.* — 192. feorg, *Th.* — 194. bleða, *Th.*

- fæder frynda gehväs ofer foldan gescôp
 tó indryhtum ealda cynne,
 svêtes under svegle. þær he silf biered
 200 in þät treov innau torhte frätva;
 þær se vilda fugel in þam vêstenne
 ofer heáhne beám hūs getimbræð
 vlitig and vynsum, and gevecað þær
 silf in þam solere and ymbseted utan
 205 in þam leáfsceade lic and fedre
 on healfe gehvare hálgum stencum
 and þám ádelestum eordan blædum;
 sited sides fūs þonne svegles gim
 on sumeres tid sunne hátöst
 210 ofer sceadu scined and gesceapu dreóged,
 voruld geondvlied: þonne veorded his
 hūs onhæted þurh hádor svegel,
 vyrta vearmjað, villsele stýmeð
 svétum svæccum; þonne on svôle birned
 215 þurh fýres feng fugel mid neste,
 bæle býð onáled; þonne brond þeced
 heorodreórig hūs, hreóh onetted,
 fealo lig feormað and fénix byrned
 fyrngeárum fród; þonne fýr þiged
 220 læne lichoman, lif býð on side,
 fægese feorlhord; þonne flæsc and bân
 ádlég áled; hvædre him eft cymed
 áfter firstmearce feorh ednive.
 Siddan þá ýslan eft onginnuð
 225 áfter ligþræce lúcan tó gädere,
 geclungne tó cleóvanne, þonne clæne býð
 beorhtást nesta bæle forgrunden,
 headorófes hūs, hrá býð acolád,
 bânfät gebrocen, and se bryne svedrad:
 230 þonne of þam áde äples gelicnes
 on þære ascan býð eft gemeted;
 of þam veaxed vurm vundrum fäger,
 svylce he of ägerum út älude,
 scir of scille. þonne on sceade veaxed
 235 þät he ærest býð svylce earnes brid
 fäger fugeltimber; þonne furdör gea
 vridad on vynnum, þät he býð västmum gelic
 ealdum earne, and áfter þon
 fedrum gefrätväd svylce he ät frymde väs,
 240 beorht geblöven, þonne bræd veorded
 eal ednive, eft äcenned,
 synnum äsundrad, sumes onlice.
 Svá mon andleafne, eordan västmas

197. geväs, MS. — folan, MS. — 200. frätve, Th. — 207. blædum, Th. — 217. heorodreórig, MS. — 233. älude] alæde, MS. Thorp. emendavit: of äge väre út äläded; sed verbum äleóðan (leád, ludon) crescere, satis aptum videtur. — 236. gim, Th. — 242. sumes, MS.] sumeres on lice, Th.

- on hārfeste hām gelæded,
 245 viste vynsume ær vintres cyme,
 on ripes tīman, þý læs hi rēnes scūr
 ávyrde uuder volcnum; þær hi vrāde mētað
 fōdorþēge gefeón, þonne forst and snāv
 mid ofer māgnē eorðan þeccað
 250 vintergevædum — of þām vāstmum sceal
 eorl eáðvelan eft álaedan
 þurh cornes gecynd, þe ær clæne býð
 sæd onsaven, þonne sunnan gleám
 on lenctenne lifes tācen
 255 veceð, voruldgestreón, þæt þā vāstmas beoð
 þurh āgne gecynd eft ácende,
 Ioldan frātva — svā se fugel veorðed
 gomel āfter geārum geóng ednive,
 flæscē bifongen. nó he fōddor þiged,
 260 mete on moldan nemne meledeáves
 dæl gebyrge; se dreófed oft
 āt middre nihte; bi þon se móðga his
 feorh áfēded, óð þæt fyrngesetu,
 āgenne eard eft gesēced. (114)
 265 Þonne býð áveaxen vyrtum iu gemonge (IV.)
 fugel fedrum deal, feorh býð nive
 geóng geofona ful: þonne he of greóte
 his lic leoducrāftig, þæt ær lig fornom,
 somnað, svóles láfe, searvum gegādrad
 270 bān gebrósnáð āfter bælpṛæcc;
 and þonne gebringed bān and ýslan,
 ádes láfe eft āt somne;
 and þonne þæt vāltreáf vyrtum bitelled,
 fāgre gefrātvað: þonne áfýsed býð
 275 āgenne eard eft tō sēcan;
 þonne fōtum ymbfēhð fýres láfe
 clām biclypped and his cýðdu eft
 sunbeorht gesetu sēced on vynnun,
 eádig éðellouð. — Eal býð geniváð
 280 feorh and federhoma, svā he āt frymde vās,
 þā hine ærest god on þone áðelan vong
 sigorfāst sette. — He his silfes þær
 bān gebringed þā ær bronðes vylm
 on beorhstede bælē forþylmde
 285 ascan tō eácan; þonne eal geador
 bebyrgeð beaducrāftig bān and ýslan
 on þam eálande. býð him eduive
 þære sunnan segn, þonne svegles leóht
 290 áðeltungla vyn eástan lixed.
 Is se fugel fāger forveard hīve,

246. rypes, *Th.* — 248. gefeán? — 251. eorla, *MS.* — 253. glæm, *Th.*
 — 267. geofona, *Th.* — 268. licleoðu, *Th.* — 274. gefrātved, *MS.*

- bleó brygdum fæg ymb þá breóst foran;
 is him þát heáfod hindan grêne,
 vrätlice vrixled vurman geblonden;
 295 þonne is se finta fægred gedæled,
 sum brün sum basu sum blacum splottum
 scarolice beseted; sindon þá fiðru
 hvit hindanveard, and se heals grêne
 niðfoveard and useveard, and þát nebb lixed
 300 svá gläs odðe gim; geafas scýne
 innan and útan; is seó eággebyrd
 stearc and hivê stâne gelicast,
 gladum gimme, þonne in goldfate
 smida orþancum biseted veorded;
 305 is ymb þone sveoran svylce sunnan hring,
 beága beorhtást brogden fedrum;
 vrätlic is seó vomb neoðan, vundrum fæger,
 scir and scýne; is se scild ufan
 frätvum geféged ofer þás fugles bæc;
 310 sindon þá scancan scillum biveaxen,
 fealve fôtas; se fugel is on hive
 æghvâr ænlic. onlicôst peán
 vynnum geveaxen, þás gevritu secgad.
 Nis he hinderveard, nè hyge gælsa,
 315 svâr nè svongor svá sume fuglas,
 þá þe late þurh lyft lácad fiðrum;
 ác he is snel and swift and sviðe leóht,
 vlitig and vynsum, vuldrê gemearcæd:
 êce is se ædeling, se þe him þát eád gefed!
 320 Þonne he gevited vongas sæcan,
 his ealdne eard of þisse eðeltyrf;
 svá se fugel fleóged, folcum oðeæved,
 mongum monna geond middangeard:
 þonne somuad súdan and nordan
 325 eástan and vestan, eoredciestum farad
 feorran and neán folca þryðum,
 þær hi sceávjad scippendes giefe
 fægred on þam fugle, svá him át fruman sette
 sigora sôð cyning sellícran gecynd,
 330 frätve fægerran ofer fugla cyn.
 þonne vundrjad veras ofer eorðan
 vlitte and vástma, and gevritum eýdad,
 mundum mearcjad on marmstâne,
 hvonne se dæg and seó tid dryhtum gecæve
 335 frätve flyhtlvates. þonne fugla cynn
 on healfa gehvære heápum þringad,

294. vrixled *Th. legere vult.* — 306. brogden, *Th.* — 322. oðeæved *Th. suggestit.*
 — 330. fægred, *MS.* — 336. gehvære, *MS. gehvone scripsit Thorpius,*
sed healf gen. fem. est. vocem gehvære ex gehvæderre contractam esse
arbitror; vix enim credibile est, femininum genus pronominis gehvá,
gehvæt, in dialecto Anglosaxonica hoc loco servatum esse, et "on healfa
gehvære — ab utroque latere" verto. — 335. vlitte] genit. vocis vlitu, f. ?

- sigað síðvegum, songè lofjad,
 mærad mōdigne meáglum reordum,
 and svà þone hálgan bringè betelðað,
 340 flyhte on lyfte. fēnix býð on middum
 þreátum biþrunge. þeóða vlitad
 vundrum vafjad, hū seó vilgedryht
 vildne veordjad vorn æfter óðrum
 cráftum eýðað and for cýning mærad
 345 leófne leóðfruman, læðað mid vynnun
 æðelne tō earde, óð þæt se ánhoga
 óðfleóged fedrum snel, þæt him gefylgan ne mæg
 drýmendra gedryht, þonne duguða vyn
 of þisse eorðan tyrf éðel séced. (158)
 350 Svà se gesæliga æfter svilthvile (V.)
 his caldeýðde eft geneósad
 fægrefoldan. fugelas cirrad
 from þam gúðfrecan geómormóde
 eft tō earde, þonne se æðeling býð
 355 gióng in gearðum. God ána vát,
 cýning ælmihtig, hū his gecynde býð,
 vífhádes þe veres; þæt ne vát ænig
 monna cynnes bútan meotud ána,
 hū þá visan sind vundorlice,
 360 fæger fyrngesceap ymb þás fugles gebyrd.
 Þær se eáðga mót eardes neótan,
 vyllestreáma vnduholtum in,
 vunjan in vonge, óð þæt viutra býð
 þúsend urnen; þonne him veorðed
 365 ende lifes, hine áð þeced,
 þurh haled fýr; hvæðre eft cýmed
 áveaht vrátlice vundrum tō life.
 forþon he drusende deáð ne bisorgað
 sære sviltevale, þe him simle vát
 370 æfter ligþræce lif ednive,
 feorh æfter fylle, þonne fromlice
 þurh briddes háð gebreáðað veorðed,
 eft of ascan edgeóng vesed
 under svegles hleó. býð him self gehväder
 375 sunu and svæs fäder and simle eác
 eft yrfeveard ealdre láfe.
 Forgeaf him se mehtiga moncynnes fruma,
 þæt he svà vrátlice veorðan sceolde
 eft þæt ylce þæt he ær þon väs,
 380 fedrum bifongen, þeák hine fýr nime. (170)
 Svà þæt éce lif eádigra gehvyle (VI.)
 æfter sárvræce silf geceósed
 þurh deorcne deáð, þæt he dryhtnes mót
 æfter gearðagum geofene neótan

- 385 on sindreámum, and siððan á
vunjan in vorulde veorca tò leáne.
Pises fugles gecynd fela gelic is
bi þám gecornum Cristes þegnum.
heácnad in burgum, hù hî beorhtne gefeáu
- 390 þurh fäder fultum on þás frêcnan tid
healdað under heofonum, and him heáhne blæd
in þam uplican êdle gestrynað.
Habbað ve geáscad, þát se álmihtiga
vorhte ver and vif þurh his vundra spêd
- 395 and hî þá gesette on þone sêlestan
foldan sceáta, þone fira bearn
nemnað neorxnavig, þær him nænges väs
eádes onsýn, þenden êces vord,
hálges hleóðorcvide healdan voldon
- 400 on þam nivan gefeáu. þær him nið gesceóð
ealdfeóndes êfest, se him æt gebeáð,
beámes blæde, þát hî bú þêgun
äppel unrædum ofer êst godes,
byrgdon forbodenne. þær him bitter veard
- 405 yrmðu äfter æte and hira eaferum svä
särlic simbel, sunum and dohtrum,
vurdon teónlice tò þás . . . idge
ägeald after gylte; häfdon godes irre,
bittre bealosorge, þäs þe byre siððan
- 410 gyrne onguldon, þe hî þät gifl þêgun
ofer êces vord. for þon hî êdles vyn
geómormóde ofgiefan sceoldon
þurh nädrau nið, þä heó nearve besvác
yldrau ússe in ærdagum
- 415 þurh fæcne ferd, þät hî feor þonau
in þás deáddene drohtád söhton,
sorgfulrau gesetu. him veard sêlle lif
heólstrê bihýded and se hálga vong
þurh feóndes searo fäste bitýned
- 420 vintra mengu óð þät vuldorcýning
þurh his hidercýme hálgum tò geanes
moncýnnes gefeá, médra frêfrend
and se änga hyht eft outýnde.
Is þon gelicást, þäs þe ús leorneras (VII.)
- 425 vordum secgáð and vritum cýðad,
þises fugles gefär — þonne fród ofgiefed
eard and êdel and geealdád býð,
gevited vêrigmód, vintrum gebýsgád,
þær he holtes hleó heáh gemêted,

387. gelices, MS. — 391. heanne, MS. — 393. geascad, MS. — 396. sceáta, Th.] sceates, MS. — 400. gescod, Th. — 401. æfest, Th. — 404. forbodene, Th. — 406. symbol, Th. — 407. vordon, MS. — *inter þás et idge Thorpius tacunam non nisi paucarum literarum notavit, sed an non plura verba deperdita sint nescio.* — 421. heanes, MS. — 424. læreovas Thorpius legere suadet. — 425. veordum, MS. — vritu, Th.

- 430 in þam he getimbred tánnum and vurtum
þám ádelestum eardvic nive,
nest on bearve; hýð him neóð micel,
þät he feorh geóng eft onfón móte,
þurh liges blæst lif äfter deáde,
- 435 edgeóng vesan and his ealdeýððu,
sunbeorht gesetu sêcau móte
äfter fýrbade. — Svä þä foregengan
yldran üsse äforlêton
þone vlitigan vong and vuldres sett
- 440 leóflíc on läste, tugou longne sid
in hearhra hond, þær him hettende
earme aglæcan oft gesceódon;
væron hvädre monge þä þe meotude
gehýrdun under heofonum hálgum þeávum
- 445 dædum dómlicum, þät him dryhten veard
heofona heáþ cyning hold on móde:
þät is se heá beám in þam hálge nu
vic veardjad, þær him vihte ne mäg
ealdfeónda nän ätrê sceddän,
- 450 fäcnes tæcnê on þä frêcnan tid;
þær him nest vyrceð vid nída gehvam
dædum dómlicum dryhtnes cempa,
þonne he älmessan earmum dæled
duguda leásum, and him dryhten gecigd,
- 455 fäder on fultum, forð ouetted
lænan lifes, leahtras dväsced,
mirce mändæda, healded meotudes æ
beald in breóstum, and gehedu sêced
clænum gehygdum, and his cneó býged
- 460 ädele tó eordan, flýhd yfla gehvyle,
grimme gieltas for godes egsan,
glädmód gyrned, þät he góðra mæst
dæda gefrenne: þam hýð dryhten scilt
in sida gehvone, sigora vilgiefa,
- 465 veoruda valdend; þis þä vyrta sind
västma blæda, þä se vilda fugel
somnad under svegle síde and vide
tó his viestove, þær he vundrum fäst
vid nída gehvam nest gevyrceð.
- 470 Svä nu in þam vicum villan fremmad
móðe and mägnê meotudes cempa
mærdä tilgad, þäs him meorde vile
êce älmibtig eádge forgildan;
heóð him of þam vurtum vic gestadeläd
- 475 in vuldres hyrig veorca tó leáue,
þäs þe hi geheóldon hálge läre

444. ve gehýrdum, *MS.* — 454. gecygd, *MS.* — 463. scyld, *MS.* —
464 — 65. sigora valdend veoruda vilgiefa, *MS.* *Thorpius emendavit.* —
476. geheóldan, *MS.*

- hâte üt heortan, hyge veallende
 dāges and nihtes; dryhten lufjad
 leóhtê geleáfan, leófne ceósad
 480 ofer voruldvelan; ne býð him vynne hýht,
 þæt hi þis læne lif long gevuajen.
 þus eadig eorl ecan dreámas
 heofona hámes mid heáheýning
 earnad on eþne, ód þæt ende eýmed
 485 dōgorrimes, þonne deíð níméd,
 víga vālgífne væpnum geþrýded
 caldor ánra gehvās, and in eorðan tídm
 snúde sendað sávrum binumene
 læne lichoman, þær hi longe beóð
 490 ód fýres cýme foldan bíþeahhte.
 þonne monge beóð on gemót læded
 fíra cynnes; víle fāder engla
 sígora sóð cýning seonóð gehegan.
 duguda dryhten dēman mid rihte:
 495 þonne áriste ealle gefremmad
 men on moldan, svā se mihhtiga cýning
 beóded, brego engla býman stefne,
 ofer síðne grund sávla nergend,
 býð se deorca deád dryhtnes mealthum
 500 eadgum geendād; ádele hveorfād,
 þreátum þringad, þonne þeós voruld
 seyldvýreende in some bíred
 áde onáled. veorðed ánra gehvyle
 forbt on ferhde, þonne fýr briced
 505 læne londvelan, líg eal þíged
 eorðan æhtgestreón, áþplede gold
 gítre forgriped, grædig svelged
 londes frátva. þonne on leóht eýmed
 ealdum þises in þā openan tíð
 510 fāger and gefeálic fugles tácen;
 þonne anveald eal up ástellað,
 on byrgenum bān gegādrað,
 leomu líe somod, and líges gæst
 fore Cristes cneó, cýning þrymlíe
 515 of his heáhsetle hálgum seined,
 vlitig vuldres gim: vel býð þam þe mót
 in þā geómran tíð gode líejan.
 Þær þā lichoman leahtra elene (VIII.)
 gongad glādmóde, gæstas hveorfad
 520 in bānfatu, þonne bryne stígeð
 heáh tō heofonum. hát býð monegum
 egeslic áled, þonne ánra gehvyle,

482. dreámes, *Th.* — 486. geþrýded, *MS.* — 491. lædad, *MS.* — 504.
 ferþþe, *MS.* — 508. frátve, *MS.* — 510. gefeálic, *Th.* — 514. cýning] *ig-
 nis spírítum regem appellare, id pagánun esse, nemo est, qui non in-
 tellígat. Si qui sint pii et hoc scaudato offensi lectores, ii legant "cy-
 ninges" suadeo.*

- sóðfast ge synnig, sável mid lice
 from moldgrafum séced meotudes dóm.
- 525 forht, áfæred. fyr býð on tyhte,
 áled uncysta. þær þá eáðgan beóð
 áfter vrächvile veorcum bifongen,
 ágenum dædum: þät þá ádelan sind
 vyrta vynsume, mid þám se vilda fugel
- 530 his silfes nest biseted útan,
 þät hit færinga fyre birned,
 forsvæled under sunnan, and he silfa mid,
 and þonne áfter lige lif eft onfehð
 ednivinga. Svá býð ánra gehvyle
- 535 flæscé bifongen fira cynnes
 ænlic and edgeóng, se þe his ágenum hér
 villum gevyrced, þät him vuldorcýning
 mehtig át þam mædle milde geveorded.
 þonne hleóðrjad hálge gæstas,
- 540 sávla sóðfæste song áhebbad,
 clæne and gecorene hergað cýninges þrym,
 stefn áfter stefne stigað tó vuldre
 vlitige gevyrtád mid hira veldædum.
 beóð þonne ámerede monna gæstas
- 545 beorhte átývde þurh bryne fyres.
 Ne véne þás ænig calda cynnes,
 þät ic lygevordum leóð somnige,
 vrite vóðcráfté: gehýrad vitedóm
 Jóbes gieddinga; þurh gæstes blæd
- 550 breóstum onbryrded heald reordáde,
 vuldré geveordád he þät vord gecvád:
 "Ic þät ne forhycege heortan geþoncum,
 þät ic on minum neste néabed ceóse,
 háles hrá vérig, gevite heán þonan
- 555 on longne sid lámé bitolden
 geómor geóðæda in greótes fædm,
 and þonne áfter deáde þurh dryhtnes giefe
 svá se fugel Fênix feorh ednive
 áfter æriste ágan móte,
- 560 dreámas mid dryhten, þær seó deóre scolu
 leófne lofjad. Ic þás lifes ne mæg
 æfre tó ealdre ende gebídan,
 leóhtes and lissa. þeáh min lic scyle
 on moldárne molsnáð veordan
- 565 vyrnum tó villan; svá þeáh veoruda god
 áfter svilthvile sávle álýsed
 and in vuldor áveced. me þás vên næfre
 forbirsted in breóstum, þe ic in brego engla
 fordveardne gefeán, fæste hábbe".

525. ontihte, *MS.* — 526. uncyste, *MS.* — 545. átývde] abyvde, *MS.*
 ábysde *legere suadet Thorpins.* — 452. *cf. Job. XXIX, 18.* — 554. hále,
Th. — 469. fordveardé?

- 570 Þus fród guma in fyrndagum
 gieddáde gleávmód, godes spelboda,
 ymb his æriste in éce lif,
 þät ve þý geornór ongietau meakten
 týrfäst tácen, þät se torhta fugel
- 575 þurh bryne beácnad. Bána láfe,
 ascan and ýslan ealle gesomnád
 áfter ligbryue, læded sidðan
 fugel on fótum tó freán gearðum
 sunnan to geanes, þær he sidðan toid
- 580 vunad vintra fela västmum genivád
 calles edgeóng, þær ænig ne mäg
 in þam leódscipe læðum hvópan.
 Svá nu áfter deáde þurh dryhtnes miht
 somod sidjad sävla mid licè
- 585 fägre gefrätved, fugle gelicást,
 in eáðvelum, áðelum stencum,
 þær seó södfäste sunne lýhted
 vlitig ofer veoredum, in vuldres byrig.
 Þonne södfästum sävlum sciued (IX.)
- 590 heáh ofer hrófas hælende Crist.
 him folgjad fuglas scýne,
 beorhte gebredáde, blissum hrémige,
 in þam gladan hám, gæstas gecorene,
 éce tó ealdre, þær him ýllè ne mäg
- 595 fäh feónd gemáh fäcnè sceddán;
 ac þær lifgad á leóhtè verede,
 svá se fugel Fénix, in freodu dryhtnes
 vlitige in vuldre. veore ánra gehväs
 beorhte bliced in þam blidan hám
- 600 fore ousýne éces dryhtnes
 simle in sibbe. sunnan gelice
 þær se beorhta beág brogden vundrum
 eorcnanstanum eáðigra gehvam
 hlifad ofer heáfde; hafelan lixad
- 605 þrymmè bipeahte; þeóðnes cynegold
 södfästra gehvone sellic glenged
 leóhtè in lifè, þær se longa gefeá
 éce and edgeóng æfre ne svedrad,
 ac hi in vlitè vunjad vuldrè bitolden,
- 610 fägrum frätvum, mid fäder engla.
 Ne býð him on þám vicum viht tó sorge,
 vróht nè vedel nè gevindagas,
 hungor se háta nè se hearda þurst,
 yrmdu ne ildo; him se áðela cyning
- 615 forgifed göða gehvylc. þær gæsta gedryht.

576. gesomnád, *Th.* — 579. hi, *MS.* — 580. vunjad, *MS.* — 582. hvópan] “Here some lines are evidently wanting, though the *MS.* has no hiatus” ait *Thorpius*; nihil tamen perditum est. hvópan enim pro vëpan est positum [cf. *Cædm.* 159, 18; 185, 12; 206, 6], et læðum (læddum *MS.*) dat. plur. subst. lædo est. — 591. fidrum scýne? — 593. þam] þone? — 599. blidam, *MS.* — 607. gefeá, *MS.*

- hælend hergað and heofonecyninges
 meahhte mærsjað, singað meotude lof.
 svinsað sibgedryht svæga mæsté
 hædre ymb þæt hælge heáhseld godes:
- 620 blide blétsjað bregu sêlestan
 eáðge mid englum efenhleóðré þus:
 "Sib si þe, sôð god, and snyttru cráð.
 and þe þone si þrymsittendum
 geóngra gifena gôða gehvylecs,
- 625 micel unmæte mágnes strengðu.
 heáh and hálig: heofonas sindon
 fagre gefylled, fæder álmihtig,
 ealra þrymma þrym, þines vuldres
 uppe mid englum and on eorðan somod.
- 630 gefreoda úsíc, frymda scippend! þu eart fader álmihtig,
 in heáhnesse heofuma valdend!"
 Þus reordjað riht fremmende,
 mænes ámerede in þære mæran byrig:
 cynþrym eýðað, cæseres lof
- 635 singað on svegle sôðfástra gedryht:
 "Pam ánum is éce veordmynd
 forð bútan ende: nâs his frymd æfre,
 eádes ougin, þeáh he on eorðan hér
 þurh eildes háð cenned vare
- 640 in middangeard; hvædre his meahtha spêð
 heáh ofer heofonum hálig vuuáde,
 dóm unbryce, þeáh he deádes evealn
 on rôðetreove ræfuan sceolde,
 þearlic vite. he þý þriððan dægé
- 645 áfter lices hryre lif eft onfêng
 þurh fæder fultum. Svá fênix beácuad
 geóng in gearðum godbearnes meahht,
 þonne he of ascan eft onvæned
 in lifes lif lecomum geþungen.
- 650 Svá se hælend ús helpe gefremede
 þurh his lices gedál, lif bútan ende,
 svá se fugel svétum his líðru tú
 and vynsumum vyrðum gefylled,
 fâgrum foldvâstmum, þonne áfýsed býð".
- 655 Þæt sindon þá vord, svá ús gevritu seegad,
 hleóðor háligrá, þe him tó heofonum býð
 tó þam mildan gode môð áfýsed
 in dreáma dreám, þær hi dryhtne tó giefre
 vorda and veorca vynsumne stenc
- 660 in þá mæran gesceaft meotude bringad
 in þæt leóhte lif. Si him lof simle
 þurh voruld vorulða and vuldres blæð,
 ár and onvald in þam uplican

- rödera rice. he is on riht cyning
 665 middangeardes and mägenþrymmes
 vuldré bivunden in þære vlitigan byrig.
 Hafad ús álýsed *lucis auctor*,
 þät ve mótun hér *merueri* (*l. meruisse*)
 göddædum begietan *gaudia in celo*,
 670 þær ve mótun *maxima regna*
 sêcan and gesittan *sedibus altis*,
 lifgan in lisse *lucis et pacis*,
 âgan eardinga *almae letitiae*,
 brūcan blæddaga, *blandem et mitem*
 675 geseón sigora freán *sine fine*,
 and him lof singan *laude perenni*
 eadge mid englum *alleluja*.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Non supervacuum mihi videtur carmen addere Lactantii latinum, ut, quo modo poeta Anglosaxonicus paraphrasin suam perfecit, lector doctus videat. Numeri in fine versuum positi numeris carminis Anglosaxonici eodem in loco locatis respondent.

- Est locus in primo felix oriente remotus, (I.)*
qua patet aeterni janua celsa poli,
nec tamen aestivos hiemisve propinquus adortus,
sed qua sol verno fundit ab axe diem.
 5 *Illic planicies tractus diffundit apertos,*
nec tumultus crescit, nec cavu vallis hiat;
sed nostros montes, quorum jnga celsa putantur,
per bis sex ulnus eminent ille locus.
Hic Solis nemus est, et consitus arbore multa
 10 *lucus perpetuae frondis honore viret.*
Cum Phaëthonteis flagrasset ab ignibus axis,
ille locus flammis inviolatus erat;
et cum diluvium mersisset fluctibus orbem,
Deucalioneas exsuperavit aquas.
 15 *Non huc exangues morbi, non aegra senectus,*
nec mors crudelis, nec metus asper audit,
nec scelus infandum, nec opum vesana cupido,
aut Mars, aut ardens caedis amore furor;
luctus acerbis abest, et egestas obsita paumis,
 20 *et curae insomnes, et violenta fames;*
non ibi tempestas, nec vis furit horrida venti,
nec gelido terram rore pruina tegit;
nulla super campos tendit sua vellera nubes,
nec cadit ex alto turbidus humor aquae.
 25 *Sed fons in medio est, quem Vivum nomine dicunt,*
perspicuus, lenis, dulcibus uber aquis,
qui semel erumpens per singula tempora mensum
duodecies undis irrigat omne nemus:
hic genus arboreum procero stipite surgens,
 30 *non lapsura solo milia poma gerit.*
Hoc nemus, hos lucos aris incolit unica Phoenix, (II.)

- unica, sed vivit morte refecta sua;
 paret et obsequitur Phoebio memoranda saettes:
 hoc natura parens munus habere dedit.*
- 35 *Lutea cum primum surgens Aurora rubescit,
 cum primum rosea sidera luce fugat,
 ter quater illa pias immergit corpus in undas,
 ter quater e vivo gurgite libat aquam;
 tollitur, ac summo consedit in arboris altae*
- 40 *vertice, quae totum despicit una nemus,
 et conversa novos Phoebi nascentis ad ortus,
 expectat radios et jubar exoriens;
 atque ubi Sol pepulit fulgentis limina portae,
 et primi emicuit luminis aura levis,*
- 45 *incipit illa sacri modulamina fundero cantus,
 et mira lucem voce cedere novam,
 quam nec aëdoniae voces, nec tibia possit
 Musica Cyrrhaeis assimilare modis;
 sed neque olor moriens imitari posse putetur,*
- 50 *nec Cyllenaeae sula canora lyrae.*
*Postquam Phoebus equos in aperta refudit Olympi,
 atque orbem totum protulit usque means,
 illa ter alarum repetito verberare plaudit,
 igniferumque caput ter venerata silet;*
- 55 *atque eadem ceteres etiam discriminat horas,
 innarrabilibus nocte dieque sonis,
 aulistes nemorum, luci veneranda sacerdos
 et sola arcanis conscia, Phoebæ, lais.*
*Quae postquam vitae jam mille peregerit annos,
 ac si reddiderint tempora longa gravem,
 ut reparet lapsum satis vergentibus aevum,
 assueti nemoris dulce cubile fugit;
 cumque renascendi studio loca sancta reliquit,
 tunc petit hunc orbem, mors ubi regna tenet*
- 65 *Dirigit in Syriam ceteres longaeva rotatus.
 Phoenices nomen cui dedit ipsa Venus,
 secretosque petit deserta per avia lucos,
 hic ubi per saltus silva remota latet.*
*Tum legit aërio sublimem vertice palmam,
 quae gratum Phoeniæ ex ave nomen habet,
 in quam nulla nocens animans percurrere possit,
 lubricus aut serpens, aut avis ulla rapax.*
*Tum ventos claudit pendentibus Æolus antris, (III.)
 ne violent flabris aëra purpureum,
 non concreta noto nubes per inania cæli
 summoveat radios solis, et obsit avi.
 construit inde sibi seu nidum sive seputcrum,
 nam perit ut vivat, se tamen ipsa creat.*
Colligit hinc succos et odores divite sitra
- 80 *quos legit Assyrius, quos opulentus Arabs,
 quos aut Pygmaeae gentes, aut India carpit
 aut molli generat terra Sabaea sinu.*

- Cinnama dehinc auramque procul spirantis amomi
 congerit, et misto balsama cum folio:*
 85 *non casiae mitis, nec olentis vimen acanthi,
 nec thuris lacrimae guttaque pinguis abest:*
*his addit teneras nardi pubentis aristas,
 et sociat myrrhae vim, panacea, tuam.*
Protinus instrato corpus mutabile nido
 90 *vitalique toro membra queta locat:*
*ore dehinc succos membris circumque supraque
 injicit, exequiis immoritura suis;*
*tunc inter varios animam commendat odores,
 depositi tanti nec timet illa fidem.*
 95 *Interea corpus genitali morte perentum
 aestuat, et flammam parturit ipse calor;*
*aetherioque procul de lumine concipit ignem,
 flagrat et ambustum solvitur in cinerem;*
quos velut in massam cineres in morte coactos
 100 *conflat, et effectum seminis instar habent.*
*Hinc animal primum sine membris fertur oriri,
 sed fertur vermi lacteus esse color.*
*Creverit immensum subito cum tempore certo,
 sese ovi teretis colligit in speciem;*
 105 *inde reformatur qualis fuit ante figura,
 et Phoenix ruptis pullulat exuviis,
 ac velut agrestes, cum filo ad saxa tenentur,
 mutari tineae papilione solent.*
*Non illi cibus est nostro concessus in orbe,
 110 nec cuiquam implumem pascere cura subest,*
*Ambrosios libat coelesti nectare rores,
 stellifero teneri qui cecidere polo;*
*hos legit, his alitur mediis in odoribus ales,
 donec maturam proferat effigiem.*
 115 *Ast ubi primaeva coepit florere juventa, (IV.)
 evolat ad patrias jam reditura domos:*
*ante tamen proprio quicquid de corpore restat,
 ossaque vel cineres exuviasque suas,
 unguine balsameo myrrhaeque et thure soluto*
 120 *condit, et in formam conglobat ore pio;*
*quam pedibus gestans contendit solis ad ortus.
 inque ara residens, ponit in aede sacra.*
*Mirandam sese praestat praebetque videnti,
 tantus avi decor est, tantus abundat honor.*
 125 *Principio color est qualis sub sidere coeli,
 mitia quem croceo Punica grana legunt,
 qualis inest foliis quae fert agreste papaver,
 cum pandit vestes Flora rubente solo.*
*Hoc humeri pectusque decens velamine fulgent,
 130 hoc caput, hoc cervix summaque terga nitent:*
*caudaque porrigitur fulvo distenta metallo,
 in cujus maculis purpura mista rubet.*
Clarum inter pennas insigne est desuper, Iris

- pingere ceu nubem desuper alta solet;*
 135 *albicat insignis misto viridante smaragdo,*
et puro cornu gemmea cuspis hiat.
Ingentes oculi, credas geminos hyacinthos,
quorum de medio lucida flamma micat.
Æquatur toto capiti radiata corona,
 140 *Phoebaei referens verticis alta decus.*
Crura tegunt squamae flavo distincta metallo,
ast ungues roseo pingit honore color.
Effigies inter pavonis mista figuram
cernitur et pictam Phasidis inter avem.
 145 *Magniciem terris Arabum quae gignitur ales*
vix aequare potest, seu fera, seu sit avis;
non tamen est tarda, ut volucres, quae corpore magno
incessus pigros per grave pondus habent;
sed levis et velox, regali plena decore,
 150 *talis in aspectu se tenet usque hominum.*
Convenit Ægyptus tanti ad miracula visus,
et raram volucrem turba salutat ovans.
Protinus exsculpunt sacrato in marmore formam,
et signant titulo remque diemque novo.
 155 *Contrahit in coctum sese genus omne volantum,*
nec praedae memor est ulla, nec ulla metus.
Alituum stipata choro volat illa per altum,
turbaque prosequitur munere laeta pio.
Sed postquam puri pervenit ad aetheris auras, (V.)
 160 *mox redit ista, suis conditur illa locis.*
At fortunatae sortis filique volucrem,
cui de se nasci praestitit ipse deus.
Foemina vel mas haec, seu neutrum, seu sit utrumque,
felix quae Veneris foedera nulla colit.
 165 *Mors illi Venus est, sola est in morte voluptas;*
ut possit nasci, appetit usque mori.
Ipsa sibi proles, suus est pater et suus haeres,
nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.
Ipsa quidem, sed non eadem, quia et ipsa nec ipsa est,
 170 *aeternam vitam mortis adepta bono.*
 (I — V = I — V; 170 = 380.)

Ealdevidas I.

(E codice Exoniensi.)

- Forst sceal freósan, fýr vudu meltan,
 eorðe gróvan, is brycgjan,
 väterhelm vegan, vundrun lúcan.
 Eorðan cidas ân sceal inbindan
 5 forstes fetru fela mehtig god.
 Vinter sceal geveorpan, veder eft cuman

2. breacan *Thorpius suggestit; male.* — 3. väterholm *Th. mavull.* —
 4. unbindan *Th. proponit.* — 5. fetre, *MS.*

- sumor svegfe hát. Sund unstillu,
deóp deáda veg, dyrne býð lengest.
Holen secal ináled, yrfe gedaled
10 deádes mannes; dóm býð selást.
Cýning secal mid ceápe cvéne gebycgan,
bunum and beágum; bú secolon ærest
geofum góð vesan. Gúð secal in corle
vig geveaxan, and víf geþeón
15 leóf mid hire leódum, leóhtmóð vesan,
rúne healdan, rúmheort beón
mearum and mádmum, meodorædenne,
sorge sídmägen simle æghvār,
eodor æðclinga ærest gegrêtan
20 forman fullê, tò freán handa
ricene geræcan, and him ræd vitan,
böldagendum bæm ätsomme.
Scip secal genägled, scild gebunden,
leóht linden bord, leóf vilcuma
25 frisan vífe, þonne flota stoned,
býð his ceól cumen, and hire ceorl to hām
ägen ætgeofa, and heó hine inladad,
väsced his varig hrägl, and him syled væde nive,
lif him on Ionde, þäs his lufu bæded.
30 Víf secal [við ver] være gehealdan, oft hi mon vömmum behlid:
fela býð fästhydigra, fela býð fyrvitgeonra,
freód hi fremde monnan, þonne se öder feor gevited.
Lida býð longe on síde, ð man secal sê þeah leofes vënan,
gebidan þäs he gebædan ne mäg, hvonne him eft gebyre veorde.
35 hām cymed, gif he hæl leofad, nefne him holm gestýred,
mere hæfad mundum. Mägd egsan vyn,
ceáp cádig man, cýning vic þonne
leódum cëped, þonne lida cymed,
vuda and vätres nyttad; þonne him býð vic älfed,
40 mete byged, gif he mæran þearf, ær þon he tò mède veorde.
Scöc se býð, þe tò seldan ieted; þeah hine mon on sunnan læde,
ne mäg he be þý vedrê vesan, þeah hit si vearm on sumera;
ofercumen býð he, ær he ävele, gif he nāt, hvā hine cviene fêde.
Mägen man secal mid metê fêðan, mordor under eorðan befeolan,
45 hinder under hrusan, þe hit forhelan þenced:
ne býð þät gedêfe deád, þonne hit gedyrned veorded.
Heán secal gehnigan, ädl gesigan,
riht rögjan; ræd býð nyttöst,
yfel unnyttöst, þät unlæd nimed.
50 Góð býð genge and vid góð lenge.
Hyge secal gehealden, hond gevealden,

9. hōlen *Th. in antecedentis versus sine posuit; male.* — in äled, *Th. contra MS.* — 15. lof, *MS. et Th.* — 18. for gesidmægum, *Th., wægen, MS.* — 19. ädelinge, *MS.* — 20. feorman *Th. hand, Th.* — 29. biðað *Th. legere vult.* — 30. behid *Thorp. suggessit.* — 36. eagna vyn, *Th. bene.* — 37. cýning vic þon, *HTh.* — 38. leodon cyped, *HTh.* — lida, *HTh.* — 40. veorde, *H.* — 47. ädl gesigan, *MS. et H.* — adlige sigan, *Th.*

- seó sceal in eágan, suyttro in breóstum,
 þær býð þás monnes móðgeþoncas.
 Múða gehvylc mete þearf, mæl sceolon tidum
 55 gongan. gold geriseð on guman sycorde,
 sellic sigesceorp, sinc on cvène.
 Góð scóp gumum, gár niðvernum,
 vig tóvidre, vic freoðu healdan.
 Seild sceal ceman, sceaft reáfere,
 60 sceal brýde beáig, bec leornere,
 hús hálgum men, hæðnum synne.
 Vóden vorhte veós, vuldoralvalda,
 rúme rôderas: þät is rice god,
 silf sóð cyning, sávla nergend,
 65 se ús eal forgeaf, þät ve oulifgaf,
 and eft ät þam ende callum vealded
 monna cynne, þät is meotud silfa.

Hickes Thes. p. 221 et Cod. Exon., ed Thorpius, p. 388.

Ealdevidas II.

(E cod. Bibl. Cotton. Tib. B. I, 2.)

- Cyning sceal rice healdan, ceastra beóð feorran gesýne,
 orþanc enta geveorc, þa þe on þisse eorðan sindon
 vrätlic veallstána geveorc. Vind býð on lyfte sviftóst,
 þunar býð þragum hlúdäst. þrymmas sindon Cristes mycle.
 5 Vyrð býð sviðöst, vinter býð cealdöst,
 lencten hrimigöst: he býð lengest ceald.
 sumor sunvltigöst, svegel býð hátöst
 härfest hrédeádegöst; häledum bringed
 gères västmas, þa þe him god sended.
 10 Sóð býð svicolöst, sinc býð deoröst
 gold gumena gehvam, and gamol snotröst,
 fyrngeárum fród, se þe ær feala gebided.
 Veá býð vundrum clibbor; volenu scridad.
 Geónge ädelingas sceolon góde gesidas
 15 bildan tó beaduve and tó beáhgife.
 Ellen sceal on eorle, ecg sceal vid helme
 hilde gebidan. hafuc sceal on glófe
 vilde gevuñjan, vulf sceal on bearove
 earm anhaga, efor sceal on holte
 20 tódmägenes trum. Til sceal on édle
 dómes vvrečan. Daróð sceal on handa,
 gár goldê fäh; gim sceal on hringe
 standan steáp and geáp. Streáim sceal on ýdum

54. þearfe, H. — 57—58. *Thorpii textus recensione sum secutus; at legi etiam potest, quamvis paganitatem sapiat, God scóp (creavit) gumum gárnið verum, vig tóvidre. vic cet. — 58. freoda, H. — 62. Vóden] poetam christianum nomine Vóden hoc loco usum esse, non possum quin mirer.*

9. gères] geref, H. — 14. ädeling, H. — 19. earn, H.

- mecgan mereflóde. Mäst sceal on ceóle
 25 segelgyrd seomjan. Sveord sceal on bearme,
 drihtlic íseru. Draca sceal on hlæve
 fród, frátvum vlc. Fisc sceal on vátene
 cynren cennan. Cyning sceal on healle
 beágas dælan. Bera sceal on hæde
 30 eald and egesfull. Eá of dūne sceal
 foldgræg fêran. Fyrd sceal át somme
 týrfástra getrum. Treóv sceal on eorle,
 visdóm on vere. Vudu sceal on foldan
 blædum blóvan. Beorh sceal on eordan
 35 gréne standan. God sceal on heofonum,
 dæda dēmend. Duru sceal on healle
 rúm recedes mūd. Rand sceal on scilde
 fäst fingra gebeorh. Fugel uppe sceal
 læcan on lyfte. Leax sceal on vële
 40 mid sceóte scriðan. Scūr sceal on heofonum
 vindē geblanden in þás voruld cuman.
 Peof sceal gangan in þýstrum vederum,
 þyrs sceal on fenne fäste gevinjan,
 ána innan lande. Ides sceal dyrneráftē
 45 fæmne hire freónd gesêcēan, gif heó nelle on folce geþeod,
 þät hi man beágum geþyge. Brim sceal sealt veallan,
 lyfthelm and laguflóð ymb ealra landa gehvylc
 flóvan, firgenstreámas. Feoh sceal on eordan
 tydran and týman. Tungol sceal on heofonum
 50 beorhte scinan, svá him bebeád meotud.
 Góð sceal við yfelc, geógóð sceal við ilde,
 lif sceal við deáðe, leóht sceal við þýstrum,
 fyrd við fyrde, feónd við óðrum,
 læt við læde ymb land sacan,
 55 synne stælan. Á sceal snotor hyegēan
 ymb þisse vorulde gevinn; vearh hangjan
 fægere ongildan þät he ær fæcen dide
 manna cynne. Meotud ána vát,
 hvider seó sávul sceal siddan hveorfan,
 60 and ealle þa gástas, þe for gode hveortad,
 áfter deáddäge dōmes bidad
 on fäder fädme. is seó forðgesceaft
 digol and dyruc; drihten ána vát,
 nergende fäder; nænig eft cymed
 65 hider under hrófas, þe þät hēr for sód
 mannum secge, hvylc si meotodes gesceaft,
 sigefolca gesetu, þær he silfa vunad.

Hickes Thes. p. 207.

24. mengau? — 28. cynran cennen, *II.* — 39. vāle, *II. cf. angl. weete.*
 — 43. fäste *deest apud II.* — 45. geseccan, *II.* — 47. land, *II.* — 67. ge-
 seta, *II.*

Ealdevidas III.

- Ræd sceal mon secgan, rûne vritan,
 Ieód gesingan, lofes gearnjan,
 ðôm âreccan, dâges onettan.
- Til mon tiles and tomes meares,
 5 cûdes and gecostes and calcrones;
 nænig fira tò fela gestrýneð.
- Vel sceal mon vine healdan on vega gehvylcum:
 oft mon fêred feor bi tûne,
 þær him vât freónd unvriotóðne.
- 10 Vineleás, vonsælig mon genimeð him vulf tò gefêran,
 fela frêne deór: ful oft hine se gefêra slited:
 gryre sceal for greggum, grâf deáðum men.
- Hungre heófed, nales þât heáfe bevindeð,
 ne huru vâl vêped vulf se græga,
 15 mordorevealm mega, ac hit â mære ville.
- Vræð sceal vuuden, vrácu heardum men:
 boga sceal stræle; sceal bâm gelic,
 mon tò gemæccan, mādum óðres veord.
- Gold mon sceal gifan: mäg god syllan
 20 eádgum æhte and eft niman.
- Sele sceal stondan, silf caldjan:
 licgende beám læsest gróved.
- Treo sceal onbrædan and treóv veaxan,
 sió geond bilvitra breóst ârised;
 25 værleás mon and vonhydig,
 ættrenmóð and ungetreóv,
 þäs ne gýmed god.
- Fela sceóp meotud þäs þe fyrrn geveard,
 hêt siddan svá forð vesan.
- 30 Vislicu vord gerisad vera gehvylcum,
 gleómen gied and guman snyttro.
- Svâ monige beód men ofer eordan, svâ beód môðgeþoncas:
 ælc him hafad sundor sefan longad.
- Þonne . . . . þý læs þe him cou leóða vorn,
 35 odde mid handum con hearpan grêtan,
 hafad him his glives giefe þe him god scalde.
- Earm býð se þe sceal âna lifgan,
 vicleás vunjan hafad him vyrð geteód;
 betre him være, þât he bróðor áhte,
 40 begen hi ânes monnes, eorles væren
 eaforan, gif hi sceoldon efor onginnan,

2. lofes, *Th.*] leofes, *MS.* — 4. Til mon] *scil.* býð veorde. — 9. vât vine? — 10. vulfas, *Th.* — 11. fæcne, *Th.* *sed* fæcn, *dolosus, astutus lupus non bene dicitur, optime tamen fræn, periculosus, terribilis.* — 12. greggum = grægum? *sed cf.* grigg. gräg *fortassis, non græg scribi debet.* — 16. vræð, *MS.* — 21. silfer ealdjan? *i. e. argentum (usu) senescere.* — 23. sceolon brædan, *Th.* — 25 — 28. *versus hi tres illud metrum sequuntur, quod Boreales Lióða hátr appellant.* — 30. væra, *MS.* — 30. *multa desunt.* — 40. eorle eaforan væran, *MS.* eorlice *Thorpius legere suadet, sine transpositione verborum eaforan et væren.* — 41. on-vinnan?

odde begen beran: býð þät slidhearde deór.
 á scylen þá rincas geræd onlædan,
 and ät somne svefan.

- 45 hi tvegen sceolon tæfle ymsittan, þenden him hire torn tóglide,
 forgietan þára geócran gesceafta, habban him gomen on borde.
 Idle hond, emtað lange neah
 tæflmonnes, þonne teoselum veorped.
 Seldan in sidum ceóle, nefne he under segle irne,
 50 vêrig scealc vid vinde rôved; ful oft mon vearnum tÿhd
 eargne, þät he elne forleóse, drugað his ár on borde.
 Lot sceal mid lysve, list mid gedêfum:
 þÿ veorðed se stân forstolen.
 oft hi vordum tóveorpað,
 55 ær hi bacum tóhreden.

Cod. Exon., ed. Thorpe, p. 342.

Ealdevidas IV.

(sum dæl)

- Frym sceal mid vlenco, þriste mid cênum,
 sceolun bû recene beadvæ fremman.
 Eorl sceal on eós bôge, eórod sceal getrume ridan,
 fæste fêða stondan. Fæmne ät hire bordan gerised:
 5 vidgongel víf vord gesprenged, oft hi mon vommum belihð,
 hæled hi hospe mænad, oft hire hleór äbreóted.
 Scomjande man sceal in sceade hveorfan, seir in leóhte gerised.
 hond sceal heáfod invyrcan, hord in streónum bidan,
 gifstól gegierved stonda, hvonne hine guman gedælen.
 10 Gifre býð se þam golde onfêhd guma þäs on heáhsetle geneah;
 leán sceal, gif ve leógan nellad, þam þe ús þäs lisse geteóde.

Cod. Exon., ed. Thorpe, p. 337.

Rûna gerim.

Runarum catalogus.

Poeta in carmine quod sequitur de literarum Anglo-saxonicarum nominibus earumque significatione agit. Sunt autem formae literarum hae, secundum ordinem legitimum:

42. slidherde, *MS.* — 43. gerædan lædan, *MS.* geræd rædan *Thorpius suggestit.* — 47. æmet longe neah, *MS. et Th. verbum emettan ignoro;* emtjan, emtigean *saepe leguntur;* cf. *theod.* emazôn, emazigôn. — 48. tæfles monnes, *MS. et Th.* — 50. sceal se vid, *Th.* — tihð, *Th.* — 3. eorod, *Th.] vorod, MS.* — 5. gesprenged, *MS.* — 6. mæned? — äbreoted, *Th.] abreoped, MS.* — 8. heofod, *MS.*

¹ ƿ	² ŋ	³ þ	⁴ ƿ	⁵ ŕ	⁶ h	⁷ ƿ	⁸ þ	⁹ ŋ	¹⁰ ƿ	¹¹ l	¹² φ
f.	u.	th.	ô.	r.	e.	g.	v.	h.	n.	ì.	j.
¹³ ſ	¹⁴ ƿ	¹⁵ ƿ	¹⁶ h	¹⁷ ↑	¹⁸ β	¹⁹ Μ	²⁰ ⊗	²¹ ŕ	²² ⊗	²³ ⊗	
i.	p.	x.	s.	t.	b.	e.	m.	l.	ing.	è.	
²⁴ h	²⁵ ŕ	²⁶ ƿ	²⁷ h	²⁸ *	²⁹ ψ	³⁰ ƿ	³¹ ⊗	³² ⊗	³³ h	³⁴ vel	ψ
d.	à.	aä	ÿ.	io.	ea.	cv.	st.	g.	c.		

Quae ultimum locum tenent quatuor literae, a poeta nec nominantur nec declarantur, quarum tamen nomina sunt: cveorn mola, stán lapis, gár hasta, calc calceus. Reliquarum nomina singulas strophas incipiunt. Ceterum runa u etiam o et y, runa i etiam eo, runa à etiam æ, denique runa a una et ä et ea valuisse videntur.

- 1 Feoh býð frófur fira gehvylcum,
sceal þeah manna gehvyle mielum hit dælan,
gif he vile for drihtne dômes hleótan.
- 2 Ûr býð ánmôð and oferhyrned,
fela frêne deór, feohted mid hornum
mære mörstapa: þät is môðig vuht.
- 3 Foru býð þearle scearp, þegna gehvylcum
anfenges yfel, ungemetum rēde
manna gehvylcum þe him mid rested.
- 4 Ôs býð ordfruma ælere spræce,
visdômes vradu and vitena frófur,
and eorla gehvam eaduis and tóhyht.
- 5 Rád býð from recede rinca gehvylcum
sēfte and sviðhvät þam þe sitted on ufan
meare mägenheardum ofer milpaðas.
- 6 Cēn býð evicera gehvam cūð on fyre
blac and beorhtlic, birned oftóst
þær hi äðelingas inne restað.
- 7 Gifu gumena býð gleng and herenis,
vradu and vyrðscipe, and vræna gehvam
är and ætvist þe býð ôdra leás.
- 8 Ven ne bruceð þe can veána lyt,
sáres and sorga, and him silfa häfd
blæd and blisse and eac byrga genyht.
- 9 Hägl býð hvitóst corna, hvyrt of heofones lyfte,
vealcað hit on vederum vindes scúras,
veorðeð hit vundorlice tó vätere siddan.

3, 2. anfengys, *MS.* — 4, 3. tóhiht, *MS.* — 5, 1. from recede] on recyde, *MS.* — 6, 2. hyrned, *MS.* — 8, 3. blysse, *MS.* — 9, 1. hvyrt hit of, *MS.* — 9, 2. on vederum] deest in *MS.* — scúras, *Gr.*] scura, *MS.* quod si retinere velis, vealced legas necesse est. — 9, 3. vundorlice] deest in *MS.*

- 10 Nýð býð nearu on breóstum nida bearnum,
veordeð heó svá þeah tō helpe oftōst
and tō hæle gehvādre, gif hi his hlystad æror.
- 11 Ís býð oferceald, ungemetum slidor;
glisnað glāshluttor gimum gelicōst
flōr forstē gevorht, fāger ansýne.
- 12 Gēr býð gumena hyht þonne god læted
hālig heofones cyning hrusan syllan
beorhte blēda beornum and þearfum.
- 13 Eoh býð ūtan unsmēde treóv,
heard, hrusan fāst, hirde fýres,
vyrtrumum undervredōd, vrn on ēdle.
- 14 Peorð býð symble plega and hleahtor
vlancum villgesidum þær vigan sittad
on beórsele blide ātsomme.
- 15 Eolx secg eard hāfd oftōst on fenne,
[vexed on vātere, vundað grimme]
blōde brenned beorna gehvylne
þe him ænigwe onfeng geded.
- 16 Sigel sǣmannum symble býð on hyhte
þonne hi hi ferjad ofer fisses bād,
ōð hi brimhengest bringað tō lande.
- 17 Týr býð tǣcna sum, healded trýva vel
við ādelingas; ā býð on fārelde
ofer nihta genipu; næfre sviced.
- 18 Beorc býð blēda leās, bered efne svá þeah
tānas būtan tudder, býð on telgum vlitig,
[þeah þe on helme hrysed fāgere.]
geloden leáfum, lyfte getenge.
- 19 Eh býð for eorlum ādelinga vrn,
hors hōfum vlanc, þær him hāled ymb
velege on vicgum vrixlad spræce,
and býð unstillum æfre frōfur.
- 20 Man býð on myrgde magum leof:
sceal þeah ānra gehvyle ōdrum svican,
for þam dryhten vile dōmē sinē
þāt earme flæsc eordan betæcan.
- 21 Lagu býð leodum langsum geþoht,
gif hi sculun nēdan on nacan tealtum,
and hi sæyða svide brēgad,
and se brimhengest bridles ne gýmed.
- 22 Ing vās ærest mid Eāstdenum

10; 1. breóstum] breostan, *MS.* — 1, 2, 3. veordeð heo þeah oft nida bearnum to helpe and to hæle, *MS.* — 13, 1. eoh (= ih) *arbor haud dubie, sed quæ? cf. theod. ehelein (dimin. vocis eh?) quæ etiam hartriegel, elsebaum, drachenbaum etc. vocatur.* — 14, 2. villgesidum] *deest in MS.* — 15, 1. Eolhx, *MS.* Eolugsegg, *Gr.* — Eolx *videtur genitiuus ab eole, colh (colles, colces, eolx).* — seccard, *MS.* — *versus secundus supervacaneus videtur.* — 3. brened, *MS.* byrned, *Gr.* — 17, 1. *pro voce týr, gloria, legendum videtur Týv, i. e. Mars.* — 18, 3. *versus supervacaneus, aut locum habere debet post sequentem;* þe] *deest.* — 19, 2. hālede, *MS.* — 20, 1. magan, *MS.* — 21, 2. nēdu, *MS.*] nēdu, *Gr.* — tealtum, *MS.*] tealtan, *Gr.* — 21, 4. gym, *MS.*

- geseven secgum, óð he sidðan eást
ofer væg gevát, vãn äfter ran:
þus Hearingas þone häle nemdon.
- 23 Èðel býð oferleóf æghvylcum men,
gif he môt þær rihtes and gerisena
onbrūcan on blóde bleáðum oftóst.
- 24 Dæg býð dryhtnes sond, deóre mannum,
mære meotudes leóht, myrgð and tóhyht
eáðgum and earmum, eallum brýce.
- 25 Ác býð on eorðan elda bearnum
flæsces fôðor; fêreð gelóme
ofer ganotes bád, gârsecg fandjad
[hväder ác häbbe ädele treóvel].
- 26 Äsc býð oferheáh, eldum dýre,
stid on stadule, stede rihte hylt,
þeáh him feohtán on firas monige.
- 27 Ýr býð ädelinga and eorla gehväs
vyn and vyrðmynd; býð on vicge fäger,
fästlic on färelde, fyrðgeateva sum.
- 28 Iór býð eáfisc and þeáh ä bruced
fôðres on foldan; hafað fägerne eard
vätré bevorpen, þær he vynnun leofed.
- 29 Ear býð egle eorlum gehvylcum,
þonne fästlice flæsc onginned
hráv cóljan, hrusan ceósan
blác tó gebeddan, bléða gedreósad,
vynna gevitad, væra gesvicad.

R æ d e l s a s.

I.

- Hvilum ic gevite, svä ne vênad men,
under ýða geþræc eorðan sêcan,
gârsecges grund: gyfen býð gevérgeð,
. . . . . fäm gevealcen;
- 5 hvälmere hlimmed, hlúde grimmed,
streámas stadu beátad, stundum veorpad
on stealchleodn stäné and sandé,
varé and vægè, þonne ic vinnende
holmägneþe bipeaht hrusan stýrge,
- 10 síde sægrundas. Sundhelmé ne mäg
losjan, ær mec læte se þe min lādteóv býð
on síða gehvam. Saga, þoncol mon,
hvä mec bregde of brimes fäðmum,

23, 2. rihter and gerysena, *MS.* — 3. onbrūcan] brūcan? — við bleáðum? — við blátum (bleátum)? — 24, 3. brice, *MS.* — 25, 3. *versus hic supervacuis est, si gârsecg tanquam accusativum accipias.* — 27, 1. gehväs? — 3. fyrðgeateva, *MS.* fyrðgemaca, *Gr.* — 28, 1. ea fixa, *MS.* abruced, *MS.* — 2. on foldan, *Gr.*] onfaldan, *MS.* — 29, 4. væra, *Gr.*] vera, *MS.*

I, 3. gifen, *MS.* — 4. *defectum versiculi Thorpius non annotavit. restituendus fortassis est verbis: flóð áræred.* — 7. hleóða, *Th.*

- þonne streámas eft stille veordad,
 15 ýða geþvære, þe mec ær vragon?

II.

- Hvilum mec min freá fæste genearvad,
 sended þonne under sælvonge
 bearm bráðan and on bed vriced.
 þráfad on þýstrum þrymma snume
 5 hæst on enge, þær me heard sited
 hruse on hryege. náh ic hvyrst veges
 of þam agláce; ac ic eðelstól
 háleda hrære: horsalu vagjad,
 vera vicstede; veallas beofjad
 10 steápe ofer stívitum; stille þynced
 lyft ofer londe and lagu svige.
 óð þát ic of enge up áþringe
 efne svá mec visad se mec vræde on
 út frumscafte furdum legde
 15 bendê and clommê, þát ic onbûgan ne mêt
 of þæs gevealde, þe me vegas tæcned.
 Hvilum ic sceal ufan ýða vrëgan
 streámas stýrgan and tó stæde þývan
 flintgrægne flód: fámig vinned
 20 væg vid vealle; von árised
 dån ofer dýpe; hire deorc on læst
 eare geblonden óder fëred,
 þát hî gemëtad mearclonde neáh
 heá hlincas. Þær býð hlåd vudu,
 25 bringiesta breahm; bidad stille
 stealc stånhleodu streámgevinnes,
 hópgehnástes, þonne heáh geþring
 on cleofu crýded. Þær býð ceólc ven
 slidre sæcce, gif hine sæ bired
 30 on þá grimman tíð gásta fulne,
 þát he scyle ricê birofen veordan,
 feorê bifohten, fámig ridan
 ýða hryegum. Þær býð egsa sum
 caldum geýved þára þe ic hýran sceat
 35 strong on stiðveg: hvá gestilled þát?
 Hvilum ic þurhræse, þát me on bæce ridad
 von vægfatu; vide tóþringe
 lagustreáma full. Hvilum læte eft
 slúpan tó somne: se býð svëga mæst,
 40 breahmta ofer burgum, and gebreca hlúdast,

11, 3. on bed, *Th.*] onbid, *MS.* — 5. heard, *Th.* *legere vult; cf. tamen svevicum der herd, quae vox terram significat quae coli nequit (der gewachsene boden).* — 7. aglaca, *MS.* — 8. hrera, *MS.* — 10. stigvicum? — 13. vræde, *Th.* — 18. streámas, *Th.*] *abest.* — þývan, *Th.*] þýran, *MS.* — 22. eargeblonde *Th.* *legere vult.* — 23. gemittad, *MS.* — 31. ricene *Th.* *legere vult.* — 34. ældum, *MS.* *forsitan háledum legi debet.* — 36. rided, *Th.*

- þonne scearp cymed sceó vid óðrum,
 ecg vid ecge. eorpan gesceafta
 fús ofer folcum fyre svætað,
 blácan ligé, and gebrecu fêrad
 45 deorc ofer dreóntum gedyné miclê,
 farad feohtende, feallan lætað
 sveart samsendu seáv of bósme,
 vætan of vombe. Vinnende fareð
 atol eóredþreát; egða ástiged,
 50 micel móðþreá monna cynne,
 brôgan on breóstum, þonne bláce scotjad
 scridende sein scearpum væpnum.
 dol him ne ondræded þá deádsperu,
 svilted hvædre, gif him sóð meotud
 55 on gerihtum þurh regn ufan
 of gestunc læted stræle fleógan
 farende flán : feá þät gedygad
 þára þe geræcað rynegiastes væpen.
 Ic þäs orleges ór anstelle,
 60 þonne gevite volcengehnástê
 þurh geþræc þringan þrymmê miclê
 ofer byrnan bósme; hiersted hlúde
 heáh hlóðgeorod; þonne hnige eft
 under lyfte helm londe neár
 65 and me hryeg hlade þät ic habban sceal
 mealtum gemanáð mines freán.
 Svá ic þrymful þeóv þragum vinne
 hvilum under eorðan, hvilum ýða sceal
 heáh under hnigan; hvilum holm ufan
 70 streámas stýrge; hvilum stige up,
 volcenfare vrêge, vide fêre
 swift and sviffeorm. Saga, hvät ic hâte,
 odde hvá mec rære, þonne ic restan ne mót,
 odde hvá mec stáðde, þonne ic stille beóm?

III.

- Ic sceal þrage bysig þegne mínum
 hringum hæfted hýran georne,
 mín bed brecan, breahmê cýðan,
 þät me halsvridan hláford sealde.
 5 Oft mec slæpverigne secg odde meovle
 grêtan eode; ic him gromheortum
 vinterceald onvede. Vearnum limum
 gebunden beág bersted hvilum.

42. earpan MS.] eorðan aut earman Th. vult. cf. tamen bor. iarpr, adj. — 45. dreohtum vel dryhtum Th. legere suadet. — 47. sveartum scuded Th. suggestit; male. — 51. brôga Th. legendum putat. — 55. geryhtu, Th. — 58. regngastes Th. suggestit. — 65. hebban Th. mavult.

III, 1. þrag, MS. fortassis þragbysig, aut þræcbysig legi debet. — 2. hringan, MS. — 7. 8. Vearn lim gebundenne bæg hvilum bersted, MS. Thorpius legendum esse putat vearme limu gebundenne bæg hvilum ber-

- Sê þeah býð on þonce þegne minum
 10 medvisum men; me þæt silfe
 se þær vilt vite and vordum mínum
 spēde mæge spel geseccan.

IV.

- Ic eom ánhaga, iserné vund,
 bille gebennád, beadoveorca sáð,
 ecgum vérig. Oft ic vig seó
 frêne feohtan; frófre ne véne,
 5 þæt me geóc cyme gudgevinnes.
 ær ic mid ildum cal forvurde:
 ac mec hnossjaf homera láfa,
 heardeeg heoroscearp handveorc swida,
 bitaf in burgum; ic ábidan sceal
 10 ládran gemótes; næfre læcecynn
 on folestede findan meahte
 þára þe mid vurtum vunde gehælde;
 ac me ecga dolg eácen veorðeð
 þurh deádslege dagum and nihtum.

V.

- Hrægl mín svigaf, þonne ic hrusan trede
 odde þá vic búge odde vado dréfe;
 hvílum mee áhebbaf ofer háleda býht,
 hyrsta mine and þeós heá lyft,
 5 and mee þonne vide volcna strengu
 ofer folc bired; frátva mine
 svógaf hlúde and svinsjad eác,
 torbte singaf, þonne ic getenge ne heóm
 flóde and foldan, fêrende gæst.

VI.

- Ic þurh mûð sprece mongum reordum,
 vrencum singe, vrixle gencahhe
 heáfodvóde, hlúde cirme,
 healde mine visan, hleóðor ne mîde,
 5 eald æfenseccóp eorlum bringe
 blisse in burgum. þonne ic búgende
 stefne styrme, stille on vicum
 sitaf svigende. Saga, hvát ic hátte
 þe svá scirenige seeávendvisan,
 10 hlúde onhýrge, háledum bodige
 velcunena fela vóde miure.

stad; *sed* berstan, *quod sciam, verbum intransitivum est. In libro manuscripto* vearmū līm forsitan scriptum erat, *quod siglum mendosum illud accusativum* gebundenne facile provocavit. — 11. se [þær] þær, *MS.* 11. 12. min onsped, *MS.*

IV, 5. 13. mec, *Th.* — 6. ældum, *Th.* — 7. lafe, *Th.* — 8. andveorc, *MS.*

V, 4. hyrste, *Th.* — 6. frátve, *Th.* — 7. eác] *abest.*

VI, 8. sited nigende, *MS.* — 9. þá, *MS.* — scire nige, *MS.*

VII.

- Neb vās min on nearve and ic neodan vātre
 flōdē underflōven, firgenstreāmum
 svide besuncen, and on sunde āvōx.
 ufan ýđum þeagt, ānum getenge
- 5 lifendum vuda licē minē.
 Hāfde feorh cwico þā ic of fādmum evom
 brines and beāmes on blācum hrāgle:
 sume væron hvite hyrsta mine,
 þā mec lifgende lyft uppāhōf,
- 10 viud of vāge, siđđan vide bār
 ofer seollbado: saga hvāt ic hātte.

VIII.

- Fōtum ic fēre, foldan slite,
 grēne vongas, þenden ic gæst bere.
 Gif me feorh losað, fāste binde
 svearte Vealas, hvilum sēllan men.
- 5 Hvilum ic deórum drincan selle,
 beornum of bāsmē; hvilum mec brýđ trieded,
 fela vlone fotum; hvilum feorran broht
 vonfeax Vale vegeð and þýđ
 dol druncmennu deorcum nihtum,
- 10 vāted in vātre, vyrmed hvilum
 fāgre tō fyre, me on fādme sticad
 hygegāl an hond, hyrfed geneahle,
 svifed me geond sveartne. saga hvāt ic hātte,
 þe ic lifgende lond reāfige,
- 15 and āfter deāde dryhtum þeóvige.

IX.

- ic vās vāpenuviga: nu mec vlone þeced
 geóng hagostealdmon goldē and sillforē,
 vōum virbogum, hvilum veras cyssad:
 hvilum ic tō hilde hleódrē bonne
- 5 vilgehlēdan; hvilum vieg bired
 mec ofer mearce, hvilum merehengest
 fered ofer flōdas frātvm beorhtne;
 hvilum mǣgda sum minne gefylled
 bōsm beāghroden; hvilum ic bordum sceal
- 10 heard, heāfodleás behlided liegan;
 hvilum hongige hyrstum frātved
 vlitig on vage þær veras drincad,
 freólic fyrdseorp; hvilum folevigan
 vicgē vegad, þonne ic vinde sceal
- 15 sincfāg svelgan of sumes bōsmē;

VII, 8. hyrste, *MS.*VIII, 6. beorn, *Th.* — 8. þýđ = þýved. — 9. doldrunc mennu, *Th.*IX, 2. hagostealdmon, *Th.*] mon nihil nisi glossema in textum receptum mihi videretur, nisi vox eadem *Cod. Exon.* 436, 18 legeretur.

hvilum ic gereordum rincas ladige
 vlonce tò vīne; hvilum vráðum sceal
 stefne minre forstolen hreddan,
 flýman feónsceaðan: frige hvät ic hätte.

X.

Hals is min hvit and heáfod fealo,
 sidan svà some; svift ic eom in fêde,
 beadovæpen bere; me on hāce standad
 hær svylce svine, on hleórum hliſjad tū
 5 eáran ofer eágum; ordum ic steppe
 in grēne grās; me býð gyrn vitôð,
 gif mec unhæle an onfined
 vālgrim viga þær ic vīc būge,
 bold mid bearnum and ic bide þær
 10 mid geógdencnōsle, hvonne gāst cume
 tò durum mínum, him býð deáð vitôð:
 forþon ic sceal of édle eaforan mine
 forhtmôð fergan, fleámé nergan.
 Gif he me áfterveard calles veorded,
 15 hine berad breóst: ic his bidan ne dear
 rēdes on geróman, nele þät ræd teala;
 ac ic sceal fromlice fêdemundum
 þurh steápne beorg stræte vyrcan.
 Eáde ic mæg freora feorh genergan,
 20 gif ic mægburge môt mine gelæðan
 on degolne veg þurh dim þyrel
 svæse and gesibbe. Ic me siddan ne þearf
 vālhvelpes vig viht onsittan,
 gif se nidsceaða nearvè stigè
 25 me on svade sēced; ne tōsæled him
 on þam gegnpæde gūðgemôtes,
 siddan ic þurh hilles hrôf geræce,
 and þurh hæst hrinc hildepilum
 læðgevinnum þám þe ic longe fleáh.

IX.

Ät somne cvômon sixtig mouna
 tò vægstaðe vicgum ridan;
 hæfdon endleofon eóredmeggas
 fridhengestas, feóver sceamas.
 5 Ne mehton magorincas ofer mēre fcolau,
 svà hi fundedon; ac vās flôð tò deóp,
 atol ýða geþræc, ófras heá
 streámas stronge. Ongunnon stigan þá

X, 2. svist, *MS.* — 4. her svylce sveon, *MS.* — on hleórum] leorum, *MS.* — 6. grēne, *Th.* — 9. blod, *MS.* — 15. hi ne bered *Thorpius legere vult; non assentio.* — biddan, *MS.* — 21. dum, *MS.* — 28. hest hrino, *MS.*

XI, 1. Etsomme cvom, *MS.* — 4. fyrðhengestas *Th. suggessit; cf. goth. freidjan.* — 5. fcolan] fēran *Th. legere vult; non assentio.*

- on vāgn veras and hira vieg somod
 10 hlōðun under hrunge: þā þā hors óðbār,
 eh and eorlas āscum dealle
 ofer vātres bylt vāgn tō lande,
 svā hine oxa ne teāh, nè esna māgu,
 nè fæt hengest, nè on flōde svom,
 15 nè be grunde vōd gestum under,
 nè lagu dræfde, nè on lyfte fleāg,
 nè under bāc cirde; brohte hvādre
 beornas ofer burnan and hira bloncan and
 from stāde heāum, þāt hī stōpon up
 20 on āderne ellenrōfe
 veras of vāge and hira vieg gesund.

XII.

- Mec feōnda sum feorē besnydede
 voruldstrenga binom, vætte siddan
 dýfde on vātre, dide eft þonan,
 sette on sunnan, þær ic svide beleās
 5 hærum þām þe ic hāfde; heard mec siddan
 snād seaxes ege, sindrum begrunden
 fingras feōldon, and me fugles cyn
 geond spēddropum spyrede geneahhe
 ofer brānne brerd, beāmtelge svealg
 10 streāmes dæle, stōp eft on mec,
 sidāde sveart lāst; mec siddan vrāh
 hāled hleóbordum, hýde beþenede,
 gierede mec mid golde; forþon me glivedon
 vrātlíc veore smida virē bifongen.
 15 Nu þā gerēno and se reāda telg
 and þā vuldorgesteald vide beōd mare,
 dryhtfolea helm. nales dol vite:
 gif min bearn vera brūcan villad,
 hi beōd þý gesundran and þý sigefāstran,
 20 heortum þý hvātran and þý hygehlīðran,
 ferdē þý frōðran, habbað freōnda þý mā
 svæsra and gesibbra, sōðra and gōðra,
 tilra and getreóvra, þā hira týr and eād
 ēstum ýeād and hi ārstafum,
 25 lissum hilecgad and hi lufan fūdmum
 fāste clyppað. Frige hvāt ic hātte

11. eh] eohas, *Th.*; eh = eoh *hoc loco gen. neutr. videtur esse; ni potius*
 eh = āh, āc *scribi debeat, ita ut āc, quercus, h. l. navem significet.* —
 14. fæted? fāt? — 16. on] of, *MS.* — 20. onder, *MS.*

XII, 1. besnydede, *MS.* — 5. herum, *MS.* — 6. syndrum, ? — 6. 7.
 begrunden fingras foldan, *Th. legere vult; sed tunc etiam begrundon legere*
debet. — fugles cyn] fugles vyn, *MS.* fūle svin *suggessit Thorp.; at non*
solum porci, sed etiam gallinae, anseres (fugles cyn) spēddropum abun-
tur. — 8. *post geneahhe punctum posuit Th., ofer br. br. ad verba se-*
quentia trahens. — 9. beāmtelga *Th. legere vult.* — 12. þenjan *extendere,*
non þenjan, ministrare, ut Th. putat, locum habere videtur. — 17. nales
 dol vite, *non errorem praedico?* — 25. hi mid lufan *Thorpius legere vult;*
non necessarium mihi videtur.

nidum tō nytte; nama min is mære,
håledum gifræge and hālig silf.

XIII.

- ic eom veord verum, vide funden,
brungen of beorvum and of beorghleodum,
of denum and of dūnum. Dāges me vægun
fedru on lyfte, feredon mid liste
3 under hrōfes hleó; hāled mec siddan
baðedon in bydene: nu ic eom bindere
and svingere, sona veorpere,
efne tō eorðan hvilum caldne ceorl.
Sona þæt onfundeð se þe mec fehd ongean
10 and við mægenþysan minre gehnæsted,
þæt he hrycgē sceal hrusan sēcan,
gif he unrædes ær ne gesviced;
strengo bistolen, strong on spræce,
māgnē binumen, nāh his mōdes geveald,
15 fōta nē folma. Frige hvāt ic hātte,
þe on eorðan svā esnas binde,
dole āfter dyntum þe dāges leóhte.

XIV.

- Býð toldan dæl fāgre gegierved
mid þý heardestan and mid þý hvässestan
and mid þý grimmetan gumena gestreóna.
corfen, svorfen, cyrred, þyrred,
3 bunden, vunden, blæced, væced,
frätved geatved, feorran læded
tō durum dryhta; dreām býð in innan
cvicra vihta; clenged, lenged
þāra þe ær lifgende longe hvīle
10 vilna bruced and nō vidspriced,
and þonne āfter deāde dēman onginned.
meldan mislice. Micel is tō hycganne
visfāstum menn, hvāt seó viht si.

XV.

- ic viht geseah vundorlice
hornum bitveónum hūde lædan,
lyftfāt leóhtlic listum gegierved,
hūde tō þam hām of þam hereside.
3 Volde hire on þære byrig būr ātimbran,
searvum āsettan, gif hit svā meahte.

28. gifræge] gifre, *Th.* — gifre, *rapax*, non bene convenit cum mære, *clarus*, et hālig, *sanctus*.

XIII, 2. burghleodum, *MS.* — 4. fedre, *MS.* — 8. efne = āfne. — 10. þisan, *MS.* — 10. genæsted, *MS.* genæged *Thorpius legere suadet; sed* gehnæstan, *pugnare, bene convenit cum ceteris verbis.*

XIV, 2. hvässestan] scarpstan, *MS.*

XV, 2. horna abitveonū, *MS. Th. emendavit; gen. horna fortassis defendi potest.*

- Pà cvom vunderlicu viht ofer vealles hróf
 (seó is eallum cūð eorðbūendum),
 āhredde þā þā hūde and tō hām bedrāf
 10 vreccau ofer villau, gevāt hire vest þouan
 fēhdum fēran, ford onette:
 dust stonc tō heofonum, deāv feól on cordau,
 niht forð gevāt: nænig siððau
 vera geviste þære vihte sið.

XVI.

- Is þes middangeard missenlicum
 visum gevlitegād, vrätvum gefrätvād.
 Ic seah sellic þing singan on räcedē:
 sió viht vās verum on gemonge,
 5 hāfde västum ôðrum vundorlicran:
 Niderveard vās neb hire, ...
 fēt and folma fugele gelice,
 nō hvādre fleógan ne mäg nē fela gongau;
 hvādre fēdegeorn fremmau onginued,
 10 gecoren crāftum cyrred geneahhe
 oft and gelōme eorlum on gemonge,
 sited āt simble, sæles bided,
 hvonne ær heó crāft hire cýðan mōte
 verum on vonge; ne heó þær viht þiged,
 15 þās þe him āt blisse beornas habbað.
 Deór dōmes georn, hió dumb vunad,
 hvādre hire is on fōte fāger hleóðor,
 vynlicu vōdgiefu. Vrätlic me þynced,
 hū seó viht mæge vordum läcan
 20 þurh fōt neoðan; frätved hyrstum
 hafað hire on halse, þonne hió hord varað
 bārbeágum deall, bróðor sinne,
 mæg mid mägne. Micel is tō hycganne
 visum vōdboran, hvät sió viht sie.

XVII.

- Viht cvom āfter væge vrätlicu lidau,
 cymlic from ceóle; cleopōde tō londc,
 hlinsāde hlūde; hleahtor vās gryrelic,
 egesful on earde; ecga væroun scearpe.
 5 Vās his hetegrim hilde tō sæne,
 biter beadoveorca, bordveallas gróf
 heard and hýðende, heterūnc bond,

11. onetted, *Th.*

XVI, 4. on verum on, *MS.* — 5. ôðrum] *abest.* — vundorlicne *Thorpius suggestit.* — 6. *nullam lacunam notavit Th.* neāt his tela, *aut simile quid scriptum fuisse videtur.* — 7. folme, *Th.* — 13. “æR is apparently an error of the scribe” ait *Th.*; cf. *tamen saxon. Wainær.* — 22. sine, *Th.* — 23. *pro mägne Th. legere vult mägde vel mägðne; sed cur mägne servari non debeat, non video.*

XVII, 1. vege, *MS.* — 4. ecge, *MS.* — 5. his] hire? — seoune *Th. suggestit.* — 7. hiþende, *Th.*

- sägede searocräftig ymb hire silfre gesceaft.
 Is min módor mägða cynnes
 10 þäs deórestan; þäs is dohtor min
 eácen, upliden, svá þät is eldum eúð,
 firum on folce, þät seó on foldan sceal
 on ealra londa gehvam lissum stondan.

XVIII.

- Mec se væta vong vundrum freórig
 of his innáde ærist ceade;
 ne vát ic mec bevorhtne vulle flýsum,
 hærum þurh heáhráft hygeþoncum min.
 5 Vundene me ne beóð vefla, nê ic vearp hafu,
 nê þurh þreáta geþräcu þræd me ne hlímed,
 nê át me hrútende hrisil scrided,
 nê mec óhvonan sceal uma cnyssan.
 Vyrmas mec ne ávæfon vyrda cräftum,
 10 þá þe geolo godvebb geatvum frätvad:
 vile mec mon hvádre sê þeáh vide ofer eorðan
 hátan for háledum hyhtlic gevæde.
 Saga sóðevidum, searoþoncum gleáv,
 vordum visfást, hvát þis gevæde sí.

XIX.

- Ic þá viht geseah: vomb vās on hiudan
 þrýðum áþrunten; þegn folgáde,
 mägerófa man, and micel háfde
 gefered, þær hit felde: fleáh þurh his eáge.
 5 Ne svilted he simle þonne syllan sceal
 innáð þam óðrum; ac him eft cymed
 bót in bósme: blæd býð áræred,
 he sunu vyrced, býð him silfa fäder.

XX.

- Ic vās be sande sævealle neáh
 át mercfarode, minum gevnáde
 frumstáðole fást; feá ænig vās
 monna cynnes, þät minne þær
 5 on ánede eard beheólde.
 Ac mec uhtna gehvam ýð síó brunc
 lagufádmê beleólc; Iyt ic vende,
 þät ic ær odde síð æfre sceolde
 ofer meodu mûdleás sprecan,
 10 vordum vrixlan. Þät is vundres dæl,
 on sefan searolic þam þe svyle ne com,
 hù mec seaxes ord and seó svíðre hond,

10. þäs| þät, *Th.* — 11. ældum, *Th.*

XVIII, 4. vefle, *Th.* — 8. uma, *Th.* | amas, *MS.* — 14. gevædu, *Th.*

XIX, 2. þridum, *Th.* — 4. felde| fyligde *Thorpius suggestit; male.*

XX, 5. anæde, *Th.* — 7. beleólc| beleác *Th. proposuit; male.*

- eorles ingeþonc and ord somod
þingum geþýdon, þät ic við þe sceolde
15 for unc anum tvám ærendspræce
äbcóðan bealdlice, svä hit beorna mä
uncre vorðcvidas vidör ne mänden.

XXI.

- Ic eom ädelinges eaxlgestealla,
fyrdriuces gefëra, freän minum leóf,
cyninges geselda; cvën mec hvilum
hvitloccedu hond on legged,
5 eorles dohtor, þeah hió ädelu si.
Häbbe me on bösme þät on bearve geveóx:
hvilum ic on vloncum vice ride
herges on ende; heard is min tunge,
oft ic vóðboran vorðleäna sum
10 ägiefe äfter giedde; göd is min vise,
and ic silfa salo. Saga hvät ic hätte.

XXII.

- Viht cvom gongan þær veras sæton
monige on mäðle möðe snottre,
häfde än eäge and eáran tvä,
and tvegen fet, tvelf hund heáfda.
5 hryc and vombe and handa tvä,
earmas and eaxla, äne sveoran
and sidan tvä. Saga hvät ic hätte.

XXIII.

- Is þes middangeard missenlicum
visum gevlightegöd, vrättum gefrätväd,
sidum sellic. Ic seah searo hveorfan,
grindan við greóte, gellende faran;
5 näfde sellicu viht sýne në folme,
eaxe në earmas; sceal on anum fet
scaroceáp svifan, svide fëran,
faran ofer feldas; häfde fela ribba,
müð väs on middan: monocynne nyt,
10 fere föðdarvelan folcscipe dreóged,
vist inviged and verum gielled
gaful geära gehvam þäs þe gaman brucad
rice and heäne. — Recc, gif þu cunne,
vis, vorda gleäv, hvät sió viht sic.

XXIV.

Ver sät ät vine mid his vifum tvám,

XXI, 2. gefara, *Th.*

XXII, 6. eaxle, *Th.*

XXIII, 1. þis, *C.* — 4. greoto, *C.* — 6. eaxe, *C.* — 12. brucad, *Th.*]
bencad, *C.* — XXIV, 1. vifum tvám, *Th.*] vifa, *C.*

- and his tvegen suna and his tvá dohtor,
 sváse gesveoster, and hira suna tvegen,
 freólicu frumbearn; fäder vās þær inne
 5 þára ädelinga æghväðeres mid
 eám and nefa; ealra væron fife
 corla and idesa insittendra.

XXV.

- Ic eom märe þonne þes middangeard,
 lässe þonne hondvyrn, leóhtre þonne mōna,
 sviftre þonne sunne; sæs me sind ealle
 flōðas on fädnum and þäs foldan bearn,
 5 grēne vongas; grundum ic hrine
 helle underbnige, heofonas oferstige,
 vuldres ödell; vide ræce
 ofer engla eard; eordan gefylle,
 caldne middangeard, and merestreāmas
 10 side mid me selfum. — Saga, hvät ic hättē.

XXVI.

- Ic seah SROH hygevloncne, heáfodbeorhtne,
 sviftne ofer sælvong svide þrægjan;
 häfde him on hryege hildeþryde NOM,
 nügledne rådNGEV, vidläst ferede
 5 rynecstrong on råde, rōfne COFOAH;
 . . . . . för vās þý beorhtre,
 svylcra sidfät. — Saga, hvät ic hättē.

Cod. Exon. ed. Thorpe; Conybeare Illust. of Anglo-Sax. Poetry; Hickesii Thesaurus.

G e a l d r u.

1. Äceres bót.

Her is seó bót hú þu meahht þine äceras bétan, gif hi nellad vel
 veāxan, odde þær hylc ungedēfe þing ungedón býd on drý odde on
 lyblæcc.

- Genim þonne on niht, ær hit dagige, feóver tyrf on feóver healfa
 5 þäs landes, and gemearca, hú hi ær stōdon. Nim þonne ele and hunig
 and beorman and ælces feós meolc, þe on þam lande si, and ælces
 treovecynnes dæl, þe on þam lande si geveaxen, bütan heardan beámon,
 and ælcra namecúdre vyrte dæl, bütan glappan ánon, and dō þonne hálig
 väter þær on, and drýpe þonne þriva on þone staðol þára turfa and

3. sva se, C. — hyre, C.

XXV, 1. þæs, C. — 2. þonne] þon C. *ubique*. — 4. bearnas? — 6. heofenes, C. — 9. ealne Th. — 10. mec selfum, C.

XXVI, 1. SROH] *haec vox in codice Exoniensi runis exarata est, quae a dextra manu ad sinistram legi debent.* — 2. þrægjan, H. — 3. NOM] *eodem modo vox scripta quo SROH, et parimodo legenda.* — 4. NGEV] *cf. ea quae ad v. 1 et 3 dicta sunt.* — 4. *alliteratio desideratur; nýdläst?* — 5. COFOAH] *Scribam scribere voluisse COFAH arbitror, i. e. hafoc.* — 7. gevexen, Th.

cvede þonne þás vord: *crescite veaxe et multiplicamini* and gemänigfealde *et replete* and gefylle *terram* þás eorðan *in nomine patris et filii et spiritus sancti benedicti* and *Pater noster*, svá oft svá þät öder. And here siððan þá turf tó cyrcëan and mässepreat ásinge feóver mässan ofer þám turfön, and vende man þät grëne tó þam veofode and siððan gebringe man þá turf, þær hi ær væron ær sunnan setlgange, and hábbe him gevorht of cvicbeáme feóver Cristes mælo and ávrite on ælcon ende *Mattheus* and *Marcus*, *Lucas* and *Johannes*, lege þät Cristes mæl on þone pyt neoðveardne, cvede þonne: *crux, Mattheus; crux, Marcus; crux, Lucas; crux, Johannes*. Nim þonne 10 þá turf and sete þær ufon on and cvede þonne nigon siðon þás vord *crescite* and svá oft *Pater noster*, and vende þe þonne eástveard and onlüt nigon siðon eádmóðlice and cved þonne þás vord:

Eástveard ic stande, árena ic me bidde,
 bidde ic þone mæran dryhten, bidde ic þone miclan dryhten, 15
 bidde ic þone háligan heofonrices veard;
 eorðan ic bidde and upheofon,
 and þá sôðan sancta Marian
 and heofonæs meahht and heáhreced,
 þät ic móte þis gealdor mid gife dryhtnes 20
 tóðum ontýnan þurh trumne geþanc,
 áveccan þás västmas ús tó voruldnytte;
 gefyllan þás foldan mid fästc geleáfan
 vlitigian þás vangturf, svá se vitega cväd,
 þät se háfde áre on eorðrice se þe álmyssan 25
 dælde dómlice dryhtnes pances.

Vende þe þonne þriva sunganges, ástrece þe þonne on andlang and árim þær letanias, and cved þonne *Sanctus, sanctus, sanctus* öd ende. Sing þonne *Benedicite* ápenedon earmon and *Magnificat* and *Pater noster* þriva, and bebeód hit Criste and Sancta Marian and þære hálgan róde, 30 tó lofe and tó veorðinga, and þam tó áre, þe þät land áge and eallon þám þe him underþeódde sint.

Þonne þät eall sie gedön, þonne nime man uncúð sæd ät álmesmannum and selle him tvá svyle, svylce man ät him nime, and gegaðerje ealle his sulhgeteógo tó gädere; borige þonne on þam beáme 35 stór and finol and gehálgóde sápan and gehálgód scalt; nim þonne þät sæd, sete on þás sulhes bodig, cvëð þonne:

Erce, Erce, Erce, Eorðan móðor,
 geunne þe se alvalda êce dryhten
 ácera veaxendra and vridendra, 40
 eácnjendra and elnjendra,
 sceáf táhne se scira västma,
 and þære bráðan bere västma,
 and þære hvitan hvæte västma,
 and ealra eorðan västma. 45
 geunne him êce dryhten
 and his hálige þe on heofonum sint,
 þät þýs yrð si gefridód víð ealra feónða gehväne,
 and heó si geborgen víð ealra bealva gehvylc

5. þan — þan, *Th.* — 42. sceafsta hen se scire, *Th.* táhne = tæcne, *provideat, proferat?*

þára lybláca geond land sáven.

nu bidde ic þone valdend, se þe þás voruld gesceop,
þät ne si nán tó þás euidol viſ, nê tó þás cräftig man,
þät ävendan ne mæge vord þus gecvedene.

5 Þonne man þá sulh ford drife, and þá forman furh onsceóte, evêð þonne:

Hål ves þu, Folde, fira módor,
beó þu gróvende on godes fädme
fódrê gefylled firum tó nytte.

10 Nim þonne ælces cynnes melo, and äbace mau inneveardre handa
brådne hláf, and gecned hine mid meolce and mid hálignväteré, and legge
under þá forman furh; evêð þonne:

Ful äcer sódres fira cynne
beorht blóvende, þu geblétsód veord

15 þás háligan noman, þe þás heofon gesceop
and þás eorðan, þê ve on lifjað.

se god þe þás grundas gevorhte geunne üs gróvende gife,
þät üs corna gehvylc cume tó nytte.

Cved þonne þriva *Crescite in nomine patris benedicti, Amen*, and
20 *Pater noster* þriva.

Thorpe, Analecta Anglo-Saxon. 179 — 181.

2. Við færstice feferfuge and seó reáde netele, þe þurh ärn in-
vyxð, and vegbræde, vylle in buteran. evêð þonne:

“Hlúde væron hi, lá hlúde, þá hi ofer þone hlæv ridou,
væron änmóde, þá hi ofer eard ridou.
scild þu þe nu þá, þisne nið genesan móte:
üt lytel spere, gif hêr inne sie!

5 Stóð under lúde, under leóhtum scilde,
þær þá mihtigan viſ hira mägen beræddon,
and hi gyllende gáras sendon.
Ic him óðerne eft ville sendan,
fleógende flán forane tó geanes.

10 üt lytel spere, gif hit hêr inne sie!

Sät smid, slóh seax lytel,
. . . . . iserna vund svide
üt lytel spere, gif hêr inne sie!
Sex smidas sæton, vällspera vorhton:

15 üt spere, näs iun spere,
gif hêr inne sie isernes dæl,
hägtessan gevcorc, hit sceal gemiltan,
gif þu være on fell scoten, óðde være on flæsc scoten,
óðde være on blóð scoten, óðde være on bân scoten,

10. inneveardne, *Th.*

2. eard] land, *Gr.* — 5. Stóð ec? — 14. *duo versiculi coaluisse hic videntur, ita ut utriusque pars altera deperdita sit. Ceterum haud difficile esset “vällspera vorhton” mutare in “slôgon vällsperu”; sed duos versus coaluisse veri similis est.* — 19. óðde være on bân scoten *desunt in MS.*

- 20 odde være on lid scoten; næfre ne si þin lif átæsed,
 gif hit være Æsa gescot, odde hit være Ylfa gescot,
 odde hit være hägtessan gescot, nu ic þin helpan ville:
 þis þe tō bōte Æsa gescotes, þis þe tō bōte Ylfa gescotes,
 þis þe tō bōte hägtessan gescotes; ic þin helpan ville.
- 25 fleó þær on firgen seó þone flān sende!
 heáfde hāl vestu, helpe þin dryhten!"
- Nim þonne þät seax, ädö on vætan.

Grimm, Mytholog. theod. p. CXXVI

3. Gealdorevide.

- Ic me on þisse gyrde befüce and on godes helde beheóde
 vid þane searostice, vid þane sárslege,
 vid þane grimman gryre,
 vid þane miclan egsan þe býd æghvam lād,
 5 and vid eal þät lād, þe in tō lande fare.
 Sigegealdor ic begale, sigegyrd ic me vege,
 vordsige and veoresige, se me vel dege;
 nē me merra gemyrre, nē me maga ne gesveuce,
 nē me næfre minum feore forht ne gevurde;
- 10 äc gehæle me se älmihhtiga and his sunu fröfregäst,
 ealles vuldres vurdig drihten,
 svä svä ic gehýrde heofna scippende.
 Abrahame and Isace . . . . .
 and svylce men, Moises and Davit,
- 15 Jacob and Josep, ...
 and Evan and Annan and Elisabet,
 Saharie and eác Marie, mödur Cristes,
 and eác þä gebröðru Petrus and Paulus,
 and eác þäsend þýrra engla
- 20 clypige ic me tō äre vid eallum feóndum.
 hi me fridjān and ferjān and mine fēre nerjān,
 eal me gehealdān men gevealdān
 veorces stýrende; si me vuldres hyht
 hand ofer heáfod, hāligra rōf
- 25 sigerōfra sceote, södfästra engla.
 biddu ealle blidū mödē, þät me beó hand ofer heáfod,
 Mathēus helm, Marcus byrne
 leóht lifes rōf; Lucas min svurd
 scearp and scirecg, scild Johannes,

22. 24. ville helpan, *Gr.* — 25. seó þone flān sende, *Grimmii conjectura.*
 2. sára sice, *Gr.* — 7. vel *deest.* — 8. merra] merne, *Gr.* — 10. se älmih-
 tiga] *alliteratio desideratur, quae, si legas "sigores ealdor", reficitur.* —
 13. Abr. — Isace] *hi dativi, cum trahi possint neque ad verbum gehýrde*
neque ad verbum "clypige" (v. 20) interpretari non queo. Versus 13 —
18. haud dubie corrupti sunt. — 14. Moyses and Jacob and Davit and
 Josep, *Gr.* — 17. eác] *ec, Gr.* — 19. þira, *Gr.* — 21. ferjon and fridjou,
Gr. — 22. gehealdon — gevealdon, *Gr.* — 24. reáf? — 26. hand ofer
 heáfod *e v. 24 repetitum esse puto et hic delendum, ita ut: "þät me*
beó" versum sequentem incipiat.

- 30 vuldrê gevlitegôð vega Seraphin.
 forð ic gefare, frýnd ic gemête
 call engla blæd, eádiges lære.
 bidde ic nu god sigores, godes miltse,
 sídfät gôðne, smilte and lÿhte
- 33 vind vereðum, vindas gefrân,
 circinde väter simblige hälede
 við eallum feordum, freónd ic gemête við,
 þät ic on þäs äluhtigan äre môte
 belocen við þä läðan. si me lifes æht
- 40 on engla blä blæd gestadelôð,
 and innan hâlre hand heofna rices blæd,
 þä hvile þe ic on þÿs lifê vunjan môte. ämen.

Grimm. *ibid.*

---

30. Johannem vega Seraphin, *i. e. viarum tutor, ea ex causa dici puto, quia eos tueri putatabur, qui abituri Sancti Johannis potionem (St. Johannis minne) biberant.* — 33. sigere, *Gr.* — 34 — 37. *versus corruptissimi. legendum suadeo: "sidfätes gôdes, smiltra and lÿhtra vinda varodum, þät ic vindas gefrân, cirrendu väter cymlicu hälede við eallum feordum, freónd"* etc. *sidfät enim gen. neutr. est, biddan deinde genitivum regit, circinde nihil esse videtur, et simblige (a verb. simbeljan) nullum praebet sensum.* — 38. äre] *deest.* — 39. belocun, *Gr.* — 40. blä? — 42. þis, *Gr.* vunjan] libban?

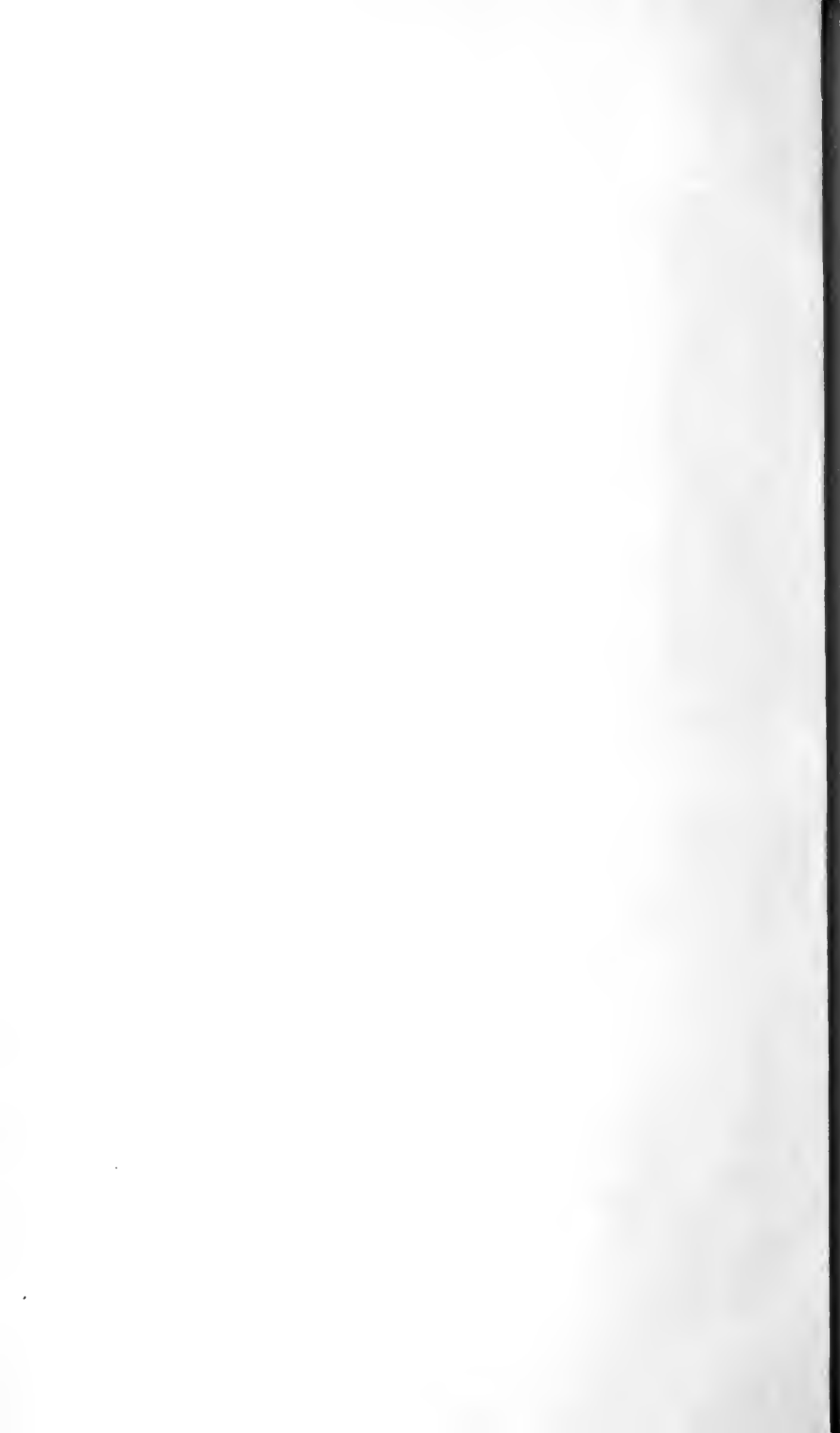

KE.C
E857 z

Ettmüller, L
Engla and
Seaxna

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 20 13 13 003 1